

APOŠTOLAT SV. CYRILLA A METHODA

I.
Leden-únor.

1919.

Ročník

X.

Pro úsporu vydáváme za války každý druhý měsíc dvojité číslo, jež jest označováno postupně římskými číslicemi.

Na 10 předplatitelů posíláme jeden výtisk zdarma.

Kdo čísla nedostane, ať si pro ně dopíše adresou:

»Administrace Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda v Kroměříži«
v nezálepeném dopise beze známky a na obálku napíše »reklamace«.

Předplatné se posílá na adresu: P. Ad. Jašek, katecheta,
Kroměříž (Mor.) Celoroční předplatné 3 koruny 40 hal

Vlastní výroba kostelních paramentů
a církevního náčiní

Frant. Stadník, Olomouc.

Zhotovuje veškeré předměty v obor ten spadající co nejvкусněji a trvanlivě při cenách mírných. — Vzorky a rozpočty zdarma. — Hotové předměty ku výběru bez závazku ke koupi franko obratem pošty. Mnoho pochvalných uznání. — Felony ve všech provedeních co nejlevněji.

ŠICÍ STROJE

dodává a správký všeho druhu do-
bře, levně a rychle vyřizuje

JINDŘ. JANIŠ, NĀPAJEDLA, MORAVA

SOCHY

vlastní výroby ze dřeva umělecky
řezané, oltáře, Boží hroby, kříže
a veškeré kostelní práce zhotovuje

Josef Prosecký a Ferd. Rek,
sochařství a řezbářství v Brně (Morava), Eliščina tř. č. 1.

Kdo nám získá tři nové odběratele »APOŠTOLÁTU« a pošle za ně předplatné, obdrží velmi vhodnou
zajímavou knížku zdarma a vyplaceně.

Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda

pod ochranou bl. Panny Marie.

Zakladatelé a pořadatelé:

Msgr. Dr. A. C. Stojan, kanovník a poslanec. Ad. Jašek, katecheta v Kroměříži.

Zahrádka Cyrillo-Methodějská.

(Podává, Dr. Ant. Cyr. Stojan, jednatel ústř. výboru »Apoštolátu sv. C. a M. pod ochranou bl. Panny Marie«.)

Sv. Cyrill a Method na cestě do Kozarska.

(Další část.)

Posledně při vzpomínce na mučedníka sv. Klementa bylo něco uvedeno o mučednictví. Převzácně a úchvatně v listě k Židům o něm píše sv. Pavel 11, 33—39.: »Bratři, světci přemohli království, vykonali spravedlnost, dosáhli věcí zaslíbených, zapali tlamy lvům, uhasili prudkost ohně, unikli ostří meče, posilnili se ze slabosti, stali se hrdinami v boji, zahnali vojska cizích národů. Ženy obdržely vzkříšením své mrtvé. Jiní však byli nataženi na mučidla nepřijavše vysvobození, aby dosáhli lepšího vzkříšení; jiní zakusili posměchy a bítí, ano i okovy a žláře; byli kamenováni, rozřezáni, mučením zkušeni, mečem usmrceni; chodili ve škopovicích, v kožích, trpíce nedostatek, jsouce soužení a trápení; oni, jichž svět nebyl hoden, bloudili v pustinách a v horách a v jeskyních a rozsedinách zemských. A ti všichni dobré svědectví obdrževše pro pravou víru, shledáni jsou v Kristu Ježíši, Pánu našem«.

Sv. Klement byl rovněž mučedníkem. Po mučednické smrti sv. Petra ujal se správy církve římské, vzdal se však, aby zabránil rozkol, po nějakém čase tohoto úřadu, řídě se dle slov svého listu ke Korintským: »Kdo z vás je šlechetným? Kdo milosrdný, kdož plný lásky? Takový rci: Jestliže povstaly pro mne různice, hádky a roztržky, opustím vlast, odejdu, kam líbo vám, a učiním, co mi bude poručeno od obce. Jenom ať stádo Kristovo žije s kněžími sobě představenými v míru. Kdo to učiní, získá sobě velkou slávu v Pánu a každé místo přijme jej«.

Ustanovil jako papež třetí po sv. Petře po Linovi a Kletovi v Římě po sedmi okresích, sedmero notářů či zapisovatelů, aby

vyšetřili a zaznamenávali skutky mučedníků Kristových. Převzácné povzbuzující a nad míru poučné tyto zápisy za pronásledování císaře Diokleciána ohněm byly zničeny. Sv. Klement byl průvodcem sv. Pavla a přišel s ním do Říma, kdež seznal i sv. Petra. Od nich přiučil se horlivosti převeliké, pro kteroužto horlivost od císaře Trojana byl poslán do vyhnanství na Chersones, poloostrov Krim v Černém moři. Zde bylo na 2000 křesťanů odsouzených k těžké práci v lomech mramorových. Byla to nemalá zkouška pro ně nevinné. A tu osvědčil sv. Klement opět svou horlivost. On, jenž vysílal věrověsty k různým národům do zemí evropských, sám stal se věrověstem u těchto ubohých a pro víru trápených křesťanů. Zmužile hlásá jim slovo Boží, jež je síla a povzbuzuje a útrapy jejich ulehčuje. A Pán potvrzuje dle slov svých zázrakem učení jeho. Za palčivého vědra bylo daleko chodit křesťanům pro vodu. Když zase v lomech kdysi undlěvali žízni, vstoupil po horlivé a vroucí modlitbě na sousední pahrbek a spatřil na pahrbku beránka ukazujícího pravou nohou na jisté místo. Tady zarazil sv. Klement rýč, a hned vytrysklo ze skály zřídlo čerstvé vody, kterou se všichni občerstvili. Divem tímto, jakož i horlivým působením světcovým mnoho pohanů obráceno bylo na víru Kristovu. Vše to nezůstalo tajno. Zvěst o tom došla i k císaři Trajanovi, jenž rozkázal, by sv. Klement s kotvou přivázanou na krk uvržen byl do hlubokosti mořské. Nalezené tělo pohřbili uctivě křesťané a nad hrobem postavena byla kaple čili svatyně. I uctíván zde horlivě sv. Klement. Než křesťané byli později zde vyhubeni a poloostrov obydlen byl od jiných kmenů pohanských, čímž se stalo, že hrob sv. Klementa upadl v zapomnutí.

Při příchodu svém na Chersones vynaložil vše sv. Cyrill čili Konstantín, by zvěděl něco bližšího o sv. Klementu, o němž věděl, že před dávnými věky zde byl pohřben. Ku pátrání připojil modlitbu a tak se mu podařilo nalézt místo bývalé svatyně. V sutínách svatyně našel kosti sv. Klementa i kotvu, s níž uvržen byl do moře. Pro svaté naše věrověsty byl to poklad nad poklady všeliké. Vážili si ho nesmírně. Mívali jej všudy a všudy při sobě. Líbáme ostatky svatých a chceme políbením jakoby lásku do sebe vsátí, kterou srdce světcovo, jehož ostatek to je, plápolalo k Pánu. Chceme zanítiti se ctnostmi, kterými se stkvěl a Pána oslavoval. Chceme srdnatosti, zmužilosti a odhodlanosti nabýti, jež světce zdobila. Nosíme ostatky při sobě, bychom si pomoc a požehnání vyprosili pro své záměry na přímluvu světce oslaveného. I svatí věrověstové nosili ostatky sv. Klementa, by se rozhojňovali k lásce, kterou hořelo srdce jeho pro Pána, by měli útěchu v útrapách, a vyprošovali si požehnání ku pracím svým na přímluvu jeho. Přišli s ostatky těmito i k nám na Moravu. Nebyl na Moravě živý papež, za to byly u nás ostatky oslaveného papeže. Posléze, jak uvidíme, přinesli ostatky do Říma, kdežto uloženy jsou ve starobylém chrámě sv. Klementa.

Sem pospíchají poutníci slovanští — vždyť tu odpočívá i sv. Cyrill. Zde r. 1881, když byli Slované-katolíci v Římě, by poděkovali Lvu XIII., blahé paměti papeži, za okružní list »Grande munus (Vznešený úkol), kterýmž oslavení byli sv. naši věrověstové, byly hlavní slavnosti po tři dny — na rozkaz papeže v chrámě převzácně ozdobeném.

Zde byly vysílány vroucí modlitby od zástupců všech slovanských národů (bylo jich na tři tisíce), k nebesům za sjednocení všech slovanských národů u víře. (Další část.)

Kud. Stupavský.

Hymna na počest sv. Cyrilla.

K 1050letému výročí úmrtí světceva.)

Ket tisíc a padesát drímeš tiše
a věčný mír Ti němou píseň dýše
v Klimenta světce chrámu zšeřelém
Ty světlý apoštole Slávských dětí,
jež památku tvou věkovitou světi —
vždyť sladkým jsi Ty Slávů údělem.

Čas v hrstku prachu proměnil Tvé tělo,
jež nezištnou se láskou k Slávům chvělo,
však andělem se strážným stal Tvůj duch.
Tvé jméno se Slovany navždy spíato
a nad vše poklady jim bude svato,
v něm promluvil k nám o své lásce Bůh!

V té chvíli, když se's loučil se svým tělem,
svou láskou ukázal jsi v lesku celém,
když k Methodějovi zašeptal Tvůj ret:
»Až dosud spolu orali jsme líchu,
já odcházím, bych spočinul si v tichu —
Ty na Moravu, bratře, vrať se zpět!

Těch dítek neopouštěj, bratře milý,
vždyť jsou to beráňkové naši bílí,
jež naší péči svěřil světa Pán!
Já žehnám jim — — — a jedinou znám radu,
spěj, bratře, k posvátnému Velehradu
a doorej ten započatý lán!« — —

Tak domluvil a klid jej věčný jimá,
co zatím zatesknily zvony Říma
a v Moravu až slaly teskný bol,

*) Viz i jiné pěkné básně ve sbírce »Cyrillomethodějské paprsky«. Velehrad
M. Melichárek.

že ve klášterní cele usnul tiše
a do nadhvězdny vešel věčné říše,
náš Cyrill — velký Slávů apoštol!

Děk vezmi vřelý, otče milovaný!
V den, Velehrad kdy zvoní Tobě hrany,
my v duchu zdravíme Tvůj svatý rov.
A za Tvou lásku Tobě svatě přísaháme,
že dědictví Tvé nikdy nezapadáme,
jež přinesl jsi kdysi pod náš krov!

Ó, žehnej dále Moravěnce drahé,
by zkvétaly jí štěstí chvíle blahé
a v pravé lásce tisknul bratra brat,
by v jedné víře na Petrově skále
ples Slovanů všech zazněl k Boží chvále
a tvrzí pevnou byl nám Velehrad!

Frant. Snopek.

Konstantin-Cyrill apoštol slovanský.

Vzpomínka k 1050letému jubileu jeho úmrtí dne 14. února.

V prvé polovici devátého století žil v řeckém městě Soluni muž rodu ušlechtilého jménem Lev. Zastával vysoký úřad vojenský. Se zbožnou manželkou — dle pozdních legend bylo ji Maria — měl četnou rodinu, sedm synův, mezi nimi veliké naše slovanské apoštoly Methoděje a Konstantina-Cyrilla, který byl z dětí jeho nejmladším, narozen jsa asi roku 827.

Konstantin byl sice od malú slaboučký tělem, ale byl od Boha nadán neobyčejnými schopnostmi a velikými vlohami. Podle pozdějšího života jeho vším právem souditi můžeme, že rodiče jeho starali se všemožně o pečlivé vychování svých dětí, což otci i matce způsobuje radost nejčišší.

Již v útlém věku ustanovil Konstantin cílem života svého moudrost. K nabytí pak její dosti příležitosti poskytovalo jemu jeho rodné město, slynoucí i znamenitými tehdy školami. Aby pak výhradně mohl pěstovati moudrost a vědu, což tou dobou úzce bylo spojeno s církví, mnil věnovati se stavu duchovnímu.

Když mu bylo 14 let, ztratil otce, ale řízením Božím povolal jej jeden z poručníkův mladistvého císaře Michala III. logothet Theoktistus do Cařihradu, aby se tam učil s ním. Pro jeho bezúhonný život a jeho prospěch ve vědomostech zamiloval si Theoktist mladence Konstantina a ustanovil jemu povolání světské, chtěje dopomoci jemu k vysokému úřadu. Avšak náš Konstantin nepřijal nabídknutí, věren jsa svému prvotnému úmyslu, úplně se věnovati službě Boží.

Učitelem byl jemu i známý pozdější patriarcha Fotius, se kterým jej spojovalo upřímné přátelství. Ale když později Fotius obnovil kacířství Apollinariovo, že člověk má dvoji duši, ostře mu to vytkl Konstantin, že tím hubí duše mnohých, načež onen se omlouval, že se nenadál, že by tím koho urazil, že chtěl tím nespázi způsobiti jenom patriarchovi Ignatiovi, který nebyl honěn ve filosofii. Odtud přestalo přátelství jejich; Fotius vysílá Konstantina z Cařihradu pryč, a nevyznamenává ho, jako jiné svoje stoupence všechny.

Abv upoutali jej na Cařihrad, ustanovili jej bibliothekářem při velechrámu Boží Moudrosti, než za krátko opustil místo toto, odešel do jistého kláštera na břehu mořském, kdež o samotě trvaje ušlechtoval svoji duši modlitbou a rozjímáním, by důstojně se připravil k svému vznešenému povolání kněžskému.

Nalezen jsa zde, vrátil se do města, kdež jej jmenovali učitelem filosofie. Jak vypravuje jeho slovanský život, vypravil se spolu s jinými druhy k Arabům, aby zde hájil tajemství nejsvětější Trojice. Vykonal tam svoji úlohu, opustil dřívější povolání učitelské; rozloučiv se se světem úplně, vstoupil do kláštera pod horou Olympem u Kyzika v Malé Asii, kdež zastal již svého bratra Methoděje jáhna. V Malé Asii žili četní Slované přesídlení tam dřívějšími císaři. Jak nám zvěstují řečtí kronikáři, tisíce Slovanův připojilo se k Saracenům mohamedánským. Domnívám se, že tehdy vznikla u Konstantina myšlenka, postarati se o hlubší vzdělání kmenův slovanských v naukách křesťanských, vymyslíti písmo jim přiměřené bohatosti zvukův jazyka slovanského a přeložiti jim alespoň částky Písma svatého, které se čítávaly v neděle a ve svátky o mši svaté.

Okolo roku 861 přibyli do Cařihradu poslové panovníka kozarského, prosíce o učitele náboženství křesťanského. Pokoušeli se v národě tom nikoli beze zdaru šfíti náboženství Židů i Mohamedanů. Milerád povolil k tomu císař Michal. Poradiv se s patriarchou Fotiem, určil k tomu dílu kněze Konstantina, který přibral si bratra Methoděje. Vsedše na loď přeplavili se císařští poslové do Korsuně, města to ode dávna řeckého, kdež již koncem prvního století křesťanského byla se ujala víra Kristova a kde počátkem století druhého mučennickou smrt podstoupil papež Kliment.

Konstantinovi bylo se dále zdržeti v Korsuni, neboť bylo se jemu učiti jazyku kozarskému a židovskému, chtěl-li nějakého alespoň úspěchu dodělati se na dvoře chagana kozarského. Za pobytu v Korsuni vzpomněl si Konstantin, že tam zemřel Kliment papež a umínil si, že najde jeho ostatky. Když se po nich dotazoval měšťanův, nikdo jemu nevěděl o nich pověděti. Byly sice konány poutě ku hrobu světcovu ještě v první polovici šestého věku, ale nebylo již chrámu vystavěného ku počtě světcově, mše svatá byla tehdy konána pod stany. Tázal se obyvatelův v okolí města, ale ti byli přichozí, původní obyvatelstvo kře-

stanské bylo vyhubeno. Nedověděv se od lidí, obrátil se v modlitbě ku Pánu Bohu, snažně žádaje, aby oznámil jemu místo odpočinku světcova. Poprosil také arcibiskupa korsunského Jiřího, aby k modlitbám na týž úmysl vybídl svoje duchovenstvo i lid. Neoslyšel Bůh modlitby společné všech, vnukl Konstantinovi, že na blízském ostrově nalezne hrob světcův. A když vypravili se na to místo se zpěvy a modlitbami, našli šťastně za nedlouho ostatky světcovy, napřed žebro, potom hlavu, pak po delší době ostatní kosti a konečně i kotvu, se kterou byl pohřben do moře.

Za nesmírné radosti přeneseny byly ostatky svatého Klimenta do města Korsuně a uloženy zatím v chrámě arcibiskupském.

Když se byl Konstantin dostatečně naučil jazyku kozarskému a židovskému, výprava brala se dále ke dvoru knížete kozarského. Tam bylo podstoupiti Konstantinu tuhé půtky s rabiny židovskými a učiteli mohamedánskými. Objasnil zcela jasně, že zaslíbení Boží učiněná Abrahamovi vyplněna jsou v zákoně novém a že ani úcta obrazův nečelí proti zákonu starému. Podobně zvítězil Konstantin i v rozmluvě s Mohamedány. Výsledek půtky byl, že chagan kozarský povolil přijati křest, kdo by chtěli. I dalo se pokřtiti 200 osob. Úspěch nebyl sice veliký, ale třeba uvážiti, jak těžko jest obracet na křesťanství lidi, kteří porušení byli poněkud alespoň rozkošnickou naukou Mohamedovou.

Za práci svoji nepřijal Konstantin nabízené odměny, nýbrž vyžádal si pouze propuštění zajatých Řekův.

Konstantin vrátil se do Cařihradu, nesa list císaři, kterým jemu děkoval chagan za vyslání poselstva. Methoděje prý chtěli učiniti arcibiskupem v městě znamenitém, on však nepřijal hodnosti, pročež jmenován byl hegumenem (opatem) kláštera Polychromu pod Olympem. O Konstantinovi není řeči více, proto lze z toho souditi, že Fotius patriarcha nezapomněl, kterak jej byl pokořil, když jak dotčeno, obnovil kacířství Apollinariovo o dvojí duši lidské. Usadil se při kostele svatých apoštolův v Cařihradě, při kterém zůstavil také částku ostatkův svato-klímentských.

Než nebylo Konstantinovi popráno požívati dlouho klidu. Kníže moravský Rostislav dověděv se, co byl vykonal v Koza-rech, prosil skrze posly císaře Michala III. o hlasatele křesťanského náboženství znalé jazyka slovanského pro svůj lid. Byl se sice prve v téže příčině obrátil do Říma, ale tam neměli po ruce člověka vhodného. Císař pověřil tím posláním Konstantína, který ačkoli již byl churav, ochotně se vypravil na cestu, pojav bratra svého jáhna Methoděje a ještě některé mnichy nadšené pro dílo věrozvěstův.

Na Moravě bylo se sice již ujalo náboženství křesťanské. Hlásali je tu jednak misionáři z Vlach přišlí, jednak z Němec,

neznali dostatečně jazyka slovanského. Rostislavovi knížeti šlo však o to, aby jeho lid co nejdůkladněji byl vzdělán ve svém náboženství. Nelze bezpečně tvrdit, že by byl zvěděl o překladě úryvkův Pisma svatého, který byl pořídil Konstantin, a proto dlužno říci, že řízením Božím povoláni byli k důkladnému vzdělání moravského lidu ve víře Kristově bratři soluňští Konstantin, Cyrill a Methoděj.

Misijní výprava cařihradská dospěla na Moravu roku 863. S nesmírnou radostí uslyšel lid, zvláště když se dověděl, že noví věrověstové přinášejí jemu Písmo svaté přeložené na jejich jazyk a mimo to ostatky svatého papeže Klimenta. Uvítání jejich na dvoře Rostislavově bylo velmi slavné. Radost dobromyslného lidu moravského, rozníceného milostí Boží nedovede vypsati neumělé moje péro. Velehrad sídlo knížecí stalo se střediskem působnosti bratří soluňských.

Rostislav svěřil jim mladíky k výchování a cvičení ve vědomostech potřebných pro nastávající duchovní.

Konstantin dostavil se na Moravu, sloužil mši svatou jazykem řeckým, jenom epištolu a evangelium zpíval slovansky. Zároveň nepřestal zachovávat zákony církve řecké. Ale brzo poznal, že na Moravě zaveden byl již řád římský a lid že se řídí ve všem zákony kostela latinského. Aby se tedy přiblížil co nejvíce lidu, vzhledem na dobro jeho vzdal se svého obřadu a, jak svědčí jeho životopisec dle čtyř rukopisův srbské recense, přijal celý církevní řád římský. Sloužil tedy nadále mši svatou latinským jazykem, používaje převodu evangelistáře pořízeného z řečtiny. S duchovní pak školou svojí, zdá se, konal církevní hodinky od prvu pouze slovansky. List papeže Hadriana II. svědčí, že Konstantin zavedl slovanskou liturgii v plné důvěře ve svatého Klimenta.

Při tom nezanedbával se svými druhy moravského lidu, hlásaje mu slovo Boží srozumitelným jemu jazykem, snaže se všechněm vykořenití rozličné bludy, které u něho nalézal.

Za půl čtvrtá roku dokonil vzdělání jinochův, kteří byli jemu svěření, pro důstojenství kněžské. O všelikém jeho počínání zpraven byl veliký papež Mikuláš I., podobá se, samým Rostislavem, a ne malou radostí jsa naplněn, pozval jej k sobě. S velikými díky přijal tuto zprávu Konstantin i se svými druhy, za velikou si pokládajíce čest, že hodnými byli uznáni čestného pozvání od apoštolské Stolice. V brzkou tedy vypravili se na cestu, pojavše několik učenníkův, které uznávali za hodny úřadu a důstojenství biskupského.

Až dosud obecně bylo prohlašováno, že svatí bratři naši byli v Římě obžalováni pro slovanskou bohoslužbu, kterou byli na Moravě zavedli, od německých biskupův. Mám za to, že jako později arcibiskup Methoděj byl pomíjen jimi, podobně a ještě méně vážili si němečtí biskupové jeho bratra pouhého kněze a několika mnichův pracujících na vzdělání moravského lidu. —

Zatím zemřel papež Mikuláš I. Nástupce jeho Hadrian II. přijal je s všelikou poctivostí, slyše, že přinášejí ostatky svatého Klimenta, jež Konstantin byl svým přičiněním nalezl. Vyšel jemu vstříc se vším duchovenstvem i lidem.

Za toto dobrodíní vzdali Konstantinovi hojné díky a vysvětili jej jakož i jeho bratra Methoděje na biskupy, jejich pak ostatní žáky na kněze i jáhny. Tak vypravuje stručně legenda římská.

Mnozí učenci pochybují o tom, že by byl Konstantin se stal v Římě biskupem, proto že o tom výslovně nepíše bibliothekář Anastasius. Leč s uvedenou zprávou římské legendy souhlasí úplně také tradice římská, jejíž svědci jsou: Lev Ostijský kardinál († 1115), Jan Berardus, mnich kláštera Casa aurea na ostrově Pescara (kvetl kolem 1182), Jakob a Voragine († 1282) a Martin Opavský, arcibiskup později hnězdenský († 1298).

Vyjednávání trvalo delší dobu, vždyť běželo o nová sídla biskupská, o vysvěcení na biskupství osob příšlých z Cařihradu, nakaženého bludem Fotiovým, a nejvíce nesnázi působila novota nebývalá nikdy na západě, zavedená Konstantinem v důvěře v přímluvu svatého Klimenta — bohoslužba slovanská. Odstraněny byly však všechny překážky. Pravověrnost obou bratří soluňských byla dokázána skvěle. Konstantinovi se také podařilo dokázat papeži i jeho kardinálům, že novota, kterou byl zavedl, jest skutečně na prospěch kostela římského.

Než nebylo popráno Konstantinovi vrátili se k milným Moravanům. Ochuravěl těžce a proto cítě blíže se smrti, vzdal se svého úřadu biskupského, přijal háv mnišský, s povolením papežovým změnil svoje jméno, přijav jméno Cyrill, řka, že bylo mu to zjeveno.

Ani v poslední chvíli nezapomněl svých Moravanův. Věda, že bratr jeho Methoděj touží po zátíší klášterním, promluvil jemu: »Hle bratře, spřežení oba jsme byli, jednu brázdu táhnouce, a já na lěše padám, svůj den ukončív. Ty však miluješ horu velmi; nechtěj pro horu opustiti učení svého. Neboť čím můžeš spíše býti spasen?«

Zemřel veliký náš apoštol Konstantin-Cyrill čtyřicet dní po svém vstoupení do řehole dne 14. února 869.

Papež rozkázal, aby všichni i řečtí i římsští duchovní dostavili se k jeho pohřbu se žalmy i zpěvy, se svíceni i vonným kadidlem a zesnulému prokázali pohřební poctu nejináč, než samému papeži. Avšak pozůstalý bratr Methoděj upozornil jej na slib, který oba bratři byli učinili svojí matce, zapřisáhše se, že stihne-li jednoho z obou smrti prve, než se vrátí, na živu pozůstalý bratra zemřelého převéztí dá do kláštera jeho a tu jej s náležitou poctivostí pochová. Nechtěl Hadrian II. odporovati takovéto žádosti. I uzavřev tělo zesnulého v mramorovou rakev, a opatřiv ji svojí pečeti, dovolil Methodějovi v sedmi dnech odjetí s ní. Leč když římské duchovenstvo spolu s biskupy a s kar-

dínaly namítalo, že se nesluší, aby tak veliký a tak slovatný muž, který Řím obohatil takovým pokladem (ostatky svatoklimentskými), přines je z dalekých končin, tam povolany do věčného života byl z jakékoliv příčiny do jiných zemí odnesen. Záhodno jest, aby muž tak slavné pověsti v tak přeslavném městě na slavném místě byl pochován.

Líbila se tato rada papežovi, který ustanovil, aby uložen byl v chrámě sv. Petra v jeho vlastním náhrobku. Ale na prosbu Methodějovu byl pochován u svatého Klimenta, jehož tělo s velkou pílí a prací našel a sem přinesl. Za nesmírného sběhu a účastenství duchovenstva i lidu uložili jej i s mramorovou rakví u svatého Klimenta po pravé straně oltáře téhož světce s nesmírnou radostí a hojnou úctou, s chvalozpěvy největší díky vzdávajice Bohu, který na téměř místě mnohé a zázračné věci koná. Tak svědčí legenda římská.

Místo pláče a nářku tedy při pohřbu svatého Konstantina-Cyrylla se ozývaly chvalozpěvy, vzdávány Bohu upřímné díky, který oslavoval jeho hrob mnohými zázračnými věcmi. Co to znamená? Náš slovanský apoštol byl hned po smrti uctíván jako světec. Pannonský jeho životopisec vypravuje, že Římané jeho hrob uctili obrazem a udržovali při něm světlo dnem i nocí, vídouce zázraky, které Bůh činil jeho přímlovci. Tento obraz jest dosud v dolním chrámě svatoklimentském zachován. Určil jej a popsal roku 1906 prelát Dr. Josef Wilpert, nejlepší znalec starodávnych obrazův římských. Znamená soukromý soud Páně konaný nad zemřelým právě našim apoštolem Konstantinem-Cyryllem. Přimlouvají se za něho jednak Gabriel archanděl se svatým Klimentem, jednak apoštol Ondřej s archandělem Michalem. Jeho bratr Methoděj s tonsurou římskou oholený přináší za něho nejsvětější obět. Prelát Wilpert část nápisu, pokud se zachoval, duchaplně doplnil. Má za to, že si nápis latinský sestavil světec sám. Vrchní část nápisu znížela i s omítkou. Spodní část nápisu a částečně i obraz sám poškozen byl tím, že se ho lidé po svém obyčejí dotýkali a jej líbali. Obraz síce svědčí o úpadku umění malířského v devátém věku, ale má pro nás cenu nesmírnou.

Konstantín-Cyryll uctíván byl v Římě ihned po smrti jako světec; není pochybnosti nejmenší, že se jemu téže cti dostalo i od Moravanů, a že od té doby uctívá jeho i lid i duchovenstvo jako svého mocného přímlovce u Boha. Někdy zdálo se, že již zanikla jeho úcta, avšak zase se našel horlivec, který ji vzkřísil.

Volejmež i my k němu zvláště za těchto bouřlivých dob: Svatý Cyrille, apoštole náš, oroduj za nás i s bratrem Methodějem, chraň nás všeho zla, vypros nám milosti, bychom stáli isouce u víře hlásané tebou našim předkům, vytrvali až do konce!

Svatý Cyrille, nedej zahynouti nám ni budoucím!

Sarajevský arcibiskup dr. Jos. Stadler. †

V červnu minulého roku oslavovali bosenští katolíci nádherné jubileum zlatého kněžství svého velikého arcibiskupa, dra Josefa Stadlera, a kněží psali hymny na jeho počest, a za nedlouho v prosinci doprovázeli jej k věčnému odpočinku. Činnost a věhlas katol. sarajevského arcibiskupa známy byly daleko za hranice vlasti jeho.

Narodil se v Brodu na Savě 1843. Mládí měl velmi krušné, pocházejí z chudičké, ale zbožné rodiny. Otec neustále churavěl, a všechna péče o sedmičlenou rodinu připadla matce, jež pracovala a starala se od Božího rána do tmy, by uživila a vychovala pro Boha své děti. Svízele a trampoty podryly ji zdraví, tak že skonala, když Josefu bylo 10 let, a rok na to zemřel i otec; děti osířely a péči o ně převzala nejstarší sestra Rozalie. Nadaný, pilný a zbožný hoch měl jíti do učení, ale když přišel mistr pro něho, aby si jej odvedl do města, posluhoval právě při oltáři v kostele, proto nechtěje mistr čekati, až by se vrátil, vzal si místo něho mladšího jeho bratra. Prozřetelnost Boží měla s Josefem zvláštní úmysly. Ujal se ho příznivec major Wegheimer, u něhož pak jako student prodléval Josef nejedny radostné prázdniny, a znaje jeho neobyčejné nadání, vymohl mu bezplatné místo v arcibiskupském sirotčinci v Požegu, kde ukončil nižší gymnasium. Odtud dostal se do arcibiskupského sirotčince v Záhřebu, kde dokončil studia gymnasiální. Pro neobyčejné vlohy a nestrojenou zbožnost byl poslán do Říma do germanika na studia filosofická a bohoslovná. Věhlasný kardinál Steinhuber podává o něm toto vzácné svědectví: »Dětině zbožné srdce, ojedíněle teplá duše, upřímné a vroucí nadšení pro svaté povolání, neustálá opravdová snaha po dokonalosti učinily Stadlera pravým pokladem ústavu, tak že se stal živým vzorem svým druhům«.

Po návratu z Říma dostal se za prefekta do arcibiskupského semináře v Záhřebu a brzy na to stal se universitním profesorem na bohoslovecké fakultě. Byl jednou z nejlepších profesorských sil v práci i v učenosti. Založil a vedl pro lid poučný list, psal odborné bohoslovné články a knihy, o prázdninách cestoval, aby poznal poměry katolické církve v jiných zemích a zvláště si zamiloval Bosnu a Hercegovinu, tehdy ovšem pod tureckým panstvím.

Jako z nenadání stal se arcibiskupem vrhbosenským, když papež Lev XIII. s císařem rakouským domluvili se o postavení církve katolické v Bosně. Bylo to r. 1881. Jeho apoštolská činnost a horlivost neznala mezí. Arcibiskupii svou zasvětil hned s počátku božskému Srdci Páně a Pannu Marii bez poskvrny počatou prohlásil Patronkou její. Úctu jak k božskému Srdci tak

i k Panně Marii pěstil v celém dlouhém životě svém vroucně, před nimi se modlil, radoval a pracoval, a ji usilovně a požehnaně šířil mezi lidem sobě svěřeným.

† Arcib. dr. Jos. Stadler — otec sirotků.

Hned r. 1881 založil chorvatský časopis „Srce Isusovo“, a téměř Srdci Páně zasvětil i novou nádhernou katedrálu svou v Sarajevě, již r. 1889 dovršil a posvětil. Lid bosenský je nesmírně proniknut pobožností k božskému Srdci Páně, a to hlavně zásluhou prvního arcibiskupa svého, dra Stadlera.

R. 1887 místo lidového listu k úctě božského Srdce Páně počal vydávati dvakrátě měsíčně »Vrhbosnu«, která letos v 33. ročníku se rozvinula ve vážný list věnovaný katolické osvětě. Dr. Stadler sám byl učencem vynikajícím a plodným spisovatelem latinským a charvatským hlavně v oboru Písma sv. a filosofie. Vydal lidová kázání, výklad evangelií, kde k duchu starých sv. otců církve dovedně uměl připojití novodobé myšlenky nejpřednějších vykladačů Písma sv. Jeho spisy bývaly opravdu studnicí hlubokých vznešených pravd jak pro kazatele, zpovědníky a kněze vůbec, tak i pro laiky, jimž napsal ne jedno vzácné pojednání filosofické a zbožnou modlitební knížku s vroucím obsahem.

Jistý spisovatel vypisuje obraz horlivého kněze těmito slovy: »Kněz je muž, jenž zná jen jednu radost: když může mnoho činiti pro spásu duší; jenž má jen jednu žalost: když nemůže pro duše ničeho učiniti; jež má jen jedinou vášeň: když se může věnovati a obětovati se za duše; jenž má jen jeden bol: když by měl zemřítí, aniž vykonal něco velikého pro spásu duší«.

Těmi slovy jest krásně vyznačeno i apoštolské působení arcib. dra Stadlera.

Již jako profesor na bohoslovném všeučilišti v Záhřebu oduševňoval a rozplaměňoval své posluchače pro Krista a jeho sv. církev. Za tím účelem napsal i dvě knihy na obranu. Ale jeho horlivý apoštolský duch se teprve rozvinul na stolci arcibiskupském.

Základ pro trvalý úspěch v apoštolské práci jest horlivé, duchem Kristovým provanuté kněžstvo. Jaké ono, takový lid. Od kněžstva závisí i lhostejnost i horlivost u přijímání sv. svátostí. Proto prvnímu vrhbosenskému arcibiskupu především na srdci leželo, aby měl dobré, spolehlivé a všestranně vzdělané kněžstvo. Proto se svými horlivými kanovníky jal se sbíratí usilovně milodary se všech stran, aby mohl pro dorost kněžský otevřítí dvě veliká a moderní semeniště, jedno s plným gymnasiem pro chlapce studenty v Travniku a druhé jako bohoslovné učiliště v Sarajevě. Oba dva ústavy předal tovaryšstvu Ježíšovu. Nejen veškeré světské duchovenstvo všech tří diecesí bosenskohercegovských vyšlo z oněch ústavů, nýbrž i značná část vzdělaných vrstev laických obou zemí.

Zadlužil se četnými nutnými stavbami pro rozkvět katolického života v chudé Bosně, tak že jeho peněžní nesnáze byly známy daleko i za hranicemi bývalého Rakouska, ale dr. Stadler nikdy nepozbýval rozvahy, vždy na myslí měl jen dobro svaté věci, pro jejíž rozkvět byl ochoten darovati a učiniti vše. Když mu vytýkali veliké dluhy jeho, ne jednou prohodil: »Pán Bůh dal, dává a dá ještě«. Ba stěžovali si proto až u papeže Pia X. v Římě, ale ten znaje dobře Stadlera a jeho apoštolskou činnost, pochválil ho a prohodil: »Kdž máme dluhy, tak je i zaplatíme«.

Aby v kněžích udržoval apoštolskou horlivost a neustále jim před očima připomínal jejich velké povinnosti, každoročně mimo pastýřské listy věřícím posílal i zvláštní list kněžím. Listy ty jasně dávají viděti do hloubky veliké duše arcibiskupovy, mluví určitě, jakým žárem nadšení a horlivostí a oteckou péčí plane srdce jeho. Za tím účelem pečoval též, aby kněží každoročně konali duchovní cvičení v sarajevském semináři, a sám vždy příkladně se jich účastňoval. Aby kněží necítili příliš osamělosti, zavedl v Sarajevě pro katechety společný dům, by tam vedli pospolitý život. Podobně se uspořádali i kanovníci jeho, majíce společný stůl. Nemálo se staral o kněze nemocné. Všem kněžím byl vždy přítelem milým a rádcem upřímným. Každý měl k němu přístup vždy, každý mu byl vítán, pro každého měl slovo povzbuzující.

Důležitým předmětem apoštolské práce jest mládež. Kdo má mládež, má budoucnost. Proto i Kristus Pán pln lásky a péče volal: »Nechte maličkých přijíti ke mně!« Vědom jsa si tak veliké zodpovědnosti vůči mládeži, věnoval jí dr. Stadler obzvláštní péči. Za tím účelem pozval do Bosny ženské řády pro výchovu ženské mládeže, a školské bratry pro mužskou mládež; pro sirotky založil nové sestry »Služavke Maloga Isusa«, a vybudoval jim krásný dům Betlehem. Měli jste viděti, kolik radosti, štěstí a vděčnosti plálo v čistých očkách oněch malinkých, když arcibiskup přicházel často mezi ně, s nimi vykládal a se bavil! Arcibiskupův apoštolský duch tak rozněcoval a podporoval snahy oněch domácích sester, že brzy se rozšířily nejen po arcidiecesi vrhbosenské, nýbrž působnost svou rozvinuly i mimo ní. Dnes čítají na 180 členů ve 20 domech.

Nejkrásnější den dítek — prvního sv. přijímání — konával v Sarajevě sám a míval při tom vždy tklivou a srdečnou promluvu.

Vždy byl pln práce, aby ve své arcidiecesi oživil katolický život. Neopomněl žádné příležitosti, aby lidu kázal — ohnivě, přesvědčivě a působivě.

Velmi obtížné jsou v Bosně visitační cesty a udělování sv. břimování, ale nedbal toho arcibiskup dr. Stadler a až do pozdního stáří konal tyto obtížné cesty a často při tom i kázal. Byl horlivým podporovatelem sv. misí, aby víra sv. a náboženský život byl v lidu utužen.

Maje ve své arcidiecesi většinu pravoslavnou, byl nucen i k pravoslaví zaujati nějaké stanovisko. A zaujal je po známém smyslu Lva XIII. ve prospěch náboženského a církevního sjednocení. R. 1896 počal vydávati v Sarajevě bohužel brzy zaniklý a dnes hledaný a málo známý časopis unionistický »Balkán« dr. Alexander šlechtic Bresztyenszky. Úvodní článek prvního čísla má arcibiskup Stadler, jenž se představuje jako komisař papeže Lva XIII. ve věcech unie mezi Srby a Charvaty pověřený plnou mocí. V článku vykládá smířlivě o společném podkladu naší sv.

víry, o bohoslužebných obřadech, a když ukázal, že jsme si vlastně bratry téže matky, zve všechny odloučené, ať žijí v kterémkoli koutku světa, aby přišli se smířit a se sjednotit. Vyzývá katolické kněze, aby se dobře seznámili s duchem, obřadem, obyčeji a naukou církve východní, neboť myslí, že láskou srdce a rozvahou rozumu dají se odstraniti věky zakořeněné předsudky a konečně bude možno překlenouti onu osudnou propast, jež u víře dělí bratry téže národnosti. Za tím účelem pozval též na společnou poradu o sjednocení všechny biskupy katolické i pravoslavné do Sarajeva. Bohužel že hlavně politika brzy snesla starou zášť zase tam, kde se měla konečně ukázati tolik toužená duha míru.

Vše, co arcibiskup dr. Stadler činil, dělal ne pouze z přirozené náklonnosti k práci, ale z čisté a velkodušné lásky k božskému Spasiteli. Kristus byl mu vzorem i pobídkou v práci, byl mu středem a ohniskem celého života. Znal jak drahocennou je každá duše lidská před Bohem, a proto ani největšími překážkami nedal se odstrašiti, jednalo-li se o spásu pouze jediné nesmrtelné duše. Dle vzoru Kristova byl připraven na každé utrpení a na všeliký kříž, jichž ovšem nezůstal v životě ušetřen.

Celý život jeho dá se vystihnouti třemi slovy: práce, modlitba a utrpení. V práci byl neumorný, v modlitbě příkladný, v utrpení nezlomný a nezastrašený.

Divíme se v dějinách velikánům věků předešlých. Ale v církvi Boží vždy vane Duch sv., jenž za všech dob sílí veliké duše zvláště mezi těmi, již řídí a spravují stádce věrných. A k těm dlužno připočísti i zemřelého arcibiskupa dra Stadlera.

Skonal o svátku Neposkvrněného početí P. Marie večer, a za velikého smutku celé arcidiecese byl uložen do stoličního chrámu za oltář sv. kříže, jež v životě tolik miloval.

O snivaj mirno, starče Velikane,
Na zemlji dičan (podivuhodný) borio si boj,
Dovršio si časno (čestně) svoje dane (dny),
I častan doviiek biť će (bude) sponem Tvoj.

Redemptoristé v Bulharsku 1835-1840.

† P. Václav Nekula C. Ss. R.

Nakladatel kongregace redemptoristů, sv. Alfons Maria z Liguori, byl horlivý misionář. Pracoval nejraději tam, kde bylo nejvíce třeba, mezi lidem opuštěným a zanedbalým. To také uložil svým duchovním synům. Při kněžské a misionářské práci mají dávat přednost duším nejpouštěnějším.

Dobrotivý Bůh viděl již dávno jistě široké pole, místy velmi opuštěné a zanedbané, roli, kde třeba apoštolů, vinici, kde bude třeba dělníků. Byla to duchovní role, duchovní vinice, na níž kdysi pracovali naši první svatí apoštolé Cyrill a Method.

Stalo se z vůle Boží, že družina redemptoristů rozšířila se ještě za života sv. Alfonsa z jižní Italie do krajů obývaných Slovany. Za nástroj k tomu zvolil si Bůh svatého muže, Klementa Marii Hofbauera, rodem Moravana. Sv. Kliment počal působiti nejprve mezi bratry Poláky ve Varšavě. Tam shromáždil kolem sebe mnoho pracovníků. Když pak se stali pro požehnanou práci trnem v oku tehdejší německé protestantské vládě a byli vyhnáni, uchýlil se sv. Kliment do Vídně. Ale na Slovany nezapomněl. R. 1815 poslal tři misionáře do Valašska (v Rumunsku). Působili mezi Slovany většinou v Bukurešti a vycházeli i do sousedních Bulhar. Avšak nepodařilo se jim tam se usaditi. Proto vrátili se zpět. Sv. Kliment odebral se na věčnost 15. března 1820, ale jeho duch neopustil těch, mezi něž byl poslán, neopustil Slovanů. Bylo jistě jeho přímluvou, že za 15 let po jeho smrti redemptoristé opět obrátili se k slovanským Bulharům. Tentokráte pracovali s větším zdarem; o tom pojednává náš článek. Jest sestaven podle zpráv očitého svědka a účastníka této misijní výpravy, bratra Jana Jeneweina.

R. 1834 žádala římská Propaganda, by P. Amaud. Josef Passerat, generální vikář redemptoristů, poslal některé kněze své řeholní družiny do Turecka. Měli osaditi apoštolský vikariát v Plovdivě. Kněz, jehož by sám označil, měl obdržeti moc a výsady apoštolského vikáře. Sluha Boží¹⁾ vyhověl této žádosti a navrhl pro onu důstojnost P. Jana Fortnera, rodem Čecha z Manetína. Jemu za pomocníky byli přiděleni dva Moravané: P. Matěj Gráf, rodem z Jemnice a P. Antonín Fischer ze Zábřeha. Společnost doplňoval bratr laik Jan Jenewein.

Takto uspořádaná výprava vyrazila 26. března 1835 z Vídně, hojně jsouc od dobrodinců zásobena kostelními rouchy a domácími nářadím.

»Cesta z Vídně do Prešpurka — vypravuje fr. Jenewein — dařila se dobře, ale pomalu, protože vůz byl příliš těžký. S počátku se mnoho nemluvílo, každý z nás byl zamyšlen a obíral se sám sebou. Zraky naše obracely se opět a opět k Vidni, kterou snad již nikdy jsme neměli spatřiti. Náš dobrý, tichý P. Superior měl starost, jak provede svůj úkol. Pokorný P. Fischer odevzdával se do vůle Boží, ať se s ním stane cokoliv. P. Gráf, povaha ohnivá, nemohl se dočkat, kdy už přijedeme do Turecka: tak velice toužil po misionářské práci. Já jsem se modlil růženec a nechtěl jsem tomu ani věřiti, že skutečně konám cestu do Turecka.

¹⁾ P. Amaud Jos. Passerat, rodilý Francouz, zemřel 1858 v pověsti svatosti.

V Prešpurku si nás lidé zvědavě pohlíželi, Sotva kdy asi viděli redemptoristy a nad to měli asi zvláštní podívanou na naše mladé vousy. P. Fortner nás vedl do paláce — tuším, že byl hraběte Szecheni-ho. Přijali nás tam velmi vlídně a pozvali ke stolu. Bylo již uchystáno, protože již napřed věděli o našem příchodu. Hrabě pro nás obstaral parník až do Pešti a zaplatil nám jízdu, začez byli jsme mu velmi vděční. Přenocovali jsme v hostinci, kde pak hrabě rovněž sám hradil všechny výlohy.

Časně ráno o 4. hodině vstoupili jsme na parník a přijeli do Pešti o desáté večer. Nejedli jsme celý den skoro ničeho, a přece nedostalo se nám ani večeře, leč jen trochu vína a polévky v jakémisi hostinci. Ráno po mši sv. vrátili jsme se s největším spěchem na parník. Přišli jsme právě v čas a pokračovali v plavbě.

Když náš parník večer přistál, odebrali jsme se do blízkého kláštera františkánského a prosili o nocleh. Řeholníci poskytli nám jej s velikou srdečností. Večeřeli jsme s nimi v klášterním refektáři. Bylo jich asi 30. Děkovali jsme Pánu Bohu, že nám dopřál tak dobrého noclehu. Příštího dne pokračovali jsme opět v plavbě.

Konečně přistáli jsme v Zemuni proti srbskému Bělehradu. Potřebovali jsme z Prešpurka do Zemuň 5 dní, protože parník často zastavoval. Zemuň jest město dosti veliké, ležící v rovině. Nás vábil blízký pahorek, s něhož se otvíral krásný rozhled na Bělehrad. Jaká to pro nás podívaná, patřiti na veliké město s četnými mešitami a věžemi — první turecké město,^{*)} které se objevilo našim zrakům.

V Zemuni jsme vyhledali pana faráře a prosili o radu, jak zaříditi cestu Srbskem. Laskavý kněz vypravil do Bělehradu posla, by se na všecko vyptal. Cestování tam není tak snadné, není silnic, po nichž by bylo možno jeti vozem. Většinou lze naléztí pouze pěšiny pro karavany, velmi často také není naprosto žádných cest; cestující určí si v dáli cíl a hledí, aby se k němu dostal — cestou necestou.

Když se posel po několika hodinách vrátil, přinesl příznivou zprávu, že po třech dnech vypraví se z Bělehradu karavana — vlastně nastoupí zpáteční cestu k Cařihradu, odkud vyšla. Použili jsme té příležitosti a pan farář smluvil pro nás cenu, kterou nám bylo zaplatiti, bychom byli do karavany přijati. Karavana čítala 13 koní a 2 vůdce. Zaplatili jsme 800 piastrů (asi 190 K), protože jsme potřebovali 8 koní pro zavazadla a 4 koně jízdecké pro sebe; našim vůdcům zbýval toliko jeden kůň.

Když bylo vše vyjednáno, přeplavili jsme se do Bělehradu. Loď potřebovala k přeplutí celé ¼ hodiny. Nastalo loučení, nejprve s milým panem farářem, který nám prokázal tolik dobrého,

^{*)} Srbsko mělo sice tenkrát samosprávu, ale bylo poplatné Turecku, proto se počítalo ještě k turecké říši.

potom s drahou vlastí; vždyť jsme nastupovali cestu do cizí, polovzdělané, neznámé země. Neubránili jsme se bolestným pocitům . . .

Lod přistála v Bělehradě. Obklopilo nás velké množství lidí. Jaký to pohled! Většinou Turci, černovousí, s obličejem žlutým, v červených šatech, s noži a pistolemi za pasem. Bylo to na první pohled hrozné, než přivítání nebylo nepřátelské a platilo spíše našim zavazadlům, o něž se nosiči doslovně rvali. Báli jsme se, že se ve zmatku něco ztratí, než přece jsme dopravili všechno šťastně do hostince, kde jsme se měli přidružit ke karavaně.

Chutě jsme se dali do práce, bychom vyprázdnili bedny a vaky, neboť všechny věci měli jsme, dle návodu vůdců naložit na koně. Nebylo to maličkostí; měli jsme zavazadel velmi mnoho. Byly to kalichy, obrazy, sochy, různé potřeby k bohoslužbě i pro domácnost.

Nastala doba odjezdu. Vsedli jsme na koně. O jedné hodině po poledni vyjeli jsme z Bělehradu a urazili toho dne ještě 4 hodiny cesty k prvnímu noclehu na půdě turecké. Ach, byl to nocleh! Doufali jsme, že dostaneme přece nějakou světnici, neboť bylo velmi chladno. Ale jaké zklamání! Na naši otázku, kde máme spát, — mluvilo se ovšem jenom posunky — ukázali nám chlév s trochou slámy; toť celé zařízení. Stěny, vysoké asi 7—8 stop, byly upleteny z vrbového proutí a vymazány hlínou; střecha slamená napolo shnilá, s otvorem pro kouř uprostřed; pro zahřátí nám rozdělán ve chlévě oheň. Požili jsme k večeři něco chleba a vína a uložili se na slámu k nočnímu odpočinku. Usnouti nebylo tak snadno, neboť četnými skulinami a otvory fičel vítr, což nás ustavičně rušilo. To byla první noc v Turecku.

Na další cestě bylo nám často přenocovati pod širým nebem, ježto naši vůdcové skoro úzkostlivě se vyhýbali místům obydlým.

Kdysi jsme zakusili i mnoho strachu, když bylo se nám broditi přes hlubkou a prudkou řeku. Koně sice byli tomu zvyklí, ale nás přece pojala úzkost při pohledu, jak oba naši vůdcové před námi ve vodě na chvíli úplně zmizeli. Každý z nás musil se takřka položit po délce na svého koně, a tak jsme se dostali šťastně, ovšem že trochu promočení, na druhý břeh.

Pepis celé cesty vedl by nás příliš daleko. Proto opouštíme podrobné vypravování Fr. Jeneweina a obrátíme pozornost k věci hlavní, totiž k cíli této výpravy.

Téměř celé dva týdny trvala lepotná jízda, až konečně misiónáři dorazili šťastně na stanoviště, — do Plovdiva.

Plovdiv je velmi staré město, založené v letech 342—340 př. Kr. P. od krále Filipa II., otce Alexandra Vel. Po něm i jméno Filippopolis, které si zachoval po všechna století, po více než 2200 let, až do dnešního dne.

Poloha Plovdiva jest zvláštní. Uprostřed roviny thrácké zvedá se na pravém břehu řeky Marice řada sedmi osamělých

skal syenitových. Na třech řece nejbližších vystavěno jest město Filipovo, které proto od Římanů nazýváno také Trimontium t. j. Trojhoří. Tato poloha skýtá se všech stran malebný pohled: světlé stěny skalní vznášejí se nad zelenou plání, slunce se odráží v oknech bílých domků na skalách, kolem nás šírá rovina, v dáli na obzoru všude modré hory a nad námi temnomodrá obloha. Bulharský básník Vozov přirovnává Plovdiv ke třem bílým velbloudům odpočívajícím v širém poli.

I uvnitř jest Plovdiv dosti úhledný. Mile působí čistě obilené domky ze dřeva nebo nepálených cihel, o jednom poschodí s vci-kými okny, četnými balkony a arkýři.

Toť nové působiště našich misionářů, do něhož po třinácti-denní cestě z Bělehradu dorazili. Asi dvě hodiny cesty před město přijeli jim křesťané na koních naproti, aby je pozdravili a přivítali jménem duchovenstva a celé katolické osady. Někteří z nich ihned se obrátili a ujížděli tryskem zpět oznámit příchod nových kněží. Když redemptoristé vjížděli do Plovdiva, bylo celé město vzhůru, Turci, Řekové, Arméni i Židé, vše chtělo viděti »pavlikiánské popi«, jak tam nazývají katolické kněze. Někteří ze zástupu uctivě smekali a kynuli přívětivě rukou na přivítanou. Byli to katolíci, kteří žili i rozptýlení po městě mezi Turky a Řeky a zabývali se většinou obchodem se železnými zbožím.

Když byli naši misionáři projeli skoro celým městem po délce, dorazili konečně do jižní části města pod příkrými skalami prostředního vrchu. To byla čtvrt katolických Pavlikiánů.³⁾

Muži, ženy a děti tvořili uličku až k obydlí, které bylo určeno pro misionáře. Byli překvapeni láskou a důvěrností, s jakou je bulharští katolíci vítali; neboť již z daleka mávali bílými šátky, tleskali radostně rukama — dívali se na ně tak upřímně a vesele a zdravili tak laskavě, jako by misionáři byli jejich dávnými známými, kteří k nim po dlouhé nepřítomnosti zase zavítali. A přece nerozuměli řeči svých nových otců.

Když přijeli misionáři ku kněžskému obydlí, otevřela se jim vrata. Vjeli na dvůr a tu již je čekal a vítal dosavadní apo-

³⁾ Plovdivští Pavlikiáni jsou potomci asijských Pavlikiánů. Již dávno přestali mluvit svým vlastním původním jazykem, ať již byl syrský neb arménský a úplně se pobulharšili. Byl to původně bojovný lid, který tam byzantští císařové úmyslně usídlovali proti Bulharům tlačícím se do jejich říše. Tito osadníci byli stoupenci jedné z četných sekt, jež povstaly na východě v prvních stoletích po Kristu. Ve svém bludu setrvali po dlouhá staletí, i když přijali řeč a mrav svého okolí. Teprve v roce 1581 přišel mezi ně první katolický misionář bosenský františkán Fr. Petr z Tuzly, jenž byl od papeže Klimenta VIII. jmenován sofijským biskupem. A tu zapustila u nich víra katolická hluboké kořeny. Hlásili se k ní pak neohroženě přes všeliká pronásledování a bouře vyvolané jejich rozkolnými krajany a Turky. Za války na konci 17. stol. zůstaly osady pavlikiánské úplně bez kněží. Avšak více katolické se neznepronevěřily. — Pavlikiány zvaly se též poslední zbytky bulharského bogomilství. Viz o nich učené pojednání v díle Frant. Snopka, Die Slavenapostel str. 140—162.

štolský vikář gospodin Ondřej. Byl to ctihodný stařec. Vítal je též jeho pomocník, kněz Don Rafael z kongregace passionistů. Stařeček Ondřej plakal radostí jako dítě a zvolal pohnutým hlasem slova Simeonova: »Nyní prepouštíš, Pane, služebníka svého v pokoj!«

Zatím co se zdravili misionáři s oběma kněžími po latinsky, vrhli se Bulhaři na jejich zavazadla na koních a závodili o čest

Pravoslavný kněz, maje čísti epístolu při slavné bohoslužbě.

pomáhati při skládání. Divili se množství přivezených věcí. Když jim gospodin Ondřej vyložil, že je to většinou kostelní náčiní, vzrostla jejich zbožná zvědavost tou měrou, že se jim musilo vše ukázati.

Leč brzo sklesla radost našich otců. Přáli si především viděti kostel a pozdraviti svého svätostného Spasitele. To však bylo marným přáním. Kostelem byla předsíň v obydlí gospodinově, prostora asi 12 m dlouhá a tolikéž široká. Dřevěný výstupek u zdi na jednom konci síně, obražený dvěma prkny a pokrytý plátny, byl oltářem. Za ním byla stěna potažena červenou látkou, na níž visel obraz Bohorodičky. Svatostánek byl by tu zby-

tečným, neb se tu nejsvětější Svátost nepřechovávala. Na dvou stranách této místnosti byly dvěře do příbytku kněží, vedle oltáře vedly zasklené dvěře do kuchyně, která tak dostávala světlo z kostela. V jednom koutě byly padací dvěře do sklepa. Uprostřed kostela zvedalo se místo obložené koberci a poduškami. Bylo to čestné místo pro Turky, kteří tam chodívali pít kávu a kouřit. Toť katolický kostel v Plovdivě! Jaká bolest zmocnila se horlivých srdcí našich misionářů, když pohledli na chudobu, zvláště když při svém příjezdu již z daleka viděli bohaté turecké mešity s pyšnými minarety, jichž v městě bylo několik! To se dá snáze mysliti než popsat.

Než na změnu věcí zatím nesměli mysliti ani z daleka. Především musili se učit bulharštině a zvykali si novému způsobu života a novému podnebí. Když vstoupili do svého příbytku, by si po dlouhé cestě odpočali, bylo se jim posaditi po způsobu východním na hliněnou podlahu krytou rohožemi; neboť v celém domě gospodinově nebylo ani stolu, ani židle. Také strava byla neobvyklá. Musili se živiti stejně jako ostatní Plovdivané. Ráno požíli něco málo pálenky, pak celý den ničeho až na večer, kdy byl vlastně oběd. Na štěstí nepotřebovali se o stravu příliš starati, ač jim z cesty zbylo pouze 90 piastrů. Dobří lidé v brzké je hojně zásobili rýží, vejci, drůbeží a vůbec vším, čeho jim bylo do kuchyně třeba, a byli čím dál tím štedřejší. I denní pořádek byl našim misionářům nezvyklý. Ve všední den sloužili mše svaté již za prvního svítání — o půl třetí hodině ranní pro pracující lid. Čas po mších sv. věnovali ostatním kněžským úkonům až asi do 10 hodin dopoledne. Tehdáž si ulehli někde do stínu, aby nahradili spánek, jehož se jim v noci nedostávalo. Odpočinek trval až do 3 hodin odpoledne, kdy začala zase práce, jež trvala až pozdě do noci. O 10. hod. večerní přišli katolíci do kostela na společný růženec. Ve svátky a v zimě, kdy byli lidé méně zaměstnáni, podobal se denní pořádek více našemu.

Bulharština nepůsobila novým misionářům příliš velkých obtíží, neboť jsouce Češi, lidu dosti dobře rozuměli; avšak jim lid nerozuměl. V celém Plovdivě nebylo ani jediného učitele bulharštiny, ba ani jediné bulharské mluvnické. S radostí podjal se tedy starý gospodin Ondřej a jeho pomocník tohoto úkolu a jejich žáci za krátkou dobu značně prospěli. Po několika měsících mohli již bez obtíží pracovati na spase duší.

Gospodin Ondřej odstěhoval se pak do sousední vesnice, kdež brzo zemřel. Jeho pomocník Don Rafael vrátil se do Říma a P. Fortner nastoupil úřad apoštolského vikáře.

Každá z venkovských obcí náležejících k plovdivskému vikariátu měla svůj kostel a byt pro kněze. Kostelem byla kůlna asi 3 m vysoká se slaměnou střechou. Vikariát měl 7000 katolíků, z nichž žilo v Plovdivě 1300, ostatní v 7 osadách úplně katolických, a asi 800 jich žilo porůznu v obcích tureckých.

Ke správě těchto oveček byl P. Fortner, 2 jeho spolubratři a 3 kněží rození Bulhaři, vychovaní v Římě. Tito poslední byli dosazeni na fary vikariátu. Byli tu ještě 2 jiní kněží, kteří však pro nemoc a stáří byli již neschopní práce. Obce, které neměly duchovní správce, vedli a spravovali misionáři tak, že do nich docházel jeden z nich a zůstal tam vždy po několik měsíců.

P. Fortner horlivostí, neobyčejnou vlídností a mírností byl pro tyto poměry jako stvořen. Hleděl především překaziti turecké hospodářství v domě Božím, ale tak, aby horkokrevných mohamedánů nepodráždil. Turčínů popíjejíce kávu a pokuřujícíce přáli si zábavy a hovoru. Proto se pokoušeli po odchodu gospodinově navázati přátelství s našimi misionáři. Mluvili však vždy jen turecky, neboť bulharštinou pohrdali. Ale P. Fortner zakázal, aby žádný, ani kněží, ani bratr laik neučili se turecky, a měli vždy, kdykoli by byli od Turků osloveni, říci, že nerozumějí. Tak byla Turkům v kostele dlouhá chvíle, přicházeli vždy řidčeji, až konečně od schůzek ustali docela. P. Fortner dal pak jejich koherce a polštáře odstraniti. Za to postavil tam oltář se svatostánkem a nejsv. Svátostí a chrám vyzdobil, jak jen nejlépe uměl.

Sotva přišel P. Fortner do Plovdiva, byl rozhodnut, že vystaví nový chrám. Podal tedy sultánovi žádost za povolení stavby. Žádost byla však zamítnuta. Stejně pochodil i s druhou žádostí. Nedbaje však ničeho, dal lámati kámen a vše ke stavbě připravit, jako by již povolení měl.

Zatím pracovali jeho poddaní kněží na stavbě živého chrámu Božího, na spáse svěřeného jim stáde. A byly to skutečně znamenité kvádry pro stavbu cirkve Boží. — Až na několik byli všichni bulharští katolíci plni víry, plni dětinné upřímnosti a přitulnosti ke knězi, jehož si ve všem vážili jako otce; i v záležitostech hmotných utíkali se k němu o radu. V rozepřích a sporech rozhodoval kněz. Od přírody tvrdohlaví, používali Bulhaři této své vlastnosti jako přirozené obrany proti násilnictví tureckému; proto též dobro, jehož se jednou chopili, tím pevněji se přidrželi.

P. Fortner získal si v brzkú srdce všech a směl se dotknouti i slabých stránek Bulharů, aniž je urazil. Tak pronesli kdysi obavu, že na vyhlédnutém místě nelze postavití základů kostela, leč s velikým nákladem. P. Fortner jim odpověděl: »Já dám základy vydlážditi samými bulharskými lebkami, a potom to bude jistě pevně držet«. Slova jeho kolovala hned celou osadou a líbila se lidem, jako by o nich nevím co krásného bylo proneseno. —

Katechismus a své náboženství znali Bulhaři velmi dobře. Byl tam zvláštní zvyk, který se zachoval ještě z dob tureckého pronásledování. Každého rána v neděli šel muž s dlouhou holí dům od domu a udeřil jí třikráte na dvěře příbytků. To bylo znamením, že jest čas jíti do kostela. Brzy potom bylo viděti,

jak se lidé ze všech katolických domů hrnou do chrámu Páně. Tam před službami Božími vystoupili před shromážděným lidem dva mužové a počali přísně zkoušeti z náboženství.

Z nedostatku škol uměli jen málokterí katolíci čísti a psáti, a ti se tomu naučili od gospodina Ondřeje a Dona Rafaele. P. Fortner staral se, by se naučili čísti a psáti pokud možno všichni. Proto je cvičil Fr. Jenewein, který se naučil za půl roku slušně bulharsky, každodenně hodinu dopoledne a odpoledne ve čtení a psaní.

Tak se život náboženský a vzdělání lidu v Plovdivě utěšeně rozmáhalo. Leč bulharští kněží na venkově nesouhlasili ve všem

Pravoslavný klášter Mireuc (sv. Mořice) v Sučavě v Bukovině.

se smýšlením a úmysly svého nového vikáře. Vrátili se z Říma příliš mladí a nezkušení, než aby byli mohli své vzdělání přizpůsobiti potřebám své domoviny. P. Fortner byl nucen chápati se všech dovolených prostředků, aby zdolal odpor, s kterým vystupovali proti jeho slechetným snahám. Proto obrátil se na Propagandu do Říma s prosbou za biskupskou visitaci svého vikariátu. Úloha ta svěřena biskupu nikopolskému, Bellinimu. Dne 9. ledna 1836 přibyl do Plovdiva a konal s lidem 12denní duchovní cvičení s dvojím kázáním denně. Potom uděloval svaté biřmování. Též v obcích venkovských konal podobná duchovní cvičení a biřmoval. Visitace celého vikariátu trvala celkem 45 dní a znamenitě přispěla ke blahu lidu. Biskup dorozuměv se s P. Fortnerem vydal 22 článků, které měly platnost pro celý vikariát. Nejdůležitější z nich byly asi tyto:

Všude bude zaveden gregoriánský kalendář. — Nejsv. Svátost oltářní bude přechovávána a vystavována i v obcích venkovských. — Věřícím má býti vštěpováno, aby nejenom o velikonocích, ale též častěji v roce přistupovali k sv. svátostem: a to mužové, možno-li každý měsíc, ženy každých 14 dní — jak je to zvykem v Nikepoli.

Každého roku bude splnomocněný misionář konati s lidem duchovní cvičení, na něž se musí dostavit i ostatní kněží, aby pomohli zpovídati. Duchovní cvičení se skončí společným sv. přijímáním. Kněží mohou v neděli sloužiti dvě mše sv. a alespoň při jedné budou vysvětlovati sv. evangelium.

V neděli večer bude se lid modliti v chrámu Páně bolestný růženec a v noci vítězný s litaní. Pobožnost ukončí se svátostným požehnáním.

Kde musí křesťané pracovati Turkům na rýžovištích, bude nad nimi bdíti spolehlivá osoba, aby křesťanské mravy nebyly nikdy v nebezpečí atd.

Jiná ustanovení týkala se výhradně kněží, jejich modlitby a jejich života.

Všecko to předložil biskup kongregaci římské de propaganda fide (sboru, jenž má na starosti šíření sv. víry) s prosbou za potvrzení; jinak prý kněží bulharští neposlechnou ani jeho, ani P. Fortnera; jsou prý velmi tvrdohlaví a říkají, že chtějí poslouchati jediné propagandy. P. Fortner má prý s některými veliký kříž a jest u nich neoblíben, protože není rodilý Bulhar.

Častější přijímání sv. svátostí bylo ve vikariátě brzo zavedeno, neboť lid je od přírody velmi nábožný. Hůře šlo to se zachováváním gregoriánského kalendáře. Až do té doby zachovávali katolíci všechny svátky v něm obsažené, ale kromě toho slavili ještě i jiné dny zasvěcené různým světcům jako sváteční a k tomu přibírali všechny svátky církve řecké. Tak se stávalo, že se některý týden pracovalo jen jeden nebo dva dny. Tím se rozmáhala a bujela zahálka se všemi následky. Ano zachovávali i sváteční a postní měsíc turecký ramadan. V ten čas přestal v Plovdivě všecken řád a pořádek — i rozum.

Každého rána při východu slunce oznamovaly salvy z děl, že začíná mohamedánský svatý půst. Všichni Turci musili býti po celý den doma a nesměli ničeho požívat. Ba i kouřiti bylo jim zapovězeno. Krámy byly zavřeny. Spalo se po celý den. Jen řezníci pilně pracovali. Večer po západu slunce zahřměla opět děla na znamení, že se půst skončil. Město se probudilo opět k novému životu. Ze všech domů spěchali lidé pro maso. Všude se vařilo, smažilo, peklo, hody střídaly se s radovánkami; sbory hudebníků s píšťalami, cymbály a bubny procházely celou noc městem až do bílého rána, kdy děla znovu napomínala k postu. Takový byl »svatý« půst turecký.

Křesťané, kteří v tu dobu mívali málo práce, nepostili se sice s Turky, ale mnozí mužové súčastňovali se nočních vyrazení v krémách. Biskup tím, že zavedl gregoriánský kalendář, nejen že zakázal katolíkům slavit turecké a řecké svátky, ale cmezil i katolické na ty, jež se slavily na západě. Mužové se proti této změně rozhodně opřeli. Leč misionáři prosadili poznenáhlu přece svou, začez jim později děkovali ti, kteří zakusili pckoje v rodině a — svědomí.

P. Fortnerovi nebylo však souzeno dožítí se nového pořádku. Když se visitace chýlila ke konci, byl zachvácen nervovou horečkou, která v Bulharsku častěji řádívá. Katolíky velmi polekala zpráva o jeho nebezpečné nemoci. Běželi do kostela a modlili se tam po tři dny bez ustání za uzdravení svého draheho otce tak vroucně, že P. Fischer ve své zprávě P. Passeratovi se vyjádřil, že ještě nikdy neviděl nikoho tak zbožně se modlití. Mnozí měšťané nechtěli ani z pokoje nemocného odejítí a nemohli se vynadivítí jeho veselosti a klidu. P. Fortner zemřel 16. února 1836 o třetí hodině ráno, když jeho spolubratři a přečetní katolíci plovdivští klečeli kolem lůžka, modlíce se a plačíce. Bylo mu 36 let. Při pohřbu, k němuž se sešli skoro všichni katolíci vikariátu, byli i mnozí rozkolní Řekové.

Biskup nikopolský prosil P. Passerata, aby neprodleně poslal do Bulharska dva kněze. Sluha Boží P. Passerat poslal tam P. Jana Ptáčka, kterého jmenoval apoštolským vikářem a superiorem misie, a P. Ignáce Křištofa, rozeného z Liban v Čechách, ještě s jedním bratrem laikem. Do Plovdiva dorazili z jara 1836. Sotva že se obeznámili poněkud s bulharštinou, jali se horlivě pracovati v duchovní správě. Zvláště nový apoštolský vikář rozvíjel činnost, které v něm nikdo netušil. Brzo i on si získal vážnost a lásku všech dobrých, podráždil však svým rozhodným prováděním oprav některé zlé, což bylo pak příčinou i konečného zániku misie. Všude, kde bylo třeba, pomáhal, rozdával almužny chudým oběma rukama. Čím více se k němu chudina hrnula, tím více byl zase podporován v tomto bohumilém díle rodinami zámožnějšími.

Nastal rok 1837, který P. Ptáčkovi i ostatním misionářům poskytoval hojnou příležitost, cvičiti se v hrdinné obětavosti a lásce k bližnímu. V červnu toho roku vypukl v Plovdivě hrozný mor, který tu několik měsíců strašlivě řádil. Ve městě vládlo příšerné ticho. Nikdo nevycházel z domu pro strach, aby se stykem s jinými nenakazil. Nemoc zuřila v městě již 4 neděle, ale nestihla ani jednoho katolíka. Tu chtěl P. Gráf jednoho dne navštívití některé katolíky. Za městem setkal se s ženou katoličkou, která na poli přebírala rýžová semena se svou 14letou dcerou. »Ó Otče«, volala na něho s pláčem matka, »jak jsem sklíčena! Moje dcera je nakažena morem, a již je to druhý den«. A kde je nemocná? — tázal se P. Gráf. »Zde jest«, odpověděla matka ukazujíc na dceru pracující vedle. Ubohé dítě bylo poseto ohnivě rudými boulemi. Obličej mělo silně červený, oči jako ze skla, a pohled ztrnulý. Byly to neklamné známky moru, který právě počal řádit i v křesťanské čtvrti. Nákaza se šířila velmi rychle. Kdo přestál čtvrtý den nemoci, byl zachráněn. Většina nemocných podlehla.

Po několika dnech přišli sklíčení katolíci Bulhaři k O. vikáři a tázali se ho, smějí-li Plovdiv opustiti, dokud by morová rána nepřestala. Odpověď zněla: »Prchni, kdo můžeš!« Všichni,

kdo mohli utéci, — a bylo jich na 500 katolíků — sebrali všechno své movité jmění a po srdcelomném loučení s pozůstalými vydali se na cestu se svým dobytkem i náčiním. Co nemohli vzít s sebou, zanesli před tím k O. vikáři, aby to opatroval. Jejich útočištěm byla nejbližší katolická vesnice Selo. Ves ta je asi 5 mil vzdálena od Plovdiva. Tam bydleli ve slaměných stanech. Též bratr Jenewein odstěhoval se s nimi do Sela a bydlil u tamnějšího kněze.

Zatím zuřil mor mezi katolickými Plovdivany. S obětavostí a bez bázně před smrtí konali misionáři povinnosti těžkého povolání a nikde nechýběli, kde jich bylo třeba. Za krátko však

Novodobý pravoslavný ukrajský chrám.

byl nemoci zachvácen P. Krištof, u musil býti bratr Jenewein povclán do Plovdiva k velikému zármutku všech uprchlíků, kteří ho velice milovali. Když odcházel, prosili ho, aby šetřil nábytku a věci misionářů a užíval jen věci jejich, které měli u O. vikáře uschovány, aby prý misionáři nepřišli o všechno. Věci totiž, kterých užívali nakažení morem, neb se jich jen dotekli, musily býti zničeny. Kdo užíval věcí, s nimiž přišel nemocný do styku, jistě se nakazil.

Netrvalo dlouho, a roznemohl se morem i Fr. Jenewein, rovněž P. Gráf a P. Fischer. Jediný P. Ptáček, vikář, byl ušetřen, ač denně přisluhoval svatými svátcemi až 20 nemocným a zemřelé deprovázal ke hrobu. Moru podlehl toliko P. Krištof dne 21. srpna. Ostatní tři se zase uzdravili. Dům misionářů byl též poslední, do něhož zavítal anděl smrti. Nákaza zanikla koncem srpna brzo po smrti P. Krištofa. Z 200 křesťanů, kteří se nevystěhovali, padlo jich za obět moru 464.

Když se skončila tato doba hrůzy, ujal se P. Ptáček se vši opravdovostí stavby nového kostela. Podal po třetí sultánovi žádost za povolení stavby, tentokráte prostřednictvím francouzského vyslance. Brzo došel ferman, kterým byla stavba povo-

lena, ale pod podmínkou, že bude ustanoven komisař, jenž by při ní dohlížel. To pro starozitnosti, jichž se v Plovdivě nachází velké množství při kopání základů. Hned bylo povoláno z Drinopole 12 řeckých zedníků a na provedení plánu určena letní doba r. 1838. Mzda se vyplácela jen oněm 12 dělníkům; ostatní práci konali katolíci zdarma. Muži i ženy pomáhali s bezpříkladnou horlivostí. Obavy Bulharů o pevnost základů se uskutečnily; ač kopali velmi hluboko, pevné půdy se nedokopali. Musili tedy vrážeti do země dubové jehly 5 metrů dlouhé ve dvou řadách, Na nich teprve se stavěly zdi. Dálo se to proto, že v té krajině bývá zemětřesení, a co nestojí na pevných základech, spadne.

Ještě nebyl nový chrám skončen a již se ubíral na věčnost P. Fischer. Zemřel dne 14. října 1838. Ačkoli jeho zevnější činnost misionářská v Bulharsku nerovnála se činnosti jeho bratří, přece svolával na jejich práce hojně požehnání Boží velikou zbožností a hlubokou pokenou. Ukázal Bulharům, že život činný a rozjímavý navzájem se vhodně doplňují. Lid brzo poznal, že P. Fischer je světec a proto ho vroucně miloval. I spolubratři si ho velmi vážili. Jeho nebeský mír, klid a skromnost krotila přílišnou horlivost ohnivého P. Ptáčka a P. Gráfa. Tak stal se tento zbožný kněz pravcu ozdobou bulharských misii.

Bohužel měl býti brzo odvolán na odpočinek. P. Fischer byl v srpnu 1838 zaměstnán duchovní správou v osadě Dobarlaia. Dobří lidé přinesli mu darem hrozny, prvotiny svých vinic; mezi nimi byly též některé ještě nezralé, pravý jed. Umrtvený řeholník nedbal toho, pojeď hrozny, ať byly jakékoli. Avšak brzo byl zachvácen úplavicí, která ho ve dvou dnech úplně vysílila. Tak ponenáhlu odumíral. Křesťané modlili se s pláčem za drahého nemocného a přenesli ho do Plovdiva, kdež mu bylo poskytnuto pečlivějšího lékařského ošetření. Vše bylo marno. P. Fischer vydechl šlechetnou duši dne 14. října o 6. hod. ranní. Kolem lůžka klečeli nejvážnější katolíci plovdivští a jeho spolubratři. V Pánu zesnulý byl pochován vedle bulharského kněze, který za svého života působil misionářům veliké obtíže a proto byl od lidu nenáviděn. Kněz tento zemřel nedlouho před P. Fischerem beze sv. zpovědi, obdržev toliko sv. pomazání. Následujícího roku (1839) získali plovdivští katolíci nový hřbitov. Kostícbou kněží byly na starém hřbitově vykopány a přeneseny na nový. Mezi lidem působilo podiv, že kosti P. Fischera byly bílé jako sníh a jedna ruka úplně zachována, jen jako by uschlá. Avšak kosti onoho kněze byly černé a ošklivé.

Na místo P. Fischera poslání byli do Bulhar z jara 1839 P. Jan Chmelař, rozený z Koválovic na Moravě, a P. František Pelikán z Tachova v Čechách. P. Pelikán naučil se za několik neděl plynne bulharsky. Působil totiž před tím mezi Slovinci v Mariboru, a obě řeči jsou si podobny. Pracoval velmi čile,

řídil stavbu kostela a misijní stanici Kalasklia. Tam upoutala ho na lůžko vražedná horečka. Těžce nemocen byl dopraven do Plovdiva, kde 16. října 1839 v Pánu tiše skonal jako čtvrtá a poslední obět bulharské misie. P. Chmelař přišel do Bulharska takřka jen proto, aby byl svědkem zániku misie. Zánik tohoto spasného díla byl přiveden oněmi jemnými pletichami, v nichž se východan tak dobře vyzná. Příčinou pletich bylo několik nespokojenců, ne právě vzorných, jimž se nelíbilo rázné provádění oprav nařízených při visitaci. Misionáři byli, jak se zdá, očerněni a vypovězeni pomocí tureckých úřadů do 8 dnů. Jen tato krátká lhůta byla jim povolena, aby uspořádali své věci a připravili se na cestu.

Dobrý lid, jehož bolest při zprávě o brzkém odchodu misionářů neznala mezí, žádal, aby aspoň někteří misionáři zůstali v Bulharsku, než by o záležitosti pronesl úsudek vídeňský nuntius. Avšak P. Ptáček rozhodl, aby odešli všichni. A tak se i stalo. Koncem roku 1840 vrátili se tedy P. Ptáček, P. Gráf a P. Chmelař s dvěma bratry laiky do Vídně.

Osírelou misii převzali r. 1841 OO. kapucini, majíce v čele apoštolského prefekta Monsignora Kanovu.

Loučení redemptoristů s dobrým lidem bulharským bylo velmi bolestné — bolestné pro obě strany. Fr. Jenewein pravil, že nikdy neslyšel takového nářku, jako byl nárek ubohých Bulharů při zprávě: »Otcové musejí odjet«.

A kdo vypoví bolest a tesknost, jež naplňovala tehdy srdce misienářů . . ? Dlouho potom tesknili po oné zemi a onom milém lidu, u něhož zažili tolik radostí, když milost Boží provázela patrně jejich apoštolské práce.

Tam na hřbitově plovdivském odpočívají čtyři redemptoristé: P. Fertner, P. Křištof, P. Fischer a P. Pelikán. Zrna pšeničná! Kéž je to nadějná setba, z níž by v našich časech vzešla a vyrostla nová misie duchovních synů sv. Alfonsa v Bulharsku!

Pisatel těchto řádků, dp. Václav Nekula, vroucí milovník Slovanstva, sám opravňoval ke krásné naději, že uvede nový nadšený zástup českých pracovníků do luhů jihoslovanských. Leč Bůh usoudil jinak. Tento vzorný kněz, po více než 3leté službě vojenského kuráta, ukončil mladý a nadějný život jako obět svého povolání ve Videmu, v horní Itálii. Byl několikrát vyznamenán, vážen od představených pro svědomitost, mileván od poddaných pro milou a družnou povahu.

Ať odpočívá v pokoji a prosí Boha za slovanské národy, jež tolik miloval!

Památka 1050letá úmrtí sv. Cyilla. 14. února je 1050leté výročí úmrtí našeho apoštola sv. Cyrilla. Téhož dne zemřel se slovy k bratru Methodovi: »Neopouštěj, bratře, Moravanů dobrých!« Všeliké tisícileté památky na sv. apoštoly oslavovali jsme slavně — hlavně na posvátném Velehradě. Zajisté učiníme tak i tentokráte. Odložíme ovšem oslavu pro zimní počasí na pozdější dobu. Spojíme oslavu tu s mírovou slavností a pozveme na ní spolubratry své. Bude to slavnost »čeledi cyrillomethodějské«. — Ve výroční dny úmrtí světců našich, totiž 14. února a 6. dubna, rovněž na svátek jejich 5. července jakož i na svátek Neposkvrněného Početí Panny Marie 8. prosince slouží se na posv. Velehradě, kde se chová též část ostatků sv. Cyrilla, každoročně mše sv. za živé a zemřelé členy Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda a na úmysl spolku.

Pro zvelebu Velehradu. Velehrad připomíná nám dar všech darů nejvzácnější — svatou věru. Uvádí nám na mysl hlavní působistiše našich po Bohu největších dobrodinců, sv. Cyrilla a Methoda. Přinesli nám kříž a s křížem první knihu. Vděčnými byli předkové naši za vše to. Vděčnost svou projevíli roku 1863. V letech osmdesátých předešlého století nasbíráno na opravu chrámu velehradského přes 80.000 zlatých. Avšak nádherná svatyně potřebuje neustále oprav, po půlstoletí mnohdy i oprav větších. Mnoho, co předkové naši obětovali a zbudovali, vzalo zkázu. Nedopustíme však, aby upadal lesk této první svatyně naší. V mnohých sešlých věcech jest se nám o náhradu postarati. Čeho je třeba k ozdobě nejvzácnější perly otčiny? Věci a předměty, které by potřebovaly opravy, anebo které by zakoupeny a zjednány býti měly, jsou asi: 1. Jest třeba vysušiti zdi (vrtáním průdchů); 2. odvésti vodu z kryty pod sakristií; 3. upevniti okna a zvenčí zasaditi síťové mříže; 4. nahraditi opryskané mramorování na zdech a zvláště opryskané sochy sádrové u oltářů (hlavně v kapli křížové); 5. opravití důkladně varhany a poříditi elektrický příhon pro měchy; 6. zvenčí olíčiti kostel a natřítí plechové střechy; 7. zakoupiti aspoň 10 misálů obyčejných, 5 pro rekviem, 10 bílých mešních rouch. 5 černých, jeden červený ornát, 2 velká ciboria s poklopem; 8. třeba vyzlatiti nynější kalichy a ciboria; 9. třeba přemnoho svíček a plachet na oltář hlavní a na boční oltáře. Míno to měl by míti chrám, jako je velehradský, dostatečný základní kapitál, aby mohly běžné věci snadno býti opatřeny. Kéž by nebylo třeba čekati na dárky poustníků o poutích! Treba vyznati, že sotva přes tisíc korun všeho všudy ročně se sejde. Základního vlastního jmění má kostel jen 7.500 korun. Aby nasbíral nějaký potřebný peníz, rezeslal a rozesílá předseda spolků velehradských dr. Ant. C. Stojan na dobrodince a známé prosby, by něčím přispěli na zvýšení základního vlastního jmění a na zaopatření nutných věcí. Sejde-li se s dostatek příspěvků, bude za všechny dobrodince založena na posv. Velehradě zbožná památka. Dosud se sešlo asi 3500 K.

Cyrillomethodějská stolice při bohoslovských fakultách. V polovici září minulého roku konali jihoslovanskí biskupové porady v Zářebě o »Apoštolátě sv. Cyrilla a Methoda«. Ustanovili, že se postarají, aby na bohoslovských učelístích bylo přednášeno též o východní církevní otázce. Na záhřebské universitě byla zřízena zvláštní stolice pro tu vědu, a profesurou byl pověřen známý odborník v té otázce dr. Frant. Grivec. — I u nás již po léta jest tužba, aby bohoslovcům v tom oboru dostalo se důkladnějšího vzdělání. Vloni byl podán návrh, aby přednášky o východní církevní otázce v olomouckém semináři nebo na fakultě začal prof. dr. Spáčil T. J., jenž byv určen pro římský východní institut dlel delší dobu na Velehradě, nemoha pro válečné poměry dostatí se do Říma. Nyní ve školském výboře Národního shromáždění v Praze podal návrh dr. Stojan, aby bohoslovná fakulta olomoucká byla pojmenována cyrillomethodějskou a při ní aby byla zřízena stolice pro srovnávací vědu náboženskou u Slovanů a pro dějiny

bohovědné literatury slovanské. Jest to nutným požadavkem, má-li kněžstvo státi na výši vzdělání a má-li zvláště míti zájem na náboženské otázce u Slovanů. Kdežto Němci již dávno měli odborníky v tom oboru a hleděli se uplatňovati na slovanském východě a předčili je v tom ohledu ještě Francouzi, u nás Slovanů málo dosud se pracovalo, abychom se seznali a prohloubili v náboženském a církevním životě, dějinách a literatuře. Mnoho tu vykonaly velehradské unionistické sjezdy a spisy Akademie Velehradské, ale přece kroužek těch, již hlouběji vnikli, byl jen úzký. Budou-li bohoslovci při svých studiiích obeznamováni s náboženskými a církevními otázkami u Slovanů, nabudou nových hledisk, nových nám tak potřebných zájmů o Slovanů, a můžeme doufat, že učiníme vážný krok k toužebnému církevnímu sjednocení.

Vzkříšení polského duchovního řádu OO. Marianů. Zatím co u nás se chystají zrušiti kláštery, v Polsku křísí k životu i staré zaniklé řády a očekávají od jejich činnosti posilu mravního života a uplatnění křesťanských zásad v národě, jako nejzdravější základ, na němž národ se rozvíjí. Tak pevně stává před námi Společnost OO. Marianů, jejíž vzkříšení dovolil šice již papež Pius X. r. 1910, ale pro různé překážky carské vlády ruské k uskutečnění dochází teprve nyní. Z papežského výnosu vyjímáme: Společnost kněží řádových pod názvem Neposkvrněného početi Panny Marie založená v XVII. věku byla potvrzena papeži Innocencem XI. a Innocencem XIII. Pius X. dovolil, aby členové její mohli skládati sliby slavné. Účelem Společnosti jest uctívati zvláštní pobožnosti Neposkvrněného početi P. Marie, pracovati na spáse bližních, vyučovati pravdám víry zvláště prosté a pomáhati skutky milosrdenství duším v očistci. Společnost se rozšířila široce v Polsku a i Portugalsku a všude působila záslužně pro sv. víru. Leč v XIX. věku prozřelodováním tak byla ztenčena, že zůstal pouze jediný řádovík, který byl i představeným generálním. Někteří kněží světské bolestně patřili na zánik díla a za účasti biskupů mohylevského, varšavského a sejněnského pracovali o vzkříšení Společnosti. Byla učiněna i změna ve stanovách, aby totiž členové skládali sliby místo slavné toliko jednoduché a každodenní hodinky za zeměle aby byly zaměněny za všeobecné skutky milosrdenství za ně. Tak byla Společnost znovu potvrzena. Noviciát byl založen ve Fryburku ve Švýcarsku, kde kněží konali i další bohoslovná studia. Společnost rychle roste. Z Fryburku byl noviciát přeložen do Bilan u Varšavy, jiný založen byl v Chicagu severoamerickém a v Mariampolu. Dosavadní představený Jiří Matulewicz stal se zatím biskupem vilenským. Společnost zamýšlí objati do své činnosti všechna území polská, ale zvláště slovanský východ.

Zničené náboženské památky za války v Polsku. Málo která země vyučovala se tolika náboženskými památkami na vesnicích, u cest, v polích jako Polsko. Všude stály kříže, sochy, Boží muka, kapličky. Tyto památky nesmírně byly porouchány za války. V kaplích Tataři a Turci sami se hnězdili nebo přechovávali tam své koně; dřevěné kříže zpravidla pálili, sochy svatých mivali za terč své zbraně. Tak vzalo za své mnoho památek náboženských, v nichž žil a mocně se obrazil i náboženský duch polský. Zeletí jest toho i z příčiny, že některé předměty prozrazovaly pěkný domácí vkus a byly dokladem a svědkem domácího umění. Polské země ztratily takto mnoho vzácných památek.

Otázka kněžského bezženství v sjednocené církvi. Sjednocené kněžstvo ukrajské jest asi z 97 procent ženaté. Dle starého zvyku ve východní církvi vstupují ve stav manželský před vyššími svěceními. Po nich už nikomu není dovoleno ani svobodným ani ovdovělým sňatek manželský uzavřít. Tím se ovšem stává, že ženění jest v jistém smyslu nucené, a neženatých kněží jest tak málo, že v duchovní správě vůbec nepůsobí, jsouce zaměstnáni jako kuráti, v semináři, konsistoři atd. Pokud víme, již zvěčnělý kardinál Silv. Sembratovič toužil, aby měl více duchovenstva neženatého, a nynější biskupové sjednocení všichni snaží se vychovati si co nejvíce kněží neženatých. Při dosavadním stavu pouhé mluvení v semináři nepomáhálo, proto odhodlal se metropolita Šeptickýj k prostředku ráznějšímu.

Minulého roku vydal pastýřský list »o výchově bohoslovců a o radách evangelických«, v němž ustanovuje, že od nynějška na 12 let polovici míst bohoslovců ve Lvovském semináři má být uchováno výlučně pro omy bohoslovce, kteří složí slib, že se neožení. V listě praví, že do semináře hlásat se také bohoslovci, kteří nemyslí zasvětit se službě Boží, ale pouze vyhledávají bezplatného vydržování v semináři a na úřad kněžský hledí pouze jako na každé jiné zaměstnání po strance, aby byli vhodně zaopatřeni. Takových, byť i bezúhonně žili a pilně studovali, nezamýšlí budoucně na kněze vysvěcovati. »Mezi mnohými chybami mé biskupské práce před válkou — píše — byla ta, že oceňuji bohoslovce, spoléhal jsem na úsudek jiných, a proto jsem připouštěl ne jednou ku svěcením lidí, jichž jsem neměl připustiti. Nyní to pokládám za těžké provinění a chci se v té věci napravit. Světiti chce jen ty, kteří ukazují pobožnost a dávají záruku svatého povolání. Ti, kteří by se štilili práce na vinici Páně a vyhledávali pohodlí, jsou škodliví. »Lépe jest lidu nemíti vůbec kněze, než mítí lenivého, neboť nedostatek kněží pobízí lidi, aby po nich toužili a se o ně starali, kdežto lenivý, který sám spí, uspává i celou osadu. — Za války tak se rozmohlo hmotářství, že některé lidi na dobro cpanovalo, a tu kněz musí být čist jako slza; neboť kněz hrabivý více škody způsobí církvi, než všichni její úhlavní nepřátelé. Dějinná chvíle v rozvoji naší církve uložila nám všem, celému duchovenstvu ukraïnskému, mravní úlohu, abychom vynaložili všechny síly pro dobro našeho národa v Haliči a abychom mohli dostátí svému poslání vůči bratřím svým. Abychom splnili tu dvojitou úlohu, třeba přinést největší možné oběti. A tento misijní úkol hlavně přiměl metropolitu k závazku kněžského bezženství. Vskutku neodsuzuje manželství kněží svých, aniž mu co vytýká, nepopírá, že i kněz ženatý s četnou rodinou může být pobožným a že dobře může pracovati na vinici Páně, ale tvrdí, že kněží ženatí nejsou tak užpůsobili pro práci misijní. »Duchovenstvu ženatému jest třeba pomoci neženatých. Tak jako armáda nemůže se skládati pouze z pěchoty nebo ze samého dělostřelce, tak i armáda církve Kristovy musí mítí lehkou jízdu kněží neženatých. Jest u nás i nedostatek kněží řídící se radami evangelickými — řeholníků. Z těchto důvodů odvážil se Šeptický zaváděti částečné bezženství kněžské. Ukraïská veřejnost — kněžská i laická — viděla v tom přímý útok na kněžské manželství, proto tiskem a osobním dožadováním u metropolity vymáhala zrušení metropolitova nařízení. Aby metropolitu uchlácholil rozvášněncu mysl, vyjádřil se k poselství duchovenstva: »Nechtěl bych spravovati diecese bez ženatého duchovenstva« a při jiné příležitosti řekl: »Do smrti se nezeknu výsady, vysvěcovati ženaté bohoslovce«. Jako kdysi stanislavovský kanovník dr. Ščepkovič hájil tiskem mínění biskupa Chomyšyna o bezženství kněžském, tak ujal se nařízení metropolitova spirituál sjednoceného semináře ve Lvově, Leontij Kunickýj, ve spisku »Virmo Jomul«, v němž pisatel jde střední cestou a vysvětluje požadavek metropolitův tím, že si chce opatřit pro nynější vážnou dobu dobré síly misijnářské, jichž chce upotřebiti na Ukraïně. Zavěsti bezženství kněží v Haliči mezi sjednocenými důsledně tak, jak zavádějí francouzští assumptionisté mezi sjednoceným kněžstvem na Balkáně, neodváží se dnes žádný biskup, poněvadž lid i kněží s přítomným stavem se úplně šílili a na nepřekonatelné překážky by narazil, kdo by chtěl zrušiti, na čem národ a kněžstvo již utkvělo.

Boj Poláků a Ukraïců v kostele. Nešťastná bratrovražedná válka, jež zachvátila Poláky a Ukraïnce ve východní Haliči, silně přešla i přes zdi chrámové do svatyní. V Haliči jsou národnosti a vyznání dle obřadu sice pevně vyhraněna, ale není tomu tak na Podlesí a Ukraïně, kde vlna války vzbudila silnou ozvěnu. Na Podlesí jest mnoho Ukraïců, již se dali v dřívějších letech (hlavně r. 1905) polatinšiti, a ty by rádi polští kněží uchovali si pro minění polské, proto působí v tom směru i v kostele. Lid ovšem národnostně se probouzí, necyzvá se sice mocně ještě proti obřadu, ale ukraïnismus hledí si uplatnit i v kostele, kde žádá vše ukraïnské: biskupy, kněze, bohoslužbu, kázání atd. Za to si ztěžují zase polští kněží na Ukraïně do bratrů ukraïnských, kterým propůjčili své kostely, aby mohli získávati pro

obřad sjednocený, jenž tam dosud nemá svatyn, že onino »misionáři« příliš politiky zanášejí do chrámu, tak že se tím snižuje náboženství a uvolňuje náboženský život mezi lidem. Aby biskupové ušetřili se nemilého zasahování do těchto záležitostí, požádali s obou stran sv. Stolici, aby ta zasáhla mocně a meze vyměřila oběma stranám. Jak se proslýchá, chce Řím skutečně ve prospěch náboženství účinně působiti na obě strany.

Katoličtí biskupi Jugoslavií. Sotva byla prohlášena samostatná Jugoslavií, za níž nejvíce a nejalpčivěji bojovaly katolické strany vedené daleko prozíravými biskupy Jegličem, Mahničem a Bauerem, ihned byli katoličtí biskupové při apoštolské práci, aby na prahu nové veliké doby byli spolehlivými vůdci lidu a upřímnými rádci kněží. Vydali vzácný společný pastýřský list, v němž děkují Prozřetelnosti Boží, že osvobodila národ charvatský od jha cizího a popřála mu svobody. Vykládají lidu, jak má svobodě rozuměti a ji užívatí ve prospěch církve a blaho národa. Doufají, že se jim podaří na Sv. Stolicí vymoci slovanský bohoslužebný jazyk. Napominají všechny, aby se konečně považovali za bratry jednoho jazyka a jedné krve, i když po více jsou někteří pravoslavnými nebo mohamedány. Cizí ruka a cizí vláda dovedla z rozdílu víry mnoho protiv mezi ně postavití. Když svrhli cizí moc se sebe, ať zapomenou i na to, co je dělilo a ať vzájemnou láskou a modlitbou pracují k tomu, by všichni byli tak za jedno, jak byli, když přijali víru Kristovu. — Na společné biskupské konferenci v Záhřebu vyjádřili radost nad osvobozenou vlastí i sv. Otci, jemuž poslali věřelý pozdrav, tlumočili oddaný hold a lásku a přislíbovali i na dále osvědčenou již věky věrnost a stálost v nové osvobozené vlasti, pro níž vyprošovali si požehnání a modlitby náměstka Kristova. — Na tontěž shromáždění učinili biskupové významné usnesení, jímž vyjadřují postavení biskupů a věřících vůči novému státu, vyslovují pak přání, čeho od státu vůči církvi katol. žádají, a podávají návrh, jak by přispěli na pomoc lidu rozdělením velkých statků církevních. — O slovanském jazyku při službách Božích ustanoveno toto: 1. Poprositi sv. Otce, aby právo, jež trvá od nejstarších dob při užívání staroslovanského jazyka v bohoslužbě dle latinského obřadu, rozšířilo se na celou oblast územní nového státu. 2. Poprositi sv. Otce, aby dovolil přepis hlagolice písmenami latinskými, ježto ona jest těžko čitelná. 3. Poprositi sv. Otce, aby dovolil jazyk charvatský, vztahmo slovinský při obřadech v celé územní oblasti nového státu. — O charvatském ústavě sv. Jarolima v Římě usnesli se zasaditi se všemožně, aby ústav ten byl zachován národu charvatskému. — Shromáždění biskupové s povděkem uznali činnost »Hrvatskoja katol. seniorata« (kněžských rad) pro katolickou věc a přáli si, aby společně a úspěšně i na dále pracovali pro církev a vlast. — Biskupové Jugoslavií pevně drží otče katolického života a hnutí v rukou svých a vedou je zdárně v souhlase s lidem a kněžstvem k vítězství.

Nová osvětová hlediska v Jugoslavií. Časový, zajímavý a velmi poučný článek napsal dr. Grivec v I. čís. letošního lublaňského »Času« o osvětových otázkách při politickém sdružení Slovinců, Charvatů a Srbů v jediný samostatný stát jhoslovanský. Jhoslovanský stát jest zeměpisně a hospodářsky tak krásně zaokrouhlen, že tvoří přirozeně celek, jenž dosud po staletí toliko násilím byl a zůstal rozštěpen. Tento politický a hospodářský celek povede i k jednotě osvětové. Ovšem nesmí se díti nic násilně, nýbrž přirozeným vývojem. Hlavním prostředkem osvětové jednoty jest jazyk. Jsou sice v Jihoslavií tři národnosti, ale jazykově dvě jsou skoro stejny (Srbi a Chorvaté) a třetí (Slovinci) velmi podobná. Jedná se o společný pouze knižní jazyk. Slovanská politická a osvětová rozštěpenost jest především výsledkem rozštěpenosti politické. Mezi Srby ustálilo se východní nářečí (ekavština) jako spisovné, kdežto Charvaté uvykli jižnímu nářečí (ijekavština), ale vzájemnou dohodou mohla by býti přijata i u Charvatů ekavština, když by Srbové za to přijali latinku místo dosavadní cyriliky. Slovincům jest ekavština též bližší. Od nynějších slovinských spisovatelů, nemají-li býti přivedeni k umlčení, nemožno žádati, aby psali srbocharvatsky, ale, ano názvosloví ani ve slovenštině ani v srbocharvatštině není ještě ustáleno. mohou znamenitě obohaciti ducha i jazyk společně Jihoslavií. Společný spi-

sovný jazyk jihoslovanský postupem času při splnutí všech tří národností dá se přirozeným chodem vytvořit. K uskutečnění společného jazyka by se nebránilo ani Bulharsko, jestli by přistoupilo k jihoslovanskému státu. Dosud Slovinci mnoho ssáli z německé vědy, vzdělanosti a písemnictví na úkor osvěty jinoslovanské, francouzské, anglické. V Jihoslavii musejí obzor rozšířit a, co zameškali nebo dosud si málo všimli, dohoniti. Jednota ve chtění a v konání musí mít však společný jediný cíl. A tím pro Jihoslavii musí být, aby byli mostem mezi osvětou západní a východní. Na jihoslovanském území stýká se osvěta východu i západu, křesťanství východní i západní. Zápas mezi oběma vlivy tak hluboko zasáhl, že tamní Slované se rozštěpili na dvě národnosti, jazyky, víry. Svobodomyslní Jihoslované souhlasí většinou s jedním z největších Srbů, Stojanem Novakovićem (zemřel v Niši r. 1915), jenž praví, že minulost jihoslovanská počává Jihoslovánům toliko záporné naučení, a proto vybízí, aby se v budoucnosti oněch slabých stránek uvarovali. Praví, aby stvořili novou národnost, novou jednotu ne na středověkém podkladu víry, ale bez předsudků náboženských na podkladu zeměpisném a »široké tolerance«. Dr. Grivec tvrdí, že i katolické stanovisko se shoduje s hlediskem Novakovićovým, až na názor o víře. Středověké pojetí křesťanství u Srbů bylo byzantské: bylo jednostranné, utkvělo na obřadě, jež ztotožňovali s podstatou samou. Křesťanství ztotožňovali s národností a státem. A s tímto pojetím ovšem nemožno tvořit jednoty. Ale křesťanství — praví dr. Grivec — jest náboženství bratrské lásky a bratrské jednoty. A na základě křesťanské lásky chceme Srby ne toliko trpět, nýbrž cele milovati, ne pouze milovati jako bratry rodem, ale i jako bratry dle víry. Z té bratrské lásky jim přejeme všeho dobra na poli víry, přejeme jim, aby vira mezi nimi kvetla a prospívala. S Vl. Solovjevem jsme přesvědčeni, že rozkol u víře jest následek úpadku náboženského života, následek odpadu od Krista; proto si přejeme, aby mezi Srby i katolíky se provádělo praktické křesťanství. Neboť čím úžeji budeme v praktickém křesťanství sdružení s Kristem, tím těsněji budeme vzájemně sjedněni. To je stanovisko katol. církve, která se modlí a přeje si, aby křesťané východní zaujali epitné ono místo v církvi, jaké kdysi měli. To je stanovisko novodobé katolické kritiky a osvěty. A jménem této kritiky papež Benedikt XV. nás napomíná, abychom se varovali všeho, co by mohlo národy východní od nás odvrátiti. Dle toho nesmíme pro přístě ztotožňovati srbsví s pravoslavním a charvatství s katolicismem. Stanovisko víry nás tedy nedvojí, nýbrž sdružuje. Jest třeba jen vzájemného poznání, ocenění a lásky, odstraňovati, co nás dvojí, ale i vyhledávati, co nás jednotí. Pomocí milosti Boží při dobré vůli lidské a na poli víry se najde jednota, jak přiznávají i pravoslavní. Třeba jen o tu jednotu pracovati vážně vědecky a lidově. Bylo by záhodno, aby Srbové měli na záhřebském všeučilišti i bohoslovnou fakultu. Svůj zrak budeme museti obrátiti k východu, o němž poznání naše dosud jest skrovné. Čím více se poznáme, tím blíže budeme sjednocení.

Církevní sjednocení Srbů. Jak Srbové dosud byli politicky rozděleni v několika říších, tak i církevně byli rozštěpeni: v království a na Černé Hoře byly to církve autokefální se sv. synodem, bosenskohercegovští a ve Starém Srbsku ještě do nedávna náleželi pod právomoc patriarchy cařihradského, banátské měli svého patriarchu v Karlovcích a dalmatští připadali metropolitě černovickému. Dnes jeví se silné hnutí, aby všichni se spojili v jedinou autokefální pravoslavnou církev srbskou. Není pochyby, že jest to nesmírného významu pro pravoslaví v Jugoslavii, kde má již nyní převahu nad katolicismem, a ještě více by získalo, jestli by se připojilo i Bulharsko, kde dosud není rozhodnuto, zda exarchát má se znovu obsaditi či církev má být spravována pouze sv. synodem jak tomu bylo v ostatních pravoslavných zemích.

Máme dosud na skladě: (Lze objednat: „Apostolát“ v Kroměříži.)

Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda ročník I., II., IV.—VII.

Mše sv. podle obřadu východního 1 K.

Idea cyrilomethodějská a mariánská družina 30 h.

Ad. Jašek a J. Staněk, Msgr. dr. Ant. C. Stojan, životopis 50 n.

Nádherné obrazy sv. Cyrilla a Methoda ve třech velikostech
po 15.—, 4.50, 1.50 K.

Acta Academiae Velehradensis ročník II.—IX. po 6 K.

Acta I., II., III. Cenvetus Velehradensis po 8 K.

Msgr. Frant. Snopek, Konstantinus Cyrillus u. Methodius, die Slavenapostel 10 K.

Palmieri Aur., Dogmatica orthodoxa, Tomus I., 842 str., 20 K.

Nepřehlédněte, dokud mám na skladě, objednejte sobě zavčas: Modlitebni knihy v obyčejné pevné vazbě: **Následování Krista Pána** — Bohumila — **Dvou sv. sester Gertrudy a Methildy modlitby** — **Kristus a Panna** — **Perla panenství** — **Panna Maria, útěcha světa** — **Maria matka dobré rady** — **Misionární knížka** — **Návštěvy nejsv. Svátosti** — **Královská hostina svatého přijímání** — **K B. Srdci Páně a P. Marie** — **Pod praporem královny nebes** (pro mariánské družiny) — **Malé hodinky ke cti blah. P. Marie** — **Sv. Antonín, divotvůrce Paduánský** — **Cesta do vlasti nebeské** — **Sláva na výsostech Bohu** (malý formát) — **Plameny lásky k nejsv. srdcím Ježíše a Marie** — **Nebeská koruna hvězd** — **Cesta k věčné spáse** (brněnský kancionálek) — **olomoucké malé i velké kancionálky** — **Pannu Marii chci stále milovati** (malý formát). — **S velkým tiskem** (pro staré lidi) doporučuji: **Útěcha pro stáří a duše v očistci** — **Pane zůstaň s námi** — **Útěcha v modlitbě** — **Otče, staň se vůle Tvá.** — **Malé modlitebni knížečky pro děti:** **Bůh touha má** — **K nebi spěchej, dítě moje** — **Andělíčku můj strážníčku** — **Chvála Boží** — **Ježíš, božský přítel dítek** — **Zbožné dítě** — **Mešní knížka** — **Oblíbené poučné knihy:** **Život a utrpení P. Ježíše Krista** (ozdob. obrázky), cena 14 K. — **Nebeská brána, modlitebni kniha**, v níž jsou obsaženy evangelia a epistoly na všechny neděle a svátky církevního roku. Cena 12 K. — **Ze zlatých dob Moravy** (váz.) za 6 K. — **Kalendáře poučné a zábavné**, **kapesní kalendáře**, **visací kalendáře s náboženským obrazem** má na skladě:

Methoděj Melichárek na Velehradě (Morava).

Mnoho obtíží žaludečních

ušetří Vám doma i na cestách

VADEMECUM (Poď se mnou)

zák. chráněný dietet. bylinný výtažek. — Obdržeti lze v drogerii RYČANOVÉ v KROMĚŘÍŽI nebo v laboratoři „Vademecum“ v Dašleích (Česky).

Odběratele „Apoštolátu“

upozorňujeme, že pro neustálé zdražování jak papíru, tak i práce a všech potřeb jsme nuceni podobně, jako i ostatní časopisy učinily, zvýšiti předplatné na »Apoštolát« a to na

K 3.40 ročně.

Poněvadž jsme nových složenek ještě nedostali, dáme je až do II. čísla, a prosíme P. T. odběratele, aby jimi předplatné zapravili. Pro území mimo československý stát platí ještě staré naše složenky pošt. spořitelny ve Vídni s čís. složních lístku č. 113.743. Totéž číslo máme i v pošt. spořitelně v Praze.

Nákladem Akademie Velehradské vyšlo z pera znamenitého známého ctitele cyrilomethodějského, Mgr. Fr. Snopka, dílo »Die Slavenapostel«. Obdržeti možno na adresu: Apoštolát v Kroměříži.

Neměl by v žádném příhytku slovanském scházeti obraz otců a prvoučitelů našich

sv. Cyrilla a Methoda.

Malíř Neumann znázornil, kterak sv. apoštolové hlásají evangelium Slovanům a jejich zástupcové ze všech kmenů v národních a dějinných krocích přicházejí vzdát jim hold za jejich apoštol. dílo. Obrazy za války byly rakouskými úřady zabaveny. — Na skladě jest trojí velikost: největší 68×95 cm. v ceně 20 kor., prostřední 5.50 K, a malý 33×50 cm. v ceně 2.50 K. Možno objednat na adresu: »Apoštolát« v Kroměříži.

**APOŠTOLÁT
SV. CYRILLA
A METHODA**

II.
Březen-duben.

1919.

Ročník

X.

Pro úsporu vydáváme za války každý druhý měsíc dvojité číslo, jež jest označováno postupně římskými číslicemi.

Na 10 předplatitelů posíláme jeden výtisk zdarma.

Kdo čísla nedostane, ať si pro ně dopíše adresou:

»Administrace Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda v Kroměříži«
v nezálepeném dopise beze známky a na obálku napiše »reklamace«.

Předplatné se posílá na adresu: P. Ad. Jašek, katecheta,
Kroměříž (Mor.) Celoroční předplatné 3 koruny 40 hal

Vlastní výroba kostelních paramentů
a církevního náčiní

Frant. Stadník, Olomouc.

Zhotovuje veškeré předměty v obor ten spadající co nejvкусněji a trvanlivě při cenách mírných. — Vzorky a rozpočty zdarma. — Hotové předměty ku výběru bez závazku ke koupi franko obratem pošty. Mnoho pochvalných uznání. — Felony ve všech provedeních co nejlevněji.

ŠICÍ STROJE

dodává a správký všeho druhu do-
bře, levně a rychle vyřizuje

JINDŘ. JANIŠ, NÁPAJEDLA, MORAVA

SOCHY

vlastní výroby ze dřeva umělecky
řezané, oltáře, Boží hroby, kříže
a veškeré kostelní práce zhotovuje

Josef Prosecký a Ferd. Rek,
sochařství a řezbářství v Brně (Morava), Eliščina tř. č. 1.

Kdo nám získá tři nové odběratele »APOŠTOLÁTU« a pošle za ně předplatné, obdrží velmi vhodnou a zajímavou knížku zdarma a vyplaceně.

Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda

pod ochranou bl. Panny Marie.

Zakladatelé a pořadatelé:

Mgr. Dr. A. C. Stojan, kanovník a poslanec, Ad. Jašek, katecheta v Kroměříži.

Zahrádka Cyrillo-Methodějská.

(Podává Dr. Ant. Cyr. Stojan, jednatel ústř. výboru »Apoštolátu sv. C. a M. pod ochranou bl. Panny Marie«.)

Sv. Cyrill a Method na cestě do Kozárska.

(Další část.)

Připomenuto bylo psledně, že sv. Cyrill a Method mívali při sobě ostatky sv. Klementa, by se rozhovnovali a rozněcovali k lásce, kterou hořelo srdce jejich pro Pána, by měli útěchu v útrapách a povzbuzování byli, snášeti všeliké příkoří. Bez příkoří není, koho Pán Bůh miluje. Jest pravdou: Koho Pán Bůh miluje, křížkem ho navštěvuje. Zdaž i nás vzpomínka na mučednictví mocně nepodněcuje, bychom vše, což s vyznáním víry souvisí, trpělivě snášeli za vzácným příkladem svatých mučedníků? Snad nemusíme tělesných muk a tělesného mučení trpěti pro vyznání víry, ač i toho už nyní neschází. Avšak co tu ústrků a potup snášeti při vyznávání víry! Skrácování na právech a různých výhodách, výsměchy, odstrkování v každém ohledu, stále uštěpačné řeči a poznámky kousavé a štiplavé, toť zjevy každodenní. Že stále se to vše opakuje, nemalé mučednictví připravuje. Co tomuto mučednictví chybí na ctnosti, dodává a nahrazuje se stálým opakováním. A věru není malou úľchou v takých poměrech žiti a povinnosti své náboženské plniti. Toť nesmírně život ztrpčuje. Tu třeba se ozbrojiti trpělivostí, tu třeba před očima mítí sv. mučedníky. I tu zloba lidská je vymyšlivá a co jen dovede a vymyslí, tím trápí. Jako červ hryze a neustává v hryzení, i tu lidé ryjí a hryzou a neustávají v hryzení. Sotva jedna zbraň otupí, nabrousí jinou. Mnohdy by člověka stálým takovým hryzením do zoufalství uvedli. Nebýtí šlechetných vzorů mučedníků a posily od Pána, veta bylo by po všem. A kdyby i člověk se vynasnažoval dobrotou a láskou zlobu zmírniti, tím horšími posměvači se stávají. Tak se sv. Ignáci mučed-

níkovi vedlo. Čím dobrotivějším a laskavějším byl, tím horšími vojíni byli, kteří ho doprovázeli k mučednické smrti. Pišeť v epistoľe k Římanům: »Od Syrie až do Říma bojují se šelmami na moři i na zemi. Ve dne v noci jsem přivázán k desíti leopardům, to jest vojákům, kteří mne střeží a hlídají a kterým, i když dobře činiš, tím horšími se stávají«. Dodává však k tomu: »Jejich zlomyslnost pro mne naučením jest«.

Ale zase jsou lidé, kteří ne výsměchy náboženskými nás pronásledují, ale jinak stále nás znepokojují svými urážkami a různým počínáním nám na nesmírnou obtíž jsou. I tu právě mučednictví nám připravují. Aby takový život s nimi nemínul se zásluh, třeba povzbuzení velikého, třeba tu vzorů vznešených, které rovněž nám poskytují mučedníci svatí.

Sv. apoštol Pavel při různých pronásledováních zmínku teěž činí o bojích vnitřních. I ty připravují mnohdy právě mučednictví. Neschází na těch, kteří tvrdí, že také mučednictví — různá totiž pokuseň — tím že stále na nás dorážejí svým trváním, převyšuje a vyváží mučednictví tělesné. Ve všech takových případech zmužilosti a odhodlanosti ale také i vytrvalosti dojdež nám úvaha o životě, utrpení a smrti, ale i o vítězství svatých mučedníků.

Když hrozný Atilla, jenž se sám nazýval »králem králů«, ale i »metlou Boží«, jako by říci chtěl, že ho Bůh používá ku potrestání lidí, po různých vítězstvích se hnál k Římu a hrůzou vše naplňoval: tu papež Lev I. vydal se k němu a na Minci u Mantovy domlouvou pohnul Atillu, že ustal od pustošení. Byl tu Lev I. záchranou pro Itálii. A když opět Genserich, král Vandalů, r. 455 Římu plnem a zkázou hrozil, tu opět papež Lev I. čili Veliký posvátnou výmluvností přemluvil Gensericha, by od záměru svého upustil.

Jako papež Lev Veliký stal se andělem strážcem Římu a Itálii, podobně i sv. naši bratři byli anděly strážci nedalekému městu u Korsuně čili Chersoně, jež jistý vévoda Kozarův obléhal. Jaký smutný a hrozný konec očekával obležené obyvatelé, nelze ani si domyslíti. Vždyť víme, že vítěz se země srovnal také město. Ano i sůl byla seta na místech takových jako na znamení, že nic tam nesmí povstati, ba že tam nic ani růsti nemá. Obyvatelé, ušli-li smrti hnozně, pryč do ciziny byli odvedeni, všechny svazky rodinné byly rozvířeny a přervány. Stali se otroky a nevolníky. Totéž očekávalo obyvatelé uvedeného města. S podivuhodnou odhodlaností dostavili se sv. bratři naši, když byli modlitbami Boha o milost poprosili, do tábora kozárského vévody. A Pán, jenž zkoumá, ale i řídí ledví a srdce, poželhal záměru jejich. On, jenž vzrůst dává, když se člověk přičiní, popřál výmluvným slovům jejich váhy a důrazu. Vévoda ustal od počínání svého, zač mu odměnou byla poskytnuta milost křtu svatého.

A nyní ubírali se sv. bratři po moři Azorském do veliké říše Kozárské.

Pro slovanskou bohovědu.

Poslanec dr. Ant. C. Stojan podal Nár. shrom. v Praze tento návrh pro slov. bohovědu: Blahodárná byla činnost našich prvoučitelů, sv. Cyrilla a Methoda. Řadu spisovatelů podle Palackého co nejdůstojněji započali. Dlužno zajisté požehnanou památku jejich oslavovati. Národ český, žijící ve středu Evropy a vzděláním svým vynikající, má býti touto svou polohou i osvětou spojovacím mostem mezi románským a německým západem a slovanským východem. Národ český jest poslán k tomu, aby vybíral osvětové prvky ze západu, sobě je přizpůsobil (assimiloval) a podával je dále na východ bratrům slovanským.

Podobně však se má seznamovati s osvětou slovanskou, ssáti z ní, co mu svědčí, vybírat z ní, co by vyvíjelo a upevňovalo jeho slovanský svéráz, a co by jej vrátilo duchu slovanskému, ve kterém žili a působili apoštolé slovanští, sv. Cyrill a Method. Úkolem národa českého bude seznamovati s tímto duchem slovanským teoreticky i prakticky západ. Ježto základem slovanské osvěty bylo náboženství a jest jím namnoze dosud, přispívala by znamenitě k účelu výše uvedenému stolice bohovědné literatury slovanské na státní fakultě v Olomouci. Stolice tato by podrobně zaslouchala posluchače do jazyka a literatury staroslovanské, učila by je znáti dílo sv. Cyrilla a Methoděje z původních pramenů. Z další literatury slovanské byla by posluchačům jasná věrouka, mravouka, církevní právo a organizace slovanská, kterou by pak bylo lze srovnávat s naší dosavadní organizací. Tato stolice by pestré kmeny slovanské seznamovala, sblížovala. Učila by Slovanů různých vyznání snášenlivosti náboženské a slovanskému bratrství. Doporučuje se zřídit ji v Olomouci, která zeměpisně leží v srdci Republiky Československé, nemá daleko na Slovensko a je nejbliže Velehradu, působišti zakladatelů osvěty slovanské, sv. Cyrilla a Methoda.

Kulturní úroveň kněze jakožto občana, učitele lidu a duchovního správce, vyžaduje toho neméně, než u filosofů a právníků, aby se sociálními a národohospodářskými soustavami a otázkami byl obeznámen, bez kteréžto znalosti nelze mu mezi lidem na poli lidumilném a hospodářském účelně pracovati. I jeví se nutnost, zřídit sociologickou stolicí.

Školský výbor schválil návrh dra Sojana, jenž jej v Národním shromáždění dne 11. března t. r. takto odůvodnil: »Rádi se řídíme výzvou Kolárovou »Slavně slavme slávu slavných Slávů«, a řadu těchto slavných Slávů zajisté nejdůstojněji zahájili věro-
zvěstové naši, sv. Cyrill a Methoděj, o nichž tak krásné a vzácné písně zpíváme: »Hvězdy dvě se z východu berou v slavném průvodu k slovanskému národu«. Přinesli nám kříž a s křížem přinesli také první knihu. Dle Palackého řadu spisovatelů co nejdůstojněji započali. Položili základy literatury, položili základy

výtvarnému umění, položili základy malířství, stavitelství. Vykouzili nám dobu cyrilomethodějskou, za kterou následovala doba svatováclavská. My, co nám milé a drahé jest, nazýváme cyrilomethodějským, anebo svatováclavským. Sjednotili tyto dva svatí věrozvěstové národy slovanské, nosili je v srdci svém, a proto také i národ sjednocený nosil tyto věrozvěsty v srdci svém. Hlavně požehnaná byla činnost jejich v krajích, které zabíhají také do naší československé republiky, neboť jejich hlavním působištěm byla velkomoravská říše. Zde zase byl hlavním působištěm posvátný Velehrad. Jest zajisté důležité, abychom tuto památku požehnanou obnovovali a zase novou památkou povzbuzovali. Z té příčiny školský výbor přijal návrh, aby bohoslovecká fakulta v Olomouci slula Cyrilomethodějskou bohosloveckou fakultou. Čeleď cyrilomethodějská, která byla získána od sv. věrozvěstů, rozestoupila se, ozývá se stále a stále snaží se, aby zase jedenkrát sjednocení byli všichni Slované. Šlechtní podporovatelé této snahy radívali se opětně a opětně, na jakém základě by toto spojení a sblížení národů slovanských se státi mělo, a zajisté všichni souhlasí s tím, že na náboženství při tom ohled brán býti musí, a v tom zajisté směru také toto sblížení se státi má.

Nuže, my Čechové zajisté jsme právě k tomu povolání jak svou kulturou, tak i svou polohou, abychom byli mostem, spojujícím západ a východ. My přijímáme prvky vědy, která (*bonum commune*) jest všeobecným dobrem, přijímáme prvky ze západu, assimilujeme je. Zároveň však musíme sáhati zase k literatuře slovanské z východu, abychom takto byli upevnění a posílení v duchu, ve kterém působili sv. věrozvěstové naši. A v tomto duchu mají také působiti zase naši kněží. Mají pokračovati v tomto díle cyrilomethodějském. Aby to bylo umožněno, aby mohli v duchu cyrilomethodějském působiti, doporučuje se, aby zřízena byla stolice na bohoslovecké fakultě olomoucké. Ta by posluchače obeznamovala se slovanskou literaturou. Stolica zmíněná seznámila by je se všemi vymoženostmi východu, aby takto se sblížovali, aby nastal všeobecný zápol na poli vědeckém. Kmeny tyto rozštěpené snažily by se býti snášenlivými v náboženském ohledu a bratrství slovanské víc a více by se upevňovalo. K tomu cíli má směřovati ona stolice, která má býti zřízena na bohoslovecké fakultě olomoucké, jako fakulta, která jest nejbližší posvátnému Velehradu, hlavnímu působišti věrozvěstů našich. A kněz má býti vším, dle slov sv. apoštola Pavla. Krásně dí náš Sušil: »Buď můj život jedna Boží chvála, slasti Kristus, tužbou ctnost i krása a mzdou lidu spása«. A proto zajisté má býti kněžstvo uzpůsobeno pro své vzácné povolání cyrilomethodějské.

Jest třeba, aby také na poli dobročinném a národohospodářském obeznámeni byli se všemi možnými otázkami, aby co nejvíce lidem svým pomáhali, byli jim vůdcem a světlem. Z

té příčiny navrhuje školský výbor, aby zřízena byla stolice sociologie na bohoslovecké fakultě a snad i na jiné.

Má prosba odnáší se k slavnému Národnímu shromáždění, aby vděčnost svou projevilo největším dobrodincům našim, sv. Cyrillu a Methoději, aby přijalo následující návrh:

»Vláda se žádá, aby bohoslovecké fakultě olomoucké propůjčeno bylo pojmenování: Cyrillo-Methodějská fakulta bohoslovecká«.

Pak se žádá, aby vláda podle možnosti přišla vstříc návrhům, které vyjdou od profesorského sboru bohoslovecké fakulty olomoucké co do zřízení nových stolic«.

Národní shromáždění přijalo návrh, aby bohoslovecká fakulta v Olomouci slula »Cyrillomethodějskou fakultou« a aby na ní byly zřízeny navržené nové stolice.

Adolf Jašek:

Lužičtí Srbové.*)

Z mohutné větve Slovanů, kteří před staletími seděli na středním a dolním Labi, zůstal dnes jen nepatrný hlouček Srbů v obou Lužicích, slovansky kmen Čechům zeměpisně a jazykově nejbližší. Sídla jejich rozkládají se po obci březích Sprěvy mezi městy Budyšinem a Chotěbuzí. O Horní Lužici dělilo se Sasko a Prusko, a Dolní Lužice přináležela k Prusku, a to k vládnímu odvodu frankfurtskému.

Celá Lužice (i s územím poněmčeným) měří asi 12.702 km² a čítá 1.240.862 obyvatel. Na Horní Lužici připadá 5863 km² a na Dolní 6839 km².

Lužičtí Srbové nejsou nám jazykem o mnoho vzdálenější než naši vlastní Slováci. Za dob spojení Lužice s našimi zeměmi byly si naše řeči tak blízký, že na př. Jan Blahoslav (1571) mluvil o srbštině jako o českém nářečí. Ještě dnes po několika-staletém samostatném vývoji v písemnictví jest lužická srbština rozhodně bližší češtině než polštině — i jest k jazykové skupině československé v téměř poměru jako slovinština k srbocharvatštině. Dlouhé připojení Lužice ke koruně české (od r. 1319) pomáhalo tam udržovati jazyk slovanský a sblížovalo oba jazyky. Když r. 1635 v pražském míru byla země postoupena Saksům, počal srbský lid valem upadatí, zejména v Dolní Lužici, až teprve osvětcové obrození v 19. stol. přineslo opět oživení a zadrželo pád.

Ukázkou spisovného jazyka budiž uveden »Otčenáš« dle jednotného pravopisu:

*) Bylo použito děl: Slovanstvo. Praha 1912. Lub. Niederle, Slovanský svět. Praha 1910. Ad. Černý: Lužice a Lužičtí Srbové. Praha 1912. Týž. Lužická otázka. Plzeň 1918. I. G. Müller: Oberlausitzische Reformationsgeschichte. Görlitz 1801.

Hornolužický otčenáš.

Wótce naś, kiž sy w njebiesach, swjećene budź twoje mjeno; piindź k nam twoje kralestwo; twoja wola so stań, jako na njebju, tak tež na zemi. Naś všedny khlěb daj nam džens a wodaj nam naše winy, jako tež my wodawamy našim winikam; a njewjedź nas do spytowanja, ale wumóż nas wot złeho. (Dodatek u ewangeliků: Přetož twoje je kralestwo a móc a česč hač do wěčnosće.) Amen. (Hamjeň.)

Dolnolužický otčenáš.

Wóšc naś, kenž sy na ěebju, huswěšone buzi twojo mě; psěj k nam twojo kralejstwo; twoja wola se stań, ako na ěebju, tak tež na zemi. Naś wšedny klěb daj nam žins a wodaj nam naše winy, ako my wodawamy našym winikam; a ěewěz nas do spytowana, ale humož nas wót złego. Pseto twojo jo kralestwo a móc a cesč do nimernosći. Amen.

Úsilí několika vlastenců podařilo se pozvednouti u lidu vědomí národní, obnoviti písemnictví, zavésti jazyk aspoň při některých předmětech do obecných škol a zjednati u sousedních Němců jakýsi způsob spoluzití.

Všech lužických Srbů čítá se dnes na 150.000 duší (dle úředního sčítání jen 120.000).

Malý tento národ jest rozdělen nejen jazykově, nýbrž i nábožensky na Srby katolické a evangelické (lutheránské), kteří se liší nápadně i po stránce národopisné, zvláště krojem. Také pravopisem liší se od sebe, a to v písemnictví lidovém tištěném švabachem. Knihy tištěné lidovým pravopisem evangelickým nečte katolíci a naopak. Pouze »Srbské noviny« tištěné evangelickým pravopisem činí výjimku. Roztržka trvá hlavně vinou ewangeliků, kteří se nechťejí zřici svého neslovanského pravopisu. Veliká většina Srbů jsou evangelici, a to lutheráni. Jen na 15.000, t. j. asi desetina všech Srbů jsou katolíci. Tito bydlí hlavně v Sasku v Budyšině a na severozápad Budyšina v 7 farních osadách především okolo ženského kláštera »Maryny Hvězdy« a mimo to i v Prusku v osadě Kulovské. Dohromady 62 vesnice a městečko Kulov.

Když německá knížata vnucující křesťanství, podnikala nájezdy proti Srbům, dali se Lužičané v ochranu říše Velkomoravské. Za tohoto spojení šířilo se teprve mezi nimi křesťanství vydatněji; jest nepochybně, že sv. Methoděj i této části svého arcibiskupství věnoval příslušnou péči, ač nemáme dějinných dokladů, že by tam byl sám pobyl. Vliv slovanských věrověstů lze však doložiti z lužickosrbských církevních výrazů, které se tvorbou podobají staročeským a starobulharským, nikoli však německým (čísč = očištec, křćić, křescan, mša atd.). Zajímavé jest, že v poněmčeném okolí Zhořelce zachovala se pověst o sv. Cyrillu, jenž prý pobyl v tamním okolí v Königshainu a Javorniku. Spojení s říší Velkomoravskou netrvalo však dlouho; po

jejím ztroskotání r. 907 zůstavení byli Srbové sobě v obraně proti západním sousedům.

Když polský Boleslav Chrabrý a Mečislav II. zmocnili se Lužice (1018— 1032), kázali tam evangelium zajisté i kněží polští. V té době byla země mezi Sálou a Labem ještě úplně srbská, jen hrady na obou řekách drželi Němci. Ale vlivem duchovní i světské německé vrchnosti počali se již tehdy zámožnější zemané odnárodňovati. Ve XII. stol. němečtí páni, biskupové a opati zvali vystěhovalce německé, slovanské vsi počaly přijímati německé právo a zakládány byly i rvze německé osady, tak že domácí obyvatelstvo bylo odstrkováno a poněmčováno.

Církevně náležela Lužice biskupství míšenskému od r. 965. Biskup Bruno II. založil r. 1213 v Budyšině kolegiální kapitolu s 12 kanovníky a proboštem v čele, jímž byl vždy některý kanovník z Míšně. Probošt budyšínský měl nad Lužicí biskupskou pravomoc. Biskup Bruno II. nařídil, aby duchovní znali srbskou řeč a lidu kázali v jazyce jemu srozumitelném.

Když učení Lutherovo počalo se mocí tlačiti do země a k němu odpadl i biskup míšenský, byl zvolen r. 1559 děkanem budyšínským rodák olomucký Jan Tichošlap (Leisentrit), kterémuž byla svěřena církevní samospráva a biskupská pravomoc nad Lužicí. R. 1567 potvrdil papež jeho úplnou nezávislost na biskupu míšenském a samostatnost. Co v Lužici zůstalo katolickým, jest děkovati Tichošlapovi, který byl též kanovníkem olomuckým a pražským u sv. Víta. Od onoho roku má Lužice církevní samosprávu. Kapitola budyšínská jest až na tři kanovníky-katolíky protestantská, ale její děkan jest apoštolským vikářem a biskupem v Sasku a tedy i nad Lužicí, pro niž má zvláštní konsistoř. Kollegiálního chrámu užívají katolíci i protestanté pro své bohoslužby střídavě. Chrám od r. 1583 jest uvnitř rozdělen mříží na dvě části: pro katolíky a evangelíky. Děkany bývali občas i Srbové.

Katolíci Horní pruské Lužice jsou podřízeni diecesi vratislavské.

Lužičtí Srbové evangeličtí náležejí jednak k zemské lutherské církvi saské, jejíž správu vede zemská konsistoř dráždanská, jednak k evangelické církvi pruské, v jejíž čele stojí vrchní evangelická rada v Berlíně. Postavení evangelického duchovenstva srbského je hodně závislé na duchu pruském i v ohledu národním.

Zajímavé jest zvědět, jaký vliv měla katolická a evangelická církev na národnost v dějinném vývoji.

»Po přijetí učení Lutherova — praví nejlepší přítomný znalec poměrů srbolužických Ad. Černý — pokračovalo poněmčování kvapem, po 30leté válce, mizejí i poslední stopy Srbů mezi Sálou a Labem. Učení Lutherovo zdánlivě prospělo jazyku srbskému, vyvolavši první počátky písemnictví, ale jinak nepochyb-

ně uspišilo poněmčení. Časem tiše, nepozorovaně dokonalo se poněmčení dobré polovice srbského území v obou Lužicích. O dosavadním stavu praví: »Německá evangelická církev soustavně napomáhá vnikání němčiny i do chrámů, jsouc takto s německou školou nejvydatnějším nástrojem germanisace«. Za války byla tiše odstraněna i církevní evangelická visitace srbská a konala se jen německy.

»Katolické území — di týž Černý — jest nejryzejší kraj srbský v saské Horní Lužici, což vyplývá i z úřední statistiky a názorně i z mapky statistického úřadu saského. Katolické vsi na západě tvoří ostrou hranici ryze srbského území (90—100% Srbů) proti území poněmčenému, i další severnější vsi vykazují mnohem vyšší procento srbského obyvatelstva než sousední vsi evangelické. Ani úřední statistika nedovedla nikde v souvislém území katolických Srbů vykázati ústup srbského živlu, ba mnohde, zejména v důležitém místě pohraničním v Pančicích, ohrožených německým klášterem »Mariincu Hvězdou« označila postup jeho. Statistika tedy — vedle projevů národního života — ukazuje určitě, že katoličtí Srbové mnohem lépe odolávají vlivům poněmčovacími, než Srbové evangeličtí«.

Pro výchovu duchovních katolických byl zřízen již r. 1706 lužický seminář v Praze. Chovanci jeho navštěvovali německé gymnasium na Malé Straně a německé bohosloví. R. 1846 založen byl v semináři spisovatelský kroužek »Serbowka«, k němuž náleželi nejřednější buditelé a spisovatelé srbští. Pečuje o vzdělání chovanců v materštině.

Příprava evangelických duchovních srbských děje se v dotyčných učelištích německých, ale bohoslovci o prázdninách učí se u některého evangelického pastora předváděti lidu srbsky nauky a vědomosti, které si osvojili německy.

Vlastních škol Srbové lužičtí dosud neměli. V Prusku děti vyučovali většinou němečtí učitelé, kteří se k nim chovali hrubě a trestali je za každé srbské slovo. Ale ani srbští učitelé necítí v Prusku srbsky.

V Sasku školy byly sice také německé, ale srbštině bylo ponecháno aspoň tolik místa, aby se děti mohly naučiti čísti ze srbských čítanek. Ve vyšších třídách vyučuje se mládež srbská vesměs německy. Náboženství učí se srbsky jen tam, kde jsou srbské bohoslužby, ale i při tom se přihlíží, aby děti uměly také vše pověděti německy. V katolických školách pro srbské děti měli catechismy srbské, v evangelických srbskoněmecké.

Ponevadž národ lužickosrbský tvoří téměř výhradně lid selský, jest duchovenstvo katolické a evangelické vedle učitelů jeho vůdčí třídou vzdělanou. Duchovní obojího vyznání stojí od počátku národního probuzení v čele duševního života národa lužickosrbského a z jeho řad pocházejí nejřednější spisovatelé.

Katolíci jsou soustředěni v »Jednotě sv. Cyrilla a Methoděje«, která vydává časopis »Katholskí Posol«. Účelem jejím

jest vydávati duchovní spisy pro lid. Srbové pruské Lužice měli evangelický časopis »Wosadnik« a »Bramborski serbski časnik«, nyní za války zaniklé.

Lid je zdravý, vynikajících mravních vlastností, ku podivu veliké vnitřní síly národní, když za tak neslýchané nepříznivých poměrů vzdoruje odnárodnění, ač jest již od 18. stol. ostrovem v cizím moři, vydal ze sebe znamenité buditele, pozoruhodné básníky a spisovatele, vynikající učence, kteří vytvořili vlastní písemnictví ne docela nepatrné, osvědčil tedy, že jest schopen vlastního osvětového života.

Jako přední duševní vlastnost Srbů lužických německé prameny, zejména starší, vytýkají uzavřenost a nedůvěřivost k cizincům; novější spisovatelé němečtí sami vysvětlují, že tuto nedůvěřivost vypěstoval odvěký útlak německý. K nedůvěřivosti vůči cizincům poji se osobní hrdost, což obě jest Srbům štítem vůči Němcům i pánům, děvčatům štítem počestnosti. Jinak jest Srb přímý, bez falše a lsti. Vrchností duchovní i světské jest oddán neobmezenou věrností, loyálnost jest mu nezkazitelná; jest konservativní v celém životě. Jinak Srba vyznačuje hluboká nábožnost. Jediné větší hnutí vystěhovalecké kolem poloviny 19. stol. mělo příčiny náboženské. Jest zbožný až k pobožnůstkářství, ale náboženská nesnášlivost jest ho daleka. Vyznání náboženskému jest věren nezlomně, přestoupení k jinému vyznání nebo smíšený sňatek pokládá za největší neštěstí, ale při tom obě vyznání žijí vedle sebe v nejvzornější snášenlivosti a svornosti; přezdívek pro jinověrce v jazyce lidu srbského není, proklínání naprosto nezná. Jest hloubavý, duševně bystrý; písmáků a literátů samouků jsou četné příklady. V 18. stol. žil prostý sedlák Jan Gelanski († 1767), který se naučil sám (ovšem v různém stupni) 38 řečem. Všeobecná mravnost jest na vysokém stupni, o čemž svědčí nejmenší počet zločinů. Na poměr obou pohlaví Srbové lužičtí pohlízejí mnohem volněji, než by bylo lze očekávatí při vlivu, jež na ně mají náboženství a řády společenské. Počet dětí svobodných dívek jest poměrně vysoký, za to manželská nevěra jest naprosto neznámá. Srb jest krajně příčinlivý a v práci vytrvalý. Žebráků mezi nimi takřka naprosto není. Ač základním založením duševním jest vážný, mnohdy až k hloubavosti, jest při tom přece bodrý a veselý i družný. Miluje zpěv, hudbu a tanec, rád beseduje, má humor i vtip. Také pchostinství jest v Lužici domovem.

Bohužel že již několik let před válkou zemřeli nejstatečnější a nejohebnější obránci národní myšlenky lužickosrbské, Andricki (1908) a Čišínski (1909), a válka způsobila v řadách lužickosrbských spousty strašlivé. Zvláště jest nám želeť mladého, nadaného a obětavého kněze, horlivého národního pracovníka J. Deleńka, jenž o jubilejních slavnostech cyrilomethodějských r. 1913 přivedl na Velehrad celý zástup katol. lužických Srbů, »aby jim ukáza! — jak sám děl — že se nerozlévá kolem

nich jen německé, moře, nýbrž že mají i četné bratry slovanské na jihu i na rozlehlém východě». Přivedl je, aby se národnostně rozehráli, posílili, poohlédli a k Čechům přilnuli. Slibil, že hloučky srbolužické bude čas od času na Velehrad voditi. Žalujeme, že udáním českého člověka byl poslán na bojiště, kde dokonat nadějný svůj život.

Nadešlo nové jaro Srbům lužickým. Mají určitý slib od rozhodných činitelů, aby dostali samostatnost. V prohlášení praví, že s Němci chtějí žítí ve shodě, ale budou pracovati, aby rodná půda dostala se dětem jejich, přejíce si žítí jako svobodní Srbové ve svobodném srbském státě. Víra je jim svatá, nevěry se bojí, která nevyléčitelně hubí národ. Chtějí všude osvědčovati křesťanskou víru, pro kterou jsou nadšeni.

Jako malý nárůdek slovanský uprostřed němectví budou se musiti opíratí Srbové lužičtí o větší národ slovanský, a tím přirozeně budeme my. Radujeme se nesmírně ze vzkříšení jejich, zůstanou nám vzácným svědkem mohutné kdysi větve Slovanů polabských, a vítáme je srdečně ku společné práci na úrodné vinici Páně pod košatou lípou slovanskou.

Ludvík Grygera.

Bulhaři a Řekové.*)

Dle různých pramenů podává Ludvík Grygera.

Dlouhé věky jako těžké, dusivé mraky vlekly se nad zuboženým národem bulharským. Zdálo se, že již proň není naděje. Ale v radě Boží psáno bylo, že národ bulharský nemá zahynouti; bylo by škoda bývalo toho pracovitého a vtrvalého lidu a škoda též, aby v něm zaniklo posvátné dědictví cyrilomethodějské, které kdysi v nejhorší chvíli právě u něho našlo útupek a po mnohé časy od něho se zbožnou úctou bylo pěstováno.

Právě za nejtemnějších dob útisků a poroby začaly se ukazovati i první zásvity červánků, jež věstily lepší časy. Obrat k lepšímu souvisel s osudy říše turecké. Válečné události bušily na zchátralou říši mocnými údery a probouzely poněkud dřmažící v ní národy k novému životu. Po porážce u Vídně r. 1683 klesala moc turecká očividně. Rakouská vojska vnikala vítězně hluboko do balkánských krajů, markrabě Ludvík bádenský dobyl r. 1689 Niše a pevného Vidínu na Dunaji, hrabě Piccolomini obsadil Kosovo pole, ba pronikl i za Šar-planinu a položil posádku až do Skoplje. Výboje tyto sice po smrti Piccolominiho (v Frištině 9. listop. 1689) byly ztraceny, a to neschopností jeho

*) Pokračování z minulého ročníku »Apoštolátu«.

nástupců, ale za nějaký čas způsobila vítězná vojska rakouská pod slavným Eugenem Savojským na Balkáně nové velké pohnutí. Tehdy dokonce získalo Rakousko mírem požarevackým (1718) značnou část Srbska a část Rumunska až po řeku Alutu. Avšak po 21 letech, po smrti Eugenově, opět všeho pozbylo nedbalostí a neobratností generálů. Mírem bělehradským (1739) stanoveny pak byly hranicemi mezi Rakouskem a Tureckem řeky Sáva, Dunaj a rumunské Karpaty, a při těchto hranicích se potom zůstalo po dlouhé časy až do 19. století.

Balkánské národy, které skládaly všechny své naděje v Rakousko, viděly se po těch událostech zklamány a opuštěny; ale naděje a touhy jednou probuzené už v nich nepotuchly. Od Rakouska obrátily své zraky v jinou stranu; od severu totiž vystával tehdy Turecku hrozný nepřítel, Rusko, které se tlačilo vši silou k Černému moři a dolnímu Dunaji. Na Rusko tedy upjaly své naděje; cítily k němu také větší náklonnost, neboť jim bylo příbuzné rodem a k tomu ještě věrou, byloť jako ony víry pravoslavné. Ruska se pak držely po dlouhé časy až do nedávné doby, a ono si hrálo na jejich ochránce i vedlo pod tou záminkou s Tureckem též nejednu válku.

Nezůstalo však jen při nadějích na pomoc zvenčí; též uvnitř v lidu bulharském začalo doutnati. Podnět k tomu vyšel, což s povděkem třeba uznati, z posledních zbytků zapomenuté a odštěpené bulharské církve, totiž z národního duchovenstva, které vždy věrně se ztrápeným lidem žilo, cítilo a trpělo. Mnich, Pajsij jménem, vystoupil znenadání r. 1762 a předložil bulharskému lidu nevelkou sice, ale zajímavou knížku, kterou sám sepsal a která nesla nápis *»Istoriia slaveno-bolgarska o narodach i o caréch i o svjatyh bolgarskych«*. Tedy bulharské národní dějiny! Novinka na tu dobu neslýchaně vzácná! Celá knížka by sice před soudem přísného dějepisce nikterak neobstála, ale byla psána tak vřele a důtklivě, že působila velký rozruch, kamkoli jen pronikla. O starci však Pajsijovi samém se ani mnoho nevědělo; narodil prý se kdesi u Samokova, tedy v kraji odedávna ryze bulharském a v okolí staroslavného kláštera Rylského, na posvátné hoře Athonské se stal mnichem kláštera Chilandaru, později Zografu, a tam po delších přípravách, namáhavém cestování a sbírání pramenů sepsal svou knihu. Jakého ducha Pajsij byl a jaký měl úmysl, patrně již z počátku knihy, kdež takto volá: *»Nastojte, vy čtenáři a posluchači, lide bulharský, kdokoli horhš a nadšen jsi pro národ svůj a vlast svou bulharskou a kdokoli si přeješ rozuměti a věděti jasně o svém národě bulharském a o vašich ctcích, praotcích, carech, patriarchách a svatých, jak od počátku žili a následovali! Potřebno vám a užitečno, abyste dobře znali skutky otců svých, jakož i ostatní národové vědí o svých a mají své dějiny! A každý písem znalý i ví i vypravuje a chlubí se národem a jazykem svým. Tak jsem i já vám vypsál po pořádku jasně o vašem národu a jazyku. Čtěte*

a znejte, abyste od jiných národů nebyli vysmíváni a tupeni! Opisujte si tuto »istoriiju«, plaťte, ať vám ji opisují, kdož psátí umějí, a chovejte ji, ať se neztratí!« Ohnivými pak slovy obrací se proti odrodilcům, kteří, nechtíce vědět o svém národě bulharském, učí se čísti a mluvití řecky a stydí se nazývatí Bulhary. »Ó nerozumo a bláhovče! proč se hanbiš nazývatí Bulharem a nečeš a nemluviš svým jazykem? Což neměli Bulhaři své carstvo a gospodarstvo? Tak dlouho carstvovali a přoslavení byli po celé zemi a mnohokrát od silných Římanů a od moudrých Řeků daň vybírali a císařové i králové dávali jim své dcery v manželství, aby měli mír a lásku s cary bulharskými. A ze všeho národa slovanského nejslavnější byli Bulhaři. První oni patriarchu měli, první se oni pokřestili, nejlepší zemi oni si osvojili a první svatí slovanští z bulharského rodu vyšli! . . . Ty, Bulhare, nenech se klamatí, znej se k svému národu a jazyku a uč se svým jazykem!« — Knížka Pajsijova vykonala své poslání skvěle. Budiž však připomenuto, že nebyla ani tištěna a jen v četných opisech se šířila po všech krajích, budíc všude národní uvědomění a zapalující oheň nadšení.

Jeden opis Pajsijovy Istorie pořídil r. 1765 v Kotle známý nám již kněz Stojko a na »věčné uschování« jej uložil ve svém chrámě sv. Petra a Pavla. A právě tento Stojko se též stal předním následovníkem Pajsijovým a druhým buditelem bulharského lidu. Slovem i písmem poučoval lid a zvláště, když jako vračanský biskup musel poslední dny života trávit v Bukurešti, s horlivou pílí si hleděl bulharského spisování. Napsal o sobě: »Pracuji ve dne v noci, abych napsal několik knih v našem bulharském jazyku, aby, když mně již není možno krajanům ústy svými vypravovati, oni nicméně ode mne lhostěného uslyšeli nějaké užitečné poučení a pročetli spisy mé a měli z nich prospěch«. Mimo jiné spisy vydal tiskem v rumunském městě Rymniku r. 1806 velikou knihu »Nedělník«, t. j. kázání na všechny neděle; byla to první kniha tištěná jazykem novobulharským, byla mnoho čítána a došla velké obliby.

Mezitím co mezi Bulhary samými rok co rok pomalu přibývalo horlivých vlastenců, dověděl se o bulharském národě také širší svět, hlavně slovanský. Vyskytl se, jako s nebe poslán, neočekávaně mladý, učený muž, rodem ani ne Bulhar, nýbrž uherský Rusín, Jiří Venelin. Toho cdedávna táhlo srdce do Ruska, a proto se vydal do Bessarabie, kdež byl vlídně přijat a ustanoven učitelem semináře v Kišiněvě. V Bessarabii se pak seznámil s utečenci esadníky bulharskými a přilnul celým srdcem k bulharskému národu. Po důkladných studiích vydal r. 1829 rusky psanou knihu »Staří i nynější Bulhaři«. Kniha ta působila dojem téměř jako objev Kolumbův; Bulhaři, do té doby tak hatrně známi, že je někteří pokládali jen za poslovaněné Tatary, byli v knize podle pravdy oceněni, jejich dějiny pěkně vyloženy a oni postaveni na roveň ostatním národům slo-

vanským jako rovnoprávný jejich druh. Od té doby se také na ně se všech stran začalo hledět zcela jinak a s velikou účastí. Ohromný účinek měl spis ovšem především na Bulhary samy, jak domácí, tak hojně usedlé v cizině, zvláště četné kupce, takže mnozí, kteří dotud o svou národnost pramálo dbali, s nadšením se k ní začali hlásiti a národní snahy podporovati. Spisem Venelinovým byl dán všem národním snahám pevný základ, na němž se mohlo směle stavěti dále. Bulhaři proto z plna srdce Venelinovi blahořečili, a když v Moskvě, bohužel, před časem umřel (1839), nenašel s ruské strany za své přičinění valného uznání, postavili mu tam na hrobě krásný pomník, na němž vřelými slovy vděčně oslavili jeho velikou zásluhu o národ. Doud pak jméno Venelinovo zná snad každé bulharské dítě.

Také války Rusů s Turky na probuzení Bulharů velmi působily. Jenže nutno přiznati, že z nich Bulhaři měli více škody než užítku. Tak po dlouhé válce ruskoturecké, která se skončila mírem v Jassech (1792), se stalo, že zdivočené vojsko turecké nechťelo se všechno rozejíti domů a dalo se po celém Balkáně na loupežné. Hrudcovláda těchto Kirdžalijů, jak jim říkali, trvala píných 12 let a napáchali tolik ukrutností, hanebností a škod, že až srdce bolí a péro nemůže vypsati. Mnohá města z kořene vyvrátili, lid nemilosrdně odírali a pobíjeli, kam padli, všechno měnili v poušť. Tehdy tisíce bulharského lidu, aby unikly neslýchanému tyranství, opustily raději nebohou vlast a ušly pryč, nejvíce za Dunaj do Rumunska. Tímto stěhováním domácí živel bulharský valně zeslábl. A po nemnohém čase, za druhé války, nebylo jinak. Válka ta trvala od r. 1806 a skončila se mírem bukureštským r. 1812. Turci tehdy museli Rusům postoupiti celou Bessarabii až po Prut a po Dunaj. Rusové však, ačkoli vzbudili v Bulharech mnoho nadějí, nepomohli jim; zanechali po sobě jen mnoho žalosti, neboť vypálili a zničili množství měst a vesnic mezi Balkánem a Dunajem a ponechali konečně Bulhary (i Srby) Turkům na milost. Křesťanské obyvatelstvo prožívalo pak v následující leta pravé mučednické dny, zvláště když později ještě vypuklo řecké povstání, v němž i Bulhaři pomáhali; tu se z Bulharska opět hrnuly proudy vystěhovalců za Dunaj a nejvíc do Bessarabie. Po třetí válce ruskoturecké (1828—29) opakovalo se totéž, ba bylo snad ještě hůř. Ruské vojsko pod generálem Děbičem proniklo až nedaleko k Cařihradu a 14. září 1829 uzavřen byl pruským prostřednictvím mír v Drinopoli. Poněvadž bulharské čtyry pomáhaly ve válce Rusův, báli se Bulhaři pomsty od Turků a prosili Rusy o zastání. Ale v mírových podmínkách bylo jen stanoveno, kdo není v Turecku spokojen, že jest mu volno do 18 měsíců statek prodati a odstěhovati se do Ruska. Když ruská vojska táhla zpět, bulharský lid div si nezoufal; z vesnic i měst houfy táhly do Bessarabie pod panství ruské. Ve mnohých městech a osadách obyvatelstvo kleslo o čtvrtinu, ba až o polovici. Množství lidu

se též vystěhovalo do Rumunska, takže na př. v městě Plojești většina obyvatel byla bulharská; též v Krajové se usadili velmi mnozí, v Bukurešti pak měli silnou obec i svoji školu, ba na rumunském břehu Dunaje vzniklo i celé nové město bulharské, Alexandria. V Bessarabii se počítalo Bulharů v 83 osadách na 70.000 a střediskem jejich tam byl a dosud je Bolgrad. Všichni Bulhaři odstěhovali za Dunaj, kromě bessarabských, se porumunštili. Kolik to bylo škody pro národ teprv se probouzející a bez toho ještě slabý!

Ale neobyčejná houževnatost bulharská všechny pohromy snesla vítězně a uvědomění národní rostlo. Knihou se probuzení začalo a v tom, co začala kniha, pokračovala pak úspěšně škola. Bulhaři jsou známi smyslem pro praktický život, vědí co znamená pro život vzdělání, a zvláště u nich, odkázaných jen na sebe; a proto hned v době probuzení obrátili pozornost na školství. Kolébkou jejich novodobého školství stalo se zvláštní náhodou podbalkánské městečko Gabrovo, Pocházel z něho bohatý kupec Aprilov, usedlý v Oděse. Jako všichni bulharští kupci v cizině, i on se napřed vydával za Řeka; ale dostala se mu do rukou Venelinova kniha o Bulharech a učinila z něho nadšeného bulharského vlastence. On a pak ještě jiný kupec, Palauzov, ukázali vlastenectví tím, že v rodišti Gabrově založili vzornou moderní školu a zavázali se, že ji sami budou vvdržovati. Za učitele povolali Neofyta, mladého a snaživého mnicha ze slavného rylského kláštera, kde se duch národní po všechny časy pevně udržel. Neofyt složil i potřebné školní knihy, a škola byla slavně otevřena 2. ledna 1835. Trnovský metropolita Řek Hilarion (palič bulh. knih) byl sice proti ní, ale jeho odpor byl přemožen, vždyť zakladateli byli bohatí kupci a v metropolitovi samém také stářím řecká bojovnost již ochabla. Škola měla brzy na 120 žáků. Hned na druhý rok (1836) založil kupec Angelov právě takovou školu ve Svištově na Dunaji. Té škole zas velmi mnoho prospěl kněz mnich, slavný Neofyt Bozveli, rodilý z městečka Kotlu, jenž byl jednou z nejdůležitějších osobností za doby bulharského probuzení. Sestavil i důkladnou šestidílnou učebnici pro bulharské školy. Po té, r. 1837, otevřena byla zas taková škola v památné osadě Koprivstici a od té doby pak se školy množily každým rokem, takže za 10 let (1845) jich bylo již 53. Mimo ně byly ovšem ještě i školy ze starší doby, avšak nečetné a nedostatečné, zmíněné již kilijní, ve kterých se namnoze vyučovalo i řecky. Jak pečovali probuzení Bulhaři o rozmnožení škol, viděti z toho, že do roku 1835 měli škol všech všudy 189, a to zastaralých, nevhodných, kdežto r. 1878, za doby osvobození, již 1658, z čehož 73 v městech. Se školami množil se i počet čtenářů a přibývalo také bulharských knih, ba již r. 1842 objevil se i první časopis »Ljuboslovije«; zajímavě však je, že byl vydáván až ve Smyrně v Malé Asii od jistého Fotinova.

Štěstím bylo, že probuzení bulharské ve druhé čtvrti 19. století padlo na dobu, kdy si Tureckem razil cestu nový duch. Šířily se v celé říši snahy po opravách podle vzorů západní Evropy; modernímu pokroku se otvíraly dvěře. Z té příčiny Turci ani bulharským školám a knihám nepřekáželi, a tak se stalo, že probuzení národa činilo velké pokroky, ba dělo se s rychlostí, jež vzbuzuje spravedlivý podiv. Nemínul ani lidský věk, a bulharský národ byl vzkříšen a pln mladistvé síly stál před udiveným světem, hláse se o místo v řadě národů.

Kdo však z probuzení Bulharů neměl radosti, byli Řekové. Bylo jim jako člověku, který před sebou nenadále spatří mrtvého vstávati ze hrobu. Národ, jež měli již za pohřbený a jež sami tak úsilovně pohřbívati pomáhali, najednou jim vstává z mrtvých a žádá zpět své dědictví, o které se mu již dělili! Jak mrzuté to překvapení! Všecky jejich krásné sny a smělé národní plány na Balkáně se jim pojednou rozplývaly v dýmu! Nedivno proto, že podráždění fanarioté nikterak nemínili nechati si svůj lup vychvátiti jen tak lacino, bez urputného boje. Ale Bulhaři dobře též věděli, co je čeká, a boje se nelekli. Nehodlali se též zastaviti na poloviční cestě, neboť věděli, má-li jejich úspěch býti úplný, že po škole a knize musí dojíti na řeckou církev, jakožto hlavní příčinu všeho zla. Ta ponížující nadvláda řecká v církvi, která všecko bulharské dusila jak mūra, musela přestat, musela býti zlomena! — Vzplanul tedy boj, církevně národní boj, a dlouhá leta byl veden s neobyčejnou vášnivostí a nešetrností. Řekové, jako každá strana, která je v nepravu a hledí udržeti jen svou nadvládu, neváhali užívatí všech možných zbraní proti nenáviděným Sklávům (Slovánům), kteří se opovážili míti drzost, že se chtěli vymknouti z jejich moci. Tajně, zákeřné umění fanariotské, odedávna osvědčené, konalo tu zase mistrovské kousky. Udavačství, vypovídání do vyhnanství, sesazování s úřadů, klatby církevní, okovy a žaláře, otravy, vraždy, všecko muselo napomáhati zachraňovati »svatou« národní věc řeckou a »velikou církev« cařihradskou! A přiznati třeba, že úskočná a vychytralá politika fanariotská připravila Bulharům nejednou perné chvíle, takže se časem i zdálo, že všechny jejich snahy budou pochovány!

Ale Bulhaři se ukázali nadmíru vytrvalými. Po některé stránce měli boj proti řecké církvi, aspoň na počátku, trochu ulehčen; neboť, jak již zmíněno, vál tehdy Tureckem nový duch, jenž přál novotám a opravám. Stalo se také, že sultán Abdul Medžid (1839—61) vydal r. 1839 návodem Režida pašy nařízení, t. zv. hattí-šerif z paláce gylhanského, jímž postavil křesťany skoro na roveň Mohamedánům a zaručoval jim bezpečnost cti, majetku, života, slíboval úlevy v daních a ještě jiné věci. Bylo patrné, že v Turecku nastává konec každému svévolnému utiskování a utlačovaným svítala naděje, že se jim dostane zastání proti jakémukoli bezpráví. Sultánským hattíšerifem dostalo po

nástupců, ale za nějaký čas způsobila vítězná vojska rakouská pod slavným Eugenem Savojským na Balkáně nové velké pohnutí. Tehdy dokonce získalo Rakousko mírem požarevackým (1718) značnou část Srbska a část Rumunska až po řeku Alutu. Avšak po 21 letech, po smrti Eugenově, opět všeho pozbylo nedbalostí a neobratností generálů. Mírem bělehradským (1739) stanoveny pak byly hranicemi mezi Rakouskem a Tureckem řeky Sáva, Dunaj a rumunské Karpaty, a při těchto hranicích se potom zůstalo po dlouhé časy až do 19. století.

Balkánské národy, které skládaly všechny své naděje v Rakousko, viděly se po těch událostech zklamány a opuštěny; ale naděje a touhy jednou probuzené už v nich nepotuchly. Od Rakouska obrátily své zraky v jinou stranu; od severu totiž vystával tehdy Turecku hrozný nepřítel, Rusko, které se tlačilo vši silou k Černému moři a dolnímu Dunaji. Na Rusko tedy upjaly své naděje; cítily k němu také větší náklonnost, neboť jim bylo příbuzné rodem a k tomu ještě věrou, byloť jako ony víry pravoslavné. Ruska se pak držely po dlouhé časy až do nedávné doby, a ono si hrálo na jejich ochránce i vedlo pod tou záminkou s Tureckem též nejednu válku.

Nezůstalo však jen při nadějích na pomoc zvenčí; též uvnitř v lidu bulharském začalo doutnat. Podnět k tomu vyšel, což s povděkem třeba uznati, z posledních zbytků zapomenuté a odstrčené bulharské církve, totiž z národního duchovenstva, které vždy věrně se ztrápeným lidem žilo, cítilo a trpělo. Mnich, Pajsij jménem, vystoupil znenadání r. 1762 a předložil bulharskému lidu nevelkou sice, ale zajímavou knížku, kterou sám sepsal a která nesla nápis *»Istoriia slaveno-bolgarska o narodach i o caréch i o svjatyh bolgarskych«*. Tedy bulharské národní dějiny! Novinka na tu dobu neslýchaně vzácná! Celá knížka by sice před soudem přísného dějepisce nikterak neobstála, ale byla psána tak vřele a důtklivě, že působila velký rozruch, kamkoli jen pronikla. O starci však Pajsijovi samém se ani mnoho nevědělo; narodil prý se kdesi u Samokova, tedy v kraji odedávna ryze bulharském a v okolí staroslavného kláštera Rylského, na posvátné hoře Athonské se stal mnichem kláštera Chilandaru, později Zografu, a tam po delších přípravách, namáhavém cestování a sbírání pramenů sepsal svou knihu. Jakého ducha Pajsij byl a jaký měl úmysl, patrně již z počátku knihy, kdež takto volá: *»Nastojte, vy čtenáři a posluchači, lide bulharský, kdokoli horkší a nadšen jsi pro národ svůj a vlast svou bulharskou a kdokoli si přeješ rozuměti a věděti jasně o svém národě bulharském a o vašich otcích, praotcích, carech, patriarchách a svatých, jak od počátku žili a následovali! Potřebno vám a užitečno, abyste dobře znali skutky otců svých, jakož i ostatní národové vědí o svých a mají své dějiny! A každý písem znalý i ví i vypravuje a chlubí se národem a jazykem svým. Tak jsem i já vám vypsál po pořádku jasně o vašem národu a jazyku. Čtete*

však i Neofytu Bozvelimu něčeho dostalo, jmenoval ho patriarcha protosyngelem u nového metropolity a slibil mu, že ho brzy vysvěti na biskupa ve Vrace. — Tak byl první bulharský útok lehce čražen. Mezi lidem pak se brzy potom roznášela pověst, že se patriarcha vůči tureckým ministrům vyjádřil, jako prý podle tureckého zákona se nemůže stát cíkán imamem (tur. knězem), tak podle církevního ani Bulhar biskupem. Ať již to bylo pravda či nebylo, takové řeči lid dráždily a přilévaly oleje do ohně, který se proti Řekům rozhořival.

Neřvalo dlouho, a všichni Bulhaři, kteří patriarchovi věřili, co mluvil trnovským zástupcům, se přesvědčili, že to byly jen plané řeči a přetvářka. Marně čekali, kdy kde bude ustanoven biskupem nějaký Bulhar. Ba, místo co by byli mezi Bulhary vyhledávání kandidáti biskupství, stalo se něco docela jiného; nový metropolita Neofyt jal se v trnovské diecesi pronásledovati a vyháněti čelnější archimandrity a igumeny (t. j. představené klášterů), z nichž právě bývali biskupové brávní. Též protosyngel Bozveli u něho špatně pochodil; r. 1842 poslal ho Neofyt do vězení na horu Athos. Prý ještě s jinými nespokojenci najímal hajduky, aby ho zabili; též prý v klášteře jakési podezřelé mnichy choval, ba i vojsko k povstání že najímal! Takových klevet na něho nadělal! A aby se mu v diecesi panovalo a lid odíralo zcela bez překážky, přivedl na svou stránku mnohé váženější neuvědomělé Bulhary tím, že je obmyslil všelijakými prázdnými tituly a kostelními úřady, a s jejich pak pomocí dělal, co chtěl; zvláště když se někdo jen slovem zminil o bulharském biskupu, hned ho zakřikovali a hrozili mu, že ho udají úřadům jako buřiče. To byla právě jedna z bolesiných stránek, kterou Bulhaři při svém boji častěji trpce pocítovali, že jim i vlastní lidé činívali překážky. Bohatí i vážení čorbadžijové byli namože spokojeni se stavem věcí, jaký právě byl, a netoužili po nějakém boji s Řekv. Pohodlný život v pokoji jim byl milejší, než boj za národní práva, jenž ukládal oběti. A úlisní Řekové si je též stále nadcházeli a navnazovali, jak jen bylo možno, sliby, poctami, různými výhodami i penězi.

Trnovským vlastencům nezbývalo, leč trpělivě čekat, co přinese příznivější snad budoucnost, aby začali boj znova. A nečekali dlouho; neboť mezitím rychle přibývalo mezi lidem národního uvědomění i touhy po lepších pořádcích, a tak již r. 1845 mohli se dáti do díla zase. Tcho roku podalo Trnovo a s ním i Svištov, Leskovec a jiné osady Vysoké portě žalobu na metropolitu pro různé nezákonnosti, zvláště vyděračství a udavačství, a jménem celé diecese byla podána stížnost také patriarchovi. Všichni též žádali, aby archim. Neofyt byl ze zálaře propuštěn; k této žádosti se připojili také Bulhaři cařihradští, jichž bylo ve hlavním městě mnoho usedlých. Žádosti a stížnosti nebyly nadarmo — aspoň se podařilo Neofyta z vězení vysvoboditi.

Neofyt, octnuv se na svobodě, pospíchal přímo do Cařihradu a tam se dal s přítelem Hilarionem Stojanovičem znova do práce. Aby měl ruce zcela volné, podepsali mu cařihradští Bulhaři plnou moc, že ho u vlády i patriarchy považují za svého zástupce. To se stalo 25. června 1845. Po té si s Hilarionem obcházel ministry a jiné mocné osobnosti, podával jim vysvětlení, stížností, radil se s nimi a hned v červenci oba předložili Vysoké portě žádost, která obsahovala sedmero bulharských požadavků. Hlavní požadavky byly: Bulharům ať se posílají biskupové Bulhaři, kteří by jim sloužili rodným jazykem; v patriarchálním synodě ať zasedají vedle řeckých biskupů také tři bulharští; biskupové ať se volí od lidu, světi od patriarchy a nepřekládají do jiné diecese, leč na přání lidu nebo na rozkaz vlády; a konečně, ať se ustanoví 4 rodilí Bulhaři, kteří by v Cařihradě u vlády zastávali bulharský národ bez řeckého prostřednictví. Mimo to žádáno též důtklivě o uspořádání peněžních záležitostí patriarchových.

V též čas podal Hilarion Stojanovič také zvlášť ještě velkému vezíru Rešidu pašovi obsírný rozklad o stanovisku Řeků k Bulharům. Dokazoval mu tam: Řekové zamýšlejí bulhar. národ přepracovati a slíti v jedno s národem řeckým, aby tím zesílili a mohli se jednou, až nastane příznivý čas, směle postavit proti Turkům a obnoviti starou říši. Z této a ne jiné příčiny jejich biskupové tak horlivě zavádějí do bulharských chrámů a škol jazyk řecký, a kdo se jim proti tomu ozve, hledí ho umlčet tím, že ho úřadům udávají za podezřelého člověka a dávají zavřítí. Tak právě poslední dobou učinil v Trnově metropolita Neofyt třem archimandritům a jednomu knězi. A když před nedávnem ve vidinské diecesi obyvatelé žádali za biskupa rodilého Bulhara, jáhna Dionysia, a sama Porta jim vyhověti chtěla, stalo se, že Dionysij si šel do Cařihradu pro vysvěcení, a fanarioté ho tam otrávil. Taktéž v Bitolji byl otráven protosyngel Danail, že chtěl býti bulharským biskupem. Řečtí biskupové jsou vyděrači, biskupství si kupují a nemyslí na nic jiného, leč jak by z lidu co nejvíce vydobyli peněz. A když se jich někdo zeptá, kam se všechny peníze dějí, odpovídají, že prý je musejí strkatí ukrutným Turkům, aby neškodili křesťanské víře. Když sbírají peníze, neštítí se nijaké krutosti: bijí, zavírají chudáky a prodávají jim poslední majetek. Tak se stalo, že v jedné osadě byl prodán chudé ženě s pěti dětmi měděný kotlík, jediný její majetek, právě když v něm vařila jídlo; jídlo jí vyhodili a kotlík prodali. Podle mínění Hilarionova bylo by nejlépe, kdyby vláda Řeky od Bulharů naprosto oddělila a překazila jim tak jejich politické plány. A to by se mohlo státi co nejdříve tím způsobem, že by se Bulharům dali vlastní biskupové, v Cařihradě se jim povolilo postavit si vlastní chrám, povolilo se jim tam též vydávati noviny, na které by vláda měla vliv, a také by se jim mohlo pomoci zříditi co nejvíce škol, které by byly na Řecích úplně nezávislé.

Mimo to se snažil Hilarion vezíra přesvědčiti ještě i jinými důvody, že by splnění jeho návrhů bylo turecké říši samé jen na prospěch.

Ale snahy Hilarionovy a Neofytovy ukázaly se marnými. Tehdejší politické okolnosti jim nebyly příznivy; Řekové totiž měli velké ochránce a zastánce zvláště v Rusích. Rusko se pořád zabývalo svými starými plány, rozbití tureckou říši, a ve spřízněné církvi řecké a v jejím patriarchovi vidělo vítané spojení. Čím byla patriarchova církev v Turecku silnější, tím mocnější byla pomocníci, a proto Rusové nelibě hleděli na hnutí bulharské, které v církvi řecké působilo roztržky a ji seslabovalo. Řekové pak též sami hleděli si Rusy získati a dovedli to mnohem lépe než prostí a většinou chudí Bulhaři; byli vychytralejší, měli také již dávno známosti s ruskými diplomaty a konsuly, a neposlední věcí bylo, že měli i peníze, které u ruských úřadů, nízkých i vysokých, vždycky mnoho zmohly. Také neúnavně Rusy proti Bulharům popouzel, že prý jsou lidé nespolehliví; a okolnosti byly takové, že jim téměř dávaly za pravdu. V tu dobu totiž, kdy Neofyt s Hilarionem pracovali v Cařihradě pro bulharskou věc a sháněli si známosti a pomocníky, kde jen mohli, seznámili se také s některými Poláky vystěhovalými z Ruska. Jelikož však polští vystěhovalci v cizině nikdy nebyli přáteli Rusů a k tomu byli většinou i horlivými katolíky, lehko bylo Bulhary uvést u Rusů hned ve dvojí podezření, že jsou jednák proti nim a že se i kloní k církvi katolické. Mimo to navázali Neofyt s Hilarionem i styky s poturčeným Polákem Mehmedem Sadykem pašou, jenž se dal do vojenských služeb tureckých proti Rusku. Byl to polský spisovatel Michal Czajkowski, který potom r. 1886 v Kijevě skončil sebevraždou. Ačkoli s ním nezamýšleli nic jiného, leč aby jejich snahy podporoval svou přímluvou, Řekové i toho použili proti nim, aby je u ruského vyslance očernili. A neméně jim přišlo vhod, že Neofyt často nocoval v katolickém klášteře San Benedetto na předměstí Galatě. Musel se totiž mít na pozoru, aby ho fanarioté nějak podle svého způsobu nesklidili se světa, neboť stále po něm pásl; do onoho kláštera se tedy pro jistotu uchylovával na noc. Z toho však nadělal řeči, že s katolickými mnichy kdo ví co tajného a nebezpečného umlouvá, ne-li snad dokonce sjednocení s papežem!

Pletichám řeckým za pomoci ruské podařilo se konečně vymoci na vládě ferman (rozkaz), aby Neofyt i Hilarion byli poslání do vězení. Když však již bylo všecko tajně připraveno k jejich zatčení, fanarioté přece se ještě obávali, že by jim snad i v poslední chvíli mohli nějak vyváznouti. Měliť veliké známosti; Neofyt na př. byl znám se sultánovým zetěm Mehmedem Ali pašou, Hilarion s vezírem Rešidem pašou, knížetem Štěpánem, Bogeridim a jinými. Proto bylo užito lsti: fanarioté se k nim na oko chovali co nejhlaskavěji; Neofytovi pod záminkou, aby prý

mohl podávati potřebné zprávy o Bulharech, dali byt v samém paláci patriarchově, a Hilariona patriarcha často u sebe přijímal v audiencích se zvláštní blahosklonností. Jednoho dne však z čista jasna objevili se u nich v bytě patriarchovi policisté, celé udivené a překvapené zatkli a odvezli na nedaleký od Cařihradu ostrov Prinkipos v Marmarském moři; odtamtud je pak poslali na Sv. Horu (Athos), kdež Neofyt vržen do žaláře v železech.

Cařihradští Bulhaři chodili za ně prosit k tureckým ministrům, podávány byly i žádosti za jejich propuštění, zvláště z diecese trnovské, kdež měli nejvíce známých, ale všechno bylo marno. Neofyt z vězení již vůbec nevyšel, umřel tam r. 1848 v temném, vlhkém žaláři věží chilendarských. Hilarion vysvobozen byl teprve r. 1849, a to na přimluvu známého ruského cestovatele A. Muravěva, jenž doprovázel velkoknížete Konstantina Nikolajeviče na jeho pouť na Sv. Horu. Neofyt si u Bulharů zůstavil velmi vděčnou památku; mimo činnost národně církevní proslavil se i spisy vychovatelskými, kterých se podnes s úctou vzpomíná. Po jeho smrti našel se mimo jiné věci, které v žaláři napsal, také spis »Mati Bolgarija«, v němž vypisuje rádní fanariotské proti Bulharům a plamennými slovy je káře a odsuzuje.

Zatím co oba přední bojovníci za poslápaná práva národní strádali v žaláři, bulharské hnutí se sice trochu pozdrželo, ale neusnulc. Staral se o to i Neofyt sám, jenž ani v žaláři neustával a posílal na všechny strany dopisy plné vlasteneckého horlení a rozněcoval jimi oheň i v nejchladnějších srdcích. V ten čas, a to r. 1846, se stalo, že sultán Abdul Medžid jezdil po Bulharsku. Té příležitosti použili Trnovští, a když sultán přijel do jejich města, podali mu stížnost na svého metropolitu Neofyta, podepsanou od nejčelnějších měst i vesnic celé diecese, a žádali, aby jim byl dán za metropolitu Bulhar. Sultán žádost přijal a Neofyt byl skutečně z Trnova odvolán; ale místo něho byl poslán Rek, jménem Athanasij. Tohoto Athanasija našli za 3 leta utopeného ve studni metropolitního domu.

V Cařihradě, hlavním to působišti Neofytově a Hilarionově, jevilo se ovoce jejich úsilí nejvíce. Bydlelo tam mnoho Bulharů, kteří se zabývali kupectvím, zahrádnictvím a různými řemesly, zvláště soukenictvím. Nejedn z nich byl bohat a požíval cti u Turků i Reků. Řemeslníci byli sdruženi v cechy čili esnafy a měli své představené »prvomajstory«. Tito četní a po všech čtvrtích města roztroušení Bulhaři toužili po nějakém chrámě, jak to viděli u jiných národností, kde by se mohli v neděli a svátky scházeti a býti přítomni liturgii (mši sv.) ve slovanském jazyku. Myšlenku tu vzbudili v nich už dříve Neofyt a Hilarion, ale r. 1847 obživila znova. Přidal se k ní také kníže Štěpán Bogoridi a s jeho pomocí konečně r. 1849 vymohli kupci a představení cechů u patriarchy, aby se směl v hlavním městě posta-

víti chrám pro Bulhary. Když také vláda povolení udělila, daroval na to kníže Bogoridi, jenž si přál, aby k dílu došlo co nejdříve, svůj prostranný dům ve čtvrti fanarské nedaleko paláce patriarchova. Vděční Bulhaři ustanovili, že chrám má býti zasvěcen sv. Štěpánu, patronu štědrého knížete příznivce. Štěpán Bogoridi byl knížetem řeckého ostrova Samu, jenž byl Turecku poplatný, a jeho přízeň k Bulharům pocházela odtud, že po matce byl vnukem známého nám již biskupa vračanského Sofronija; narodil se též v balkánském městečku Kotie. — Jelikož však na stavbu důstojného chrámu bylo třeba větších a delších příprav, zřízen byl na darovaném místě jen prozatímní kostelík. Po prve se v něm konaly služby Boží 9. října 1849 u přítomnosti knížete Bogoridih a množství Bulharů, a sloužil je slavně biskup sozagaťopolský, jehož sám patriarcha na to vybral, poněvadž uměl dobře čísti slovansky. Po slavné liturgii měl nadšené kázání k lidu Neofyt Rylský, zvelchovatel bulharských škol, jenž byl v ten čas učitelem slovanského jazyka církevního v kněžském semináři patriarchátním, nedávno založeném, na ostrově Chalkidě nedaleko Cařihradu. Za čtrnáct dní na to sloužil tam slavnou liturgii dokonce i člen patriarchátního synodu, metropolita cesareřský, a kázal četnému lidu po turecky. Bulhaři byli rádi, a jelikož bylo zvykem, že při každém významnějším chrámě v Cařihradě byl nějaký titulární biskup, žádali patriarchu, aby pro jejich svatyni ustanovil také biskupa. Kníže Bogoridi vymohl u patriarchy i to a v srpnu 1851 vysvěcen byl Štěpán Kovačevič, rodem Srb, kterého si Bulhaři přáli. — Naproti svatyni postaven byl také ještě kamenný metoch, t. j. pohostinský dům, který se stal vítaným střediskem jak Bulharům cařihradským, tak i přichozím.

Že Řekové Bulharům v Cařihradě aspoň v něčem vyhověli, nedivíme se: nedali, co nemuseli, a vzpomeneme-li Bogoridih, nebylo to jistě ani zadarmo. Ústupek byl ostatně malý a nijak jim neškodil; a nejvíce při něm padalo na váhu, že to bylo právě v Cařihradě, a tudíž všemu světu příliš na očích. Tu jim sám prostý rozum kázal, aby v něčem popustili, neboť chtěli si na venek zachovati dobré jméno, museli svět udržovati v domněni, že se k Bulharům chovají spravedlivě a že jim vůbec nejde o nějaký národnostní boj. Podobně chytrosti použili nejednou i v pozdějším boji: nabízeli nebo vskutku činili Bulharům některé bezvýznamné ústupky, a když Bulhaři s nimi nemohli býti spokojeni, křičeli do světa, že oni, Řekové, jsou stranou, které se děje křivda, a Bulhaři že jsou drzí, nenasytný lid! Takovým záludným jednáním hleděli Bulhary zostuditi a lidi, pravého stavu věci neznalé, popuditi proti nim; což se jim časem i podařilo.

Jinak než v Cařihradě bylo však zatím na venkově. Žaloba žalobu stíhala u vlády i patriarchy na řecké biskupy. Z Vidínského diecese přišli si r. 1850 do Cařihradu stěžovat na svého biskupa

pro nesnesitelné vydírání a jiné ještě zlořády; ba v květnu r. 1851 vypuklo z té příčiny na Vidinsku i strašné povstání, jež se rozšířilo i na okolní kraje a bylo utlumeno od vojska krutou řeží lidu a částečně vládními sliby. Tehdy navrhovali cařihradští Bulhaři vidinským vyslancům, aby žádali za biskupa Bulhara; avšak na to tehdy pro Vidín nejen že nebylo pomýšlení, ale bylo také už i pozdě, neboť našel se zatím biskup Řek, který uměl trochu bulharsky, ten si přispíšil, milé vyslance obloudil, podplatil, a oni si vyžádali jeho. — Také v plovdivské diecesi vřelo. V Plovdivě samém, jež Řekové pokládali za svou národní baštu, zřízena byla r. 1850 bulharská škola; řídil ji básník Najden Gerov a znamenitě prospívala, takže se Řekové užirali závistí a hněvem. A poněvadž se z Plovdiva národní uvědomění šířilo i jinde po diecesi, vložil se do toho metropolita Chrysant a v městě Chaskeji dal zavřítí bulharskou dívčí školu, učitelku vyhnal a taktéž vyhnal jednoho kněze. V témž městě byl Řekům trnem v oku též bulharský mnich Athanáš Čolakov, výborný učitel chlapecké školy, v Rusku odborně vzdělaný; ten i bulharsky kázal a sloužil, v neděli chodíval po okolních vesnických školách, poučoval tam lid a cvičil učitele. Když pak o velikonočních prázdninách r. 1853 jacísi lupiči he cestou do Staré Zagory zavraždili, nemohli se Bulhaři ubránití podezření, nebyli-li to vlastně zakuklení Řekové, a velmi se proto jítřili. V Tatar-Pazardžiku sloužovalo se v chrámě až do té doby aspoň částečně ještě slovansky; Chrysant to najednou zakázal, že se tam nesmí víc ani slova slovanského slyšet. Ale při té jeho řecké horlivosti šly na něho z celé diecese stále stížnosti, že nemilosrdně všechny odírá, a jednou dokonce i turecké úřady to uznaly a odsoudily ho, aby vrátil, co neprávem přebíral. — V jiných diecesích bylo podobně: z Tinova se ozývaly nové a nové stížnosti; ze Silistrie žalovali, že jejich vladyka Dionysij zvýšil poplatky, že dovoluje nezákonná manželství a zakazuje slovanský jazyk ve chrámě; ze Srědce, že jejich biskup vylučuje lidi z církve pro zisk; z Drinopole, že zakazuje slovanskou bohoslužbu, bulharské učitele vyhání a Bulhary u úřadů pomlouvá, že jsou rušitelé občanského pokoje. Rozčilení ze stálých žalob na obou stranách, bulharské i řecké, nebralo konce, boje a hádky vedly se novinami, brožurami i letáky, které se rozšířovaly mezi lid. Bulharskou věc hájil Carigradskij Vestník, týdeníček, jenž vycházel od r. 1848 a byl tehdy jedinými bulharskými novinami v Turecku. Mimo to i francouzské noviny cařihradské Presse d'Orient rády Bulharům sloužily v jejich boji.

(Pokračování.)

Dr. Fr. Jehlička.

Štát cirkve na Slovensku.

Nestačí: nový štát založiť, lež treba ho aj usporiadať. Najväčší mudrc, Aristoteles, hovorí, že jednou z podstatných složiek štátu je náboženstvo. Musia sa teda v novom štáte aj náboženské záležitosti znovu usporiadať.

K tomu cieľu zvolaná bola do Žiliny veľká porada slovenských kňazov, aby spolu s našou vládou, menovite so splnomocneným ministrom dr. Šrobárom o tejto veľkej veci rokovala. Na poradu zvolaní boli kňazi nie jedného vidieku, nie jedného biskupstva, až z celého Slovenska, a to takí, ktorí i v minulosti národu slovenskému verní boli, zaň pracovali a trpeli, lebo vládla len v takovýchto môže mať dôveru.

Na tejto veľkej porade prečítal v prítomnosti pána ministra prof. Fraňo Jehlička memorandum (spis) slovenského kňazstva. O tomto memorandume predbežne celá kňazská rada pod predsedníctvom p. Andreja Hlinky dlho rokovala, a ho jednohlasne prijala.

V tomto prípise v mene slovenských katolíkov kňazstvo slovenské hlásá nasledovné pravdy a prednáša tieto požiadavky:

Štát a cirkev majú v priateľskom pomere nažívať a sa vzájomne podporovať. V našom novom štáte i katolícka cirkev chce mať úplnú slobodu, čili samosprávu. Právo sebaurčenia, ktoré sa dnes po celom svete hlása a oslavuje, i cirkev chce mať. Preto cirkev katolícka na Slovensku podržať si chce všetky doterajšie cirkevné majetky a spravovať ich chce v prospech slovenského katolicizmu a na dobro ľudu. Preto cirkev otvorí si autonómnu správu, ale tak, aby sa ona v ničom neprotivila platným zákonom cirkve. Katolíci chcú si podržať všetky cirkevné školy a žiadajú pre učiteľstvo svoje tie štátne podpory, ktorých sa mu starom Uhorsku dostávalo.

Ponevác reholníci a reholnice sú podporou a ozdobou cirkve, žiadame si, aby mali i v našom štáte všetky práva, ako v starej uhorskej vlasti. Teraz už nikdo ich nebude nútiť, aby pomáhali maďarčiť; účinkovať budú tak, že nielen cirkev, lež i štát bude s nimi spokojný.

Na čisto cirkevné ciele nežiadajú si slovenskí katolíci od štátu ničoho. Jediné, o čo štát prosia, je to, aby na prešporskej universite aj bohoslovná fakulta sriadená bola, bez ktorej universita nebola by celá.

V Žiline zvolený bol cirkevný autonómny sbor, ktorý má konať prípravné práce k uskutočneniu cirkevnej samosprávy. Sbor pozostáva zo 100 členov; vyvolení boli naši najlepší svetskí ľudia a kňazi. Zvolený bol aj výkonný výbor, ktorý má vypracovať stanovky autonómie.

Pomer medzi farármi, kaplánmi a katechetami, ďalej vyrovnanie farských dôchodkov, určenie jednotnej štóly ponechané je diecezánnym snemom, poľažne snemu provinciálnemu.

S radosťou dávame na vedomie, že vysoká vláda v týchto veciach nechcela pokračovať samovoľne, lež chcela vyslyšať a všimnúť si mienky slovenského kňazstva, ktorého sa tieto nové poriadky najbližšie týkajú. P. minister sa vyslovil, že zo svojej strany ochotne bude podporovať snahy slovenských katolíkov, a že bude na tom, aby sa cirkevné pomery, ako i pomer medzi štátom a cirkvou čo najprajnejšie a k uspokojeniu všetkých utvorily.

Máme teda tie najlepšie nádeje, že veci prídu do dobrej kolaie; že cirkev v slobodnom štáte tiež slobodná môže vyvinúť činnosť, veľmi blahodarnú nielen ku večnému spaseniu duší, lež i k časnému blahu občanov.

Ad. Jašek.

Obrázky z misií v Turecku.

Národný národ tolik se neprovinil proti vzdelanosti, osvetě, lidskosti a lásce jako Turci. Po dlouhé věky Turek křesťan. ducha všude deptal, kříž tupil, krev křesťanů žízlivě proléval, z práce a mozolů křesťanských tyl a lenivě žil. Říše, které s Turkey se spojovaly, neměly křesťanského ducha, a nezasluhovaly než osudu říše turecké, neboť té hanby nebyly by mohly před vzdělaným a křesťanským světem nikdy skrýti ani smýti. Jakému pronásledování byli vydáni katolíci v Turecku za války světové, pověděli jsme v loňském ročníku, ovšem pokud bylo možno vůbec nějaké zprávy odtamtud o jejich ukrutnostech: dostati.

Když katolíci misiónáři ujímali se za války sirotků, opuštěných a hladových dětí a shromažďovali je ve svých dobročinných a vzdělávacích ústavcích, turecké úřady prostě nařídily, aby na všech chlapech byla vykonána obřízka, a takto obřezaní aby byli počítáni za vyznavače islamu. Zvláště násilným způsobem zmocňovali se Turci dětí ubohých Arménů, a kterých neumučili, všechny poturčovali. Tak na př. v lazariatském klášteře v Antuře u Beirutu poturčili přes 1000 dětí křesťanských.

V malcasijské Angoře bydlelo vedle 28.000 mohamedánů na 12.000 křesťanů. Z nich 300 bylo zavražděno bez politické příčiny, nýbrž jen že byli křesťany, největšínou Armény, ostatní byli posláni do vyhnanství, ale úřady se postaraly, že velká většina z oněch vyhnanců na cestě zahynula; jen nepatrná část jako by zázrakem se zachovala. Většina vesnic armenských

jest spálena, obyvatelstvo vyvražďeno a rozmeteno od Turků.

Jaký hlad byl za války u tamního obyvatelstva, popisuje františkán P. Vojtěch Reisch, jenž byl polním knězem německého vojska v Syrii.

»Tak daleko to došlo v Syrii, — praví v dopise — že skoro všichni křesťané hladem a bídou budou vyhubeni. Chudina vymřela skoro všechna hladem a nakažlivými nemocmi, zámožnější, kteří za neslýchaně vysoké ceny aspoň něco potravin si nakoupili, živoři jako žebráci. Tisíce jich už zemřelo. V syrském Aleppě na ulicích leží vyhladovělé a polonahé ženy a dívky a prosí o sousto chleba nebo o nějakou almužnu. Za zimních měsíců ledna, února a března po stech umírali na ulicích. Pohled to byl hrozný. Ráno příjezděly vozy, voňní sbírali mrtvolky a kladli je na vozy na sebe, tak jak v zuboženém stavu venku zemřely, a pochovávali je na hřbitově ve společných hrobech. Někdy za jedinou noc i na sto osob zemřelo. A jak bylo v Aleppě, bylo v celé Syrii, v Homsu, Tripolise atd.

V dubnu přibyl jsem na úřední cestě do Beirutu. Tam byla bída ještě hroznější nežli v Aleppu. Na všech ulicích bylo viděti děti, ženy, starce polonahé, zhubené — poloviční mrtvolky. Se všech stran dotírají na každého slušněji oblečeného člověka, prosí, žebrají, vše přijímají, ovšem dostanou velmi málo. Ubožáci jsou skoro všichni křesťany z města, z okolí, z Libanonu. Představený tamních OO. jezuitů navštívil katolické osady libanonské a pravil, že mnoho vesnic vymřelo úplně, jiné z poloviny, některé ze tří čtvrtin. Jen málo živých našel v oněch osadách. Tvrdil mi, že v samém Beirutě umírá denně 50—100 osob. Též několik katolických maronitských kněží zemřelo hladem. V Beirutě někteří kněží žebrají jako jiní žebráci o sousto chleba. Někteří prodali knihy, vůbec vše, co měli, třeba i za směšně nízkou cenu, jen aby si mohli koupiti něco do úst. Školy, jak se samo sebou rozumí, jsou zavřeny.

Jistý muž, jenž přišel z přístavního města Tripolisu, ležícího severně na syrském pobřeží od Beirutu, vykládal, že tamní obyvatelé vzali z ulice 15 chlapců a děvčat, doma je zabili a z hladu snědli. Neuvěřitelné, ale pravdivé.

Za takových nesmírných béd a útrap osobovali někteří misiónáři na tureckém území za války. Vyhořel-li na př. kostel křesťanský, turecké úřady nedovolily, aby se směl znovu vybudovati. Turci ničeho nedbali, ničeho nešetřili, co neslo jméno křesťanské. Křesťané zápasili s válkou, bídou, hladem, ale i s vlastními pány Turky, kteří byli nepřítelem nejbhroznějším, neboť vyhlásili křesťanům a prováděli na nich vyhlazovací boj. Spravedlností učiní se zadost nejpovinnější, jestliže zmizí nejen mce, nýbrž každá stopa po nich na půdě evropské. Do souladu národů vzdělaných nepatří vůbec. Církev Kristovu tak ponížili a takové rány ji zasadili jen násilím jako nikdo jiný v celých dějinách světoých.

Zvěsti.

Z Velehradu. (Činnost jesuitů.) První jesuité přišli na Velehrad 15. prosince 1890 a několik dní na to uvedení sem první čeští novicové. Na Velehradě nastal hned čilý život. Misie konány byly po Moravě, v Čechách, na Slovensku i ve Slezsku. Takových výprav bylo dosud na 309. Ale činnost řádu měla se jevit i duchovními cvičeními pro všechny stavy. Celkem dávno na Velehradě v domě i mimo dům, jednotlivě i pro větší skupiny 859 duchovních cvičení. A kdyby se duchovní cvičení umožnilo ještě většímu množství, pak by musil u nás též náboženský život zkvést, jak tomu je jinde, kde se ona duchovní cvičení horlivě konají. Nenalezne se mnoho tak účinných a všem přiměřených prostředků, jimiž by se cyrillo-methodějská myšlenka v našich zemích lépe a dříve dala uskutečnit. Ale Velehrad zdá se býti v první řadě místem poutním, liší se však od ostatních poutních míst sjezdy a velkolepými schůzemi konanými tam každoročně. A že ani strážcové Velehradu při tom nelenili, vídali účastníci na vlastní oči. Byli by snad mnozí si přáli je častěji viděti na podiu ve »slovanské dvoraně«, ale jim se zdálo lepším ve zpovědnici nebo v důvěrném hovoru v pokoji nehlučně sice, ale neméně účinně působiti. Unionistické snahy, jež jsou ideou cyrillo-methodějskou v širším pojetí, vyvrcholily ve 3 unionistické sjezdy. Kdo nahlédl do seznamu přednášek a prostudoval trojí »Acta conventus Velehradensis«, komu jsou známy »Litterae Slavorum theologicae« a »Acta Academiae Velehradensis«, nemůže upříti, jak velikých zásluh si řád o sjezdy ty a celou otázku unionistickou zjednal. A snaha vychovati misionáře pro toto velké dílo vedla k založení apoštolské školy slovanské na Velehradě. Aby žáci byli opravdu naplněni duchem cyrillo-methodějským a nabyli zájmu o památky a umění velehradské, jsou k tomu slovem, výběrem četby i skutkem vedeni. Drobnou prací sběratelskou položen byl základ cyrillo-methodějského a slovanského musea misiijnho. Získány ostatky sv. Klimenta. Začalo se se sbíráním obrazů mužů, o Velehrad zasloužilých. Snahy odhaliti tajemnou minulost Velehradu neleží též úplně ladem. Že se Jesuité snažili Velehrad přizpůsobiti účelu, ukazují stavby a opravy za tu dobu podniknuté, zvláště vyniká mezi nimi »slovanská dvorana«, jež jest dílem druhého velehradského rektora P. Cibulky. Připočte-li se k tomu farnost se 3000 duší, která byla též řádu svěřena, máme v hlavních rysech vylíčenu činnost Tovaryšstva Ježíšova na Velehradě, za kterou se nemusejí obávati soudu národa. Byla-li činnost ve směru národním u nich tlumená, dalo se to následkem jha, které tížilo každého českého kněze. Klášter nemá bohatství. Jesuité mohou užívati zahrady, 28 mětic farního pole a dostávají roční příspěvek na výživu 5000 K a na vnitřní opravy 800 K. Ale jiná je ještě příčina, proč činnost řádu se ztrácela s očí širší veřejnosti. Řád musel si teprve vychovati svůj dorost, což trvá velmi dlouho. A poněvadž myslil, že nejlépe prospěje národu, když pomůže vychovati kato-

lickou inteligenci, poslal mladší své síly na pražskou universitu. Není proto divu, že zbylí pracovníci ke všemu nedostačovali. Již v krátké době však opustí větší počet odborně vzdělaných mladých sil universitní síně a doplní prořídle řady. Pak se bude moci mnohé opuštěné stanoviště zaujmouti, ten neb onen s povzdechem odložený plán provést. Podaří-li se řádu uprostřed nového ruchu získati pevnou půdu, ani Velehrad nebude státi mimo dosah vln šířících se po naší vlasti. Exerciční dům, sjezdy, unionistické kongresy, apoštolská škola jsou důležité body, jež čekají svého uskutečnění a zdokonalení. A Velehrad tím, že je jejich středem, může nabýti lesku, o jakém snili naši kněží-buditelé.

Ze Záhřebu. (Čeho si přejí jihoslovanští katolíci.) Protináboženský boj burácí ve všech státech, a nezůstane ho ušetřena patrně ani Jugoslavie, třeba že dosud jen v listech činí se k němu přípravy a náběhy. A proto katolíci musejí býti na stráž, musejí míti určitý cíl, vypracovanou osnovu a pevnou základnu pro své požadavky. Svě věci musejí si tak upravit, aby nepřítelům nedali příležitosti, vytýkati jim něco nebo míchatí se do jejich záležitostí. Církevně politické požadavky zahrnují jihoslovanští katolíci v těchto bodech: 1. Přejí si, aby bylo zřízeno jednotné ústrojí katolické církve v celé Jugoslavii pod jejím primasem po případě patriarchou v Záhřebě. 2. Ať všechna vyznání náboženská řídí se svou samosprávou, a tedy i církev katolická. Všechna ať jsou veřejněprávnými sbory (korporacemi), jimž by se zajistila státní ochrana. 3. Chtějí co největší nezávislost církve od státu, a kde se stýkají oprávněnosti (kompetence) obou, tam ať jest vzájemná úmluva, po případě konkordát. 4. Církevní vrchnost ať zruší práva patronátní. 5. Biskupy jmenuje sv. Stolic. Biskup postupuje samostatně při obsazování far a kanonikátů. 6. V každé farnosti budiž zřízena církevněškolská obec, v níž by laici pomáhali knězi při správě církevního jmění, u vedení náboženského školství a při všem, co vede k rozvoji mocného náboženského života národa. Volební právo do církevněškolské obce ať mají prozatím jen plnoletí mužové, a to právo voliti (aktivní) všichni, kdož zjevným jednáním a životem nepřiči se zásadám křesťanským a platí pravidelně církevní daň, nejsou-li jí sprostěni. Právo volenu býti (pasivní) mají, kdož životem i jednáním ukazují, že jsou katolíky. Volby potvrzuje biskup. 7. Církevněškolské obce mají právo zřizovati náboženské školy. Na vydržování oněch škol ať přispívá obec nebo stát dle belgického způsobu školského.) 8. Církevněškolský obecní vý-

*)Belgický školský způsob jest dnes nejpřednější. Zřizovati školy dle zákonitých předpisů může, kdo chce. Všichni rodiče mohou dáti zapsati dítě, do které chtějí. Před zápisem do školy vyzvedne si otec pro dítě, jež pošle do obecné školy, od obecní rady stvrzenku (bon), již si podrží škola a žádá dle ní od obce na dítě příplatek. Neboť po zápisu ředitelstva škol odevzdávají stvrzenky obecnímu výboru, jenž určí za každou stvrzenku z obecní pokladny škole tolik příspěvků, kolik na jednotlivé dítě připadá.

bor může vypsati na vydržování církve, jich sluhů a školy s dovolením biskupovým, již jsou povinny vybíratí státní úřady. 9. Na urovnání společenských poměrů provede katolická církev v Jugoslavii dle toho pozemků tak, aby svým služebníkům zajistila dostatečné vydržování. Dle toho má přestati onen veliký rozdíl v příjmech u služebníků církve. 10. Jednotné církevní ústrojí v celé Jugoslavii zmohutní zdravý rozvoj častými biskupskými poradami a sněmy, které napřed mají pečovatí o náboženskovědecké povznesení kněžstva a pak o náboženský život věřících. 11. Zadají národní jazyk v kostele dle starých svých výsad. 12. Patřičné církevní kruhy ať se postarají o větší počet katolických náboženských spolků, katolický úisk, zdravý katolický stav laický a dnešní době vyspělé kněžstvo. 13. Tyto požadavky chtějí provéstí v nejužším spojení se svými biskupy. 14. Vše, čeho si přeli pro katolickou církev jako vyznání charvatského národa, v němž mají nejvíce členů, přiznávají každému zákonitě uznávanému náboženskému vyznání v Jugoslavii, jestli si toho přejí dotvářené vyznání. Konečně chtějí osilovně pracovati s pravoslavnými bratry, již jsou téže krve a s nimiž mají mnoho společných a vážných zájmů.

Návrh na Akademii Cyrillomethodějskou. Spisovatel farář K. Dostál-Lutincev jedné o změnách v církvi katolické, praví »Ročníkem pátým (studia bohosloveckého) budí akademie Cyrillomethodějská, jediný ústav pro vybrané bohoslovce ze všech slovanských seminářů, v němž by se přednášela bchvěda slovanská, srovnávací věda náboženská, státověda, patristika, sociologie, katol. literatura světová s příslušnými vědeckými semináři.

† Dp. Martin Kolář. Na prahu života narodil se muž a byl-li nám živý, akýle máme tak velkou milu. Práli bychom si, aby dobroty Boha předžil aspoň s devítiapíti desítkami lidu, kteří stojí na čele národa. Takový muž byl ať nebyl Martin Kolář, farář v Nedaši. I on stál na čele národa. Veděl byl pravou za dlouhé roky jediný katolický slovenský kulturní spolek, který počítal desítky lidí v domě. Spolek sv. Vojtěcha pod jeho spravováním vzrůstal neobyčejně na všech stránkách na výsluhách. Spolek za mnohé roky byl lid na slovo spraven Kolářem, byl ať Kolář byl lid na spolek, kterému stál na čele, že spraven. Mnoh byme povedati, že tato příslušná spravování, tato křesť. Kolářova na školách, byly za posledních rokov příčinou toho, že po smrti Kolářovi Vojtěchský Spolek ostal bez předsedy. Příkladné mu to nie za vinu, leč na čest, keď poslušajeme veci z jeho vlastného názoru a stanoviska. On spravoval slovenský štát rečové medz. prístup; hovoril krásne, písal dokonale. Preto spravoval katolíci slovenskí utrátili v ňom možno povetú vodiu. Bol ať vodca národa, čo slovenskí ľudia po horech ohromu trnavských, na snem bývalého Uhoraka, v ňom zastupoval svoj národ, vo svojich zásiatich katolíci a národových ústavoch najbávanie Boha, ktorému verne slúžil ako kňaz, ako spravoval a spravoval po úctochom starostlivom živote, nech ho prijali na úlohu a nech mu budú jeho odmeny. Nech odpocívá v pokoji!

Biskup Mahnić hájí práva proti italskému násilí. Kdo sleduje některý jhoslovanský denník, co chvíle dočta se, že italští vojini dopustili se nějakého bezpráví a násilí na jhoslovanských kněžích anebo spáchali nepří-

stojnosti a hanebnosti v jejich kostelích. Dobře totiž Italové vědí, že kněží tamní jsou ohniví obhájce národnosti slovanské, raději se zastráší ani hrozbení a uhnu jen násilí, proto vystupují proti nim v plném nepřátelství. Italský podadmirál na Jadranském moři Umberto Cagni zaslal kréskému biskupu don Mahnićovi dopis, v němž žádá biskupa, aby zabránil kněžím jakékoliv projevy a počínání, jež nenáležejí k náboženství. Biskup Mahnić ujmav se různé a rozkočné svých kněží, ličí jejich apoštolskou horlivou působnost mezi lidem a píše, že snad mohl admirál viděti něco nezakonného, když knězi chorvatští pozdravovali francouzské lodě plující podél dalmatských ostrovů. «Oni kněží», praví biskup, «ničeho neučinili kromě toho, že epistoli francouzským důstojníkům návštěvy a doprovodili jich na jejich lodě. Tím dali taku příklad uctivosti, čehož jako biskup nemohu jim zabrániti, a to tím méně, že se jedná o projev lasky a přátelství vůči lidem, kteří jsou také spojenci Italie». Podadmirál žádal biskupa, aby nařídil služby Boží v jazyce latinském o svátcích a aby mu dal soupis kostelů, kde se která bohoslužba slovanský. Biskup mu na to odpovídá: «Vaše Excellence mne žádala, abych poslal seznam oněch mě diecesi podřízených kostelů, v nichž s dovolením papežského rozhodnutí ze dne 18. prosince 1906 blaholi při službách Božích jazyk slovanský. Excellence odpustí, že neodpovím na toto přání, a to z důvodu, že jako biskup neuznávám Vaši Excellence za svého představeného, jemuž bych měl býti zodpověden jako biskup ze svého jednání. Jistě by se Vaše Excellence podivilo, žádal-li bych, aby mi překázala plnomoce, abych posoudil, zda se přidržujete nařízení, jakým Vás pověřila čtyřdřehoda. Jedním sv. Stolicí uznávám za směrodatnou, aby něco přepisovala v bohoslužebných věcech. Ujmám se pak rozhodně kněží obviněných, ličí nezestřešené nespravedlivé počínání vojska italského a žádá rozhodně zadostiučinění a nápravu. «Tři moji kněží — praví dále biskup — byli odvedeni jako zajatci a nevím, kam, a přece jako jejich biskup musím věděti, kde jsou, proč byli odvěčeni a co se s nimi smýšlí. Mám ještě mnohé žalob. Postup proti dalmatským ostrovům, kde žije nejméně 85 procent Chorvatů, zasluhuje název pronásledování (persekuce). Nemíním krivditi Vaši Excellenci, která jistě nezná pravého stavu věcí, ale bylo by žádoucí v zájmu spravedlnosti a dobré pověsti Italie, aby Vaše Excellence poměry v oněch zemích spravedlivě upravila. Nezbývá nám než trpěti a mlčeti, ale dříve či později přijde doba, kdy svět zví, co se dělo a jak se trpělo. Mám v povaze, že mluvím upřímně, a proto prosím premiéra! — Dr Ant. Mahnić. — Následek tohoto dopisu byl, že neohrožený biskup byl stržen italským vojskem, ale přece neodvážili se sáhnouti na něho za obranu svobody církve a národnosti.

Dalmatští františkáni a svobodná Jugoslavie. Dr. Lulič, provinciál dalmatských františkánů, vydal ku svým bratřím list, v němž raduje se nejčistší radostí nad svobodou Jugoslavie, praví: «Dějiny našeho národa jsou krvavé, mučednické; ale nemožno jich psáti, nenamočí-li se pero do krve, utrpení a smrti františkánů, do našeho srdce, do naší duše, a na to jsme hrdí. Jsme hrdí, že člen našeho řádu to byl, dějepisec Kačić, který první budil národní svědomí a oslavoval jedinstvo tohoto trojmenného národa. Jsme hrdí, že jsme byli prvními, kteří jsme ve svých školách nařizovali, aby tam umkl jazyk cizí a blaholila tam mateřština — chorvatština. První chorvatské gymnasion v Dalmacii bylo františkánské, a kdy mluvnicki chorvatské jsme počeli učit, není pamětníka. Jsme hrdí, že první jiskra národního našeho přerodu v Dalmacii vyšlehla z našeho kláštera, zpod hrdého a železného Bickova a tak mocně šlehla z duše velikého našeho Pavlinoviče, že zasáhla plodným žářem duši celého národa. Jsme hrdí, že bývaly časy, kdy my františkáni chodili jsme při slavnostech navštěvovat pravoslavné mnichy a oni nás za národní střelby a doprovázení vlajicemi prapory a korouhvimí. Pro národ jsme žili, za národ trpěli i umírali. Nikdo nemá práva, aby se více radoval z jeho svobody, jako my, a proto radujeme se radostí nejčistší z tohoto nevístého nebeského daru. . . Za sjednocený svobodný národ žijeme, trpíme, hyneme i umíráme. Jako až dosud i nadále bude heslem našim: «Sve za Krst časni (Křt čestný) i slobodu zlatnu; sve za vjeru i domovinu».

Nové charvatské biskupství v Uhrách. Není dosud přesných dat, kolik Charvatů žije na bývalém uherském území, ale maďarské úřední sčítání jich udává daleko přes čtvrt milionu. Byli podřizeni církevně maďarským biskupstvím. Poměry národnostní byly tam asi takové jako na Slovensku. Kněžstvo pod maďarskými biskupy cítilo většinou maďarsky, škola odchovala maďarsky a do kostela se též maďarština silně tlačila. Když nyní ono území připadlo Jugoslavii, chtějí katolíci tamní mít i biskupství nová, odpovídající duchu nových poměrů. Srbská vláda vyjednává už s římskou Stolicí o zřízení nového biskupství v Subotici, v níž Charvatů žije na 74.000. Charvaté tam žijící nazývají se Bunjevci a jsou dobrými katolíky. Tím i pro církev i pro národnost se mnoho získá, neboť kněžstvo pod novým biskupem charvatským zaistí příměkne více k lidu a horlivěji bude pracovat na záchranu nejdražších jeho statků.

Opravné hnutí kněžské v Jugoslavii. Jako československé a maďarské kněžstvo nejhlasitěji volá po opravách v církevních zařízeních, tak činí i kněží jihoslovenští, jen že ne s takovou rozhodností a účasti. V Lublani vychází čas od času kněžský list »Vzájemnost«, jenž jest věnován onomu opravnému hnutí. Minulého měsíce v Záhřebě mělo několik (25 z 58 pozvaných) kněží předběžné porady, na nichž se usnesli provésti jihoslovenským kněžstvem podobný čin, jak u nás učinil Bohumil Zahradník-Brodský. Dotazníkem, na němž sepsali své požadavky, chtějí vyzvědět mínění kněžstva. Požadavky jsou obdobné se Zahradníkovými. Na jihu jsou ovšem poměry mezi kněžstvem poněkud odlišné od našich. Biskupové Mahnič a Jeglič mají vzorné kněžstvo a požívají pro svou oduševnělost a práce nejen církevní, nýbrž celonárodní veliké vážnosti. Stojí tu bez výtky, naopak s gloriolou pronásledování jeho velikáni národní. Tam též oba biskupové chápou se každého počínu mezi kněžstvem, mírní hned v zárodku silný proud a hledí jej udržeti v mezích církevního práva na cestách dosud obvyklých. V Bosně, Hercegovině, Dalmácii a v Istrii hnutí to dosud nezapustilo kořenů. Kněžstvo to náleží k menším diecesím, a zdá se, že ani nedovede mít ducha toužícího po opravách. Nejmocnější jeví se onen proud v arcidiecesi záhřebské. Povaha a život kněžstva v Charvatsku a Slavonii přibližují se poměrům našim. Arcibiskup záhřebský dr. Ant. Bauer ihned zaujal stanovisko k těmto proudům a zvláštním listem vydaným ke kněžím odsuzuje »nezdravé zjevy« a vytýká zvláště rozhodné stanovisko církve v otázce kněžského bezženství.

Sjednocení srbskopравoslavné církve. Ve srjemských Karlovcích konaly se porady všech srbskopравoslavných biskupů, na nichž se usnesli o významných změnách nejen pro život církve, nýbrž i pro srbský národ a celou Jihoslavii. Utvořili sjednocení celé srbskopравoslavné církve. Metropole karlovska, bělehradská, bosenskohercegovská a černohorská a eparchie dalmatská a macedonská sjednotí se ve velký pravoslavný patriarchát, jenž má objímati celý srbský národ jako kdysi patriarchát pečský. Do Černovic vyslali poselstvo, aby oznámilo odloučení dalmatské církve od bukovinské. V Bělehradě bude zřízena duchovní akademie ku vzdělání vyššího duchovenstva. Mnoho se jednalo o způsobu, jakým zavést nového ducha do života pravoslavné církve. Usnesli se, že každého roku pošlou několik bohoslovců na anglikánská bohoslovná učiliště a anglické profesory pozvou na své ústavy. Tím by se poznávaly a sblížovaly obě církve. Co nejdříve bude se vydávati časopis věnovaný bohoslovným vědám a církevnímu životu.

Přísná dohlídka Říma na misie východní. I nejsvětějších věcí lidé zneužívají, a tak se stalo někde i s misemi. Vedle misijního účelu sledovaly někdy i účel politický. Že to nebylo na prospěch církve katol., jest samozřejmým. Aby zvláště nyní za nových poměrů úzkostlivě bylo pracováno jen ve prospěch církve katol. bez okatých účelů vedlejších, vydala kongregace pro východní církve důležitá nařízení pro území bývalého Turecka a Persie. Bez zvláštního dovolení sv. Stolice nesmí tam býti odeslán ani řeholník ani řeholnice. Biskupové tamější nesmějí dovoliti ani mše sv., ani misii, práce, usazení se atd. jakýchkoli misionářů latinského obřadu bez zvláštního dovolení Říma. Ba ani předválečné ústavy bez předchozího dovolení Říma

nesmějí se nyní znova otvírati. Pro latinské misie oněch zemí bude sv. Stolicí sestaven zvláštní plán.

Konec německých misí na východě. Jestliže již před světovou válkou hleděli misionáři z Německa a Rakouska (Němci též) se uplatnění na východě a zavoditi o vliv a uplatnění s misionáři francouzskými, vrostlo ono úsilí za války měrou vydatnou. Kam vkročil německý vojín, hleděl se zajistiti německý duch všemi prostředky a směry. I misie měly k tomu pomáhati. Turecká vláda na papíře sice byla shovívavá, ale ve skutečnosti zůstávala důsledně nepřítelkyní všeho křesťanského, tak že nemohli se misionáři nikde potkati s úspěšným výsledkem své práce. Nyní však, když turecká říše se shroutila, byli vypovězeni dle podmínek příměří všichni příslušníci Německa a německého Rakouska. Týká se to i německých misionářů, kteří už opustili území bývalé turecké říše a odebrali se do svých domovů. Jejich misie jsou dosud buď opuštěny, buď je zaujmají misionáři románští s dovolením Říma.

Dějinný vývoj umění na Ukrajině. Dlouhé věky zůstávalo umění na Ukrajině pod vlivem vzdělanosti řecké, o čemž nejlépe svědčí vykopávky v dávnověku. Řecký vliv vidíme na ozdobách, vasách, korunkách, ozdobách ženských, a hlav dívčích. Později se setkáváme se sledy umění normanského a byzantského. V Kijevě na př. budují knížata skandinávští svatyně ve východním slohu s mosaikami na zlatém poli. Rovněž i mohamedánský prvek se uplatňoval, vytiskuje živel byzantský a sblížíuje Ukrajinu s Balkánem. Nejpronikavější vliv však měla osvěta latinská. Počátky její možno sledovati od XI. věku — kníže Jaroslav I. znal latinsky. Úplně však nemohla vytlačiti vlivu umění byzantského, pod nímž rozvíjel se na Ukrajině úplně zvláštní a význačný sloh ve stavitelství církevním. Všude — na dědinách i ve městech — vidíme dřevěný nebo zděný chrám se třemi, pěti nebo i devíti kopulemi v podobě cibulové a malinkými dveřmi. Podivuhodný jest v Kijevě stolní chrám sv. Žofie a chrám sv. Michala s četnými pozlacenými kopulemi. Různost slohu stavby kostelů v Rusku a na Ukrajině budila nepokoj v úředních kruzích bývalého carství, a kterýsi biskup byl potrestán za to, že dovolil vystavěti chrám ve slohu ukrajském. Jinak setkáváme se s málo zbytky ukrajského umění z dávných dob, neboť paláce hejtmanů kozáckých málo se lišily od vesnických chat. Ozdoby a zařízení uvnitř mají čistě východní ráz. Stavitelé vybudovali vzácné některé stavby v ukrajském slohu v Kijevě a na Poltavě. Umění církevního malířství pěstovali zvláště sjednocení ve starobylé kijevské lavře. Světské umění počalo se rozvíjeti teprve v posledním čtvrtstoletí. Městské museum v Kijevě chová mnoho vzácných starých památek z toho oboru.

Různé. Katolickým farářem v Bělehradě stal se Slovinec dr. Kulavič z Lublaně. — V Jugoslavii byl zaveden jednotný kalendář, jak se usnesly státní a církevní pravoslavné úřady. Dle toho po 14 lednu 1919 počítali pravoslavní hned 28. ledna, a tak bez bojů zavedli řehožský kalendář. — Bosensští Mohamedané soustřeďují se i v politice na podkladě náboženském. — Dževad Sulejman pašić napsal knížku, v níž tvrdí, že hlavní příčinou mohamedánské nevdělanosti a zaostalosti jest zvyk, že mohamedánský ženský svět se zakrývá. Proti tomu mohutně se ohrazovali mohamedané v Sarajevě a knížku spálili, že prý tupí islam. — Vojensští zástupci dohody, franc. generál Tremier a angl. major pozdravili jménem dohody lublaňského biskupa dra Jegliče, pravíce, že za starého Rakouska vždy pohlížely kruhy dohody na Jegliče jako na jihoslovanského Merciera.

Vzkříšená diecese kamenecká. Není dějinných údajů, kdy byla založena, ale pravdě jest podobné, že kolem r. 1375 pěstl Ludvík Uherského. Měla celkem 57 biskupů, z nichž posledním byl Anton Fijalkowski. Když byla úkazem carským r. 1866 zrušena a přivtělena diecesi luckožitomirské, čítala 176 kněží a 217.786 věřících. Sv. Otec ji nyní znova vzkřísil a ustanovil za biskupa Petra Mankowského, známého to mladého kněze spisovatele několika knih obsahu rozjímavého a o církevních obřadech. V jakém zuboženém stavu jest nyní diecese po válce, popisuje očitý svědek, tamní kněz: Naše kostely zvláště ve větších střediskách až na malé výjimky, jsou čtyř-

boké stavby s přilepenou k nim věží bez jakýchkoliv ozdob stavitelských, upomínající spíše na sýpky než na chrámy Boží. Zevnějšku odpovídá obyčejně i ubohost uvnitř: holé stěny, na nichž visí semo tamto prosté obrazy bez veškeré umělecké ceny; oltáře jsou dřevěné bez ozdób, anebo holé kameny, pusté, smutné, chladné; podlaha bývá zpravidla z desek, někdy z kamene nebo cihel. Celek tak málo připomínající příbytek Nejvyššího někde by ani nedělal tak hrozného dojmu, kdyby aspoň budova a zevnějšek byl v dobrém stavu. Ale bohužel toho zpravidla nebývá: omítka jest popraskána a opadává, na mnohých místech zatéká, tak že dešťová voda zanechává čásklivé rýhy, v podlaze a na stropě jsou viditelné díry, v koutech visí pavučiny, na lavicích, zpevňdicích, římsách spočívá vrstva prachu. A co platí o zevním a vnitřním vzhledu kostela, platí i o jeho příslušenství bohoslužebném: ornáty jsou sešívány z několika různorodých kusů, látané nebo i pětřhané, alby a komže umouněné, pokrčené, korouhve rozbité, kalichy, kniže a svíce s oděným zlatením, misály s rozcuchanými listy atd. Kostelní zpěv snad nikde není tak v úpadku jako tam. O zpívaných niších sv. zpívá sám varhaník, jak umí a jak chce. O sboru zpěváckém nikde ani zmínky, a lid při hodinkách, růženci nebo jiných lidových pobožnostech popěvuje anebo modlí se bez ladu a skladu, že mnohdy i nezpěvákoví to zaléhá v uších. Katolický lid a kněží tak už zvykli tomu prasmutnému stavu a neznajíce, jak to jinde jest povznášející a pěkné, myslí, že tomu už tak býti musí a že není pomoci. Nic jich netrkájí ladné ukrajské kostelíčky, čouhající z pěkné zeleně s majestátnými chorálovými zpěvy a úhledným vzhledem už z ulice. I věřící i kněží málo dbají o ozdobu domu Páně a nestarají se ani o příjmy, jichž jest nutně třeba na opravy starých a schátralých věcí a na zaopatření nových.

Knihy zaslané.

Naši miláčkové. Obrazkový život světců ctěných zvláště na Moravě. Vhodnými obrazy opatřil a svým nákladem vydal ve prospěch Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoděje P. Alois Pozbyl ve Vidči u Rožnova p. R. 1918, str. 386. Cena na kříd. papíře 8 K. Obsahuje 83 životopisů světců, jichž jména tak často se opakují v rodinách našich. Výběr jest vhodný a bohatý. Životopisy jsou psány s opravdovou láskou k milým nám světcům, s pečlivě sestaveným obsahem a přecitlivými vkusnými celostránkovými obrázky. Při výkladu životopisu světcova jsou vždy velmi vhodně přidána poučení pro život. V úhledné knize s tak bohatým obsahem z nejruznějších věků, stavů a povolání najde každý něco vhodného i pro svůj život. Přečtouce si životopis světcův, rád se pomodlíme i přidanou modlitbu, jež však má zvláště asi ten účel, aby nositelé jmen světců nejen znali jejich život, ale měli i vhodnou modlitbu, kterou by vyzývali patrona svého. Kniha ta měla by zdomácněti v každé křesťanské rodině. Vždyť jsem jist, že po ní sáhnou malí i velcí, aby se poučili, zúšlechtili a náboženskou čteností vzdělali. Životopisy nejsou ani příliš dlouhé ani krátké a obsahem zaberou jistě mysl čtenářovu. Doporučujeme knihu všem. Hodí se i jako pěkný dárek.

Misi slavný slověnským jazykoma (Misae slavennoe e missali slavicno) Jako na objednávku v dal prof. dr. Vajs nákladem Akademie Velehradské misal. hlaholský přepřaný knižkou. Obsahuje mimo všeobecné mešní části vše sv. na hod Boží vaneční (třetí), na Obězání Páně, Zjevení Páně, Vzkříšení, Nanebevstoupení, hod Boží svatodušní, Neposkvrněné početí, Petra a Pavla, Cyrilla a Methoda, Nanebevstoupení, Všechny P. Marie, od sv. Duchu do adventu a zdušení. Části zpívané jsou podány římským chorálem. Kniha má přispěti k tomu, aby seznámila naše duchovnístvo s liturgií slovanskou podle obrádku byzantského, usilujícím pak o zavedení svého jazyka do liturgie ukáže přiblíženost a poměrně velkou zrovnalost textu slovanského, který vede toho má na sobě počet povznesené práce byzantského. Kniha je upravena velmi pečlivě jako mešní kniha. Bude rozložena řádným členem A. V. a jen několik zbývajících exemplářů bude dáno do prodeje. Může objednat na adresu: Ad. Jašek, katecheta v Kroměříži.

Máme dosud na skladě: (Lze objednat: Apoštolát v Kroměříži.)

Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda ročník I., II., IV.—VII.

Mše sv. podle obřadu východního 1 K.

Idea cyrilomethodějská a mariánská družina 30 h.

Ad. Jašek a J. Staněk, Msgr. dr. Ant. C. Stojan, životopis 50 h.

Nádherné obrazy sv. Cyrilla a Methoda ve třech velikostech
po 15.—, 4-50, 1-50 K.

Acta Academiae Velehradensis ročník II.—IX. po 6 K.

Acta I., II., III. Cenventus Velehradensis po 8 K.

Msgr. Frant. Snopek, Konstantinus Cyrillus u. Methodius, die
Slavenapostel 10 K.

Palmieri Aur., Dogmatica orthodoxa, Tomus I., 842 str., 20 K.

Nepřehlédněte, dokud mám na skladě, objednejte sobě zavčas: **Modlitební knihy** v obyčejné pevné vazbě: Následování Krista Pána — Bohumila — Dvou sv. sester Gertrudy a Methildy modlitby — Kristus a Panna — Perla panenství — Panna Maria, útěcha světa — Maria matka dobré rady — Misionární knížka — Návštěvy nejsv. Svátosti — Královská hostina svatého přijímání — K B. Srdci Páně a P. Marie — Pod praporem královny nebes (pro mariánské družiny) — Malé hodinky ke cti blah. P. Marie — Sv. Antonín, divotvůrce Paduánský — Cesta do vlasti nebeské — Sláva na výsostech Bohu (malý formát) — Plameny lásky k nejsv. srdcím Ježíše a Marie — Nebeská koruna hvězd — Cesta k věčné spáse (brněnský kancionálek) — olomoucké malé i velké kancionálky — Pannu Marii chci stále milovati (malý formát). — **S velkým tiskem** (pro staré lidi) doporučuji: Útěcha pro stáří a duše v očistci — Pane zůstaň s námi — Útěcha v modlitbě — Otče, staň se vůle Tvá. — **Malé modlitební knížečky pro děti:** Bůh touha má — K nebi spěchej, dítě moje — Andělíčku můj strážníčku — Chvála Boží — Ježíš, božský přítel dítek — Zbožné dítě — Mešní knížka — **Oblíbené poučné knihy:** Život a utrpení P. Ježíše Krista (ozdob. obrázky), cena 14 K. — Nebeská brána, modlitební kniha, v níž jsou obsaženy evangelia a epistoly na všechny neděle a svátky církevního roku. Cena 12 K. — Ze zlatých dob Moravy (váz.) za 6 K. — Kalendáře poučné a zábavné, kapsní kalendáře, visací kalendáře s náboženským obrazem má na skladě:

Methoděj Melichárek na Velehradě (Morava).

Mnoho obtíží žaludečních

ušetří Vám doma i na cestách

VADEMECUM (Pojď se mnou)

zák. chráněný dietet. bylinný výtažek. — Obdržeti lze
v drogerií RYCANOVĚ V KROMĚŘÍŽI nebo v laboratoři
„Vademecum“ v Dašicích (Česky).

Dosud jsme nedostali nových složenek, proto, pokud nám staré stačí, přikládáme je do části nákladu a prosíme, aby nám jimi bylo předplatné zasláno. — Činí letos

3 K 40 hal.

Kde složenky není, vložíme až do čísla III. — Kdo změnil adresu, prosíme, aby to oznámil současně s udáním adresy dřívější. Kdo sešit vrací, ponech adresu, abychom věděli, od koho je vrácen, a mohli jej vyškrtnouti ze seznamu odběratelů. Jinak jej dostane znova. Nová naše administrace pečlivě přehlíží nyní knihy!

Nákladem Akademie Velhradské vyšlo z pera znamenitého známého ctitele cyrilomethodějského, Magra Fr. Snopka, dílo »Die Slavenapostel«. Obdržeti možno na adresu: Apoštolát v Kroměříži.

Neměl by v žádném příbytku slovanském scházeti obraz otců a prvoučitelů našich

sv. Cyrilla a Methoda.

Malíř Neumann znázornil, kterak sv. apoštolové hlásají evangelium Slovanům a jejich zástupcové ze všech kmenů v národních a dějinných krocích přicházejí vzdát jim hold za jejich apoštol. dílo. Obrazy za války byly rakouskými úřady zabaveny. — Na skladě jest trojí velikost: největší 68×95 cm. v ceně 20 kor., prostřední 5·50 K, a malý 33×50 cm. v ceně 2·50 K. Možno objednat na adresu: »Apoštolát« v Kroměříži.

**APOŠTOLÁT
SV. CYRILLA
A METHODA**

III.
Květen-červen.

1919.

Ročník

X.

**Pro úsporu vydáváme za války každý druhý měsíc
dvojité číslo, jež jest označováno postupně římskými číslicemi.**

Na 10 předplatitelů posíláme jeden výtisk zdarma.

Kdo čísla nedostane, ať si pro ně dopíše adresou:

»Administrace Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda v Kroměříži«
v nezalepeném dopise beze známky a na obálku napiše »reklamace«.

Předplatné se posílá na adresu: P. Ad. Jašek, katecheta.
Kroměříž (Mor.) Celoroční předplatné 3 koruny 40 hal.

Vlastní výroba kostelních paramentů
a církevního náčiní

Frant. Stadník, Olomouc.

Zhotovuje veškeré předměty v obor ten spadající co nej-
vkusněji a trvanlivě při cenách mírných. — Vzorky
a rozpočty zdarma. — Hotové předměty ku výběru bez
závazku ke koupi franko obratem pošty. Mnoho pochvalných
uznání. — Felony ve všech provedeních co nejlevněji.

ŠÍČÍ STROJE

dodává a správký všeho druhu do-
bře, levně a rychle vyřizuje

JINDŘ. JANIŠ, NĀPAJEDLA, MORAVA.

SOCHY,

vlastní výroby ze dřeva umělecky
řezané, oltáře, Boží hroby, kříže
a veškeré kostelní práce zhotovuje

Josef Prosecký a Ferd. Rek,
sochařství a řezbářství v Brně (Morava), Eliščina tř. č. 1.

Kdo nám získá tři nové odběratele »APOŠTOLÁTU« a pošle za ně předplatné, obdrží velmi vhod
zejména knihu zdarma a vyplacené.

Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda

pod ochranou bl. Panny Marie.

Zakladatelé a pořadatelé:

Msgr. Dr. A. C. Stojan, kanovník a člen N. S. Ad. Jašek, katecheta v Kroměříži

Zahrádka Cyrillo-Methodějská.

(Podává Dr. Ant. Cyr. Stojan, jednatel ústř. výboru »Apoštolátu sv. C. a M. pod ochranou bl. Panny Marie«.)

Sv. Cyrill a Method u Kozárů.

(Další část.)

Velká říše Kozárská rozprostírala se mezi Volgou, Azorským a Černým mořem. Patřilo k ní též 24 gubernií ruských. A tu již o velikosti její pojem si učiníme, když uvážíme, co nám naši zajatci ruští o velikosti gubernie vykládají. Do jedné gubernie pohodlně vleze Morava i s Čechy, a ještě dosti místa v ní jest.

V této veliké říši víru Kristovu začali hlásati naši sv. apoštolé. Položili i tam základ »království Božího vůkol nás«, jakž se modlíme v prosbě otčenáše. »Těm, kteří ve stínu smrti seděli«, rozžali světlo Pána a Spasitele, jenž o sobě dí: »Já jsem světlo světa«. A nebyla to práce a úloha snadná. Byliť Kozáři napřed pohany. Pak jich hleděli získati židé pro své náboženství a mohamedáni pro islam. Hlavně pro poslední byli velmi nakloněni, vždyť jak už udáno a dovozeno, hověl islam jejich smyslnosti a vášním, jimž nemálo ve své polodivokosti oddáni byli. Tu usadila se na srdci jejich rozsudlina, kterou odstraniti jest zrovna těžkostí převelikou, ba u mnohých zarytců takřka nemožností. Jako umělec výtvarný z balvanu vytesati má sochu, třeba i tu obraz Boží obnoviti v duši lidské. Je-li divem hříšníka obrátiti, což teprve říci o získání takových pro Krista. Tu ovšem třeba ostrovtipu a důvtipu lidského. Vše by to pak neprospělo bez milosti Boží. A tu sv. věrověstové naši cšvědčili opět horlivost, důvtip, avšak nezapomněli jako nikdy na Toho, jenž vzrůst dává. Po přípravě dokonale perosili a zvlažili práci svou vroucími modlitbami. Tak k dílu přikročili, k boji se židy a mohamedány.

Žák sv. apoštolů, sv. Kliment, popisuje činnost tu. I stůžtež zde aspoň malé úryvky ze sličného tohoto popisu.

Pravím úryvky, neb sv. Kliment praví, že misijní cestopis čerpal z knih od sv. Methoda sepsaných a dokládá: »Chce-li kdo úplných řečí těchto svatých hledati, najde je v knihách, které přeložil z kozárského jazyka na jazyk staroslovanský učitel náš i arcibiskup Method, bratr Konstantina filosofa, rozděliv je na osm slov, a tu uzříte sílu výmluvnou z Boží milosti, jako plamen plamenouti na protivníky«.

Napřed zmiňuje se o tom, kterak uvítání byli sv. apoštolé od vládce čili chagana Kozárů, a kterak jistý muž na uvítanou pozvaný se honosil, že bez knih svou přirozencu moudrosti překoná sv. Cyrilla.

»Vy křesťané«, dí sebevědomě, »knihy držíce v rukou čerpáte z nich všechna podobenství a všelikou moudrost svou, my ne tak, nýbrž čerpajíce všechnu moudrost ze svých prsou čili sami ze sebe a pohltivše ji, pronášíme její výroky, nechvástáme se písmem, jako vy«. Sv. Cyrill pravil: »Odpovídám ti k tomu:

Potkáš-li muže nahého, an ti mluví, že mnohá roucha i zlato má, uvěříš-li mu, vida jej nahého?« I odpovídá protivník: »Neuvěřím«. »Tak i já tobě pravím. Jestli jsi pohltil všecku moudrost, pověz nám, kolik pokolení lidského bylo od prvních rodičův až do Mojžíše a kolik let každé pokolení trvalo?« I zahanben byl protivník a odpověděti nedovedl.

I započaly hádky, boj duchovní o nejsvětější Trojici, vtělení Syna Božího v Panně Marii. Přítomní židé i mohamedáni vše popírali drze. Než sv. Cyrill důkazy z jejích knih, z Mojžíše, Isaiáše, Daniela připomněl jim, kterak vše předpověděli o Spasiteli, kterak do podrobnosti vše o Vykupiteli objasnili, takže se zdá, ne jako by budoucí věci popisovali a uváděli, nýbrž jako by popisovali už minulé, co se už stalo. I byli překonáni a chagan se srdečnou nadšencstí a radostí, která z přesvědčivé víry vyvěrá dí: »Od Boha jsi sem poslán k poučení našemu. Všechny knihy znáš od něho, všechno jsi v pořádku mluvil, a do syta jsi oblažil nás všemi slovy medové sladkosti svatého Písma. Ale my jsme neučení lidé a věříme, že vše to tak jest od Boha. Chceš-li ještě více upokojiti duše naše, všeliké poučení podobnostvými vylož po pořádku, jak se otážeme«.

Druhého dne bylo hájiti sv. Cyrillu víru křesťanskou proti islamu. Mohamedáni na výsost vychvalovali Mohameda, stavíce jej nad Krista a dokazující, že netřeba vykoupení. I bylo sv. Cyrillu dokázati, jak nedostatečná jest nauka mohamedánská, jak nemůže vykoupiti člověka, ana ho do chlépnosti a mrzkosti uvádí. I dí: »Je-li Mohamed prorok, jak máme pravému proroku starého zákona Danielovi věřiti? Vždyť tento řekl zřejmě a světle: »Do Krista všeliké vidění a prorocký přestane«. Mohamed pak, který teprv po Kristu se zjevil, kterak může prorokem býti? Nebo když toho prorokem nazveme, tedy Daniele opusťme!« I řekli mnozí Kozárové: »Daniel což mluvil, Božím duchem mluvil. Mohamed pak, jak všichni víme, jest lhář a zhoubce spasení všech, kteří jsme uvěřili; nebo značnější bludy svoje vyvrhl

na zlobu a nestydatost, uče lidi krutosti a mrzké chlípnosti«. Přední vůdce chaganův dí: »Boží pomocí host ten (svatý Cyrill) všechnu nadutost mohamedánskou k zemi svrhl, vaši však (nadutost židovské víry) na onu stranu přehodil jakožto haněnou. Jakčž dal Bůh moc nade všemi národy císaři a moudrost dokonalou, tak jim dal i dokonalou víru, a kromě ní nemůže nikdo životem věčným žíti. Bohu budiž sláva na věky«. I zvolal kníže a všichni radostně: »Amen! Staň se tak!« (Další část.)

Adolf Jašek:

Kterak oslavovali Slované před půl stoletím tisíciletou památku úmrtí sv. Cyrilla.

Není dosud doceněn význam Velehradu nynějšího pro náboženský obřad a život a pro národní probuzení a slovanské vědomí u lidu našeho. Odtamtud proudila do celého ústrojí náboženského a národního myšlenka cyrillomethodejská, jež byla nej-mocnější vzpruhou a silou národa. Jaký vlastenecký duch zavál celou Moravu při oslavách tisíciletého výročí příchodu našich věrověstů na Moravu r. 1863! Oslavná vlna se silným nádechem národního a slovanského vědomí zalehla i do poslední chýže na odlehlých pasekách. Tehdy národ v mohutné svornosti národní i náboženské velkolepě, důstojně a slavně konal významné oslavy. A vlna ta sesílená šuměla za několik let, když r. 1869 Slovanstvo oslavovalo tisíciletou památku výročí úmrtí sv. Cyrilla.

Uplynulo půl století od oné nadšené nábožensky a národně zanícené doby, tvářnost našeho národa se změnila, co tehda tížilo, dusilo, dnes padlo, zlatý sen stal se skutečností, nebude tedy od místa, uvedeme-li aspoň zkrátka oslavu cyrillskou z r. 1869. Ideálně nadšené tehdejší oslavovatele blažila aspoň myšlenka a vřelá touha po lepší, samostatnější budoucnosti národa, po sjednocení a povznesení Slovanstva.

Možno říci, že ke dni tisíciletého výročí úmrtí sv. Cyrilla oblekla se celá Morava v roucho sváteční, aby důstojným způsobem oslavila památný den úmrtí našeho prvního otce, biskupa a dobrodince jak ve směru náboženském tak i národním.

Pro celé vlasti zaznívala ve chrámech, na poutích, slavnostech i v rodinách velebná náboženská, vlastenecká a slovanská píseň známého kněze národního básníka Soukupa: »Přístup, Moravěčko, přístup blíže, viz, jak apoštol tvůj umírá . . .« vytrysklá z jemné duše národa na oslavu velkého apoštola našeho a jednoty Slovanstva. Píseň tu znal kde kdo i na odlehlých dědkách.

Slavnosti konaly se již v únoru, ale byly rázu více méně soukromého, místního, ve chrámech, spolicích a školách jedno-

tlivých obcí. Neobmezovaly se však pouze na Moravu, též v Čechách, ba i na Slovensku byly konány. Služby Boží se děly co nejslavnostněji, ve šklách byl nádherně ozdoben obraz sv. bratří, před ním hořivaly svíce, děti přednášely básně, ve spolicích konány byly přednášky o sv. bratřích a našich slavných dějinách, jejich díle, významu a zásluhách o Slovanstvo; vlastenecké a národní písně se radostně rozlehaly, hudba vesele zvonila, hranice oslavné na kopcích plály, zvony slavnostně hlaholily, hmoždíře a národní děla střílela, nadšené promluvy vlévaly a sílily národní vědomí.

Není možno uváděti všech míst, jak s velkou pílí sebral assessor Jan Vychodil ve velmi zajímavém spisku »Jubilejní rok sv. Cyrilla, Slovanův apoštola«, z něhož hlavně čerpáme, ale přece ukázkou uvádím aspoň, jak oslavoval Brušperk. Již 3. února zasvětili tam »památce úmrtí sv. Cyrilla« založení občanské záložny. Dne 13. února odpo. byla ve farním kostele litanie ku sv. apoštolům slovanským, o 6. hod. v oknách věžních byly osvětleny průsvity v barvách národních a tu zazářily dvě hvězdy krásné a slova: »Sv. Cyrille, oroduj za nás!« Na nejvyšším vrchu u sv. Marka blíže Brušperku zapálen byl oheň a vystřeleno několik ran z hmoždířů a národního děla. Před farním kostelem zapěl zpěvácký spolek píseň jubilejní »Přístup, Moravěno«, a pak vyzvánělo se všemi zvony a střílelo se z hmoždířů a boucharonů. Druhého dne v neděli opět hrměly rány střílné, bylo slavnostní kázání a stařícký ctihodný kmet, farář Frant. Thíll, sloužil slavnou mši svatou s assistencí . .

Z Olšan u Olomouce podávají zprávu: »V roce cyrillomethodějského vzkříšení před 6 lety (1863) dali postaviti dva občané olšanští bratřím seluňským pomník nákladný, zbudovavše sousoší cyrillomethodějské, jež od té doby zdobí a střeží Olšany. Když jsme dokázali již v r. 1863, že jsme procitli z nedůstojné zamraženosti, bylo se nadíti do nás, že také letos vykonáme svou povinnost. Dne 13. února po polednách objevily se sochy obou apoštolů v czdobeném chvoji a za hlaholu zvonů i rachotu hmoždířů hrnul se lid do chrámu Páně. Po litanii seřadily se zástupy jak o Božím Těle a šlo se průvodem k sousoší. S pochedněmi šlo více než 80 občanů v národním kroji. Tcu dobou v obci se rozjasnila všechna okna. U sousoší veškeré množství lidu zapělo velebný chorál: »Přístup, Moravěno . . .«, a tu začaly hořeti bengálské chně barvy červeno-bílo-modré. Poctívše takto sv. apoštoly, vraceli se zase průvodem do chrámu Páně, kde skončili pobožnost chvalo zpěvem: »Tebe, Boha, chválíme«. V neděli na to zpívalo se při ranní mši sv.: »Ejhle ctitel Hospodinův září« a při slavné byla provedena figurální mše sv. se slovanským textem.«

Náboženskonárodní slavnost měli v Přerově, jak líčí dopisovatel »Olom. Novin«: »Síla, budoucnost, veškerý zdar podniků vlasteneckých a blahobytných na Moravě a ve všech zemích českoslovanských zaručen jest vzájemnou prostoupeností ducha

národního a náboženského. Shoda zájmů jak náboženských tak národních znázorněna a zosobněna jest v životě a smrti sv. Cyrilla. Proto nemohl a nesměl se Přerov opozditi v počtě svatocyrillské. Záhy po polednách (13. února) začalo městu a veškerému okolí hřimání jako z děl zvěstovati, že se přibližuje veliký den, jehož význam vymáhá náležité přípravy. Ve svatvečer po celou hodinu bylo slavnostně vyzváněno. Ve chrámě skvěl se obraz představující dojemné úmrtí sv. Cyrilla ve svěžích a nádherných ozdobách. Ráno bylo opět střeleno. Slavnostní kázání objasnilo důležitost a vznešenost památky. Při slavných službách Božích zpíval spolek »Přerub« s nadšením milovděkou píseň »Přístup, Moravěno, . . .« K cslavě ve chrámu Páně dostavili se sbor starších obce a celý výbor, chovanci hospodářské školy, okolní mládež veškerá a po celý den naplněn byl chrám Páně ctiteli slavného a svatého bojovníka za blaho národa slovanského.»

Podobně se slavilo i v jiných městech a osadách po celé vlasti naší.

Oslavná památka konala se po celém světě slovanském nejen mezi katolíky, nýbrž i mezi pravoslavnými velmi okázale, důstojně a účinně v duchu náboženském a slovanském. V Moskvě známý spisovatel ruský M. P. Pogodin ve veřejné slavnostní schůzi, již navštívil vybraný svět ruský, oceňuje zásluhy sv. bratří, pravil: »Uplynulo tisíc roků od cné doby, co zemřel sv. Cyrill, vynalezce písma slovanského, jehož památka nikdy nevyhyne z paměti Slovanů. Bohoslužba v našem slovanském všeobecně srozumitelném jazyku jest základní kámen našeho mravního a duševního rozvoje a zároveň našeho politického významu.« S důrazem pak uvedl zásluhy jejich o národ ruský a doložil povýšením hlasem: »Není ceny, není míry, není váhy pro toto jejich věkověčné dobrodiní.« A dále pravil: »Při počátku slovanských dějin před tisíci lety jakousi tajnou Prozřetelností se stalo, že jedny a tytéž ruce slovanských apoštolů rozesílý símě posvátné po všech krajinách slovanských. Kéž by nyní po tisíci letech símě to, které po mnoho věků mrzlo v domácí půdě, vydalo plody své, kéž by se probudila jedna myšlenka a jeden cit u všech různě myslících bratří!«

V Petrohradě, Moskvě, Varšavě, Kijevě, Bělehradě a jinde slavena byla 14. února svatocyrillská památka velmi okázale. Časopisy ruské převázely slavnost nadšenými, slovanským duchem proniknutými články. V Petrohradě byla toho dne všechna učeliště zavřena, aby chovanci se mohli účastniti slavnosti. Ve velkolepém hlavním chrámě sv. Izáka konaly se slavné služby Boží, při nichž byli přítomni členové slovanského výboru, zástupci vyšších kruhů vládních, písemnictví, umění a věd, jakož i nesčíslné množství obecnstva. Ředitel duchovní akademie Janyšev ukázal na postup slovanské myšlenky v Rusku v nadšené chvalořeči na slovanské prvoučitele, Cyrilla a Methoda. Nával lidu byl tak veliký, že chromné prostranství chrámu ne-

postačilo a že tisícově musili státi před chrámem na náměstí. Byly pak velkolepé slavnosti, založeno stipendium pro povzbuzení mladých spisovatelů o slovanské otázce.

Pravoslavní Rusové pamatovali i na posv. Velehrad a poslali ke dni 14. února na Velehrad zlatou lampu do hlavní svatyně a starožitný nejstarší v Rusku známý obraz sv. Cyrilla a Methoda pro kapli Cyrillku. Dar měl odevzdati kníže černo-horský, Mikuláš I., osobně. Byl však zdržen v Berlíně a k daru byl přiložen významný dopis toužící po duchovní vzájemnosti vřeslovanské.

Cyрилlo-methodejský svátek (5. července) a oktáv jeho byl velkolepou oslavou našeho apoštola na Velehradě. Zvláštní vlaky svázely poutníky z celé oblasti českomoravské. Byli mezi nimi vynikající a slavní mužové stojící v popředí národního hnutí, osvětové a náboženské práce jako kníže Salm, archivář Brandl, poslanci dr. Šrom, dr. Pražák, Wurm, Skopalík, mnoho šlechty, episkopát moravský, přední zástupcové biskupských kapitol. I Slovensko, Rusko a Polsko měly tam své zástupce.

Na choru předváděl církevní zpěv známý skladatel a reformátor církevního zpěvu u nás, Pavel Křížkovský. S takovým úspěchem podával vzácná díla prvotřídní, že »někteří, již do chrámu nepřicházejí, chodili na Velehrad i přes hodinu cesty, nemohouce se dosti nabažiti této církevní lahody; viděl jsem hosty vzdálené, kteří na čtyři, pět dní si najali byt na Velehradě, aby mohli poslechnouti neslýchané dcsud, velebné zpěvy Křížkovského«, praví očitý svědek.

Bylo přítomno toho dne na 60—80.000 poutníků. A tak to chodilo na Velehradě každý den po celý slavnostní oktáv cyrillo-methodejský, neboť každý den přicházeli z jiných děkanátů poutníci, jak bylo určeno pro celou Moravu. Poutníci přicházeli a odcházeli, průvody se střídaly s přicházejícími a odcházejícími, střídala se posvátná radost i žalost při odchodu a vše mocně jímalo.

A jako o památce úmrtního dne i o svátku rozezvučela se celá Morava, s ní jásaly Čechy, Slovensko a radost nadšenou projevovalo i Rusko.

Velevýznamnou byla 19. srpna na Velehradě pouť kněží, k níž dostavili se obě církevní knížata, pražský i olomucký, přemnoho kněží a lidu ohromné zástupy. Zpravodaj »Mor. Orlice« píše o významu slavnosti: »Dějinnou událostí jesti mimořádná slavnost velehradská, pouť kněžská; pouť, kterou konali bratři Češi, Moravané a Slezáci, synové jedné vlasti, království českého . . . Odešli jsme z Velehradu s předsevzetím, že svorně, jednomyslně a mužně budeme hájiti církev a vlast, víru a národnost. Cyrill s Methodem, toť mužové, kteří před tisíci lety spojili Slovanstvo, Cyrill s Methodem spojí nás i nyní. Za Cyrillem a Methodem jdeme všichni: Moravan, Čech, Slezák, Slovák, Polák, Bulhar, Srb, Rus, slovem každý Slovan. Cyrilla a Methoda, jejich víry se držíme, tak jenom dosáhneme, po čem srdce naše

touží, sjednocení všech Slovanů spojených pouty Svatoplukovybí, a pak žádná, ani pekelná moc neodolá nám.«

Byla to slavnost duchovního sbratření a spojení opětného v duchu cyrillomethodějském po tisíci letech velké diecese Methodovy říše Svatoplukovy a Kocelovy.

Památka těchto velkolepých oslav zůstala požehnanou a trvalou. Náboženské a národní vědomí se silně probudilo, osvěžilo a utužilo. Kazatelé rádi opakovali slova umírajícího apoštola: »Bratře, neopouštěj Moravanů dobrých!« a mluvili o lásce k víře, kterou apoštol kázal, a o lásce k lidu (vlasti), jež apoštol horoucně miloval.

Na památku onoho jubilea přistoupilo mnoho členů k dědictví cyrillomethodějskému, svatojanskému, kněží svatoprokopskému, Matici moravské, dědictví maličkých, zakládány byly knihovny po osadách vzdělávací, poučné, hospodářské, čtenářské spolky a besedy, sbíráno na národní prapory, kupovány byly různé předměty pro kostely a školy, stavěny sochy světců, budovány potravní spolky, a rolnické záložny.

Upřímnými, vroucími a opravdovými ctiteli našich věrověstů jsou Slováci na Slovensku. Vlastenečtí kněží znajíce sílu národnosti a náboženskou plynoucí z úcty domácích světců, vštěpovali ji hluboce v srdce věřícího lidu slovenského, aby tato úcta byla hřejivým ohniskem vědomí národního. Vřelý vlastenec Ig. Sasík, místoředitel semináře báňskobystrického chtěl uctiti památku sv. Cyrilla založením slovenského katol. gymnasia, na něž sbíral. Slovenští bohoslovci vydali krásný almanach »Cyrillský památník«.

Ale i vědomí všeslovenské stouplo toho roku hlavně přednáškami a tiskem. Tisk využítkoval té příležitosti a hodně zladil ve struny všeslovanské.

Myšlenka sjednocení Slovanstva u víře mohutně vystoupila do popředí a stala se lidovou. Většina kněžstva s ní seznamovala na kazatelnách a v různých řečích a proslovech posluchače, listy o ní psaly, šířila se známost o Slomškovu bratrstvu sv. Cyrilla a Methoda majícího za cíl sjednocení všech Slovanů v církvi katolické.

»Poohledneme-li se v duchu — usuzuje pravdivě assessor Vychodil — na celý jubilejní rok cyrillomethodějský 1869 a považíme-li vřelé účastenství a obecné nadšení při slavnostech jubilejních, pak ty tisíce a tisíce poutníků na posv. Velehradě, velkolepý cyrillomethodějský průvod v Praze, velevýznamnou společnou pout Čechů a Moravanů na posv. Velehradě, obecný zájem pro sjednocení Slovanů: rádi uznáváme a z plna srdce řekneme, že jubilejní rok svatocyrillský byl rokem velepožehnaným pro povzbuzení a cžívení blahoplodného jak vědomí náboženského tak národního a slovanského«. —

Letos si připomínáme 1050letou památku úmrtí sv. Cyrilla a oslavíme ji nejen na Moravě, nýbrž i na Slovensku.

Kéž zavane mezi nás ideální smýšlení a nadšení ctitelů a oslavovatelů před 50lety, kéž duch apoštolů našich oživuje nás vezdy, oživuje i Slovary všechny!

Ferd. Pokorný T. J.

Z kroniky ústavu sv. Cyrilla a Methoděje na Velehradě.

Když na začátku letošního školního roku (1918—19) scházeli se naši chovanci se všech stran, pozdravovaly posvátné věže velehradské mezi nimi také mnohou neznámou tvář. Téměř o polovici vzrůstl jejich počet příchodem nových hošíků, kteří v I. třídě gymn. hodlali položit základ vyššího vzdělání a připravit se na povolání apoštolské. Největší jich část vzrostla v nížinách a pahorkatinách moravských, než i královské Čechy vyslaly k nám tentokráte svého syna. Úkaz pak zvláště potěšující jest, že také Slovensko jest v ústavě zastoupeno. Jaksi se tím, arci jen v drobných rozměrech prozatím, naznačuje, že celý národ československý má spolupracovati na díle šíření svaté víry cyrillomethodějské především mezi svými odtrženými pobratimy. Přidejme přání: Vivant sequentes! Zdrávi buďtež, kdož následovati budou jejich příkladu!

Slibně započal školní rok nyní již se třemi třídami. Ježto žáků přibýlo, byly kromě dřívějších upraveny ještě jiné místnosti pro ně. O prázdninách si je prohlédl msgr. Dr. Bonifác Segefa, tehdejší ředitel arc. chlapeckého semináře v Kroměříži, a vyslovil se jak o prostranné, vzdušné ložnici, tak o úhledné studovně i o třídách velmi pochvalně.

Bůh neušetřil nás hned po několika týdnech těžké zkoušky. V oné době řádila všude zákeřná epidemie, španělská chřipka. Značné procento našich chovanců jí bylo zachváčeno. Bdělé péči jejich ošetřovatelů se podařilo, že u všech měla nemoc příznivý průběh. Jenom mladičkový žák I. tř. František Obdržálek z blízkého Jalubí, jsa příliš útlého těla jí bchužel podlehl. Všichni, kteří znali nevinné toto dítě, měli je rádi. Důkazem toho byla upřímná účast jeho jalubských rodáků i jeho učitelů a druhů o jeho pohřbu za krásného podzimního nedělního odpoledne, kdy jeho tělíčko kleslo do hrobu jako květinka v jeseni uvadlá.

Brzo na to přišly ony rušné, nezapomenutelné dny prohlášení české samostatnosti. Vlny všeobecného nadšení mocně se přelily také do srdcí velehradských studentů, kteří oddaně lnou k národu svatého Václava a tolika jiných slavných světců. Radosti své nad jeho osvobozením dali výraz v slavnostní akademii

8. listopadu 1918. Jak velebný to byl pocit, když bez tlaku tísnivých ohledů svobodně směly tryskati z mladistvých hrdel vlastenecké hymny a se rtů se řínouti slova našich již zesnulých národních básníků, tesklivě patřících do lepší budoucnosti. Nejdojemnější všech přítomných se dotýkalo, když náš Slováček, Felix Mikula z I. tř., básní S. Chalúpký »Bolo i bude« tlumočil radost, že pravda, co dí píseň jeho vlasti:

Nebojte sa, bratia, . . .
Slováci ožijú!

Ovšem jakoby mráz ovanul jejich duše tak milující nebeskou Matku, když došla zvěst o děsném činu nevědomých davů na Staroměstském náměstí. V zadostučinění zavěsili si tehdy na stěnu své studovny obraz Panny Marie staroboleslavské, palladium země české. Na blízku visí také fotografie rozbitého sloupu mariánského s odprosnou básní X. Dvořáka »My přísaháme!«, aby si stále uváděli na paměť, že nepokvete ve vlastech našich právě štěstí, dokud se nesuskuteční zase:

Milá byla Panna Maria Čechům,
milí budou Čechové Marii Panně.

Přiblížily se vánoční svátky. Ježto nakažlivé nemoci stále ještě sužovaly rodné vísky našich chovanců, nejeli domů v kruh svých milých domácích, nýbrž zůstali v ústavě. Mcžno říci, že stesk jich příliš netrápil. Bylť mezi sebou dobří druhové, cítili, že jejich představení je mají rádi a hledí jim prázdniny všemožně zpříjemniti, nescházelo jim tedy radovánek a zábav. Na Štědrý večer vysoký vánoční stromek zapláł v nádheře ozdob a četných dárků, ze sluje betlemské se na ně usmívala věčně jímavá skupina svatě rodiny s pastýři, milé koledy zněly za zvuku houslí, flétny, basy, piana a harmonia. Pak půlnoční mše svatá, krásný betlém v kostele . . . co tu libezných dojmů pro dětská srdce! V ostatní dny se bavili buďto doma hrami a četbou nebo — a to bylo vždy veselo! — si vyšli se sáňkami někam na lesní svah. Což na tom, jestli někdo se vykutálel do závějů, aspoň bylo smíchu více!

S novým rokem občanským nastala nová práce, práce tuhá, ale užitečná. Všichni hoši dobře vědí, že práce jest hlavní účel jejich pobytu na Velehradě, a proto se vesměs snaží jako málokteří studenti na učelištích světských. Jest jejich nadání také rozdílné, ale výsledky jejich pile ku konci I. pololetí v únoru byly uspokojivé. V III. třídě bylo z 8 žáků 7 s vyznamenáním, v II. tř. z 8 žáků 6 s vyznamenáním, v I. tř. z 15 žáků prospělo výborně 6. Nikdo nepropadl.

Mezitím se někteří z nich k tomu vybraní horlivě připravovali k prvému vystoupení na prknech, jež představují svět: K divadelnímu představení. Správa ústavu měla při tom dvojí účel na zřeteli: předně chtěla dáti schopným hochům příležitost, cvičiti se v řádném řečnickém přednesu a v nenuceném, neostýchavém pohybování před četným, neznámým obecnstvem; dále

zamýšlela předstoupiti s nimi takto i před širší veřejnost a ukázati, jak usiluje o jejich všestranné vzdělání; spolu ovšem měla i látka zvolených kusů působiti v dobrém smyslu na diváky.

Divadelní představení bylo uspořádáno v sobotu 1. března pro dům a v neděli na to pro veřejnost ve Slovanské dvoraně. Program byl tento:

1. Proslov (přednesl R. Daněk III. tř.).

2. **Boj a vítězství sv. Stanislava**, dramatický výstup V. Hradského. Dojemný výjev ze života mladistvého světce Stan. Kostky znázorňuje boj, jež podnikne před vstoupením do Tovaryšstva Ježíšova sám se sebou i se svody a hrozbami svého bratra Pavla a svého vychovatele až do vítězného rozhodnutí, že tajně prchne z Vídně do Říma. Hoši dovedli se vžítí v dosti nesnadné úlohy a podati výkony uspokojivé. Pěkně se vyjímaly kroje, zapůjčené zvláštní laskavostí vdp. P. Pospíšila z Uh. Hradiště.

Chovanci chtěli své mladičké síly vyzkoušeti nejen ve směru vážném, nýbrž i veselém. Další číslo proto bylo:

3. **Vyléčení**, žert o 1 jednání od A. Majera. Obecenstvo bylo jim znamenitě pobaveno, jak dokazoval častý hlučný smích. O to si největší zásluhu získali představitelé obou nezbedů vesnických a starého čeledína. Kus měl i poučnou tendenci, zvláště pro mládež, totiž ukázati škodlivost prolhanosti a mlsnosti.

Představení všeobecně uspokojilo. Možná se tedy nadíti, že ústav touto pěknou slavností dosáhl, co zamýšlel: podati malý důkaz, jak se snaží splniti naděje, jež v něj kladou jeho dobrodinci a přátelé.

V minulém ročníku jsem čtenářům tohoto časopisu obšírně vyprávěl, jak se v ústavě našem pěstuje myšlenka cyrillo-methodějská. Mohu letos uvést další doklady, jak se v této činnosti důsledně pokračuje. Vychovatelé hledí ve svěřencích buditi a udržovati zájem především o Velehrad sám a jeho minulost. Jsou poučováni o záhadách, jež na jeho půdě ještě zbývá rozřešiti, a prakticky naváděni k samostatnému zkoumání a přemýšlení. Příležitost k tomu naskytla se, když bylo třeba kopati na různých místech v zahradě blíže kostela, poněvadž některé odvodňovací rourky byly ucpány. Náhodou se kopalo i na nepravém místě až do hloubky 3 metrů. Tam byla již půda nedotčená rýčem za předešlého odvodňování. V hlíně odtamtud vysypané našli hoši celou řadu zajímavých věcí: mnoho tuhových (t. j. proniknutých slídovými vrstvami) střepů patrně z popelnic, zajiště zbytky rozkopaných hrobů. Z rozbitých částic složili si renesanční kachli z krbu, jinou pak s gotickým nápisem, asi z bývalé cisterciácké knihovny, spálené za války třicetileté. I mince našli; nejvíce upoutala jejich pozornost stříbrná, mající na jedné straně zeměkouli s křížkem, na druhé tři lilie s růžicí uprostřed.

Občas jsou jim vysvětlovány přístupnější oddíly z Pičova monumentálního spisu »Čechy na úsvitě dějin« s případnými částmi z »Vlastivědy moravské«. Tím se v nich zbytuje smysl

pro starožitnosti. Sami pak na obvyklých týdenních procházkách do lesa Rákoše poukázali na zvláštní zvlnění půdy, prostoupené, jak se podobá, četnými mohylami, z nichž jedna jest zvláště obrovských rozměrů. Některé nálezy, svědčící o tom, že jest tam pohřebiště pohanské, chová museum velehradské. Ale to byly nálezy náhodné. Žádoucí by bylo soustavné prozkoumání.

Sbírký památných věcí, týkajících se úcty cyrillomethodějské a pod., utěšeně vzrůstají, poněvadž neschází šlechetných dárců, kteří obohatí je občas cennou drobností. J. M. nejd. p. opat želivský Fr. S. Reubiček poslal pěknou fotografii Vosmíkových soch sv. Cyrilla a Methoděje na schodišti před průčelím klášterního kostela. P. Daněk T. J. přinesl z Ukrajiny, kterou procestoval jako plní kurát až k Černému moři, množství pozoruhodných obrazů, knížek a j. Sbírký jsou rozděleny na odbory a jejich pořádání a třídění svěřeno jednotlivým hochům, jimž se takto rozšiřuje duševní obzor.*)

Není bez významu, že Ústav velehradský jest jaksi spojen s orientální akademií (vysokou školou pro otázku církví východních) v Římě. Tamější profesor sporných nauk bohoslovných P. Boh. Spáčil T. J. dlel totiž až do nedávna ještě na Velehradě čekaje, až bude moci odebratí se po otevření hranic na nynější své působisti, a tu mnohdy také vypomáhal obětavě ve škole apoštolské. Naši hoši si zachovali na tohoto vlídného učence milou vzpomínku. I nyní jest s nimi v písemném styku a leccím chystá se jim způsobiti radost.

V době, kdy se peklo střeží vytrhnouti víru cyrillomethodějskou národu ze srdce, sluší se, upírati zrak s obdivem na muže a ženy, jež nám tato víra vychovala. To jsou na prvním místě svatí patronové čeští. Třeba dcznati, že jejich úcta v konviktě kvete. Povzbuzují je k tomu četná umělecká díla, jež byla v novější době získána. Nejvíce se zalíbí každému návštěvníku nově zřízený «Kcutek svatováclavský» na výhodném místě chodby kollejni. Vyličíme jej podrobněji na jiném místě, jak toho zasluhuje. Na památku 1050letého výročí smrti sv. Cyrilla rozvila se »růže svatojánská«, vkusně zhctovená z ozdobných látek, s pěti lupeny, na nichž naznačeno pět ran Páně, pět částí sv. pokání, paterý druh mlčení, spojený se vzpomínkami na poslední věci člověka. Uprostřed růžově stkví se podoba jazyka sv. Jana Nepcmuckého. Kdo jde z kostela do zahrady, toho mile

*) Rádi bychom z chodby u brány vytvořili jakousi reprezentační sín slávy galerii obrazů, představující muže o Velehrad zsloužilé. Mnohý má snad větší podobiznu některého z oněch příkladných pracovníků: z d e by byla nejlépe umístěna. Kéž by laskavý čtenář tlumočil tužbu naši na takových místech a v oněch rodinách, kde třebas obrazy takové jako vzácnou zděděnou památku mají a rádi by je posv. Velehradu věnovali. Nelze pomýšleti na zakoupení nových obrazů Strosmayera, kard. Fürstenberga, Bauera, Stojana, Procházky, Vychodila, Vykydala, Soukopa, Bílého, Brandla, Nevěřila, Pospíšila, Křížkovského, Snopka, Schneidra a mnoha jiných. Prozatím však chtěli bychom ozdobiti onu chodbu souborem větších fotografií, jež by byly později spolehlivou předlohou pro větší malby,

zdraví sličně obnovená soška tohoto světce, darovaná přičiněním vdp. faráře z okolí.

Smíme také prozraditi, že první pokusy veršovné oněch studentů, kteří v sobě pocítili vznět básnický, se odnášejí většinou k svatým ochráncům zemi českých. Malý sborník svých skromných prací věnovali z vděčnosti svému představenému P. Jarošovi v den jeho jmenin 19. března t. r. Za odměnu směli jíti téhož dne do krypty pod chrámem velehradským, kde byli upozorněni na místa, na nichž by výzkumné kopání slibovalo zdar.

30. března počala na Velehradě sv. misie. Bylo jí vskutku zapotřebí po tolika letech válečných, plných útrap a zkoušek, kdy byla otřesena víra i mravnost mnohých. Konali ji dpp. misionáři se Sv. Hostýna P. Ostrčilík a P. Rybák. Účastenství věřících nejen z farnosti, nýbrž i z celého okolí bylo hojné a požehnání Boží zřejmé. Přispěly k tomu zajisté i modlitby chovanců, kteří — jak sám dp. misionář s pohnutím lidu s kazatelny vyprávěl — chtěli aspoň tímto způsobem cvičiti se v působnosti misionářské. Sami také bvli, pokud vyučování připouštělo, horlivými posluchači pánů kazatelů, ač měli již na začátku šk. roku třidenní exercicie řízené P. Perníčkou T. J.

Co píší tyto řádky, dlí naši hoši doma na svátcích. Až se vrátí, zotavení jsouce a osvěžení, nastane jim příprava na závěrečné zkoušky. Nebude to bez námahy a vzrušení, leč přece bude jejich život zde v zátiší, ve stínu svatyně velehradské, šťastnou idyllou, srovnáme-li jej s hrozným vřením a kolctáním současného života veřejného. Dejž Bůh na přímluvu sv. věrozvěstů slovanských, by záhubnými těmito víry nebylo zasaženo a rozmetáno dílo Ústavu apoštolského, nýbrž vzkvétalo a přineslo církvi i vlasti užitek mnohonásobný!

Dr. Josef Matocha.

Úryvky z knihy Solovjevovy.

»Od té doby, kdy se křesťanský Východ po rozkołu odloučil od katolického Západu, nenarodil se na Východě tak veliký hlasatel církevního sjednocení, jako je Vladimír Solovjev . . . Každý, kdo chce studovati otázku církevní unie a pracovati na této veliké, ale nesnadné úloze, musí poznati život a dílo Solovjevovo«. Tak se píše v lonském březno-květnovém čísle »Vychovatelských Listů«.¹⁾ Údové »Apoštolátu« pracují mnozí přímo, mnozí nepřímou modlitbou a almužnou na velikém díle církevní unie. Proto tedy se zájmem a užítkem si přečtou některé úryvky z knihy oněho velikého hlasatele církevního sjednocení, Vladimíra Solovjeva. Kniha, ze které chceme úryvky

¹⁾ Fr. Grivec: Vlad. Ser. Solovjev str. 151.

přinášeti, sluje »Rusko a všeobecná církev«²⁾ a je dle »Vychovatelských listů« dílo Solovjevovo nejkatoličtější.

Pro dnešek podáváme úryvek v první hlavy, v níž Solovjev vykládá pěknou legendu o sv. Mikuláši a sv. Kassiánu. Na příběhu této legendy potom přirovnává Západní církev s Východní. Začíná takto: »Sv. Mikuláš a sv. Kassián, tak vykládá nám ruská národní legenda, byli jednou posláni, aby navštívili zem. Tu spatřili cestou nešťastného sedláka, jehož těžká fůra sena hluboko v blativé cestě uvízla. Chudák sedlák se marně namáhá, aby koně přiměl a vozem s mista pohnul.

»Pojďme, pomůžeme dobrému člověku«, pravil ihned sv. Mikuláš k svému soudruhu.

»Bůh mne chraň«, odpověděl sv. Kassián, »bojím se, abych si svůj habit nezamazal«.

»Inu, tedy počkej na mne, nebo lépe jdi si beze mne svou cestou«, odpověděl na to sv. Mikuláš, i neohroženě se zabořiv do bláta, vydatně pomohl sedlákovi. Fůra vyjela z bezedných kolejí.

Když sv. Mikuláš, dokončiv tuto pomocnou práci, svého soudruha zase dohnal, byl celičký od bláta a jeho umazaný a roztrhaný habit připomínal cáry chudásovy.

Veliký byl podiv sv. Petra, když ho tak dodělaného u bran nebeských spatřil.

»Ach! Kdo pak tě tak dodělal?« ptá se ho. Tu sv. Mikuláš vypravoval, jak se všecko přihodilo.

»Ale co je s tebou?«, ptá se na to sv. Petr sv. Kassiána, »či jsi s ním nebyl při tom setkání na zemi?«

»Jak by ne, ale já nemívám toho zvyku, míchat se do věcí, které se mně netýkají, a potom především jsem na to pomýšlel, abych si nezamazal skvoucí bělost svého habitu«.

»Tož tak!« praví na to sv. Petr. »Tebe, sv. Mikuláši, za to, že jsi, neboje se bláta, vytrhl bližního z bíd, budou lidé nyní dvakrát do roku oslavovat, a budeš v očích všech křesťanů na svaté Rusi po mně největším svatým. Ale ty, sv. Kassiáne, kochej se i dále neposkvřněnou bělostí svého habitu, ale oslavovat tě budou toliko v přestupných letech — jednou za čtyry roky. —«

Zajisté se může sv. Kassiánu odpustit jeho strach z tělesné práce a bláta rozjetých cest. Ale zcela jistě by nebyl v právu, kdyby se mu zachtělo odsoudit svého soudruha proto, že sobě jinak představuje povinnosti svatých vůči člověčenstvu.

Nám jest sice drahým a milým habit sv. Kassiána, ale nyní náš celý povoz utenuvší stojí v blátě, proto je nám nutným především sv. Mikuláš, tento neohrožený svatý, povždy na pomoc připravený, aby nám podal svou pomocnou ruku.

²⁾ Vl. Solovjev, Rusko a všeobecná církev. Moskva 1911. Z frančtiny zruštil G. A. Račinski. Vydáno nakladatelstvem »Putje«.

Západní církev, věrna svému apoštolskému povolání, nebála se nikdy sestoupit v bláto světového života. V minulosti dlouhých věků byla mnohdy sama jedinou záštitou mravního pořádku, umění a osvěty mezi nevzdělanými národy evropskými. Tak byla přinucena převzít na sebe veškerou námahu hmotného zařízení a úprav k duchovní výchově národů, ducha nevážaného a mravů surových ve svých přirozených pudech.

Zasvětivše sebe této obtížné práci, pomýšleli papežové, jako sv. Mikuláš v legendě, méně na svou viditelnou zevnější čistotu, než na skutečné bídě člověčenstva.

Východní církev však ze své strany a ve svém samotářském asketismu a rozjímajícím mysticismu, ve svém vzdalování se od politiky a veškerých společenských úkolů, které hýbají člověčenstvem, žádala si přede vším, jak sv. Kassián, dosáhnouti nebe bez všeliké skvrny a poruchy na svém habitě.

Tam chtěli využít božských i lidských sil za všeobecnými cíly, tu veškerá starost spočívala jediné v tom, aby se zachránila zevnější čistota.

Tu tedy máme radikální různost i nejhlubší příčinu rozdělení mezi oběma církvemi.

Dle východního křesťanstva se již po tisíciletí náboženství uspokojuje jediné zbožností, a modlitba byla uznávána za jediné náboženské dílo.

Západní církev, nepopírajíc důležitosti soukromé zbožnosti, jako jistého počátku každého náboženství, chce, aby tento počátek se rozvinul a přinesl plody u vespolní součinnosti, která směřuje k slávě Boží a všeobecnému blahu člověčenstva. Východní člověk se modlí, západní se modlí i pracuje. Kdo má z nich pravdu?

Ježíš Kristus založil svou církev nejen proto, aby rozjímala o nebi, nýbrž i proto, aby též pracovala a vešla v boj s bránami pekelnými. Proto nevyslal svých apoštolů do pouští a samot, nýbrž do světa, aby ho vydobyli a podmanili svému království, které není z tohoto světa. I žádal od nich nejen holubičí čistoty, nýbrž i hadí chytrosti a cpatrnosti.

Kdyby veškerá úloha jen v tom spočívala, aby se zachránila čistota duše křesťanské, k čemu by byla veškerá všeobecná organisace církevní, k čemu by byla ta nejvyšší, bezpodmíněná práva, kterými Kristus církev vybavil, zaopatřil, dav jí neodvolatelnou moc, aby vázala i rozvazovala na zemi i na nebi?

Máme na Východě modlící se církev, kde však máme pracující církev, která by vystoupila plna duchovní síly, která by byla neodvislou od veškeré pozemské moci? Kde je na Východě církev, která by vystoupila plna duchovní síly, která by byla neodvislou od veškeré pozemské moci? Kde je na Východě církev živého Boha, církev dávající v každém období člověčenstvu zákony, vysvětlující a rozvíjející formule věčné pravdy, aby je pak postavila, oproti veškerému poblouzení, které bez

přestání svoji tvář mění? Kde je církev pracující na obrození společenského, sociálního života národů v souladu s křesťanským ideálem i vedouc je ke konečnému cíli tvorstva — svo-
bodnému i dokonalému spojení se Tvůrcem?

Jestli tato velká církev, která v minulosti jediň pečovala, aby se modlila, nadarmo se nemodlila, tu je ji nutno, aby se ukázala jako živoucí církev, která pracuje, bojuje, vítězí . . .

Tu nám dostačí, abychom vlili našemu náboženství katolický, čili všeobecný ráz, přiznávající sebe solidárními s pracující částí křesťanského světa, to jest, musíme býti za jedno s tím k práci soustředěným a organisovaným Západem, ovládajícím, čeho se nám nedostává . . .

Potud velký Solovjev. Jeho přirovnání se právě za těchto smutných dob ukázalo pravdivým, kdy církev východní, nezvyklá sociální práci neví si rady a nezná, jak v bídě pomoci.

Jak sv. Petr, tak i jeho nástupce sv. Otec v Římě rád by na zubožení Ruska »neohrožené Mikuláše« vyslal, kteří by své síly obětovali a v bídě tonoucím pomocné ruky podali. Kéž by se našlo z ruské strany nelekajících se Kassiánů, kteří by důležitost a nutnost tohoto záchranného díla pochopili. Pak by se »ubohou fúrou« brzo pohnulo. Mikuláš — Kassián, to jest církev západní a východní, musí nyní neohroženě do rozjetých cest, v bláto hrozných dějů, aby člověčenstvu trpícímu pomohli z bezedné bíd.

V této spasitelné práci a v záru lásky k trpícímu člověčenstvu by jistě též pracovními z obou stran brzo zapoměli na nepatrné dělící je rozdíly a hravě by našli východiště ze staletých různic a podali by si ruce na poli spásonosné práce, Pánu Bohu ku cti, člověčenstvu veškerému k časnému i věčnému blahu. Dež to Bůh!

(Přiště zase něco.)

Ludvík Grygera.

Bulhaři a Řekové.

Do těchto rozbrojů byla nucena vložiti se veřejně i vláda. Když si Vidinští r. 1850 přišli stěžovat na svého vladyku, navrhli vládě, že by se aspoň u nich mohl učiniti konec hanebnému vydírání fanariotského tím způsobem, že by se o něco zvýšily daně a jejich biskupu se ustanovil určitý roční plat, který by mu vyplácel stát. Vláda ochotně návrh přijala, ale byla by jej velmi ráda rozšířila na všechny biskupy vůbec; neboť sama také u státních úředníků již dříve zrušila zastaralý a nevhodný způsob, že si vybírali platy od lidu sami, a vyplácela jim služně jako v jiných řádných státech ze státní pokladny. Požádala tedy písemně patriarchu, aby věc se synodem uvážil a pak společně s ní projednal a uvedl ve skutek. Ale patriarcha na to mlčel a

dlouho se jaksi nijak neměl k odpovědi. Kdež pak! Vždyť to by byla bývala smrtelná rána pro všechny fanarioty! Z čeho by pak byli žili a tyli? Když však vláda byla již netrpěliva a stále na něho naléhala, svolal konečně synod. A synod rozhodl, jak se jinak ani nedalo očekávat, zcela po fanariotsku, že návrh vládní se musí zamítnouti, poněvadž prý je ckolnostem nepřiměřený! Ministru pak náboženských záležitostí zaslali takovouto odpověď: že prý je prastarým křesťanským obyčejem, v samém evangeliu odůvodněným, aby si věřící platili a vydržovali své duchovenstvo sami; nyní jsou ovšem poplatky značné, ale není to nic divného, neboť každý biskup má na vše strany mnoho povinností a placení, jako na př. patriarchovi, na školy, na nemocnice, na chudé atd. A také prý je obava, kdyby měli biskupové stálý plat od státu, co by se pak stalo s tak zvaným »dvorním« dluhem patriarchovým, který se páčí na 6,258.989 piastrů a který pomáhají patriarchovi úrokovat i umořovat biskupové, platíce mu ročně spolu 1,833.289 piastrů! A co by se pak také stalo s různými církevními nebo vůbec obecně prospěšnými národními ústavami, školami atd.? Pro ty by to znamenalo přímou pohromu! Církev tedy, ačkoliv se jinak vždy velmi ráda podvoluje všem sultánovým nařízením, tohoto vládního návrhu přijmouti nemůže. V celých dějinách také prý není příkladu, že by se kdy co podobného bylo dělo!

Ten jejich strach o »národní« ústavy! Bylyť ony z velké části v Cařihradě a náležely vůbec národu, který se od pradávna úředně nazýval Rum (t. j. římský). Ačkoliv název ten v sebe zahrnoval všechno pravoslavné v říši, Řekové si jej osobovali jen pro sebe. Vybírali tedy řečtí biskupové po svých diecesích od bulharského lidu bohaté příspěvky na ústavy, které sloužily jedině Řekům, jeho zavilým národním nepřítelům! To se Bulharům ovšem též nemálo přičilo! A ten patriarchův »dvorní« dluh! Bylo ho třeba při tolika příjmech a tolikém odírání lidu? Musel žít patriarcha jak turecký velmož?

Na opověď patriarchy a synodu ministerská rada se pohněvala — vždyť všichni věděli, jak se věci vlastně mají — a vezír sám patriarchovi poslal odpověď ne právě lichotivou: povinností biskupů že jest, aby řídili duchovní záležitosti křesťanů a poučovali je o víře a mravech, cni však že místo toho a místo aby dobrým životem dávali lidu příklad, jen tím se zabývají, že sbírají peníze, a lid k nim proto pozbývá úcty! námítka pak, že by různé ústavy utrpěly škodu, nemá platnosti, protože se lehko může spočítati, kolik ročně spotřebují a také to se může křesťanskému obyvatelstvu započítati do daně, takže naprosto není třeba, aby biskupové sami svévolně od lidu vybírali, kolik chtějí a jak chtějí. A na konec vezír patriarchovi důtklivě napovídal, aby věc se synodem a zástupci lidu znovu rozvážil.

Nebylo zbyti, patriarcha musel do kyselého jablka kousnouti přece. Svolal tedy do svého paláce zase synod i zástupce

lidu (v březnu 1851). A tam se rozhodlo, že se má vládě, když si toho tak přeje, vyhověti, a že se tedy návrh na placení biskupů ze státní pokladny »v zásadě« přijímá. Tim by se však bylo bezpochyby všechno také skončilo; neboť další jednání potom zase vázlo. Ale vezir pozoroval, že páni věc protahují schválně, a proto znovu udeřil na patriarchu, aby si pospíšil. Na jeho nejemnou pobídku sešel se synod zas a zvolena byla šťastně šestičlenná komise, aby otázku důkladně prozkoumala. Komise tedy potom zkoumala; ale zkoumala tak důkladně, že nemohla být nijak hotova. Zatím vládě nastaly jiné, naléhavější starosti politické, a komise nemajíc za sebou pohaněče nad svou »pilnou« prací načisto usnula — ovšem velmi ráda. Tak byla stará faniariotská neplecha zachráněna a žila pak zas, aspoň na čas, ve seledál.

Je jistě úkazem zajímavým a příznačným, že se do církevních náležitostí křesťanských musela rázně vkládati i turecká vláda. A nebylo to po prvé! Stalo se tak na př. také začátkem r. 1849. Tehdy poslala Vysoká porta (vláda), a to na přímé poručení sultánovo, patriarchovi písemný rozkaz, tohoto obsahu: Vláda již nejednou patriarchátu doporučovala, aby zamezil nepořádné hospodaření s penězi různých pokladen, jež má ve své správě a z nichž se vydržují nemocnice, školy a různé obecně prospěšné ústavy, jako též, aby již jednou přítrž učinil všelijakému bezpráví, jež činí biskupové svými věřícím; ale všechno upozorňování zůstalo marno. Je však nezbytně potřeba, aby se v té příčině něco již stalo, neboť je známo, že biskupové a kněží se mají starati o blaho lidu, jemuž jsou ustanoveni za pastýře a dávati mu příklad dobrými skutky, zatím však nejedni z nich tropí věci, jakých by si nedovolili ani nejhrubší a nevědomí lidé, čímž pak trpí vážnost duchovenstva i dobrý mrav. Protože duchovní úřad sám není s to, aby nepořádným lidem zamezil činiti zlo a také nehrubě dosud dbal, aby se k duchovním úřadům nepřipouštěli lidé nehodní, tedy nezbývá, než aby se připravila a v činnost uvedla jistá nařízení, která by dovedla lidi náchylké k zlému na uzdě udržeti, jakož i konec učiniti obyčejí, že se prodávají duchovní úřady za peníze, poněvadž se to stává příčinou zlořádů a vydírání. Jsme přesvědčeni, že při své horlivé snaze o blaho lidu a za pomoci dobře smýšlejících biskupů a zástupců národa se postaráte a učiníte, co třeba, abyste vyplnil císařské přání!

Člověk tu žasne. Podle této úřední výzvy můžeme se domyslit, co se asi v řecké církvi dělo, když se již sami Turci, i při přísllovečném »tureckém hospodářství«, styděli za to, co se pod jejich vládou páše, a důtklivě naléhali na opravy! A jen si též představme! Turci musejí napomínati a zrovna nutiti křesťanského patriarchu a jeho biskupy, aby byli dbali pořádku a dobrého mravu ve své církvi! Věru, tenhle úřední dokument z r. 1849 zůstane dokumentem věčné hanby pro církve řecko-

východní! Zároveň pak Bulharům dává skvělé svědectví, že měli příčinu víc než dostatečnou, když nechtěli zvrhlé fanariotské vlády nad sebou trpěti a dali se s ní v nesmířitelný boj.

Do církevního sporu bulharskořeckého vpadla náhle veliká událost, která oběma stranám na čas uložila klid. Byla to válka krymská, jež trvala od 4. listopadu 1853 a skončila se mírem pařížským 30. března 1856. Všecko napjatě čekalo, jak válka skončí; vždyť nešlo o nic menšího, než o rozbití Turecka! Rusko pro sebe žádalo právo ochrany nade všemi pravoslavnými křesťany v říši turecké a dohnalo Turky k válce. K Turkům se však přidala Anglie, Francie, později Sardinie i Rakousko, a tak se Rusku plány nezdařily, bylo poraženo, a Turecko zachráněno.

Mučednictví unie na Podlesí.

Dle věrohodných pramenů P. J. K. z Podlesí přeložil Ad. Jašek.

Díl II.

Pronásledování sjednoceného lidu.

(Pokračování.)

Z biskupského města Janova odstranili napřed biskupa, pak řád dominikánský, které byly oporou sjednocení, a zařizovali je jako baštu, odkud by se šířilo pravoslaví na všechny strany. Vláda prodala starý sjednocený kostel a chrám dominikánský dala velmi dovedně přeměnit na cerkev pravoslavnou bez varhan, oltáře, lavic, zpovědníc, tak že lid ani nevěděl, jak na jednou v jeho středu pravoslaví vyrůstalo.

Ačkoli sjednocení měli hodného kněze, přece vídouce změny, přešli všichni do chrámu latinského, přijímajíce tam též sv. svátosti.

Nadešel všude na Podlesí hrozný ukrutný rok 1874, kdy byly sbírány podpisy sjednocených, že dobrovolně přestupují na pravoslaví. I v Janově neobešlo se to bez žalařování. A aby prohlášení ubohých obětí bylo slavnostní, mělo se díti veřejně na náměstí před svatyní, která byla svědkem jejich katolického křtu, katolické víry a života, která je krmila chlebem duchovním jako matka milované děti své. Byl vybrán k tomu národní syátek celého kraje, sv. apoštolů Šimona a Judy. Uvěznění byli přivedeni z vězení a jiní k tomu sehnání, postavení na náměstí a vojáci šli hledat sjednocené ještě do kostela, kde byl lid již hustě shromážděn k slavnostním nešporám. Lid klečel jako kdysi na aréně římské před velebnou Svátostí, ale nikdo ani kněz ne-

mohl začítí nešporů, neboť celý kostel propukl v hlasitý, usedavý pláč. Zpěvné druhdy Davidovy žalmy tentokráte proměnily se v nářky a výkřiky bolesti a úzkosti a tímžž bolem a pláčem jako protějšek choru odpovídali sjednocení seřazení již do šiku přede chrámem. Varhany tentokráte mlčely, jako by nechtěly mísiti svůj slavnostní hlas v dojemné nářky mučedníků za sv. víru. Strážníci vrazivši do chrámu byli svědky velebného výjevu

Chovanci misij. ústavu sv. Cyrilla a Methoda na Velehradě 1919.

Sjednocení leželi na tváři před oltářem, chtějíce tím dále na jevo, že jsou hotovi k sebe větším obětím za sv. víru, a polské obyvatelstvo je hustě obklíčilo, cítilo, hořekovalo a plakalo s nimi

Na sto občanů bylo vyvezeno do blízkých okresních vězení; tam byli nuceni zimou a hladem k podpisu na pravoslaví. Ale když za nic na světě jich k tomu dostatí nemohli, spokojili se aspoň prohlášením, že nebudou náležeti do spolku proti carovi. Byli pak propuštěni na svobodu. V hloubi Rusi jich však několik i zemřelo.

Podobně jako v Biale chtěli i v Janově uspořádati velikou slavnost na památku »sjednocení s pravoslavím«. V živé paměti byla u všech ještě kromobyčejná slavnost, když se navrátil biskup Szymański z Říma r. 1859 a přinesl s sebou jako dar papeže Pia IX. kostelu janovskému ostatky sv. Viktora mučedníka. Pravoslavní chtěli něco uspořádati, co by okázalostí převyšovalo onu katolickou slavnost, co by tím pevněji utkvělo

v mysli všech. Nešetřili ani peněz, vyhodivše na to přes 20 tisíc rublů.

Slavnost byla nazvána ruskou misí a konána o svátku Zvěstování P. Marie. Vše se mělo dít co nejokázaleji. Město bylo vybileno, ulice urovnány, upraveny a pískem posýpany, náměstí bylo proměněno v umělý háj z mladého smrkovi a jedloví, všude vlály ruské prapory. Všem se to líbilo, třeba že všichni též tvrdili, že jako ta zeleň nemá trvání, tak ho nebude mít ani strojené pravoslaví a rusicismus.

Uvítání vynikajících hostů bylo přepýchové. Zvláštní kuchaři byli tu, nejvybiranější druhy ryb, jídel a vín byly dopraveny z velkoměst; v bývalém biskupském sále bylo prostřeno pro 100 velkých pánů a v sále konsistorním pro 150 osob. Ale nebylo zapomenuto ani na lid. Na ulicích stály kádě se slanečky a zákusky, jež byly dávány zdarma. Starostové dostali i po 100 rublech, aby sebe a jiné „počastovali“. Přibýlo mnoho hodnostářů, úředníků, deputací spolků, studentstva a na 60 pravoslavných kněží s arcibiskupem Jeaniciem. Přijely dvě vojenské kapely, silný sbor zpěváků, všelijací kejklíři a ohňostrojci, fotograf a různé havěti celé desítky. Dvě stě vojáků a tři setniny kozáků mělo udržovati pořádek a dělati parádu. Bohatá bohoslužebná roucha a tisíce ikon (obrázků) jako památky na podělování bylo uloženo v několika bednách.

V 7 hod. ráno rozezvučely se zvony býv. dominikánského chrámu, tak že lid slyše jejich velebný slavnostní hlas, vyběhal na ulice, nevěda, co se děje. Již o 5. hodině ráno přijížděly povozy z celého okolí, tak že okolo katedrály se jich tísnilo několik set. Všichni se tulili do zadu za zvonici, jedině kteří byli nemocní od kozáckých ran, zůstali na vozích. Dostavili se všichni z rozkazu, jehož nesplnění znamenalo vysokou pokutu. I za Buhem v pravoslavných vesnicích již dva týdny napřed byla slavnost a bezplatné při ní pohostění oznámeno a lid pozván. Dostavili se četně, přišli hojně i židé, kteří musili krámy své zavíti.

Za neustálého hukotu zvonů a jeku lidu hustě seřazeného od biskupského paláce až do chrámu ubíralo se panstvo do cerkve. Fotograf se neukázal, neboť již včera tak se opil, že ležel v bezvědomí a onemocněl. Poněvadž ve vnitřku chrámu nebylo místa, zůstali sjednocení na hřbitově venku k velké své radosti. Arcibiskup měl krátkou, ale slušnou promluvu. Po něm mluvilo několik kněží velmi ostře proti Polákům a katolikům, tak že arcibiskup přerušil jejich kázání a přistoupil k bohoslužbě. Byla skončena teprve kolem druhé hodiny po poledni. Když sjednocený lid nedal se pohnouti, aby složil hold arcibiskupu, odešel tento z chrámu a gubernator Gromeka mluvil k lidu, vyzýváje ho, aby popíjel a jedl, by dlouho pamatoval na slavnost. Pílo, jedlo, hodovalo se všude, hudba hrála, nadšené přpitky byly proslovovány, křik „hura“ se rozléhal a do toho mísil se mehtný slavnostní hlas zvonů.

Arcibiskup znaje pozadí slavnosti, nebyl svůj. Sestoupil k lidu, aby ho podělil obrázky. Ale sjednocení nechtěli ničeho přijati, tvrdíce, že jsou katolíky.

»Tak nechcete býti pravoslavnými?« tázal se vládně arcibiskup.

»Nechceme nikdy, jen úřady naše nás k tomu nutí«, dostal v odpověď.

»Když tedy nechcete, nebudete, nikdo vás k tomu nemůže přinutiti. Vezměte si aspoň na památku carský dárek a obrázek Matky Boží častochovské.

»Památku rádi přijmeme, katolíky zůstaneme a za vás i za cara se pomodlíme«. Vděčně políbili arcibiskupu ruku. Gromeka a náčelníci jsouce svědky toho, vztekali se zlosti, ale museli mlčeti.

Arcibiskup, nejša s nastrojenou komedií spokojen, již nenocoval v Janově, ale odjel do Varšavy. Nyní holdování neznalo mezí. Ovšem že nescházely pozdravné, pochlebné telegramy carovi, carevně, sv. synodu a nadšené zprávy pro noviny.

Na ulici hodovali všichni, kdo měli hrdlo. Vojsko, strážníci a četníci byli do němoty spiti. Na slané slanečky byla žízeň, a jísti a pít bylo co. Právě cegie nastaly večer. Hudba, jak mohla, hrála, chňostroje četné byly vypáleny, mládež ze zvědavosti plnila ulice a jsouc častována, zůstala. Kdo mohl, dal se do tance. Těžko vypsati, co se vše událo, když nastala čirá noc. Spiti kozáci uchytovali dívky a ženy, pláč a křik nešťastných se všude rozléhal. Čtyři spiti účastníci navracující se v noci domů, spadli do řeky Buhu a utopili se; celkem sedmnáct osob slavnost tu odneslo smrti.

Janovští vskutku dlouho pamatovali na »ruské misie«, ale k jejich chvále budiž řečeno, že z katolického místního obyvatelstva jen málo se jich účastnilo slavnostního hodování.

V obci Pratutíně, když okresní hejtman po dobrém ničeho nemohl svést, předal roli plukovníkovi Steinovi, rodem Němci luteránu. Jal se dokazovati lidu, že ze všech náboženství pravoslavné jest nejlepší. Když se ho tázali, proč sám nepřijímá pravoslaví, veřejně se lidu vysmál, dal vojskem otočiti hřbitov, na němž sjednocení byli shromážděni, hájce chrámu svého, kázal nabít na ostro, zatrubiti k útoku a vojenskou mocí se dostatí do kostela přes mrtvolu nevinných věrných jeho obránců. K útoku byl dán povel. Věřící padají na tváře a zpívají nábožné písně *Pod Tvoji ochranu*, »Před oči Tvoje, Pane«, všechny ty písně slevají se v jedinou modlitbu, v jeden chór, v jednu prosbu k Pánu Bohu. Všichni byli hotovi skonati u kostela a krev svou prolíti na svědectví sv. víry. »Jen po mrtvelách našich dostanete se dovnitř«, volali ze hřbitova otočeného pevnou zdí.

Plukovník vida neústupnost lidu, kázal vojsku odstoupiti na 10 kroků, po druhé zatroubiti a vystřeliti. Padá první mučedník k zemi, věřící kupí se kolem něho, ale nezoufají, nýbrž obna-

žují prsa a volají k vrahům: »Popřejte i nám takovou smrt!« Byli by střileli zajisté dále, kdyby náhodou koule nebyla ranila vojína z protějška. Jakmile však viděli někoho klesat v řadách svých, bylo dáno znamení k ústupu. Na hřbitově leželo třináct mrtvých a několik desítek raněných.

Tu se jali vojini sekerami bušiti do dveří, az povolily, a s bodákem v ruce řítily se na bezbranný lid. Týrali ho, bili, sekali, mrzačili a pak všechny svázali provazy a na noc odvedli do chlévů, prozatímních to vězení. Příštího dne raněné odevzdali jejich rodinám, poslali k nim lékaře, aby je léčili. Než ranění ukrývali rány své, chtěli trpěti jako mučedníci za víru, s obdivuhodnou trpělivostí a odevzdaností do vůle Boží snášeli muka svá, až mnohé smrt vysvobodila.

Plukovník pak s popem násilně otevřeli dvěře kostelní, za účasti vojska pohřbili mrtvé a srovnali revy se zemí, jež udeptali, aby sjednocení mrtvol nevyzvedli a nepohřbili po katolicku.

Ostatními věrnými naplnila se blížká vězení, v obci byly zůstaveny tři setniny kozáků živých na účet obyvatelstva. Nová muka mu ještě plukovník připravil. Sám týral lidi, bil, kopal, vlasy z ubohých trhal, tak že někdy býval tak znaven, že vojíní ho museli naložiti na povoz a do Bialé zavěsti. Měl-li kdo jméno Josafat, pokutoval jej nebo rodiče jeho. Ubožák chtěl se takto pomstiti na mučedniku, sv. Josafatovi. Zboží, dobytek, vše pošlo na vydržování vojska, denně byly doporučovány bezúčelné roboty, jako sbírání sněhu a blata rukama s cesty, k němuž po celé dny byly naháněny i ženy a děti. Ve vězeních někteří byli držáni i sedm let, mnozí posláni do hloubi Ruska, a kteří byli puštěni pak na svobodu, byly to hotové mrtvoly, oblačené kosti v sešlou kůži lidskou, ale s čistou andělskou duší. Kromě všech ztrát bylo vynuceno na nich ještě pokuty na 60.000 zlatých.

Ve farnosti Kornici vyhnali za tuhé zimy obyvatelstvo do sněhu, tam je tloukli a nechávali mrznouti. O štědrém dni r. 1874 je opět vyhnali na roboty sněhové a celou svatou noc nechali je za třeskuté zimy venku na poli bez přístřeší s obaženou hlavou. Tam svítili mučedáři jitřní. Na slavný den Božího narození předvolal si velitel některé občany a pravil jim: »Poněvadž chcete zůstatí úpornými katolíky a Poláky, každému muži vyplatíme po 100 ranách nahačkami, ženám a dětem po 50, abyste pamatovali na ten svátek a měli i hojnou koledu«. Celý veliký den byly udíleny rány, tak že většina obyvatelstva silně krvácela. Rány dal opakovati po tři dny, a když zůstávali úpornými, čtvrtý den dal za kruté zimy venku na poli svléci ubohé oběti se šatů, muže i ženy, a dal je do krve opět bičovati. Sníh se červenal krví mučednickou, ale zůstali přes všechna ukrutenství věrní víře své. Pak kázal, aby každý hospodář přivedl vola a sám jej pro kozáky zabil. Mimo to různého dobytka, drubeže a zboží bylo vybráno velmi mnoho. S koňmi byli vysíláni na bezúčelné

formánky od dědiny k dědině, jen aby je sužovali, zatím co doma zůstaly ženy a děti byly bity od kozáků.

To vše ještě nestačilo; 27. ledna všichni od 16 do 80 let byli tázáni, zda přijímají pravoslaví. Všichni odpověděvše záporně, byli bití, a to 200—400 ranami. Omdlévající třeli kozáci sněhem a polévali vodou, ale bili dále, až tyrani sami zemřeli pozbyvali síly. Někteří zbiti skonali pod ranami na místě. Mnoho jich bylo nemocno ještě od ran utržených o vánocích. Leželi na lůžku bolestném. Když byli tázáni o změně víry, odpovídali, že na nic jiného již nemyslí, než aby skonali jako dobří katolíci a stanuli na soudě Božím. Když viděl, že by je k smrti dobil, kázal před jejich očima nahajkami bít děti od desíti let, z nichž některé ranám podlehly. Byli to malí mučedníci hodní rodičů svých.

Ve farnosti Mšané po všech možných ukrutnostech bezvýsledných přistoupili k nucenému pravoslavnému křtu dětí. Mužové byli odvedeni do vězení, a vojsko bylo rozesláno po domech, kde byly děti, aby je vyrvalo bezbranným samotným ženám.

Pop s dáky byl pohotov, a čekal s náčelníkem jen, až kozáci přinesou jim děti pokřtít. Než ukázalo se, že není věcí snadnou vyrvat děti z náručí matek. Matky zvěděvše to, zamkly se uvnitř domů. Bylo třeba sekerami odstraniti k dveřím přibité ploty a koly a dvěře otevřítí násilím. Kozáci obcházelí stavení, a báli se malým okénkem nahlédnouti dovnitř, aby jim stačné ženy nevyklovaly oči. Užili lsi. Vzkřikl, že vesnice hoří na několika stranách, myslíce, že ze strachu matky s dětmi vyběhnou. Než zmýlili se. Ženy byly ochotny raději státí se obětí plamenů, než připustiti pravoslavný křest svých dítek.

Náčelník čekal a s ním pop, a kozáci lupu nepřinášeli. Proto rozkázal jim užiti násilí. Dvěře byly sekýrami rozštíhány, a kozáci vnikli dovnitř.

Ženy s dětmi byly buď na peci schoulené, v komíně skryté, na půdách a v kurnících se tísnicí, chránice jako lvíce pokladu svých. Kozáci je táhali za ruce, nohy, vlasy, uši, bili do krve nahajkami, ale matky branily a děti se jich pevně držely.

Za tohoto boje udál se na ulici jiný výjev. Z vedlejší vsi vezli kozáci na vozích ulcopené děti ke křtu. Za nimi s křikem ubíraly se plačící matky a starší děti, svolávající pomstu Boží na tyrany. Kozáci s vozů oháněli se nahajkami, bili matky, kdykoli se přiblížily, aby lupičům odňaly miláčky své. Mnohá matka i několikokrát klesla cestou pod nemilosrdnou ranou, ale vždy našla ještě síly, aby se vzmužila a kráčela dále.

Konečně povozy a za nimi zástup žen plačících, rozervaných s rozčuchanými vlasy, politých krví stanul před náčelníkem. Ihned pochopil stav věcí, proto kázal oddělití ženy a střežití je kozáky. Byly jako lvíce. Drápaly, kousaly je, ale i hladily je po tváři, líbalv jim ruce a s usedavým pláčem volaly: »Můj

sokolínku, můj pane, pusť mne k mému nebohému dítěti, k mému věčnému sirotku, k mému andílku, aby rohatý ďábel nevzal dušičky jeho. Jsem matka jeho». Jiné statečné házely kamením, blatem, dřevem do cken, kde pop chystal se ke křtu jejich nevíňátek. Křičely: »Raději zabijte nás i naše děti, než abychom musili žít pod takovými odpadliky«.

Náčelník kázal svázati ženy, neboť se bál, že mu vybijí všechny světnice. Ale nastala tu nová, nepředvídaná těžkost, na kterou nemvslili ani náčelník ani pop. Měli děti, měli popa, ale nebylo kmotrů, a to kmotrů ochotných, aby platně úřad ten zastávali. O kmotra ještě by nebylo bývalo potíže, byl tu náčelník, nebo kterýkoli kozák pro všechny to mohl učiniti, ale hůře o kmotřenku, byť i jen jedinou pro všechny a třeba i za velké peníze pro pravoslavi.

Kozáci se rozběhli po vesnici a za nimi náčelník sám, zvali pěknými slovy k té důstojnosti ženy, slibovali hojné odměny, ale dostali za odpověď, aby jich nepokoušeli, jako pokoušel lákavými sliby ďábel Krista Pána

Konečně po marném běhání vešel rozlícený náčelník do domu Anastasie Stefaninkové a přísně ji poroučel, aby úkol ten převzala. Když se zpěchovala, dal jí vyfati 100 ran nahajkami, ale nechtěla; znovu 100 ran přidáno a pak ještě 150, tak že zbrocena jsouc krví a těžce oddychujíc, když po přestálých mdlobách přišla opětně k sobě, jekotala: »Kdybyste mne každý den tak mučili, pokud dýchatí budu, vždy stejně vám budu odpovídati, že nepůjdu k pravoslavnému popu a nebudu kmotrou při pravoslavném křtu«.

Náčelník proklínaje vše odešel, soptě zlostí, že ztratil tolik času a ničeho nezískal.

Pop zatím několik dětí zemdlených tolika útrapami pokřtil rychle vodou z obavy, aby mu před očima neskonaly, a ostatní s proklínáním kázal náčelník odevzdati matkám jejich bez pravoslavného křtu.

Kdo vypoví neskonalou radost statečných zmučených matek? Jejich hrdinnost byla odměněna, dítky zůstaly bez pohany pravoslavného křtu. Byly již pokřtěny všechny od kněze katolického. Byly Pánu Bohu vděčny, že jim dal trpěti nejen za jejich viru, nýbrž i za svatost jejich dětí.

Když náčelník a pop opustili farnost, pozdravivši se z ran Marie Czajkova dověkla se do Siediec, aby navštívila tam muže uvězněného pro úpornost, s ním se potěšila, zaplakala, jemu si postěžovala a s ním se rozloučila. Nejsouc stráží připuštěna, vylezla na zeď, chtěla ji přeskočiti a tak se do vězení dostat. Ale stráž ji chytla, zbila, co muži nesla, odňala, uvrhla do vězení a tam ztýralou, nemocnou nechala o hladě po několik dní. Konečně bývši vypuštěna setva domů se dověkla a za týden na útrapy skonala, zanechavši dvě sirotky a malinké hospodářství.

Policeie dozvěděvši se o smrti její, ihned sdělila to uvězněnému muži, žádajíc, aby podepsal, že přistupuje na pravoslaví, a bude propuštěn na svobodu k sirotám. Než bohatýrský mučedník odmítl toto satanské pokušení. Byv uveden do kanceláře, vypovídal, že ví již, jak žena jeho byla pobita strážníkem a že zemřela ze žalu a na utrpené rány. Jest mučedníkem u Pána Boha, proto on chce býti hodným ženy své a půjde v jejich šlépěích, aby též za víru jako mučedník skončil. »A děti, moje sirotky«, vzlykal usedavě pláčem a bolestí a klekl na kolena, »těch ujmou se dobří sousedé a povědí jim, že jsou dětmi rodičů umučených za svatou víru, a doufám, že dítky mé též budou mučedníky«.

»Prokletá duše polská«, zasyčel úředník, jako by neměl ani radosti nad tolika čerstvými hroby svatých mučedníků a zakončil ten bolný, trapný výjev tím, že poslal Czajka do vnitra Rusí, kde brzy i skončil.

Úřady užívali různých prostředků, aby přinutily sjednocené k podpisu na pravoslaví. Vše možně jim znesnadňovaly a zabráňovaly přístup do katolických chrámů, kde chtěli plniti své náboženské povinnosti. Byla vigilie sv. Antonína, patrona fary huszlevské, kam docházeli. Na všech cestách a stezkách byla rozestavena stráž, kteráž vracela lid jdoucí na kostelní slavnost. Poněvadž ani přes lecky a bahna nemohli se dostat, počkali noci, kdy za tmy přece se mohli připlížit a dostat až ke kostelu, jež ráno již obtáčeli, konajíce pobožnosti své. Jakmile stráž to zpozorovala, pokud mohla, pochytala je, zapsala, aby mohla jim uložití veliké pokuty, a uvrhla do vězení blízko kostela. Od tamtud zavzněly o slavnosti jejich vroucí modlitby a nábožné zpěvy, tak že se zdálo, jako by Huszlev o svém posvěcení měl dva chrámy, jež slučovala jednotu víry, modlitby a pláč. Zpěvy, žalmy, hodinky, litanie a růženec zazníval z obou míst.

Kněz napomenul stráž, aby zanechala takových pohoršlivých výjevů, ale byl za to peněžitě pokutován a odstraněn z farnosti, jako by škodil pravoslaví.

Ve farnosti Prochenkách užívali těchže prostředků násilných jako jinde. K většímu neštěstí odpadl ještě veřejně k pravoslaví kněz tamější, jenž znaje velmi dobře místní poměry a jednotlivé osoby, velmi horlivě pomáhal kozákům v jejich slidičství a při všech pracích jejich. Pro neposlušnost bylo mnoho občanů uvězněno, všichni byli pokutováni, 400 kozáků přišlo do vesnice a řádili, jak mohli. Po čtrnáct dní v zimě byli všichni občané denně svoláváni ke škole a na odpověď, že nepřistupují k pravoslaví, byli biti 100 ranami bez rozdílu věku a pohlaví; nic nedbáno, byli-li nemocní.

Úpornost jejich chtěl čiměkciti okresní hejtman Klimenko tím, že všechny od 15—80 let z příslavených vesnic dal svolávat a kázal jim s odkrytou hlavou naproti větru ve sněhu a v dešti státi za dědinou v otevřeném poli od úsvitu do noci. Za

největších vánic a palčivých větrů stáli pod širým nebem, jediné kašlem a pláčem projevující známky mučednického života; v bohatýrském srdci jejich spočíval však klid a pokoj svědomí, neboť chtěli radostně trpěti a vytrvati v utrpeních až do smrti za sv. víru. Tak byli trápení plné tři týdny i v neděle a svátky.

Zajímavý případ udál se ve farnosti Vitulině. Když tamní kněz přestoupil na pravoslaví, dostavili se k němu občané, žádající ho, aby jim vydal klíče od katolického kostela, když přestal býti katolickým knězem. Z bázně a opatrnosti vydal je tamnímu učiteli pravoslavnému a starostovi obce. Když učitel viděl zástup občanů jdoucích k němu pro klíče, tak se polekal, že utíkal do hospody, kde, jak obvyčejně, častovali se četníci a strážníci, aby se dal pod jejich ochranu. Ale ženy pustily se za učitelem, jenž vida, že jim neuteče, dříve než dosáhne hospody, utekl se ke kříži stojícímu u cesty, objímal jej a křičel o pomoc. Ženy jej obstopily a měly velikou radost z obrázku, jak pravoslavný objímá katolický kříž.

»Hola zlosynu!« volaly na něho se smíchem ženy. »Vláda tvoje zabíjí lidi, od víry a od kříže nás odhání, a ty, vyzvědači, udáváš jí, že my se proti ní bouříme. Nyní, když na tebe přikvapila bída a strach, vřeštíš při našem svatém kříži, objímáš jej a dovoláváš se jeho pomoci. Dáme ti též nějakou památku«. Aby mu nahnaly ještě více strachu, žertem počaly odvazovati přepásky a skládaly je do dutek. V tom jel cestou kněz z blízké osady Adam Artychovič, známý přítel pravoslaví. Vida, co se děje, seskčil s kočáru a jal se osvobozovati učitele. Ženy tohoto zanechavše, neboť bez tak u paty kříže by se ho nebyly ani dotkly, chopily se odpadlého kněze, jež dobře znaly. Jedny důtkami ho šlehaly, jiné sypaly mu písek s cesty do očí a za krk, jak jen mohly. Stěží kněz vyvázl a dostal se do kočáru, ale zachvělo se svědomí jeho hanbou a studem, že před ukřížovaným Spasitelem, jehož zradil a od víry odpadl, dostalo se mu veřejně zaslouženého trestu od sjednocených žen. Vzal si to tak k srdci, že ihned odvolal svůj podpis na pravoslaví, zřekl se ho, vzdal se fary a žil odloučeně v tichosti v gubernií sídlecké, často ústně i písemně projevuje vůči svým přátelům a příbuzným, že jest od té doby nesmírně šťasten a že denně při všech modlitbách pamatuje na ženy vitulínské a děkuje Pánu Bohu, že, jak zasloužil, jej pokáral a pokoril, ale i pravoslaví zbavil.

Ve vsi nastalo pronásledování jako jinde. Byli bití, polonazí stáli na mráze a ve sněhu celé dny, byli pokutováni, věznění atd. Když po několika týdenních mučeních nic nespravili, část kozáků odešla do vedlejší vesnice Osovky; náčelník slavnostně tam prohlásil, že ve Vitulině přijali všichni pravoslaví, a aby se o tom nemohli přesvědčiti, otcčil kozáky celou vesnicí, tak že nikdo nesměl přejíti. Vesničané ovšem neuvěřili a tu byli mučeni jako v jiných vesnicích. Ve Vitulině i v Osovce na utrpené rány z přestálé zimy několik jich zemřelo.

Ve Svorách začali nuceným křtem dětí. Okresní hejtman dal napsati na dvěře každého domu, kolik dětí má býti odevzdáno ke křtu. Děti byly už všechny pokřtěny od kněze katolického, ale pravoslavní kněží neuznávající to, neplatně a hříšně křtili po druhé.

Strážníci přišli napřed do domu Michala Savčuka. Žena jeho zvěděvši, proč přicházejí, rychle vhodila na pec poleno, sekeru, nůž a hrnec horké vody a s děckem sama tam vlezla, jsouc hcteva ku všeliké obraně. Muž beze všech okolků strážníka vyhodil za dvěře, jež za ním zamkl. Hned přiběhlo několik strážníků, dvěře násilím vylámali, okna vytloukli a dostali se do světnice. Na Savčuka se vrhli, spoutali jej, do krve zbili a vzavše ho za nohy, vyhodili jej na dvůr svázaného. Nyní se pustili do ženy na peci, aby jí vyrvali děcko. Strážník přinesl zapálenou otýpku chvojí, aby kouřem a dýmem jako tchoře ji z její skrýše vypudil. Savčukova vodou oheň zalila, a co jí zbylo horké vody, vylila na strážníka, který lezl na pec, aby ji odtamtud dostal. I několik hrotků studené vody na ni vlili, jen aby ji dostali ven, ale statečná žena mužně se bránila jako podrážděná lvice tu nožem, tu sekerou, tu polenem. Nic nepředili, ženu s dítětem nechali, ale muže svázaného odvěkli do vězení.

Podobný výjev odehrál se i v domě Aleksandra Verezy. Žena rovněž utekla na pec, muže svázali a vyhodili na dvůr. Ale zatím, co se natáhali se ženou, dceruška otce odvázála, jenž s pomocí několika sousedů strážníky vyhodil ze světnice a stavení zamkl. Než sesílené hordy strážníků násilím domek otevřely, pět mužů svázaly a pustily se do ženy. Dostali ji za nohu, kterou do krve zbili, táhli ji s pece, ale tak křičela i s děckem a hrozila, že je raději udusí, než jin vydá, tak že strážníci též s nepořízenou odešli.

Vojsko kozácké žilo v osadě několik let na účet jejich obyvatelů. Vesnice byla konečně tak vydrancována, pokutami a vojskem zbídačena, že nebylo ani obilí, ani dobytka a drůbeže, ani peněz a kouska chleba, ba ani plotu, dokonce i některé střechy, hospodářská stavení a chaloupky kozáci spálili, tak že nastal veliký hlad, a vojsko se musilo živiti na státní útraty, nemohouc ani násilím ničeho dostati od obyvatelstva, protože ničeho nemělo.

Hmotné Svory byly úplně zničeny, ale duch, stálost ve víře, nepoddajnost vítězily, ba ocelily se den ode dne. Sjednocení podávali nezvratný důkaz, že nejenom jsouce v blahobytu, nýbrž i v největší chudbě a bídě, dovedou snášeti s odevzdácností do vůle Boží nejtěžší muka na oslavu a čest sv. náboženství a k hanbě pravoslaví.

Na vojsko ruské působila statečnost a neohroženost sjednocených dle zpráv ruských důstojníků velmi nakazlivě. Neboť z blízka se přesvědčili na vlastní oči o opravdovosti a svatosti jejich života, o jejich určitých a vážných zásadách, tak že ne-

kterí vojíní sami počali se klániti ke katolicismu. Aby toto nebezpečí bylo odstraněno, měnili vojáky každého druhého měsíce.

Důstojníci v rozmluvě s obyvatelstvem často se tážávali, není-li jim líto dobytka a peněz, které bezúčelně sami chtějí tráti. Odpovídali se slzou v očích, že jest jim všeho toho líto, ale jakáž pomoc? »Už nejínak myslíme a utěšujeme se, že jest v tom vůle Boží, a že na dobytek sesílá Všemohoucí jakýsi mor a o ostatním myslíme, že nás stihá totéž, co stihlo spravedlivého a trpělivého Joba. Třeba Pánu Bohu děkovati, že nás zachovává při pravé víře, neboť bez víry člověk nemá ceny«.

Okresní hejtman přijížděl do Svor každý pátek a dával vojskem vybíratí pokuty za každé nepokřtěné dítě 5 zlatých denně. Pckud mohli, obyvatelé platili, ale konečně peněz nebylo. Tu dal vybíratí týž obnos za týden, pak za měsíc. Ale konečně nebylo možno ani za měsíc pokuty sehnati, neboť obyvatelé skutečně už neměli, byli položebráky. Hejtman dával v takových případech zabavovati nářadí, nábytek, šatstvo, zkrátka vše, co mohli vojíní odnésti, ba i doškové střechy strhovali a prodávali za směšnou cenu židům.

Nemožno vyléčiti všech strastí a bēd, jež svorští trpělivě snášeli po několik let. Chudáci orali, síli, pole obdělávali, žali a domů úrodu sváželi pod vojenským dozorem, ba obdělávali nejen své, nýbrž i pro vojáky vše zdarma na vlastních pozemcích. Bylo to otroctví ne jinaké jako za faraonův egyptských. Co jim pole rodilo a veškeru práci jejich spotřebovali kszáci.

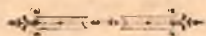
Ve Svorech 80 hospodářů zaplatilo jen na pokutách 600.000 zlatých.

Pcněvadž neměli vlastního kněze a kostela, slavili svátky s katolíky latinskými. Za všeobecné bídý, nouze a hladu smílovali se tito nad nešťastnými bratry svými a podarovali jim něco mouky, chleba a vůbec jídla na Štědrý den, by aspoň hod Boží vánoční mohli oslaviti. Sotva vojáci o tom zvěděli, ihned před štědrovečerní večeří obcházelí domy, se stolů a od úst rvali plačícím hladovým dětem chleb a vše, co od jídla našli.

Posudky.

Jiří Sahula, Staročeská církev národní, Olomouc 1919. Str. 141. Jest to jedna z nejpoučenejších a nejzajímavějších knih napsaných v přehledu o církevních poměrech staročeských. Oceňuje po zásluze důmysl a věhlas našich sv. apoštolů a význam jejich nábožensko-církevně-národních snah, třebaž nesouhlasíme, že dle dějepisce Novotného ospravedlňuje protimethodějskou činnost Svatoplukovu. Podává vznik, vývoj a působení zeměpanské a šlechtické církve v Čechách a na Moravě, která nebyla národní, odvislé postavení vyššího i nižšího duchovenstva na knížeti a šlechtě, odkudž vznikla jeho malá vzdělanost a nízká úroveň mravní. Pravomoc biskupova byla spoutána, za to kláštery působily obrodně. Čeští světcí jsou nejoddanějšími přívrženci apoštolského stolce v Římě, nepřímě působili k nejmocnějšímu zanicení vlasteneckého citu. Ukazuje, jak církev byla oporou státního soustředění českého státu a tím zabezpečovala národu budoucnost. Církev měla veliký význam pro celistvost země české, pro panovnický dvůr, povznesení mravní úrovně a vzdělanost. Zvláště dnes, kdy se upravuje u nás nový poměr církve a státu, jest záhodno znáti poměry ty v době cyrillomethodějské a jak se pak vyvíjely u nás dějinně. Církev vychází s dějinného hlediska jako vítězná nositelka svobody, vzdělanosti, jeví se jako mocná záštita a podpora státu. Knihu doporučujeme co nejvíceji.

◀ ROZMANITOSTI. ▶

Návrh pro eucharistický sjezd Slovanů na Velehradě podal v »Nasinci« farář Ant. Březina. Mezi jiným praví: »Kolik bouří od posledního eucharistického sjezdu nad vlastní naši se sneslo? O život bylo nám zápasiti ve světovém boji. Mohutné sídlo Hohenzollernův i Habsburgů již kleslo. Jen Velehrad náš rozkvétá vždy znova. 1050 let uplynulo, co na Velehradě oltář Hospodinův září, a to zásluhou našich věrověstů, apoštolů slovanských, sv. Cyrilla a Methoda. Pravdě hodno i spravedливо i slušno by bylo, aby národové pokřesťeni sv. Cyrille a Methodem díky vzdali králi králů vládnoucím nad národy, který jim nedal zahynouti a nyní jim propůjčil svobody. Které místo pro Slovaný by se k tomuto účelu významněji hodilo jak náš posvátný Velehrad, kolébka křesťanství mezi Slovaný? Který způsob tohoto dlučinění byl by vhodnější nad eucharistický sjezd?« Myšlenka zajisté krásná, velkolepá, úvahy hodná. Letos jest naprosto neproveditelná pro dochvívající ještě třesy válečné, a v nejbližších letech? Hlavní překážkou jest nedostatek místa ubytovacího. Již za nynějších větších poutí není kde umístiti poutníky, tím méně hodnostáře. Jak náležitým jeví se provedení myšlenky dra. Stojana, postaviti tam poutní dům se všemi vymoženostmi. Šbirá naň již skoro čtvrtstoletí, vždy vdoviny groše, a doufejme, že sám dr. Stojan dokončí tam ještě své životní dílo.

Svátek sv. Cyrilla a Methoda jest prohlášen v Jugoslavii za svátek všeobecní. Myšlenka Strossmayerova vítězí.

Církevní samospráva katolíků na Slovensku. V minulém čísle »Apoštolátu« přinesli jsme článek od člena N. S. dra. Frant. Jehličky, v němž líčí přípravy slovenských katolíků pro církevní samosprávu. Týž pisatel vypracoval stanovy požadované církevní samosprávy a předložil je církevnímu přípravnému stoglavu (sboru stoletnému), jenž stanovy schválil v Bratislavě 8. dubna t. r. Podáváme je přehledně u výtahu. Majetkové záležitosti církevní spravuje zvláštní sbor složený z katol. kněží a laiků. Všechn dosavadní církevní majetek na Slovensku ať převezme ústřední výbor všech diecesí, utvoří z něho slovenskou náboženskou Matici a vyplácí z ní všechny církevní potřeby, platy kněží a podporuje záležitosti školské a lidumilné. Sporné věci s církví v Maďarii uspořádá si ústřední výbor sám, a bude-li třeba, požádá i vládu československé republiky. Právo patronátní se zrušuje a všechny církevní budovy se předávají farním obcím. Tyto tvoří všichni členové římskokatol. vyznání obývající v obvodech farním. Farní obec stará se o hmotné a osvětové potřeby náboženské obce a spravuje církevní majetek farnosti, jež tvoří církevní pozemky a kapitál, výkupné z patronátních závazků, příspěvky z ústřední náboženské Matice a po případě daň uložená farníkům. Správu farní obce vede místní výbor, jež volí každý katolík 21-letý, manželé, učitelé a varhanici i méněletí. Z volby jsou vyloučeni z církve vyobcovaní a členové církvi zakázaných společností, odsouzení pro zločin ještě do tří let po přestání trestu, rozvedení manželé a žijící v divokém manželství. Volení mohou být jen mužové od 30 let. Výbor potvrzuje biskup, úřad jeho jest čestný a trvá pět let. Vede správu a soupis všeho církevního majetku obce, přijímá a vyplácí peníze, obstarává nákup potřebných věcí, sestavuje roční rozpočet vždy v říjnu a schodek rozvrhuje na církevní daň. Na jeho hospodářství dozírají děkani. Každé biskupství má výbor diecesní sestávající z 15 kněží volených tajným hlasováním od veškerého duchovenstva a 15 laiků volených od farních obcí. Předsedou je biskup. Spravuje jmění připadající biskupství a stará se o biskupský chrám, residenci, seminář, kancelář, školy, sirotčince a j. katol. budovy a ústavy dobročinné. Dohlíží na hospodářství farních obcí, schvaluje jejich rozpočty a řeší jejich sporné záležitosti. Ústřední výbor sestává z předsedů diecesních výborů, 2 kněží od výborů těchto volených a 1 laika voleného od diecesního výboru. Předsedou jest arcibiskup. Spravuje všecek majetek ústřední náboženské Matice, vyplácí platy biskupům, jeho rádčům, vysloužilým kanovníkům, platy a výslužné všemu duchovenstvu. Důchodu bratislavských kanovníků budou požívatí universitní profesori bohoslovné fakulty v Bratislavě. Ústřední seminář bohoslovecký bude pro celé Slovensko jen jeden v Bratislavě. Na Slovensku má se zřídit šest biskupství: nitranské, bystrické, rožňavské, košické a bratislavské. Hranice jejich upraví Řím. Na Slovensku bude jeden arcibiskup. Biskupství se obsazují, že ústřední církevní výbor navrhne hodné kněze Římu, jenž z nich vybere biskupy. Faráře jmenuje biskup, slyšev o tom napřed své rádce a mínění patřičného farního výboru. Tak se obsazují též jiná místa v diecesi. Každý jiný dosavadní způsob bude neplatný. Děkany jmenuje biskup na 5 let z terna sestaveného od duchovenstva. Kapituly se zrušují, nynější kanovníci neschopní duchovní správy dostanou pensí. Profesory bohoslovné fakulty bratislavské navrhuje fakulta a jmenuje vláda, slyševši o tom arcibiskupa. O pensiování kněží rozhoduje biskup se svými rádci. Členové všech výborů složí napřed přísahu, že nejsou členy některé společnosti zakázané církví. Jednací řečí v ústředním a diecesních výborech je slovenština, ve farním výboře mateřština většiny farníků. Provinciální sněm má právo po 3 letech stanovy ty poopravit.

Volba nových biskupů na Slovensku. Poněvadž poměr církve a státu dosud není v naší republice upraven a na Slovensku kromě Kolbri-Fischera není ani jediného biskupa, a přece poměry jsou vážné, že nutí všechny zodpovědné činitele, aby co nejdříve se postarali o obsazení biskupských stolic, vypracoval přípravný církevní sbor (stoglav) způsob, kterak by se měly obsadit poprvé biskupské stolice. Volbu provedli kněží ze stoglavu a 25 laikův a volbou navržené kněze odporučil prezident sv. Otcí, aby prvního arcibiskupa a ostatní biskupy jmenoval. Nejvíce hlasů obdržel Andrej Hlinka.

Význam práce na poli náboženském v Jugoslavii. Charvát lw. Andrić rozepisuje se o osvětově politickém životě katolíků v Jugoslavii a jejich úkolu v budoucnosti praví při stati o Srbech: »Katolických Srbů jest krásko. Jsou snad v Srbsku, ale počet jich není veliký. O nějakém katolickém hnutí srbském doposud nemohlo býti řeči. V řadách charvatského hnutí ozývá se přání, aby u Srbů bylo vyvoláno našemu (katol.) hnutí obdobné pravoslavné hnutí s osvětovou prací obdobné naší. Dnešní pravoslavi srbské je sídlem liberalismu. Kdyby však na podkladě pravoslavně náboženském vzniklo u Srbů národní hnutí, byly by naše styčné body v boji proti liberalismu vždy těsnější. Mimo to by náboženské uvědomění, které Srbům naprosto schází, sblížilo jejich duším ideu unie. A tak bychom se sešli nejen v tomtěz vlastním státu, nýbrž snad také v téže církvi.«

Italové vězní charvatského biskupa dra. Mahniče. Italská zuřivost vůči Jihoslovanům vybíjí se na všech vlastencích, kteří jsou v dosahu italské moci. Neohroženým zastancem národních práv charvatských jest krčský biskup dr. Mahnič. Poněvadž utvrzoval duchovenstvo i lid nejen u víře, ale i v lásce k vlasti, odstranili násilně a podvodně Italové biskupa z Jugoslaviie a odvezli jej na neznámé nám místo. Francouzské listy píší o tom: Italské úřady měly v úmyslu biskupa Mahniče odvésti do Itálie. Na to však osobní biskupův lékař, Čech dr. Staněk, podal žádost, aby se z ohledů na vážné poškození zdraví biskupovo od tak daleké cesty upustilo. Po dohodě s vojenským lékařem italským bylo ustanoveno, aby byl biskup odvezen z ostrova Krku pouze někam do bezprostřední jeho blízkosti. Biskup pak sám vyslovil přání, aby se tak stalo do sousedního města Senji na chorvatském pobřeží. 14. dubna hlásil se o 6. hod. ráno u biskupa italský důstojník a sdělil mu zprávu admirála Cagni, podle níž byl pobyt v Senji biskupu přislíben. Zároveň mu oznámil, že je pro něho připraven torpedoborec, aby jej tam přeplovil. Na biskupovy prosby bylo mu dovoleno, aby jej dr. Staněk a Pater Radić provázeli. Jakmile člun vyplul z přístavu, představil se biskupovi kapitán lodi a sdělil mu, že jej musí podle rozkazu jiskrové depeše dopravit do Ancony do Itálie. Tak se též stalo. V Anconě byl biskup odloučen od svých průvodců a odvezen dále do neznámého místa. P. Radić a dr. Staněk byli ponecháni svému osudu.

Sjednocení Rusové do československé republiky. V celém Podkarpatí skoro od hranic bukovinsko-rumunských v hloubce do Uher až po Tisu, pak Munkač, Užhorod, Bardiiov až i poněkud za tok Sanu obývají »uherští Rusini«, kteří sami se zovou »kresteny, Rusnaky, ruský lidují. Jsou to z části svérázní, zajímaví Huculové. Ač jsou osvětově velmi pozadu, znát z nich sotva 15% psátí a čístí, přece před válkou zavalul mezi nimi odvážný proud protiukrajinský a citili se za jedno s velkým národem ruským. Za vpádu ruského vojska do severovýchodních Uher byla u nich posílena myšlenka příslušnosti k mohutnému kmeni velkoruskému. Když vláda rakouská a uherská mocně podporovala rozmach ukrajinství na úkor živlu velkoruského, byli ochotní Ukrajinci z vděku za tyto služby dáti na pospas Maďarům své soukmenovce v sev. Uhrách. Nyní hlásí se k československé republice, žádajíce samosprávu a připojení Lemkovštiny (části jihových. Halice), církevní samosprávu a vyučovací řeč na vyšších školách ruskou. Význam uskutečnění těchto požadavků pro sjednocení Slovanstva na osvětovém a náboženském poli jest veliký a dalekosáhlý. Vymanili se z úzkoprseho pojmu ukrajinismu drobného a seslabujícího Slovanstvo a mohou býti tmelem i jednoty církevní. V Uhrách. měli dosud sice východní obřad, ale v převelike většině farností nikoli ve staroslovanštině, nýbrž v maďarštině přes všechny zákazy z Říma. Část kněžstva byla maďaronská, kláštery (basiliánské) dle staré uvolněné zákně, duch církevní nebyl tam dobrý, ač lid jest hluboce náboženský. Vítáme je jako bratry velkého národa ruského a přejeme jim samostatnosti, rozvoje a zmohutnění národního, náboženského a osvětového.

Sv. Stolice a bolševická vláda v Rusku. Z Polska proskočila zpráva do Říma, že mezi uvězněnými církevními hodnostáři jest i arcibiskup mohilevský Ropp. Proto se obrátil kardinál státní tajemník na Lenina telegraficky,

aby vězně ihned propustil. Lenin odvětil, že se stala mýlka ve jméně, neboť uvězněn byl vnuk arcibiskupův téhož jména. Brzy na to obrátila se na sv. Stolicí správa ruskopравoslavné církve s podpisem arcibiskupů Silvestra omského a Benjamina simbirského, kněze Vladimíra Sadovského a profesora Pisarevského. Telegrafická zpráva zní: »Nejvyšší správní úřady pravoslavné církve v osvobozených od bolševiků částech Ruska obracejí se na Vás, ctihodný Otče, s nejoddanější prosbou, abyste vzal toto na vědomí. Když r. 1917 bolševici zmocnili se vlády v Rusku, bylo snahou jejich, zničit nejen vzdělané společenské třídy a díla umělecká, nýbrž i všechna náboženství, jejich služebníky, svatyně a všechny náboženské památky. Chrámy na Kremlu v Moskvě, v Jaroslavi a Simferopolu jsou vyloupeny, kijevský metropolita Vladimir, dvacet biskupů a sta kněží povražděno. Dříve než bolševici tyto oběti usmrtili, mučili je, uřezávajice jim za živa ruce a nohy a mnohé za živa zakopávajice. Náboženské průvody četně navštívené lidem v Petrechradě, Tule, Charkově a Soligaliči byly strojními puškami rozptýleny a částečně zničeny. Kde vládnou bolševici, jest církev Kristova s největším ukrutstvím pronásledována jako v prvních třech stoletích křesťanství. Klášterní sestry bývají znásilňovány. Hlásá se zásada, že ženy jsou společným majetkem a nejnižší pudy a naruživosti jsou pěstěny. Všude zavládá smrt, zima, hlad, bída. Obyvatelstvo prodělává hrozně chvíle těžké zkoušky: jedni se očisťují, jiní podléhají. Jen na Sibíři, na jihu a v územích uralských, odkud jsou bolševici vypuzeni, počínají si opět zákonitě chrániti občanský a náboženský život. S pocitem hluboké bolesti zpravujeme Vás, ctihodný Otče, o tomto neštěstí, pod nímž upí miliony pravých Rusů. Pro lidskost a lásku bratrskou doufáme, že můžeme spoléhati na Vaši soustrast jako zástupce církve Kristovy, abyste poučil své stádece o tom, co se děje, a s ním neustále se modlil k Pánu nad životem a smrtí za ty, kteří na severovýchodě Evropy pro lásku ke Kristu ve dvacátém století stávají se mučedníky za svou víru.« Sv. Otec poděkoval, ujistil podepsané vřelou účastí na jejich těžkém postavení a zapřisahal Lenina, aby zakázal pronásledovati příslušníky kteréhokoli vyznání. Dostal však za odpověď nejhrubší sprostotu. Zběsilost lidská, ukrutnost nespravedlivá a ohavná a nejnižší vášně nebyly v lidstvu nikdy tak rozpoutány, jako za bolševismu ruského.

Neuskutečněné návrhy. Na památku tisíciletého výročí úmrtí sv. Cyrilla r. 1869 bylo podáno velmi mnoho návrhů, jak by se mělo jubileum trvale a důstojně oslavit. Na jiném místě podáváme, co se stalo, ale zajímavý je návrh z velehradského kraje: »Doporučuje se vydávati v jazyku staroslovanském (?) »Velehrad« t. j. veliký týdeník pro veškeré duchovenstvo cyrillově metodějské, ať žije mezi národem českoslovanským anebo na západu, na severu, východě a jihu širošíře vlasti slovanské.« Jiný návrh zní: »Navrhujeme, aby při oslavě tisícileté památky úmrtí sv. Cyrilla do života byla povolána všeslovanská literární jednota. Ať má sedm skupin: českomoravskou i s lužickými Srby, slováckou, polskoslezskou, slovinskou, charvatskosrbskou, ruskorusinskou a bulharskou. Každý člen platí ročně 1 zl. a dostáváěž kalendář mající stejný chled na všechny kmeny a vyznání a praktické knihy nejméně 10 archů silné. Výkonnou moc provozujž devítičlenný výbor.«

Katolický průvod v Bělehradě. Na Bílou sobotu letos po prve ubíral se ulicemi Bělehradu náboženský katolický průvod. Přítomni byli ministři Korošec, Alaupović, admirál Foch, srbský podplukovník Dimitrijevič, několik srbských důstojníků, vojenská hudba a mnoho národa.

Dr. Frant. Grivec, horlivý pracovník jihoslovanský o spojení východní se západní církví, byl potvrzen bělehradským ministerstvem za řádného profesora na bohoslovné fakultě v Záhřebu pro slovanskou církevní vědu.

Ústav sv. Jarolima v Římě. Jako Češi, Poláci a Rusini měli bohoslovné ústavy v Římě, kde studovali nadaní mladíci oněch národů bohoslovně vědy na papežských universitách, tak měli též Jihoslované ústav sv. Jarolima, jenž byl pýchou jejich v Římě. Nyní jmenoval italský ministr vnitra komisi pro onen ústav v úmyslu, že ústav zabere italská vláda.

Na účely Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda zaslali dary kor.: Val. Koutná 5, C. Havlik, Bojanovice 5, Nejmenovaná z Kroměříže 2, J. Podešva, Jarohňovice 4.30, Fr. Choleva, Bílovec 1.30, Bureš Frant., Klimkovice 6.60, A. Javůrkova, Plzeň 29, Hrubý, Jívavá 1.80, Sbírka z Veselicka 25, J. Kuchař, Křelov 39.50, Fr. Šaffa, Pustějov 12, J. Novák, Praha 17.50, Fr. Kalužik, Hrušky 5, J. Vičánek, V. Meziříčí 14, Dvořák, Strahov 6.60, Fr. Hořák, Kroměříž 2.50, T. Spath, Kukus 6.90.

Na slovanské mšie zaslali kor.: Kleveta Aug., Podivín 5, Dobrodinci prostř. Redempt. na Sv. Hoře 18, Fr. Kollator, Dousovy 10, Prostř. děk. úřadu v Semilech 20 + 10, A. Odrážka, Ruda 50, Pí. Ježková prostř. Redempt. na Sv. Hoře 10. Mar. Družina studujících v arcib. semináři v Kroměříži 20.—

Na chléb sv. Methoděje (mše sv. a sv. přijímání studentů na úmysl dárcův a denní modlitby za ně) zaslali kor.: Nejmenovaná na mši sv. za † Al. Jakubcovou 50, Šlechtní dobrodinci v Hradčovicích 50. — Za všechny dary volá upřímně: »Pán Bůh zaplať!« a prosí o další dr. Ant. C. Stojan, člen Národního Shromáždění.

Nepřehledněte, dokud mám na skladě, objednejte sobě zavčas: Modlitební knihy v obyčejné pevné vazbě: Následování Krista Pána — Bohumila — Dvou sv. sester Gertrudy a Methildy modlitby — Kristus a Panna — Perla panenství — Panna Maria, útěcha světa — Maria matka dobré rady — Misionární knížka — Návštěvy nejsv. Svátosti — Královská hostina svátého přijímání — K B. Srdci Páně a P. Marie — Pod praporem královny nebes (pro mariánské družiny) — Malé hodinky ke cti blah. P. Marie — Sv. Antonín, divotvůrce Paduánský — Cesta do vlasti nebeské — Sláva na výsostech Bohu (malý formát) — Plameny lásky k nejsv. srdcím Ježíše a Marie — Nebeská koruna hvězd — Cesta k věčné spáse (brněnský kancionálek) — olomoucké malé i velké kancionálky — Pannu Marii chci stále milovati (malý formát). — **S velkým tiskem** (pro staré lidi) doporučuji: Útěcha pro stáří a duše v očistci — Pane zůstaň s námi — Útěcha v modlitbě — Otče, staň se vůle Tvá. — **Malé modlitební knížčky pro děti:** Bůh touha má — K nebi spěchej, dítě moje — Andělíčku můj strážníčku — Chvála Boží — Ježíš, božský přítel dítek — Zbožné dítě — Mešní knížka — **Oblíbené poučné knihy:** Život a utrpení P. Ježíše Krista (ozdob. obrázky), cena 14 K. — Nebeská brána, modlitební kniha, v níž jsou obsaženy evangelia a epistoly na všechny neděle a svátky církevního roku. Cena 12 K. — Ze zlatých dob Moravy (váz.) za 6 K. — Kalendáře poučné a zábavné, kapsní kalendáře, visací kalendáře s náboženským obrazem má na skladě: **Methoděj Melichárek na Velehradě (Morava).**

Mnoho obtíží žaludečních

ušetří Vám doma i na cestách

VADEMECUM (Pojď se mnou)

zák. chráněný dietet. bylinný výtažek. — Obdržíte i ze v drogerii RYČANOVĚ v KROMĚŘÍŽI nebo v laboratoři „Vademecum“ v Dašicích (Česky).

Slavnosti Velehradské letos.

O svátku sv. Cyrilla a Methoda (5. července) oslavíme 1050-letou památku úmrtí sv. Cyrilla; bude při tom i děkovná mírova pobožnost a pobožnost za ochranu a zdar československé republiky. Zároveň to bude slavnost připojení Slovenska k nám. Přijedou Slováci ze Slovenska. Zároveň přijedou Orli u velikém počtu. Přibudou i Omladiny a vůbec katol. mládež československá. V neděli na to 6. července vykonají pout vojinové, by díky vzdali za ochranu. Přijde spolek českoslov. rolnictva jakož i sdružení domkařů. 27. a 28. července bude slavnostní schůze Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda pod ochranou bl. Panny Marie. 28. a 29. července pout a akademie bohoslovců československých. 29. a 30. sjezd katechetský. Pak budou na Velehradě duchovní cvičení pro kněze a studující. Zároveň má býti obnoven sjezd tertiářský.

Cyrrilomethodějské slavnosti na Slovensku budou se letos poprvé konati okázale v duchu náboženském a národním.

V Nitře: 5. července dopol. duchovní obnova a slavné služby Boží ve chrámě, odpoledne přednášky cyrrilomethodějské. 6. července polní služby Boží na Kalvarii a průvod na biskupský dóm. Pak výstava cyrrilomethodějských předmětů na ostrůvku Sihutě. Odpoledne slavné požehnání, večer cyrrilomethodějská slavnost.

Na Skalce u Trenčína koná se velická pout cyrrilomethodějská.

Složenký přikládáme do tohoto čísla Apoštolátu, kde nebyly vloženy do čísla II. Prosíme, aby všichni bez odkladu jimi zapravili doplatné a předplatné za časopis. Letoší ročník stanovili jsme na 3 kor. 40 hal., ač s tím sotva vystačíme při všeobecném značném zdražení, i když by nám všichni za časopis zaplatili. Stanovili jsme ze všech časopisů nejnižší cenu. Proto prosíme, aby každý vykonal svou povinnost a zabezpečil list, který koná veledůležité poslání náboženské a slovanské.

Co Amerika pro naši samostatnost vykonala. Řeč Msgra Em. Boušky, člena americké misie. Cena 50 h, poštou 60 hal. Zasílá administrace „Hlasu lidu“ v Č. Budějovicích. Kdo objedná kalendář „Sv. Antonín“ na rok 1919, cena 3-60 K, dostane řeč tuto nádavkem zdarma.

K svátku našich apoštolů sv. Cyrilla a Methoda doporučujeme nádherné obrazy těchto světců dýšící myšlenkou slovan-skou. Největší obraz za 20 K, prostřední 5-50 K, malý 2-50 K. Stačí objednávkou adresovati: Apoštolát v Kroměříži.

APŮSTOLÁŤ SV. CYRILLA A METHODA

IV.
Červenec-srpen-září.

1919.

Ročník

X.

Pro úsporu vydáváme za války každý druhý měsíc dvojité číslo, jež jest označováno postupně římskými číslicemi.

Na 10 předplatitelů posíláme jeden výtisk zdarma.

Kdo čísla nedostane, ať si pro ně dopíše adresou:

»Administrace Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda v Kroměříži«
v nezálepeném dopise beze známky a na obálku napíše »reklamace«.

Předplatné se posílá na adresu: P. Ad. Jašek, katecheta,
Kroměříž (Mor.) Celoroční předplatné 3 koruny 40 hal.

Vlastní výroba kostelních paramentů
a církevního náčiní

Frant. Stadník, Olomouc.

Zhotovuje veškeré předměty v obor ten spadající co nejvкусněji a trvanlivě při cenách mírných. — Vzorky a rozpočty zdarma. — Hotové předměty ku výběru bez závazku ke koupi franko obrátem pošty. Mnoho pochvalných uznání. — Felony ve všech provedeních co nejlevněji.

ŠÍCÍ STROJE

dodává a správký všeho druhu dobře, levně a rychle vyřizuje

JINDŘ. JANIŠ, NĀPAJEDLĀ, MORĀVA.

SOCHY,

vlastní výroby ze dřeva umělecky řezané, oltáře, Boží hroby, kříže a veškeré kostelní práce zhotovuje

Josef Prosecký a Ferd. Rek,
sochařství a řezbářství v Brně (Morava), Eliščina tř. č. 1.

Kdo nám získá tři nové odběratele »APOŠTOLATU« a pošle za ně předplatné, obdrží velmi vhodnou a zajímavou knížku zdarma a vyplaceně.

Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda

pod ochranou bl. Panny Marie.

Zakladatelé a pořadatelé:

Msgr. Dr. A. C. Stojan, kanovník a člen N. S., Ad. Jašek, katecheta v Kroměříži

Zahrádka Cyrillo-Methodějská.

(Podává Dr. Ant. Cyr. Stojan, jednatel ústř. výboru »Apoštolátu sv. C. a M. pod ochranou bl. Panny Marie«.)

Sv. Cyrill a Method u Kozarů.

(Další část.)

Radost knížete kozarského jakož i jeho lidu byla radostí převelikou pro sv. Cyrilla. Vždyť pravou radostí jest jiným radost způsobovati a jim k ní dopomáhati. I ronil, jakž dokládá sv. Kliment v misijním cestopisu, sv. Cyrill slze radostí a s něžností pronesl tato slova: »Bratři i otcové i přátelé i děti, hle! Bůh dal vám rozum ku poznání pravdy a odpověď hodnou. Je-li ještě někdo, kdož by se protivil, nechť přijde a překoná mne důvody svými. Vím však, že s boží pomocí mými důvody přemožen bude. Kdo poslechne vše to, co jsem mluvil, nechť dá se pokřtiti ve jménu nejsv. Trojice. Kdož nechce, jsem prost všelikého hříchu i viny jeho, on však uzří a zkusí trest boží v den soudný, když sedne si na stolicí soudnou soudce věkem starý, soudce nejvyšší, soudit všech národů«. I odpověděli Kozari: »Nejsme sobě nepřátelé, nýbrž znenáhla, kdo může, chceme, ať se dá pokřtiti o své vůli a sice od tohoto dne začínajíc«. I dovršena radost apoštolů. Z velmožů kozarských dalo se pokřtiti dvě stě. Blahodárné dílo započalo od sv. apoštolů našich. Položen taktéž základ víry u Kozarů a na tomto základě stavěno od nástupců, učenníků jejich. A tak umožněn převrat — všech převratů nejvzácnější a nejblahodárnější pro časnost a věčnost: pokřestnění Kozarů.

Jakou vděčností a radostí háralo srdce kašana jakož i jeho poddaných poznali z toho, že při odchodě, na který se apoštolé po dokonalém díle strojili, bohatě je obdarovati chtěl. Než sv. apoštolé byli z těch, jenž při veškeré práci a po dokonaném díle se zanícenosti z vděčného srdce volají: Da animas, caetera tolle Tibi — »Dejž mně, ó Bože, duše, vše ostatní vezmi sobě!«

»Jen spásu duší vyhledávám. Za veškeru práci buď mou mzdou lidu spása!« A dovršili apoštolé nezištnost svou, když toliko žádali, by otroci Řekové jim propuštění byli, čemuž s radostí od knížete vyhověno.

Při návratu svém do Cařihradu zdověděli se apoštolé o pohanské pověře Titanů na Krimě, jenž uctívali dub srostlý se střešní a jež nazývali »Alexander«. I nelenili vykonati k nim cestu a je získali Kristu. Poukázali na to, že Bůh milosrdný snášel ve své nekonečné shovívavosti časy také pověřivosti. Když ale Synem božím založena církev svatá, jesti úlohou všech, uposlechnouti sluhy této církve, změnití svůj smysl o Bohu, slušněji Boha ctíti a slušněji také živi býti.

Presvědčivými slovy poučil je o pověře zavržení hodné. Slovy milými vyvrátil doměnkou, že by tak dobře činili za příkladem předků svých. A když byli políbili evangelium, ubírali se s hořícími svícemi se sv. Cyrilem k dubu, o němž bájili, že jim skýtá déšť úrodný. Sv. Cyrill 33krát řezal do dubu a přítomní dovršili dílo. I padl dub a spálen. A dokládá se, že v noci na to, padl tichý úrodný déšť, což Filany důvěrou naplnilo k sv. apoštolům. S radostí pak oni pospíchali do Cařihradu.

Viděli jsme sv. apoštoly hájiti víru, viděli jsme, kterak sobě při tom počínali. Vstupme do zahrádky jejich, bychom opět sobě utrhnuli kvítko, osvojili sobě, jak i my sobě při hájení víry a námitek proti ní sobě počínati máme.

S bojem proti víře a proti různým námitkám setkáváme se nyní při každém kroku, i když se všeho straníme a všemu vyhýbáme. Čím méně chtějí lidé věřiti, tím více o víře mluví. I to důkazem, že víry třeba. Uniknouti chtějí víře a opět o ní řeči zavádí. Co tu třeba činiti? První pravidlo ovšem, bychom byli o víře dobře poučení. Knih apologetických, spisů obranných dosti jest. Vizme sv. apoštoly, jak po ruce mají všelijaké důkazy. Živá víra, která nás proniká, nápomocna bude k slovům vhodným. Než to nestačí. K důvtipu přidávali apoštolé modlitbu, neb i tu platí: »Nadarmo stavíme, nestaví-li Pán«. Treba od Otce světél světla vyžadovati a pomoci od Toho, jenž osvěcuje jednoho každého přicházejícího na tento svět.

I když nedovedeme vše odraziti, netreba málomyslniti. Víra nezakládá se na našem důvtipu. Protože my nevíme a neumíme vše vyvrátiti, není víra naše planá. Vždyť kdyby spočívala toliko na naší vědomosti, spočívala by věru na slabém základě. Nadarmo jása protivník, že nás přemohl a překonal. Nadarmo uspává svědomí své. Mé rozpaky nemohou mu býti omluvou. V tom ohledu dobře odpověděl student jistému profesorovi. Týž místo vyučování řečtině, vyzval studenty, by vše proti víře jim známé vykládali. »No, co vy, katolíku, dí potupně profesor ke studentovi, »na to říkáte?« »Že já dosud nedostudovaný na vše nedovedu odpověděti, není důkazem, že víra naše nepravá. Zeptatí se třeba v těch věcech obrněného po-

třebnými vědomostmi náboženskými, a pak zajde chuť pošklebky si činiti z něčeho, čemu se nerozumí. Dím podobně jako vojáček, jehož si generál dobíral. »Mne si dovedete dobíratí, ale dobírejte si věhlasného generála Moltkeho«.

Jako sv. apoštolé naši mírně si počínali při hádkách, podobně číňme i my dle rady sv. Otce I. va XIII. »udatně u věci samé, ale mírně ve způsobě«. Nedávejme se hněvem unášeti, neb hněv špatným rádcem. Vystřínejme se uštěpačných a urážlivých slov. Nesesměšňujme protivníka. Jest to mnohdy velmi snadno směšným učiniti protivníka, ba snad toho mnohdy i zasluhuje plnou měrou, ale věci samé to neprospívá. Laskavými slovy hleděti věrověstové naši ledovou kůru na srdci protivníka přelomiti a laskavými slovy srdce obměkčiti a pro pravdu přístupným učiniti. Platí tu tudíž i nám slovo Spasitelovo: »Jdi a číň podobně!« (Další část.)

Dr. Fr. Grivec:

Komu přičísti zásluhu o slovanskou bohoslužbu.

Před tisíci lety německá a církevní politika zabránila na prostý úspěch činnosti sv. bratří Cyrilla a Methoda. Dnes na dešla doba, která by napravila osudné dějinné chyby a která by podle možnosti oživila ducha našich sv. věrověstů.

Jihoslovanští biskupí v tom ohledu podnikli dva vážné kroky. První je prosba, aby slovanská bohoslužba se rozšířila mezi všemi Jihoslovany. Druhý krok jest letošní okružní list o sv. Cyrillu a Methodu, jenž doplňuje a tlumočí ještě výrazněji cnu prosbu za slovanskou bohoslužbu. Onoho vysvětlení bylo třeba nejen pro Jihoslovany, nýbrž i pro církevní kruhy v Římě, kde nebyli nejlépe poučení o našich slovansko-církevních otázkách. —

Činnost slovanských apoštolů jest nesmírné důležitosti náboženské, osvětové a politické. Slovanští dějepisci a filosofové napsali o tom již celou knihovnu a zbývá dosud mnoho otázek nerozřešených.

V činnosti sv. Cyrilla a Methoda zvláště se zdůrazňuje založení slovanského písemnictví a slovanské bohoslužby. Především se staví do popředí založení slovanského písemnictví. Sám polsko-německý slavista, profesor dr. A. Brückner, přiznává, že ono dílo Cyrillovo je asi největší filosofická tvorba ve středním věku.¹⁾

Jiné samostatné dílo našich apoštolů jest slovanská bohoslužba. Hlásání sv. víry v národním jazyku a založení slovan-

¹⁾ Die Wahrheit über die Slavenapostel. Tübingen 1913, str. 125.

ského písemnictví není spojeno se slovanskou bohoslužbou; vždyť i u jiných národů hlásala se křesťanská víra národním jazykem, ale bez národní bohoslužby.

Všecobecně se myslí, že v myšlence slovanské bohoslužby nejví se zvláštní původní samostatnost sv. Cyrilla. Na onu myšlenku — tak se tvrdí — mohl přijít z prosby velkomoravského poselství nebo z obyčeje tehdejší východní církve. Ani prvé ani druhé není pravdou.

Panonská legenda o Konstantinu-Cyrillu vykládá, jako by moravské poselstvo v Cařihradu prosilo o slovanskou bohoslužbu. To však je nemožno. Poselstvo zvláště knížete Rozstislava nemělo ani ponětí o slovanské bohoslužbě, proto nemohlo o ni ani prosit. Pravdě podobno je, že pisatel panonské legendy chtěl smýti »vinu« se sv. Cyrilla a Methoda a dokázati tedy, že oni nejsou »vinní«, že zavedli na Moravě a v Panonii bohoslužbu slovanskou a ne řeckou, jak jistě by si byli přáli Řekové.²⁾

Ještě obyejněji se tvrdí, že národní bohoslužba jest myšlenkou východní církve v protivě s latinským církevním západem. Je pravda, že na východě se rozvinula syrská, chaldejská, koptská a armenská bohoslužba. Ale tu se nepočítá se zvláštním obyčejem východní církve v protivě se západní. Ony bohoslužby se vyvinuly v době, kdy ještě nebylo východní církve v byzantském a nynějším smyslu. Jak se vyvinuly na východě národní bohoslužby, tak povstala i na západě latinská bohoslužba a vytlačila původní řecký jazyk v Římě. Na východě se vyvinulo tedy více národních bohoslužeb než na západě a to proto, poněvadž na východě bylo více starých národních kultur než na západě, kde kromě latinské národní kultury v první křesťanské době nebylo jiné význačné národní kultury.

Východní národní liturgie nerozvinuly se s dovolením nebo pod vlivem řecké (byzantské) církve, nýbrž právě naopak, vyrostly jako plod národní samostatnosti, dokonce i jako výraz odporu proti řeckému cařihradskému cesaropapismu. V oněch zemích, kde vznikly národní bohoslužby, měla vůbec latinská církev do 5. stol. více vlivu než řeckobyzantská, která teprve v polovině 5. stol. počala rozvíjetí svou moc na východě. Je známo, že na východě vůbec až do chalcedonského církevního sněmu (451) největší vliv měli alexandrinští patriarchové, kteří byli rozhodnými protivníky cařihradských biskupů, a kteří ve spojení s Římem byli hlavními borci za pravověrnost na východě. Má-li východní národní bohoslužby kromě dotyčných národů ještě jiná část katolické církve nějaké zásluhy, pak jich má církev západní, která sama prvotní řeckou bohoslužbu změnila za latinskou a která tehdy jediná měla moc na východě. Mimo to podporovaly šíření národních bohoslužeb i východní hereze (nestorianismus a monoficismus), které byly rovněž vý-

²⁾ Golubinskij, Istorija russkoj cerkvi 1? Moskva 1904, str. 329.

razem národní autonomie a protivy vůči cařihradskému centralismu.

V 5. věku východní církve po odpadu monofisitů a nestorianů (Sýrové, Chaldeové, Kopti, Armeni) dostala úplně ve všem řecké vzezření. Již se netvořily zvláštní bohoslužby, aniž se zaváděly nové národní jazyky do stávajících. Do 9. věku byzantská říše tak se pořečtila, že již můžeme mluvit o řecké národní říši a církvi. Veliký státní a církevní politik Fotij, hlavní zástupce byzantské národní osvěty, největší učenec své doby, ani neznal latinského jazyka.

Slovanská bohoslužba není tedy založena na zvláštním zvyku tehdejší východní církve, nýbrž jest původní myšlenkou velikého ducha našeho skromného věrověsta, sv. Cyrilla. Mezi odborníky v otázce cyrillomethodějské jest málo důkladných církevních historiků. Proto tak málo se činí zmínka o této původnosti sv. Cyrilla. Největší církevní historik, jenž jest rovněž i odborníkem v naší otázce, jest ruský církevní historik E. Golubinskij. A právě on rozhodně dokazuje, že slovanská bohoslužba i se stanoviska východní církve jest naprosto původní, neobyčejná, mimořádná »novotářská, revoluční« myšlenka sv. Cyrilla;³⁾ v této původní iniciativě vidí Golubinskij hlavní zásluhu sv. Cyrilla; že vynalezl slovanskou azbuku a přeložil knihy svaté do staroslovánštiny, zdá se mu (ovšem jednostranně soudí) poměrně jen nepatrným.

Řecká církev nikterak nepřála slovanské bohoslužbě. Slovanská bohoslužba se rozvinula a uhájila proti řecké církvi a utkala se s ní v boji. Důkaz o onom boji koncem 9. a počátkem 10. století jest spis černorizca (mnicha) Chrabra o slovanských písmenech. Velmi bystře to dokazuje i Golubinskij, potvrzují nám to i dějinné události.

Slovanská bohoslužba se nerozvinula v blízkosti Cařihradu, třeba že tam bylo mnoho křesťanských Slovanů. Balkánští Slované, kteří přijali křesťanství před sv. Cyrilem a Methodem od Řeků, měli řeckou bohoslužbu.⁴⁾ Když pak se šířila slovanská bohoslužba jako hotová událost (fait accompli) v Srbsku a v Bulharsku, utkala se v tuhém boji s Řeky. Ani Rusové nepřijali slovanské bohoslužby z Cařihradu, nýbrž z Bulharska. Ruský veliký kníže Vladimír přijal řecké misionáře teprv tehdy, když napřed Řekům ukázal svou moc jako vítěz u Korsunu.

Pravdou je, že slovanská bohoslužba se udržela jen u východních Slovanů, a to proto, že oni Slované měli silné samostatné říše. Kdyby bylo bývalo Srbsko, Bulharsko a Rusko tak slabě jako byla Morava a Panonie, kdyby byla bývala slovanská knížata na východě tak málo nakloněna slovanské bohoslužbě, jak málo jí přál Svatopluk, pak by byla slovanská bohoslužba všude zanikla. Němečtí dějepytci (Schubert, Baumstark a j.) ne-

³⁾ Golubinskij, Istorija russkoj cerkvi str. 327-30.

⁴⁾ Golubinskij, Istorija russkoj cerkvi str. 327.

popírají, že Němci zničili slovanskou bohoslužbu na Moravě a v Panonii. Nepopírají, že papežové byli nakloněni slovanské bohoslužbě. Jako Golubinskij tak i němečtí dějepytci tvrdí, že zvláště veliký papež Mikuláš I. proto schválil činnost sv. Cyrilla a Methoda, poněvadž se nadíval, že takto všechny Slovany uvede do církve katolické a že jich upotřebí jako katolického universalismu proti německému a řeckému byzantismu. Myšlenka všeobecné křesťanské jednoty byla vůdci římským papežům, kteří přáli slovanské bohoslužbě. Proto vidíme, že slovanské bohoslužbě přáli zvláště oni papežové, kteří měli široký rozhled a pracovali o církevní sjednocení.

Můžeme si mysliti, že i velikým našim věrověstům zářila tataž myšlenka. Východní bohoslužba ke cti sv. Cyrilla a Methoda velmi jasně prozrazuje myšlenku, že svatí bratři přáli si sjednotiti všechny Slovany v jedné křesťanské rodině, která by představovala onu ideální křesťanskou jednotu prvních věků, proti níž hřešili Řekové a Němci. Duch křesťanské lásky a jednoty dýše z celé činnosti sv. Cyrilla a Methoda.

Sv. Cyrill a Method nejsou zastanci žalostné řecké jednostrannosti, jež se zračí v řecké církvi po rozkolu, ani nejsou zastanci západní úzkoprstosti, která účinkovala při rozkolu. Svatí naši věrověstové jsou zastanci veliké křesťanské lásky a jednoty, která »kdysi tak krásně spojovala východní a západní církve a před celým světem v jasném světle se jevila jako jediná ohromná církev Kristova«.)

Slovanská bohoslužba a slovanské písemnictví není tedy darem byzantského Cařihradu, nýbrž jest výron všeobecné křesťanské lásky a pravého křesťanského ducha, jež tak skvěle zastupovali sv. Cyrill a Method. Slovanská bohoslužba jest tedy původní dílo ducha našich velikých apoštolů. Slovanská bohoslužba byla již v 9. stol. výrazem a prostředkem církevního sjednocení. Proto ať slovanská bohoslužba i nyní povzbuzuje Slovany, aby zůstali věrni duchu svých velikých věrověstů, věrověstů do křesťanského pokoje, lásky a jednoty.

*) Okružní list jihoslov. biskupů.

Papež Benedikt XV. přijímá Apoštolský ústav sv. Cyrilla a Methoda na Velehradě za svůj a uděluje mu název „apoštolský“

Milému synu

Vladimíru Ledóchovskému,
generálnímu představenému Tov. Jež.

Papež Benedikt XV.

Milý synu!

Pozdrav a apoštolské požehnání!

Jako vrchní pastýři církve, Naši předcnůdcové, chápali se všech vhodných příležitostí, jež jim skýtaly poměry časové, aby cvce, bloudící opodál stáda, pastýřskou starostlivostí přivedli zpět do ovčince, tak i My, nabyvše takovéto příležitosti, založili jsme nedávno v Římě Ústav orientální, v němž by se téměř před našima očima vzdělávali apoštolé schopní, aby národy obřadu východního dovedně a mirně přivedli opět k jednotě víry. — Ježto rozličné obřady jedné církve Kristovy nejsou ničím jiným než přeladnou oncu rozmanitostí, již, jak praví královský prorok, oděna jest Královna v rouše skvícím se zlatem, jest záhodno, aby národové západní i východní, jakožto vlastní bratři v téže rodině, modlitbou, příkladem, slovem a pérem horlivě si navzájem pomáhali pro společné dobro, a to tím důkladněji, čím bližší jsou (sobě) místem i původem.

Proto s radostí v pravdě otcovskou přijali jsme zprávu, že kolej velehradská, založená Tovaryštvem Ježíšovým a ležící u hlavního města bývalé říše slovanské, u hrobu sv. Methoda, apoštola týchž národů, jež cti i bratři bloudící, od počátku svého, pracovala s úspěchem k tomuto cíli a poskytovala pro roční shromáždění jak »Akademie slovanské«*) tak »Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda«, všeobecné sjezdy, pro knihovnu a dva časopisy dům, síly duševní a ochotnou, vytrvalou práci. Pohnutí jscuce těmito zásluhami o sjednocení a prosbami (tamních) učitelů a jiných vlivných mužů, pokládali jsme onu kolej za hodnou, abychom jí věnovali Svou náklonnost a spojili ji těsnějším poutem s touto Svcu apoštolskou Stolicí a se Svým Ústavem orientálním. Pročež rozhodli jsme se přijmouti kolej velehradskou za svou, odevzdali ji pod ochranu sv. Petra, knížete apoštolů, a sv. Cyrilla a Methoda a ustanoviti, aby napotom i byla i slula »papežskou«. A tak sdělujeme toto Své rozhodnutí Tobě, milý synu, a skrze Tebe všem Otcům Tov. Jež. a vybízíme je snažně, aby s dřívější horlivostí a novou důvěrou pokračovali na cestě šťastně započaté a dále vychovávali naději slovanského národa, svěřenou jejich péči, k těmž význačně katolickému smýšlení

*) Jest míněna »Akademie Velehradská«, pak dále její knihovna a její publikace.

pod vedením Ústavu orientálního. K tomu cíli udělujeme přelaskavě v Pánu Tobě i jim apoštolské požehnání, předzvěst nebeských darů a důkaz Naší blahovůle.

Dáno v Řimě u sv. Petra dne 11. července roku 1919, v 5. roce Našeho pontifikátu. Papež Benedikt XV.

Slavnosti Velehradské.

Národ československý oslavoval poprvé svobodnou svojí velehradskou pout za účasti tak obrovské, jako nikdy před tím.

Stotisíc účastníků dostavilo se přes všechny překážky i válečný stav na Velehrad, aby vzdalo hold svobodě naší.

Po prvé ve svobodné republice sjel se náš lid, naši poslanci, kněžstvo, inteligence, přišli naši bratři ze Zámorí, zástupci katol. Sokola ze Spoj. států, deputace bratří Orlů-Slovinců na posvátný Velehrad, by poděkovali Pánu Bohu za naši samostatnost, by prosili o ochranu našeho lidu, by manifestovali pro katolické předsvědčení.

Slavnosti cyrillo-metodějské zahájeny byly v pátek dne 4. července o 6. hodině večer nadšeným proslovem otce Velehradu, kanovníka dra. Stojana na nádvoří velehradském. Řečník vzpomenul nesčíslných proseb, které z Velehradu vysílány byly k Bohu za mir a zdar našeho národa, který dnes je zase národem samostatným a vzýval nebesa, aby žehnala a pomáhala všem dobrým a šlechetným snahám našeho státu. Na to uděleno bylo účastníkům opatem Metodem Zavoralem, který vedl průvod do Cyrilky, svátostné požehnání.

Akademie Orla zahájena byla v pátek o 8. hod. večer ve Slovanském sále. Akademie hárala mladistvým ohněm nadšení a vědomím, že Orel se vzdává a roste a že musí býti první řadou bojovníků cyrillo-metodějských. Pěvecký sbor omladiny v Němčicích na Hané zpestřil program akademie zdařilými sbory.

V sobotu od nejčasnějšího rána valily se na Velehrad všemi cestami proudy lidí. Přijeli zvláštní vlaky z Místčka, Ostravska a z Hané, takže už ode tří hodin ráno hlaholila silnice k posv. Velehradu hudbou, orelskými fanfarami a zpěvem. A když tito poutníci přišli na velehradské nádvoří, našli plně poutníků, stejně jako chrám, jehož prostory byly nabity. U všech oltářů byly už slouženy mše sv., zpovědnice byly obleženy, sv. přijímání nestačili kněží ani podávat.

O 6. hodině byly v kostele i na nádvoří slouženy slavné bohoslužby ranní s kázáním. V 8. hod. pak byla cyrillo-metodějská akademie, kterou za účasti desetitisíců, naplnivších nádvoří z dobré polovice, a za účasti vzácných hostů z Ameriky (msgr. Bouška, rev. Zlámal, 4 dámy — Irčanky z amer. péče o česko-

slov. dítě), z Jugoslaviie (8 Orlů z Lubalně), ze Slovenska (dr. Kmetko, dr. Jehlička atd.), z Čech (prelát dr. Burian, posl. dr. Mazanec, inž. Pospíšil, dr. Hronek, sl. Schmutzenova, P. Kaš, P. Málek ze St. Boleslavi a j.), zahájil kanovník dr. Stojan. Pokázav na nepohodlí poutníků, zdůraznil potřebu velkého poutnického domu. Čestnými předsedy byli zvoleni Američané msgr. Bouška a rev. Zlámal, výkonným předsedou opat Zavoral ze Strahova. Po té následovala řada proslovů a pozdravů, které byly všechny hřímavým potleskem odměněny. Msgr. Bouška vyřídil pozdrav amerických katol. Čechů a vybízel účastníky, aby hájili své svobody, pracovali pro ducha v pravdě demokratického a ukázali se býti vždy katolíky z přesvědčení. Po něm mluvil šéfredaktor Světlik z Olomouce o ovoci míru. Provolával slávu československé, křesťanské, sociální a cyrilometodějské republičky. Dp. Málek ze St. Boleslavě přinesl na památku Velehradu kopii staroboleslavského paladia, obrazu Matky Boží, kterou odevzdává v ochranu dru. Stojanovi.

Po mnohých nadšených proslovech akademie skončena.

Po akademii kázal ve slovanském sále p. opat Zavoral a na nádvoří p. dr. Štánc z Kroměříže, načež sloužil ukrajinský kněz staroslovanský mši svatou.

Opoledne po sv. požehnání seřadil se na nádvoří orelský průvod, v jehož čele šla říšská rada Orla, prapory a slovinská orelská deputace a pak dorost, královničky, Orlice a Orli, celkem 1000 osob. Průvod odebral se na louku za klášterní zahradou, kde bylo improvisováno cvičiště.

Po orelském cvičení na nádvoří měl nádhernou mužnou řeč rev. Oldřich Zlámal z Clevelandu. Nejdříve mluvil o poměrech v americkém lidu, pak o práci pro osvobození českého národa a konečně kritisoval nezdravé poměry v naší mladé republice. — Účastníci byli energickými slovy řečníkovými nadšeni a hluboce dojatí. Po řeči provedena byla sbírka na poutnický dům (Stojanov), která vynesla na 4000 K.

K večeru konala se v sále schůze domkařů za řízení posl. Kaderky. Promluvili zástupcové různých krajů. O 8. hodině konala se v témže sále schůze rolnictva za řízení posl. Šamalíka. Promluvila celá řada řečníků, mezi nimiž poslanci Šrámek a Valoušek. V touž dobu byla schůze dělnictva v zahradě u Heroldů, kdež promluvili posl. Čuřík, Bezděk a Sedláček, C. Landa, Švábský a j. — V téže místnosti konala se v sobotu v poledne schůze invalidů, na které promluvil J. Švábský a mnozí jiní zástupci invalidů z různých krajů. Všecky tyto schůze konaly se za veliké účasti.

V neděli dopoledne byl Velehrad opět naplněn poutníky ze soboty i novými příchozími. Od 8.—10. konala se na nádvoří akademie rolnická, kterou řídil posl. Šamalík. Na návrh posl. Šamalíka odeslán byl sv. Otcí holdovací telegram. Akademie skončena národní hymnou. Na to měl krásné kázání P. Reček a sloužena mše sv., po níž konán eucharistický průvod. Sv. po-

žehnáním a chvalozpěvem Bože chválíme Tebe skončeny letošní památné slavnosti velehradské.

Schůze a pout Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje na Velehradě 27. a 28. července.

Večer 27. července byl průvod za hojné účasti poutníků od Cyrilly do basiliky, kde měl krásné kázání P. Vinc. Perníčka, T. J., po něm pak sv. požehnání.

Ráno bylo společné sv. přijímání při slavné mši sv. za živé a zemřelé členy Apoštolátu. Dojímavé vložky zapěli za řízení stih. sester sirotci z Lukova, kteří i mezi jednotlivými přednáškami svým pěkným zpěvem nás pobavili.

Schůzi zahájil neúnavný apoštol velehradský p. kanovník dr. Stojan, který podal jednatelskou zprávu. Zvláště vzpomenu jihoslovanských hostů z Baru, kteří původně měli studovat ve škole misijní, navštěvovali pak gymnasium v Kroměříži a nyní za doprovodu P. Ad. Jaška, katech. z Kroměříže, vrátili se do své domoviny na Černou Horu.

Jménem vldp. rektora, jako správce domu, pozdravil účastníky P. Jaroš, který ve své vzletné řeči zvláště zdůraznil potřebu misijní školy na Velehradě.

Po něm ujal se slova P. Daněk T. J. Mluvil o náboženských poměrech v nynějším Rusku. Řeč jeho byla skutečně krásná jak formou, tak obsahem. Byl totiž řečník dlouho kurátem v Ukrajině, kde bedlivě studoval tamější náboženský život. Odtud ona opravdovost bohatého obsahu.

Místo zasloužilého pracovníka velehradského, nemocného p. assessora Vychodila, podal pečlivě sestavenou zprávu účetní p. prof. V. Horák z Litovle Panu assessoru vzdán dík za jeho neumdlévající starost i v nemoci o Velehrad a Apoštolát s přáním, aby Bůh ho sílil a dlouho ještě pro blaho a rozkvět Velehradu zachoval.

Nato přednášel o činnosti skupiny Apoštolátu strážce paladia českého P. Fr. Horsák, redemptorista ze Sv. Hory, rodák z Kunovic.

Vystižnou jeho řeč, bohatou osobní zkušeností, jakož i řeč P. Daňka vydá Apoštolát tiskem, aby byla přístupna širším vrstvám lidovým.

Slč. Zatloukalova z Vyškova vyřizuje pozdrav skupiny vyškovské a přeje sebe, aby svátek sv. Cyrilla a Metoděje byl vedle u stávajících svátků 1. května a 28. října národním svátkem celé naší republiky.

Univ. prof. dr. Vais z Prahy ve své vřelé promluvě poukazuje, že sv. Ludmila byla vlastně prvním členem Apoštolátu svým svatým životem a aplikuje to na ženy přítomnosti.

Pozdravy vyřizují: P. Fr. Duda ze Šumberka, P. Hrubý za katolické studentsko a katecheta Odstrčilík ze Slavkova.

Sv. požehnáním v basilice, uctěním ostatků sv. Cyrila a prohlídkou musea zdařilá pout skončena. (Pokračování.)

Ludvik Grygera.

Bulhaři a Řekové.

Ještě před ukončením války krymské vydal sultán velmi důležité nařízení, t. zv. hattí-humajun, dne 21. února 1856. Vydané bylo na nátlak Anglie a Francie, aby byla Rusku po válce vzata možnost, míchat se do církevních záležitostí křesťanských v Turecku a bráti si z toho záminku k válce. Hattí humajun obsahoval důležitá pro křesťany ustanovení, dle nichž ve všech církevních společnostech křesťanských v říši mělo dojít k opravám, jakých vyžadovaly časové potřeby.

Toto sultánské nařízení nikomu nepřišlo tak vhod, jako Bulharům. Po válce zplanul jejich církevní-národní boj s Řeky nanovo a vstoupil v období, v němž nabyl rázu nadmíru ostrého. Bulharské požadavky se v tomto období stále stupňovaly a na-proti tomu řecký odpor stále byl stejně houževnatý, nenapravitelný, nenávistný. Turecká vláda pak dělávala mezi oběma stranami prostřednicki a byla jednou při té, podruhé při oné straně, jak toho kdy právě žádal prospěch její politiky; nesvor-nost křesťanské ráje jí dělala velmi dobře.

Hned po válce, v letech 1856-57, zavdaly Bulharům příčinu k odboji proti řeckým biskupům tytéž fanariotské přehmaty jako před válkou, zvláště však neustávající svévolné vybírání různých poplatků. Začalo to ve Vidině. Vidinští svého metropolitu Pajsija přímo nenáviděli i vypravili k sultánovi do Cařihradu poselstvo s prosbou, aby mu podle toho, jak nařizuje hattí-humajun, ustanoven byl pevný roční plat, aby jich neodíral. Sultán odevzdal prosbu patriarchu Cyrillovi a nařídil mu, aby se s vyslanci o metropolitův plat dorozuměl. Patriarcha však nechtěl slyšet o nějakém platě pro biskupy a pevně stál na tom, aby se zůstalo při starém způsobu udržování biskupů vybíráním poplatků. Tím bylo dáno znamení k všeobecnému boji. Hned po Vidínských zdvihli se Trnovští se žalobami proti svému Neofytovi, Plovdivští proti Chrysantovi, pozdvihla se též jiná města a deputace nespokojených šla do Cařihradu, kdež podala vládě společnou prosbu, ve které na konec svých žalob přímo vyslovovala žádost, aby Bulharům místo řeckého vyššího duchovenstva dáno bylo vlastní bulharské. Poněvadž pak v ten čas zároveň i s řecké strany se jevila nespokojenost s církevní vládou, rozkázala Porta patriarchovi v listopadě 1857, aby svolal sněm a na tom aby se upravily všechny záležitosti církevní podle požadavků hattíhumajunu.

Patriarcha nerad svolával nařízený sněm, otálel s ním, ale nebylo vyhnutí. Sněm zahájen až téměř za rok, a to v říjnu 1858 v Cařihradě. Měl úřední jméno »národní sněm«, řecky ethnosyneleusis, ale ne snad proto, že by v něm byly bývaly, jak slušelo, zastoupeny všechny pravoslavné národnosti turecké, niko-li-v podle starých řeckých praktik měli v něm mít slovo zas jenom

Řekové a měl to býti jejich národní sněm, ačkoli šlo o otázky církevní. Podle toho se též vedlo všechno jednání v něm. Členy sněmu byli patriarcha se 7 biskupy svého synodu, 10 lidových zástupců z Cařihradu a 28 zástupců mělo býti z diecésí, z každé po jednom. Zástupcové byli voleni; ale tu se stalo, že řeční biskupové v bulharských diecésích věřícím za zástupce chytře buď vnutili nějakého Řeka anebo jím namluvili, aby do Cařihradu nikoho neposílali, že by to mnoho stálo, anebo zvoleného prostě nepotvrdili. Proto se Bulharů do sněmu dostalo všeho všudy jenom čtvero, a to z Vidína, Trnova, Sofie a Plovdiva. V prosinci podali tito čtyři patriarchovi jakožto předsedovi sněmu prohlášení, ve kterém kladli požadavek, aby se jednou pro vždy stanovilo pravidlem, že se do bulharských diecésí nemají posílati biskupové, kteří by dokonale nebyli znali jazyka bulharského jak lidového, tak staroslovanského. Sněmu se však nelíbilo ono slovíčko »dokonale«; skrývalo se v něm nebezpečí pro fanariotské biskupy, neboť ti se nemohli nikdy bulharsky pořádně naučiti a mohli tudíž přijíti o chlebiček. Dána tedy zástupcům odpověď, kterou i tento jejich zajisté mírný a zcela spravedlivý požadavek byl zamítnut. Tři ze zástupců potom ze sněmu odešli a zůstal tam jenom jediný, a to trnovský hadži Nikola Minčooglu.

Sněmování se táhlo bezmála půl druhého roku a nešlo nikterak hladce; opravy v církvi byly zvláště biskupům proti mysli. Největším kamenem úrazu byl především známý starý požadavek vlády, aby byl biskupům stanoven určitý roční plat a lid aby na to platil poněkud zvýšenou daň. Když se o té věci jednalo, docházelo k mrzutým a bouřlivým výjevům a dohody nijak a nijak nebylo možno dosíci. Turecká vláda si však konečně pomohla rázným způsobem: šesti biskupům přímo rozkázala, aby ze sněmu odešli a vrátili se do svých diecésí, že prý je tam po delší době již jejich přítomností velmi potřeba; a teprve když skutečně odešli, věc odhlasována a skoncována.

Mezitím co se v Cařihradě sněmovalo, děly se věci, které mezi rozvaděnými Bulhary a Řeky přilévaly oleje do ohně. Tak na př. v Plovdivě, kde si Řekové vůči svým spolubčanům bulharským počínali čím dál nepřátelštěji. Tamější Bulhaři se již po několikáte u patriarchy domáhali, aby jím bylo dovoleno aspoň v jednom ze sedmi plovdivských chrámů konati služby Boží po slovansky; chrámy ty byly beztoho postaveny i vydržovány většinou za bulharské peníze. Ale patriarcha jich neuznal za hodny vůbec nějaké odpovědi. Poněvadž však každá trpělivost má své meze, stalo se v jednu listopadovou neděli r. 1859 ve chrámě P. Marie, že jeden žák bulharské školy začal čísti epištolu po slovansky, neboť ohromná většina farníků byli Bulhaři. Jakmile však to zaslechlo několik přednějších Řeků, kteří tam také chodili, hned dali znamení k útoku, a na posvátném místě se rozpoutala nedůstojná vřava, ba docela sprostá rvačka; »nábožní« věřící se navzájem tloukli, kopali, za vlasy tahali a

ven vyhazovali! Též na druhý den bylo ještě pokračováno, a to nejen ve chrámě, nýbrž i na ulici. Rozčilení bylo tak veliké, že se do toho musely vložiti turecké úřady, ba i ruský vyslanec, a domluvili patriarchovi, aby Bulharům vyhověl aspoň částečně. Ten si dal konečně říci a poslal plovdivskému metropolitu Chrysantovi rozkaz, aby se ve dvou chrámech sloužilo střídavě řecky a slovansky. Když se však tento rozkaz veřejně ohlašoval ve chrámě P. Marie (20. prosince v neděli), strhli Řekové ještě pustější vřavu než dříve. Obě strany se daly zas do sebe, co kdo měl právě po ruce, toho se chápал jako zbraně, a kostelní knihy, svícny, svíce i obrazy chrámem na všecky strany jen lítaly! — Podobné ošklivé srážky mezi oběma národnostmi ve chrámech prý se děly také jinde.

Patriarcha v ten čas, místo aby pobouřené myslí uklidňoval, zřejmě ve všem nadržoval Řekům. Stížností na biskupy z různých krajů stále se množily, ale on jich nedbal a také v Cařihradě se stalo, že tamější Bulhary proti sobě popudil nerozvázným činem. Jednou v neděli našli Bulhaři, když šli na služby Boží, svou cařihradskou svatyni zavřenu; zástupce patriarchův (protosyngel) dal kněze při ní sloužící do klatby za to, že pochovali jedno bulharské dítě a že sezdaři mladého Bulhara bez opovědi u jejich farního řeckého kněze. Toto ukvapené jednání vzbudilo u Bulharů velkou nevoli, neboť i když se kněží snad provinili, mohli býti nějak potrestáni, ale neměl býti postihován všecek bulharský lid, jenž se na nedělní služby Boží do svatyně scházel až z nejvzdálenějších čtvrtí městských a takto musel odejít s prázdnou! Případ budil rozruch a chopil se ho hned také časopis »Bġarija«, jenž pracoval mezi Bulhary pro unii s Římem, a vybízel lid, aby se nenechal od patriarchy urážeti a od řecké církve odstoupil. Toho se patriarcha přece jen zalekl a dovolil kněžím konati službu zas iako dřív. Cařihradští se však nedali odbýti jen tak a předložili Portě prosbu, aby jim bylo dáno právo svobody jako jiným křesťanským národnostem a aby bylo zrušeno prostřednictví patriarchovo mezi nimi a vládou. Ale patriarchovi se brzo potom naskytla pěkná příležitost, aby Bulharů poněkud umlčel a také světu aspoň na venek ukázal, že je k nim nepředpojatý, ačkoliv s nimi doopravdy upřímně nesmýšlel.

Malá svatyně, kterou Bulhaři měli v Cařihradě, nestačovala ani jejich počtu ani jejich tížádosti; chtěli tedy míti něco většího a důstojnějšího a o to právě tehdy pracovali. Biskupem při jejich dosavadní svatyni byl v tu dobu známý nám Hilarion Stojanovič. Stal se jím takto: kdž byl r. 1849 puštěn ze žaláře na Sv. Hoře. stal se v Cařihradě svatohorským epitropem t. j. sběratelem almužen pro Athos a v úřadě tom si zjednal důvěru jak u mnichů svatohorských, tak i u patriarchy; a poněvadž byl též u cařihradských Bulharů stále u veliké vážnosti, vzýdali si títo přičiněním knížete Štěpána Bogoridiho u patriarchy Cyrilla, aby jim ho vysvětil na uprázdněné místo biskupské při jejich

národní svatyni. Tak byl Hilarion vysvěcen 5. října 1858 a dostal jako titulární biskup jméno Makariopolský. Ochota patriarchova při jeho vysvěcení nebyla však právě veliká; před vysvěcením musil podepsati listinu, že se nikdy nebude ucházeti o některé skutečné biskupství. Z toho viděti, jak málo ještě tehdy Řekové na to mysleli, aby Bulharům povolili byt i jediného vlastního biskupa v kterékoli diecési! — Cařihradští sbírali horlivě příspěvky na svůj chrám a také patriarcha, aby se jim zavděčil, vyzval okružním listem věřící k podpoře; scházely se ovšem podpory jen od bulharského lidu, od Řeků pramálo. Dne 25. října 1859 konala se slavnost položení základního kamene. Sám patriarcha Cyril vykonával při tom obřady a nemáloho lesku a vážností dodávala slavnosti též přítomnost tří patriarchů cizích, alexandrijského Kallinika, antiochejského Hierothea a jerusalemského Cyrilla, jakož i ruského vyslance knížete Lohanova a zástupce knížectví srbského Milana Petronijevice. Základní kámen kladl kníže Mikuláš Bogoridi, syn Štěpána Bogoridiho, jenž nedlouho před slavností zemřel. Slavnost byla krásná, zvlášť Bulhary oslňovala, ale byl to již jen poslední záblesk slunce před orudnou bouří; nikdo tehdy netušil, že již za půl roku dojde mezi Bulhary a Řeky k nesmířitelné roztržce, a to právě na těch místech, kde se slavnost konala.

Dlouhé sněmování »národního« sněmu v Cařihradě chýlilo se zatím ke konci. Jediný bulharský zástupce na něm, zmíněný Minčooğlu, po celý čas bystře a rázně hájil práv bulharských, pozvedal hlasu proti nespravedlivým volbám zástupců do sněmu, proti odstrkování Bulharů z řad vyššího duchovenstva, proti vylučování bulharského jazyka ze škol a chrámů a žádal, aby biskupové voleni byli z duchovenstva diecése a nebyli posíláni cizinci kdo ví odkud až z daleka, kteří lidu ani neznají. Ale vše marno, řečti zástupcové byli hluchí a neblomní. Dne 16. února 1860 byl sněm zakončen. Závěrečnou řeč měl nejváženější řecký zástupce dr. Štěpán Karateodori a z té jeho řeči Bulhaři nade vši pochybnost poznali, co mohou od řecké církve očekávati. Všecky bulharské požadavky a stížnosti prostě odmítl, že jsou bezdůvodné; církev prý je nestranná a nezná duchovenstva ani řeckého ani bulharského, leč toliko pravoslavné; není dobře, když jsou biskupové voleni od lidu v diecési, vede to k svárům; není pravda, že měli Bulhaři kdysi svého patriarchu, neboť církev zná v minulosti jen patero patriarchů a žádného bulharského mezi nimi; jazyk slovanský nebyl od Řeků pronásledován, naopak, dva svatí mužové, solunští Řekové Cyrill a Metod, přeložili Písmo sv. do slovanského jazyka; že se ve školách dává přednost řečtině, za to by měli Bulhaři být ještě vděční, neboť řečtina je jazykem starobylým, nad jiné vzdělaným a po všem světě váženým a taktéž ve chrámě musí zůstat, neboť je jazykem posvátným, v němž jsou psána i evandělía! — Takovými důvody Bulhaři odbyli, ba fanariotská nestydatost zašla

dokonce tak daleko, že jim upřela i právo být na světě! Padla totiž ve sněmu i taková slova, že co prý jacísi ti Bulhaři pořád chtějí? Kdysi, ale tomu je již dávno, byl sice bulharský národ a měl i svou říši, ale nyní kde je? Ani zákon státní ani církevní nic o něm neví. Je to tedy prostě drzost neb dětinství, když se někdo opovažuje jeho jménem s řeckou církví vyjednávat a jakýchsi práv jeho se dovolávat!

Tak tedy skončil pro Bulhary »národní« sněm, v nějž skládány veliké naděje, že se stane důležitým hranečníkem v dějinách církve řecko-východní. Na velkopanské odbytí od sněmu Bulhaři arci nemlčeli a dali vytisknouti proti Karateodorimu v řeckém jazyku obranný spis, který byl i do bulharštiny přeložen a všude rozšířen. Po všech bulharských krajích bylo z toho náramné rozjitření. Koncem pak března obrátili se cařihradští Bulhaři přímo na Portu, stěžovali si na strannické a nespravedlivé jednání sněmu a jménem celého bulharského národa žádali, aby byli od řecké církve úplně odloučeni.

Fanarioté posilování byli ve své zpupnosti vůči Bulharům jednak ovšem známou právní povýšeností své církve v Turecku, jednak se spolehali též na hrubé násilí, ale kromě toho byli podpichováni ještě i od konsulů z řeckého království, kteří žili v různých tureckých městech a všude agitovali pro myšlenku velkořeckou. Přemrštění vlastenci hellénští jak v Řecku, tak v Turecku, nechtěli se nijak vzdátí svých snů o nadvládě řecké nade všemi pravoslavnými národnostmi, a zvláště Bulhaři jim stále nebyli ničím jiným, leč Řeky bulharsky mluvícími, Hellénes bulgarofónoi, leč poslovaněnými odpadlíky od řeckého národa, jež nutno beze všech ohledů znova přechřtiti, anebo jim byli pouhou smečkou barbarů, kteří by měli být ještě vděčnými za tu milost, že mohou býti účastni řecké vzdělanosti! Takovou řeč bylo tehdy slyšet dokonce i v řecké sněmovně v Athénách a celé bulharské hnutí se tam vydávalo jenom za následek všeslovanských, panslavistických rejdů mezi Bulhary.

Protivy se přičistřovaly a brzy mělo dojít k výbuchu. Lid byl rozčilen, noviny podrážděně psaly, tiskem i řečmi se nepřátelské strany potíraly, rozvášněnost rostla. Biskupové řečti mezi Bulhary zlé zažívali chvíle od uraženého, nahněvaného lidu. V takové náladě přiblížily se svátky velikonoční r. 1860. V neděli velikonoční 3. dubna konal biskup Hilarion Makariopolský v bulharském chrámě cařihradském slavné služby Boží. Když před epistolou jáhen zanotil slavnostní mnoholetí »Jeho Svatosti Cyrillu, patriarchovi«, hned při prvních jeho slovech ozvalo se z lidu několik hlasů, ať se jméno patriarchovo nevzpomíná! K těmto hlasům se přidávaly jiné a jiné a konečně celý chrám. V liturgii se proto na chvíli ustalo a konala se krátká porada. Usneseno, aby se tedy jméno patriarchovo vynechalo a místo něho zazpíváno bylo mnoholetí — sultánovi! Stalo se a jáhen hned zpíval: »Mnohými lety obdařiz Hospodin Bůh nejvyššího vládce našeho, mírumilovného a velectnostného císaře,

sultána Abdul-Medžida! Hospodin zachovejž ho na mnohá léta!« Nato se bez překážky pokračovalo, až zase když po posvěcení darů (při obětování) Hilarion sám měl jakožto sloužící biskup nahlas prosloviti modlitbu za patriarchu, svého představeného, a při tom prohlásiti jeho titul a jméno. Tu se lid znovu do toho vložil a Hilarion místo za patriarchu proslovil modlitbu za »veškeru biskupstvo pravoslavných« — užil tedy právě takových slov, jako ti arcibiskupové, kteří jsou samostatní a na patriarchovi nezávislí. — Tímto činem ve chrámě bulharském stala se věc dalekosáhlého významu; Hilarion s veškerým lidem bulharským se veřejně prohlásili za odloučeny od patriarchy řeckého a v osobě Hilarionově znovu tu k životu vstávala samostatná bulharská církevní správa, po dlouhá staletí zaslapaná v prach.

Třeba připomněti, že k onomu činu v chrámě nedošlo snad nějak jen nahodile a neočekávaně — byl připraven a již napřed mezi bulharskými předáky tajně umluven. Také Hilarion o všem dobře věděl. Za zmínku též stojí, že velmi nápomocní při tom byli podporovatelé unie s Římem, o kterou se tehdy s jistě strany horlivě usilovalo; jejich právě hlasy se v chrámě proti patriarchovu jménem nejvíc ozývaly a strhly za sebou mnoho jiných. Jinak však čin Bulharů byl přece jen hrubým porušením církevního zákona i státem uznaných zvyklostí právních! Toho si byli bulharští předáci dobře vědomi a nebyli beze strachu, zvláště Hilarion. Byloť neslýchanou opovázlivostí, zvláště od podřízeného biskupa, vzepřít se patriarchovi v samém jeho sídle, u samých stupňů jeho trůnu — tomu patriarchovi, jehož moc ulvrzena byla již od staletí tolika sultánskými fermany a jehož pouhé slovo u vlády stačovalo, aby porušení povinné úcty k němu trestáno bylo velmi přísně jako zločin státní! To měli Bulhaři již při předběžných tajných poradách před velikou nocí také na mysli a právě proto užili té chytrosti, že do liturgické modlitby místo jména patriarchova schválně vložili jméno sultánovo; tím chtěli ulomiti platným zákonům ostří proti sobě, neboť právem mohli čekat, že za oslavu sultána jich vláda jistě trestati nebude, ba spíše, že jí to zalichotí! Nikdy před tím se při bulharských bohoslužbách jméno sultánovo nevzpomínalo, až tentokráte poprvé! K tomu pak, aby si přízeň vlády zajistili ještě víc, hned po liturgii rozestavili své chrámové zpěváky na balkoně pohostinského domu při chrámě a ti museli po celou neděli zpívatí oslavnou píseň na sultána, aby to bylo slyšeti po celém okolí. Píseň byla již předem připravena a složena na způsob ruské hymny. Také si pospíšili přednésti svou věc přímo vládě. Poněvadž patriarcha i synodální biskupové měli k ministrům snadnější přístup, kdežto s Bulhary ministři jednávali jen odměřeně a pánovitě, hleděli předběhnouti Řeky, aby jejich věc nevylicili v nepříznivém smyslu, a hned na druhý den vyslali k ministrům dva předáky, aby jim vypověděli všecko a jak se v chrámě sběhlo. Když pak ti dva před ministry před-

stoupili, div divoucí, ministři jejich zprávu blahosklonně vyslechli a nejen že Bulharů nepokárali, ale ještě se ke všemu tomu usmívali! Z toho byla velká radost a Bulhaři se těšili naději, že mají vyhráno, že vláda nebude proti nim a co jim nechtěli dát Řekové, že jim povolí snad ona, totiž samostatnost církevní.

Řekové byli zatím velice pobouřeni, rotili se po náměstích, běhali po vyslanectvích a štváli proti Bulharům. Nedlouho nato též, 9. dubna, patriarcha svolal synod a Hilariona předvolal, aby se zodpovídal. Hilarion nepřišel, vymluvil se na nemoc. Když ho asi za tři dni předvolal po druhé, přišel a omlouval se, že se všechno stalo na bouřlivou žádost lidu, jenž je s duchovní vládou řeckou nanejvýš nespokojen. Patriarcha mu nevěřil a poslal na něho Portě žalobu pro neposlušnost, žádaje za jeho potrestání. Jindy byl by Hilarion býval potrestán okamžitě a byl by putoval do věže některého vzdáleného kláštera, ale tentokrát vláda hrála jinou politiku a žádost patriarchova zůstala — nevyřízena.

Tímto jednáním vlády byli Bulhaři velmi povzbuzeni. Duchovenstvo jejich chrámu si počínalo čím dál směleji; sezdávali a křtili beze všeho, nežádajíce za povolení — jak bylo v Cařihradě obyčejem — ani u patriarchy, ani u řeckých kněží příslušné farnosti, kde žil ženich neb rodiče dítěte. Činili, jakoby byli s řeckou církví již úplně hotovi a jakoby ne patriarcha, ale Hilarion byl jejich jedinou duchovní hlavou.

Také Hilarion o patriarchu naprosto nedbal a ukázal to novým skutkem dne 24. dubna na sv. Jiří. Sloužil slavnou liturgií, a nevyžádal si k tomu požehnání a povolení patriarchova; něco takového bylo neobyčejným přestupkem proti právu církevnímu od kteréhokoli biskupa! Lid si však toho přál, nebo po velkonočním projevu v chrámě rád by byl za Hilariona viděl samostatně jednajícího, i sešlo se ho též velká síla toho dne ze všech čtvrtí cařihradských. Patriarcha byl popuzen a poslal Portě opět žádost, aby byl Hilarion potrestán; ale Porta neudělala — zase nic.

Co se dělo v Cařihradě, nacházelo ochotného ohlasu mezi bulharským lidem také jinde. Přestávali při liturgii vzpomínati patriarchy a vzpomínali sultána. Sofijský arcibiskup Gedeon byl první, který se prohlásil, že bude místo patriarchy uznávati Hilariona za svou duchovní hlavu. Byl to sice Řek, ale tím činem si chtěl u Bulharů zjednatí lásky a udržeti se na místě. Podobně učinil též plovdivský metropolita Pašii, jenž pak Bulharům zůstal věrným až do smrti.

Řekové v ten čas stále tvrdili, že odboj proti nim mezi Bulhary rozněcuje pouze nějakých šest štváčů, kdežto lid sám prý neví o ničem. Tvzení jejich bylo vyvráceno skvěle. Když vláda turecká, chtějíc světu ukázati, že po míru pařížském miní doopravdy zaváděti lepší pořádky, vyslala vezíra Kybryzli pašu

na prohlídku níšského kraje, kde bylo nejvíc nespokojenosti, celou cestu vezíra vítali deputace bulharské z měst i vesnic a mimo různé žádosti podávaly mu také hojné žaloby na řecké duchovenstvo, prosíce za osvobození od jeho nadvlády a přiznání vlastních biskupů. Tehdy množství hodnostářů všech stupňů bylo uvězněno a též zlotřilý biskup pirotský Anthim byl zatčen k velkému zděšení fanariotů. To bylo v květnu 1860. A v září téhož roku bulhařští kupci ze všech krajů, kde bulharský lid žil, podali sultánovi písemnou prosbu za zřízení národní církve s Hilarionem v čele. Podpisů bylo 750, vesměs od vážných mužů, a k nim se ještě přidružilo 32 měst.

Hilarionovi posílány se všech stran projevy oddanosti. On pak, vida za sebou celý národ, esmělil se ještě víc a počínal si jako pravý bulharský náčelník církevní. Když ho Bulhaři z Balčiku, přímořského města v Dobrudži, prosili, aby jim vysvětlil kněze, vyhověl jim; svěcení vykonáno v bulharské svatyni cařihradské a kněz odešel na své místo konat službu jako každý druhý. — Pokračování.

Mučednictví unie na Podlesí.

Dle věrohodných pramenů P. J. K. z Podlesí přeložil Ad. Jašek.

Díl II.

Pronásledování sjednoceného lidu.

(Pokračování.)

Jak chtěli katolíci zůstatí čistými a neposkvrněnými od všeho pravoslavného a žádného společenství s ním nechtěli mítí, nejlépe ukazuje tento případ.

Obyvatelé Svorů, jako všichni sjednocení vůbec, pochovali svých zemřelých sami bez účasti pravoslavného kněze. Činili tak ponejvíce v noci, aby jim v tom nebránila policie která takové jednání co nejpřísněji stihala a trestala. R. 1880 zemřelo v jednom stavení dítě, a strážníci o tom zvěděli. Ihned okolo domu postavili silnou hlídku a žádali, aby dítě mělo pravoslavný pohřeb.

Rodiče zemřelého dítky vidouce, že mrtvoly nemohou již zatajiti a skryti, šli ke starostovi obce, potom k okresnímu hejtmánovi s prosbou, aby dovolil pochovati dítě bez pravoslavné přísluhy, poněvadž dítě bylo pokřtěno po katlicku. Než hejtmán nejen zamítl prosbu, nýbrž nařídil starostovi a strážníkům, aby dbali o pravoslavný pohřeb dítěte a rodičům pohrozil vězením, jestliže by dítě nedali pohřbíti s popem.

Strážníci splnili rozkaz, přivedli popa a zpěváky, pohřbu se účastnili i četníci, vojsko a místní učitelé. Obyvatelé sami vykopali neobvykle hluboký a široký hrob. Na pohřeb šly pouze ženy, z mužů sjednocených nebyl nikdo.

Když pop odzpíval pohřební panichidu za zemřelé dítě a vykonal modlitby za carskou rodinu; když spouštěli rakev do hrobu, shrkly se ženy stojící u hrobu na popa a shodily ho v bohoslužebných rouchách do hrobu a rychle sypaly na něho hlinu a kamení. Strážníci měli pernou práci, aby ženy odstranili od hrobu a křičícímu popu přispěli na pomoc. Ženy odvolávaly se na rozkaz hejtmana, jenž jím velel »dítě pochovati s popem«. Braly to doslovně.

Bylo sice vyšetřování, ale nevedlo k cíli, neboť jen ženy se účastnily pohřbu a na těch mstít se ostýchali a pokuty uložiti už nemohli, neboť vesnice byla naprosto již vydrancována.

Velice výmluvně a chytře řečnil k sjednoceným okresní hejtman Klímenko ve farnosti Lysově. Když na sjednocení nakýdal hany, jak jen uměl, pravosláví nazval dávným obřadem sjednoceným, kdežto nynější unii, které se obyvatelé drželi, prý vymysleli Poiáci, aby hloupý lid jako berany dostali do svých osidel. »Podívejte se na své svatyně«, v horlivosti chtěl je přesvědčiti, »panský chlív je vzhlednější než vaše cerkev. Jak spanilé jsou kostely latinské! Všechny jsou zděné, čisté, bohaté, mají uvnitř zlatené oltáře,, nádherná roucha bohoslužebná, bohaté poklady, a vaše cerkve sjednocené padají, hnijí, stěny jsou zpučhřelé, střecha děravá doškem krytá, ctitáře blátem obhozené, roucha ošumělá, vetchá, horší než kalhoty pradědův . . . Mimo to vaši kněží odírají vás za náboženskou posluhu, za křty, svadby, pchřby, mše, které, ani nevím proč, slouží každodenně. Nyní však již tak nebude. Nejjasnější car náš bere do své ochrany vás i cerkve vaše. Nyní už nebudete platiti, kněží vaši vším vám budou zdarma posluhovati, církevní vrchnost vám dá postaviti nové zděné chrámy, pěkné fary a pošle vám nové bohaté a učené pastýře. Mluvíme vám tak ve jménu Nejjasnějšího Pána, vy pak se podpište, že z vděčnosti přijímáte jeho milost a jeho pravoslavnou víru. Nepodepíšete-li, pak to budu považovati za vzpuru proti vůli Nejjasnějšího Pána, a vidíte, za mnou stojí řada kozáků; jsou to poslušní apoštolové. Napřed vás vyženou z domů vašich a sami se tam uvelebí. Každý kozák má s sebou knížečku evangelia, ne milosrdenství, nýbrž zlosti, ne prosby, nýbrž přimusu a trestu nezměrného. Napřed zabijete vola a vepře a připravíte jim dobrý oběd. Až se posílí, pak vám poděkují z toho evangelia, ale tak, jak jste v životě ještě nezkusili, každý z vás bez rozdílu dostane nahajkami, že sotva dýchatí bude, krev z vás poteče, pak vás vyženou na robotu, abyste celý den sníl holýma rukama přesypávali, ba ani v noci nebudete míti pokoje, neboť budete pracovati s koňmi svými.

Jak koně vaše tak i vy budete držáni o hladu a budete katováni od kozáků. Na rozmyšlenou máte 7 hodin».

»Mocný hejtmane! Kněz nám vždy vykládal, že toliko za starých dob nevěřící mučili křesťany a prolévali krev jejich«, ozvala se smělá dívčina Teresie Midzická ze zástupu. Ale sotva pronesla těchto několik slov, vrhli se na ni kozáci, povalili ji do sněhu a tloukli nahajkami. Než nezastrašená dívka se země volala k nim: »Nevěřící pohané jen prolévali nevinnou krev křesťanů, mučili a zabijeli je za víru jejich, a dnes činí křesťané na křesťanech«. »Máš-li tolik krve, pustíme ti ji; Vpřed kozáci!« Velel hejtman Klimenko.

Před celou farností roztáhli kozáci statečnou dívku na sněhu a s nenasytnou vzteklostí bílí ji, až krev ruměnila sníh a maso odpadlo od kostí jejich. Nedospělé děvče srdcelomně plakalo a křičelo, svíjejíc se pod těžkými ranami, až ji síly opustily a upadla do bezvědomí. Farníci litovali ubohé oběti, ale pomoci nemohli, zakrývali tvář svou a odvraceli se, nemohouce na to tyranstvo patřiti, ale utrpení dívčino utvrzovalo ducha jejich ještě více. Ten křest krví zocelil celou farnost. Když Klimenko viděl jejich nezdolnou vytrvalost, žádal jen, aby odprosili přítomného pravoslavného duchovního, že ho nazývali popem a ne knězem. Nahajkami hnali občany ke knězovi, a to již stačilo, aby napsal úředně, že farnost Lvov odprosila dobrovolně kněze a přijala pravoslavi.

Zvláštní trest si vymyslili ve farnosti Drelově. Mimo peněžitě pekuty bylo zakázáno občanům, že nesmějí po celý týden vyháněti dobytku na pastvu, aniž pro něj opatřovati nějakou píci, ba nesměli jej ani napájet. Ryk nevinného nerozumného dobytka rozléhal se ve dne v noci, tak že byla to hrůza poslechnout, a občané ani spáti nemohli. Sjedenocným bylo uloženo po celý měsíc domácí vězení, tak že nesměli domu svého opustiti, ba nebylo dovoleno ani, aby na poli pracovali. Jinak kdo byl chycen, ihned byl odvezen do vězení některého okresního města.

Staříčký, 70letý kněz se všemi se rozloučil od oltáře velmi dojemně Požehnal jejich polské knížky modlitební, růžence, doporučil je ochraně Panny Marie a za vzlykotu a pláče ihned přímo z kostela po službách Božích byl zavezen do chelmského vězení, kde do roku zemřel.

Nový kněz byl pravoslavný, proto lid se od něho odvrátil, zamkl cerkev a klíče si podržel. Jak se dalo očekávat, dostavili se kozáci. Došlo mezi nimi a lidem k pravé bitce. Sjedenocní stáli na hřbitově, střežíce vchod do cerkve před pravoslavným knězem, kterého kozáci s sebou přiváděli. Když farníci nechťeli ustoupiti a klíčů vydati, pustili se do nich kozáci, vytáhli nachystané provazy, počali je svazovati a vláčeti svážené na cestu. Lid se dal klidně svazovati, ale rozhodně se opřel, když jej počali kozáci odsunovati od cerkve. Na rozkaz hejtmanův vpadlo kozáctvo na sjedenocné a tlouklo je, kam jen rána mohla

dopadnouti, měříc nejvíce na hlavy hrubými nahajkami. Tu se lid vchopil k sebeobraně. Ženy vrhly se na kozáky, shazovaly je s jejich koníků a bránily mužův a synů svých. Muži uvolnili se z pout a pomáhali ženám. Kozáci videuce přesilu, utíkali se hřbitova, a tu jim přispěla na pomoc pěchota, jež hlavněmi a palaškami bušila do lidu, nedbajíc, jak koho zraní. V nastalém zmatku, shonu, křiku a jeku spadlo několik kozáků s koní a dostalo se pod jejich kopyta. Tu kozáci s pěchotou se seřadili před hřbitovem a na povel zahájili palbu. Na štěstí, že mezi vojáky bylo několik hodných katolických Poláků, kteří vystřelili do vzduchu, tak že počet raněných a zabitých nebyl tak veliký. Lid padl na kolena a zanotil svaté písně: »Svatý Bože«, »Kdo se poručí do ochrany Tvé, o Pane«, a j. Palba ustala, ale obraz hřbitova byl hrozný. Někteří dokonávali za nevýslovných bolestí, jiní se svíjeli pod ranami a váleli se v krvi.

Hejtman vyzval zbylé, aby od cerkve odstoupili, sic jinak jim hrozil, že všechny je dá postříleti, anebo v okovech je pošle na Sibíř. Lid neuposlechl. V největší zimě vytrvali, oděv svůj dokonce svlékali a přikrývali raněné ležící na holém sněhu. Košile trhali a obvazovali jimi rány postřelených, již volali na vojsko: »Chceme i zemřítí za víru svatou, jako zemřeli ti, kteří leží vedle nás. Do chalup už nepůjdeme, neboť tu jest dům Boží, tu naše sv. země, tu ať jest i společný hrob náš«.

Poněvadž pohled na oběti byl hrozný, pláč, nárek a stén jeich ještě hroznější, ustoupilo kozáctvo, ale obstoupilo hřbitov, zabírajíc s ostrou zbraní, aby lid si sám nepochoval mrtvých na hřbitově. Večer na novo bylo rozkázáno lidu, aby ustoupil od cerkve a se hřbitova, a když tento neposlechl, byl zabít dobytek ze vsi před očima jejich majitelů, vojáci rozdělali si ohně okolo hřbitova a připravovali si masitou teplou večeři, zatím co sjednocení o hladu a zimě setrvali při nevinných obětech na posvěceném místě. Za nábožných zpěvů uplynula noc ozařována od blízkých vojenských ohňů.

S rána přišel hejtman se podívat na své oběti. Věřící klečíc právě dokončovali hodinky k Panně Marii. Poněvadž země vůkol byla plna lidské krve nevinně prolité, styděl se za to a kázal vojínům, aby místa ta posýpali pískem. Než sjednocení nedovolili, aby zdeptána byla barbarskou stopou místa prosáklá krví mučednickou. Odehnali vojíny, seškrabali smíšenou krev se sněhem a hlínou a uložili do hrobu, jež si vykopali u cerkve, za dojemných náboženských zpěvův a modliteb. Hejtman vida toto náboženské zanícení, vztekal se zlostí a hnal vojsko s nahajkami na hřbitov, aby vypudilo všechny sjednocené. Byli bití bez milosrdenství. Ženy, děti, zesláblí mužové padali na zemi, krev znova tekla. Pekelná zloba zuřila v těch lidech. Ukrutný římský Nero mučil křesťany v domněnce, že tak se líbí pohan-ským bohům, ale tu trýznil křesťan křesťana pod sochou Ukřižovaného, že ti, kteří trpěli, byli lepší, zbožnější, než ti, kteří je

mučili. Jistý pravoslavný důstojník patře na to, tak byl dojat vytrvalostí a utrpením mučedníků, že odhlásil se pryč od takové katanské práce. Násilně byli sjednocení se hřbitova odstraněni. Nové peněžité pokuty byly jim uloženy a mnoho jich bylo odvedeno do vězení. Mimo útraty na vydržování vojska přes dva měsíce musili obyvatelé zaplatiti pokuty na 250.000 zlatých.

Farníci Starého a Nového Meziříčí musili zaplatiti pokuty 15.000 zlatých, že nechtěli vydati varhany z kostela. Když nechtěli pravoslavného popa přijati, ani do cerkve na jeho bohoslužby docházeti, pravil k nim hejtman Kotov: »Vím, že všichni tak nesmyslejší. Jscu mezi vámi buřiči, rušitelé pokoje a nepodajní vládě; znám je a zmocním se jich: zhnijí ve vězeních anebo bídne skonají na Sibíři za svůj odpor a zlou vůli. Dobří, pokojní ať se postaví po mé pravici, kozli, buřiči ať přijdou na mou levici!« Měl za to po tak vyhrožující řeči, že z bázně nebude nikoho, kdo by se odvážil zůstat na jeho levici. Jak se však zhrozil, když viděl, že všichni se hrnou na jeho levici a pravice zůstala úplně prázdná. »Volíme býti zatvrzelými kozly a nésti i těžký trest za sv. víru naši, abychom za to na soudě Božím stannuli po pravici Boží na straně vyvolených«, dostal neočekávanou ráznou odpověď.

V nezměrné zlosti telegraficky požádal o kozáky a pěchotu ze Siedlec, kteří ihned došli, lid bezbranný s rýči, lopatami, motýkami, sekerami a vozy vyhnali na cestu, vyvedli ven z vesnice a kázali mu, aby rozebíral ujetou kamenitou a zmrzlou cestu, kopal na ní hluboké a široké jámy, opět je zahazoval a udupoval koly. Takové roboty neukládal ani farao Israelským v Egyptě. Zatím, co ubozí sjednocení do úmoru za kruté zimy bez jakéhokoliv posílnění jídlem nebo nápojem přes celý den těžce musili pracovati, jedni kozáci s nahajkami stáli nad nimi a jiní zabíjeli jejich drůbež, voly, vepře, sbírali z domů jejich, co se jim zlíbilo a shodilo, rozbíjeli ploty jejich, skládali ohně, ohřívali se, vařili si, dobře žili a pozpěvovali si písně oplzlé a posměšné na Poláky.

Když po 16denní robotě sjednocení přece nejevili ochoty ku změně náboženství, nastoupily práci nahajky a vybírána byla pokuta.

(Dokončení.)

Zvěsti.

Zpráva o činnosti olomouckého diecévního odboru Apoštolátu Sv. Cyrilla a Methoda za správní rok 1917—1918 (do 30. června). — V době, kdy vypukla světová válka 1914, právě vypršelo tříleté období posledně jmenovaného diecévního odboru

olomouckého. Obnovení tohoto diecévního odboru stalo se v třetím roce světové války, kdy rozhodnutím Jeho Eminence, pána kardinála, dle konsistorního přípisu ze dne 4. IX. 1917 jmenováni byli do nového diecévního výboru: Domský prelát strážce dr. František Ehrmann, assessor Josef Vyvlečka, vikář na domě, konsistorní rada Ferdinand Harna, farář ve Chvalkovicích, Vincenc Vaněk, farář ve Stříbrnicích, Dr. František Klobouk, kooperátor v Moravské Ostravě. Náhradníky jmenováni byli: Dp. Ferdinand Chýlek, kooperátor v Němčicích a dp. Albín Odrážka, kooperátor v Horní Rudě. Nově jmenovaný výbor ustavil se na schůzi 17. září 1917 v Přerově a zvolil předsedou pana preláta Dr. Františka Ehrmanna, místopředsedou p. radu Ferdinanda Harnu, pokladníkem p. assessora Josefa Vyvlečku, jednatelem kooperatora Dr. Františka Klobouka. Bohužel však roz nemohl se zvolený p. předseda, prelát dr. Fr. Ehrmann, a nemohl se již vůbec žádné práce pro Apoštolát účastnit. Když pak 11. února 1918 zemřel, zvolil výbor ze sebe na schůzi 21. února 1918 nového předsedu, p. kons. radu Ferdinanda Harnu. Příspěvky sebrané po dobu války od roku 1914 až do konce června 1917 obnášely 5819 K 27 h. Z tohoto obnosu odvedl výbor polovici stanovami předepsanou (2909 K 63 h) Ústředí Apoštolátu, druhou pak polovici převzal do své správy a udělil se souhlasem Ordinariátu olomouckého podporu 800 korun na potřeby katolické v arcidiecési. — V uplynulém správním roce až do 30. června 1918 sebralo se v arcidiecévním odboru na příspěvcích 2636 K 85 h. Úroky ze jmění obnášely 211 K 84 h. Celkový tedy nový příjem obnášel 2848 K 69 hal. Správní útraty (§ 8 stanov) činily 301 kor. 83 hal. Čistý příjem byl tedy 2546 K 86 h, z nichž polovice stanovami předepsaná opět odevzdána byla obnosem 1273 K 43 h Ústř. Apoštolátu, druhá pak polovice se schválením Ordinariátu olomouckého byla rozdána na potřeby katolické v arcidiecési. Diecévní odbor předkládá tuto zprávu s politováním vyslovuje též, že na mnohých místech apoštolát málo znám jest. O rozšíření této známosti snažil se odbor různými letáky a osměluje se vysloviti prosbu oproti Ústředí, aby snad v časopisu svém kroměřížském »Apoštolát« uveřejnilo znovu mnohé duchovní milosti, které poskytují se členům Apoštolátu, zvláště kněžím.

◀ ROZMANITOSTI. ▶

Nynější stav sjednocených v Haliči. Dostalo se nám příležitosti slyšet i z povolaných, naprosto hodnověrných úst smutné zprávy o nynějším trudném postavení sjednocených v Haliči za polské nadvlády. Poláci majíce moc — vliv jejich sahá až po Zbruč — udusili všecek národní život ukrajinský v Haliči. Nositeli, živiteli a udržovateli onoho ruchu byli tam hlavně kněží. Kněžstvo ukrajinské příliš mnoho a horlivě snad věnovalo se politické činnosti i na úkor práce náboženské. Byly známy jeho vášnivé boje mezi jednotlivými stranami a proti Polákům před světovou válkou opravdové veliké usilí metropolitů Šeptického nebylo s to, aby politickou

vášeň odstranilo, ba nedovedlo ji ani zmírniti. Zaplatili ji někteří životem nevinně od vojsk rakousko-německých (rusofilové) i ruských (ukrainci). Politická práce přecházela pak i na pole náboženskocírkevní a vedla k náboženské vlažnosti a někde i k církevnímu odpadu od sjednocení a příklonu k pravoslaví. Za války nastalo »čistění«. Kdo byl v podezření z rusofilství (a velká část sjednoceného kněžstva i se svými představiteli byla aspoň v duchu rusofilská), byl s místa odstraněn a při nejmenším bídě žalařován. Toto utrpení jest jedno z nejsmutnějších kapitol utrpení kněžstva sjednoceného vůbec. Zánikem německé a rakousko-maďarské panovačnosti bohužel utrpení tomu není konce. Nastává doba pronásledování za vlády polské. Poláci jsouce pány až po Zbruč, potlačují veškeré ukrainské hnutí. Nepřímo trpí tím mnoho i náboženství. Poláci zastavili Ukraincům všechny jejich listy v Haliči — týdeník vychází ve Vídni. Veliká část veřejných vzdělaných činitelů jest žalařována nebo střežena, tak že veřejná činnost jest jim zabráněna. Mnoho učitelů a kněží jest buď odstraněno s míst nebo ze strachu prchli. Zvláště na Podolí není skoro vůbec ukrainských učitelů a kněží — jsou odvečeni většinou do Krakova a okolí. Tiskárny ukrainské jsou zabaveny, sklad knih a knihovna basilánů v Žovkvě byly rozmetány na cesty a spáleny, škoda jim způsobená páci se na 120.000 K; klášter jejich jest zabrán vojskem; politicky podezřelé osoby nežalařované mezi nimi i metropolita Šeptickýj a přemýslský biskup Kocelovskýj a členové kapitol jsou vojensky střeženi. Ani jediného ukrainského kněžského semináře není otevřeno, tak že již nyní citelný nedostatek kněžstva způsobený válkou značně se stupňuje a v budoucnosti bude mítí jisté smutné následky pro sjednocené v Haliči. Širá Ukrajina ruská jest tímto zbavena naděje v pomoc z Haliče. Národnostní život ukrainský jest na veřejnosti naprosto potlačen a jest udržován jen v kostele s životem náboženským. V této těžké chvíli spojily se všechny politické strany k společné práci. Následkem onoho pronásledování jest o náboženský život v některých krajích méně postaráno než za vpádu pravoslavných Rusů.

Z basilianského kláštera z Žokvy bylo 44 osob odvečeno. Kanovník Konstantin Bohačevskýj za to, že nechěl jinak než ukrainsky vyhotoviti výpis z matriky, byl odveden na pevnost Modlín. Āstap Nizankovskýj byl zabít ve Stryji od polských vojinů a uloupeny mu byly peníze na 3 mil. korun, jež dostal od vlády ukrainské na podporu ukrainských úředníků, kterých by Poláci zbavili místa. Pidlaševskýj, farář v Monastyryskách, byl prý také zabít. Počet vězněných kněží v Ābáie u Krakova udával již v květnu krakovský list »Ilustr. Kurjer« na 200, dnes se jistě zdvojnásobil. Není zprávy, jsou-li zdraví vězni, neb zemřel-li kdo z nich aneb vůbec jak věznění jejich jest upraveno. Vězni kněží ve Lvově jsou umístěni v jediné místnosti, spávají na tvrdé kamenné zemi, bez lůžek a pokrývek; mše sv. dovoluje se sloužiti jen jednotlivcům každý druhý den. Když v minulém století přestáli sjednocení mučednictví od pravoslavných Rusů pro přesvědčení náboženské, nyní muči je Poláci pro přesvědčení politické.

Naše snahy v Anglii. Vrátil se z Anglie vytrvalý pracovník náš unionistický P. Špaldák, jenž dlel za války mimo vlast, šířil všude slovem i pémrem naše myšlenky velehradské. V Londýně měl přednášku o našich snahách a přípravách pro unii anglikánské církve s římskou před družirou kněží pod cehranou sv. Karla Boromejského. Byl mezi nimi i kněz z české rodiny a znající česky P. Hrauda (= Hrouda). Našel mezi nimi porozumění a slibili podporu snahám našim.

Úcta našich apoštolů v Anglii. Kardinál Bourne v Londýně, jenž v Jihoslavii poznal naše velehradské snahy, pozval si známého anglického spisovatele unionistického, faráře dra Fortescua, aby kázal v londýnské kathedrále o významu sv. Cyrilla a Methoda.

Na účely »Apoštolátu« darovali:

Farníci zlinští 60, J. Kreml, V. Klobouky 10, M. Štěpánková Klokočov 2, C. Havlík Bojanovice 10, farní úřad Ml. Břístě 14, Fr. Fiala N. Město 40, Fr. Kalluzík Hrušky 4, V. Kytka, Vace-
novice 6.60, V. Andrýsek, Hutisko 3.

Na chléb sv. Methoděje (mše sv. se sv. přijímáním na úmysl dárcův): Fr. Fiala 20 K.

**Prosíme všechny odběratele, aby nám ihned zaplatili, ne-
boť jinak nemůžeme časopisu zasílati. Ušetřte útrat nám i sobě!**

**Nepřehledněte, dokud mám na skladě, objednejte sobě zavčas: Modli-
tební knihy v obyčejné pevné vazbě: Následování Krista Pána — Bohumila
— Dvou sv. sester Gertrudy a Methildy modlitby — Kristus a Panna —
Perla panenství — Panna Maria, útěcha světa — Maria matka dobré rady
— Misionární knížka — Návštěvy nejsv. Svátosti — Královská hostina sva-
tého přijímání — K B. Srdci Páně a P. Marie — Pod praporem královny
nebes (pro mariánské družiny) — Malé hodinky ke cti blah. P. Marie —
Sv. Antonín, divotvůrce Paduánský — Cesta do vlasti nebeské — Sláva na
výsostech Bohu (malý formát) — Plameny lásky k nejsv. srdcím Ježíše a
Marie — Nebeská koruna hvězd — Cesta k věčné spáse (brněnský kancio-
nálek) — olomoucké malé i velké kancionálky — Pannu Marii chci stále
milovati (malý formát). — **S velkým tiskem** (pro staré lidi) doporučuji: Ú-
těcha pro stáří a duše v očistci — Pane zůstaň s námi — Útěcha v modlit-
bě — Otče, staň se vůle Tvá. — **Malé modlitební knížečky pro děti:** Bůh
touha má — K nebi spěchej, dítě moje — Andělíčku můj strážníčku —
Chvála Boží — Ježíši, božský přítel dítek — Zbožné dítě — Mešní knížka
— **Oblíbené poučné knihy:** Život a utrpení P. Ježíše Krista (ozdob. obrázky),
cena 14 K. — Nebeská brána, modlitební kniha, v ní jsou obsaženy evan-
gelia a epístoly na všechny neděle a svátky církevního roku. Cena 12 K. —
Ze zlatých dob Moravy (váz.) za 6 K. — Kalendáře poučné a zábavně, ka-
pesní kalendáře, visací kalendáře s náboženským obrazem má na skladě:**

Methoděj Melichárek na Velehradě (Morava).

Mnoho obtíží žaludečních

ušetří Vám doma i na cestách

VADEMECUM (Pojď se mnou)

zák. chráněný dietet. bylinný výtažek. — Obdržeti lze
v drogerii RYČANOVÉ v KROMĚŘÍŽI nebo v laboratoři
„Vademezum“ v Dašicích (Česky).

Všem, kdož se zajímají o náboženskou a církevní otázku slovanskou, doporučujeme:

Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda ročník I., II., IV.—VII.

Mše sv. podle obřadu východního 1 K.

Idea cyrilomethodějské a mariánské družiny 30 h.

Ad. Jašek a J. Staněk, Msgr. dr. Ant. C. Stojan, životopis 50 hal.

Nádherné obrazy sv. Cyrilla a Methoda ve třech velikostech po 15.—, 4·50, 1·50 K.

Acta Academiae Velehradensis ročník II.—IX. po 6 K.

Acta I., II., III. Cenvetus Velehradensis po 8 K.

Msgr. Frant. Snopek, Konstantínus Cyrillus u. Methodius, die Slavenapostel 10 K.

Máme dosud na skladě: (Lze objednat: »Apoštolát« v Kroměříži.)

Falmieri A., Dogmatica orthodoxa, Tomus I., 842 str., 40 K.

Neměl by v žádném příbytku slovanském scházeti obraz otců a prvoučitelů našich

sv. Cyrilla a Methoda.

Malíř Neumann znázornil, kterak sv. apoštolové hlásají evangelium Slovanům a jejich zástupcové ze všech kmenů v národních a dějinných krojích přicházejí vzdát jim hold za jejich apoštol. dílo. Obrazy za války byly rakouskými úřady zabaveny. — Na skladě jest trojí velikost: největší 68×95 cm. v ceně 20 kor., prostřední 5·50 K, a malý 33×50 cm. v ceně 2·50 K. Možno objednat na adresu »Apoštolát« v Kroměříži.

APŮSTOLÁŤ SV. CYRILLA A METHODA

V.

Říjen-listopad-prosinec

1919.

Ročník

X.

Pro úsporu vydáváme za války každý druhý měsíc dvojité číslo, jež jest označováno postupně římskými číslicemi.

Na 10 předplatitelů posíláme jeden výtisk zdarma.

Kdo čísla nedostane, ať si pro ně dopíše adresou:

»Administrace Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda v Kroměříži«
v nezálepeném dopise beze známky a na obálku napíše »reklamace«.

Předplatné se posílá na adresu: Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda v Kroměříži (Mor.) Celoroční předplatné 3 K 40 hal.

Vlastní výroba kostelních paramentů
a církevního náčiní

Frant. Stadník, Olomouc.

Zhotovuje veškeré předměty v obor ten spadající co nejvкусněji a trvanlivě při cenách mírných. — Vzorů a rozpočtů zdarma. — Hotové předměty ku výběru bez závazku ke koupi franko obratem pošty. Mnoho pochvalných uznání. — Felony ve všech provedeních co nejlevněji.

ŠÍČÍ STROJE

dodává a správký všeho druhu dobře, levně a rychle vyřizuje

JINDŘ. JANIŠ, NĀPAJEDLĀ, MORĀVA

SOCHY,

vlastní výroby ze dřeva umělecky řezané, oltáře, Boží hroby, kříže a veškeré kostelní práce zhotovuje

Josef Prosecký a Ferd. Rek,
sochařství a řezbářství v Brně (Morava), Eliščina tř. č. 1

Kdo nám získá tři nové odběratele »APOŠTOLÁTVU« a pošle za ně předplatné, obdrží velmi vhodnou
zajímavou knižku zdarma a vyplaceně.

Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda

pod ochranou bl. Panny Marie.

Zakladatelé a pořadatelé:

Mgr. Dr. A. C. Stojan, kanovník a člen N. S., Ad. Jašek, katecheta v Kroměříži

Zahrádka Cyrillo-Methodějská.

(Podává Dr. Ant. Cyr. Stojan, jednatel ústř. výboru »Apoštolátu sv. C. a M. pod ochranou bl. Panny Marie«.)

O přípravě sv. Cyrilla a Methoda na cestu mezi Slovy.

(Další část.)

Sledovali jsme dosud působení sv. apoštolů našich u Agarjanů, Saracenů, u Kozarů a Filanů. Radovali jsme se z jejich činnosti misijní. Srdce naše plesalo, když Pán, jenž vzrůst dává a poskytuje, vzrůstu práci a námaze jejich dával a když rosa požehnání Božího na díle jejich spočívala. Činili sv. věrověstově, což jejich bylo a Pán pak též činil, což jeho jest. Tužbě ušlechtilé dává Pán Bůh dojiti cíle. Zdárné tyto pokusy byly příčinou, že pozornost na věrověsty naše byla obrácena a že pak povolání byli k dílu převelikému a předležitému, ku převratu všech převratů nejdůležitějšímu: ku pokřestění národů slovanských.

Než se vydáme s nimi na tuto spásonosnou cestu, vždyť přeslavné jsou nohy a kroky zvěstujících pokoj, zvěstujících sv. evangelií, a než shlédneme, kam až rozezvučel se hlas jejich zvěstující spásu, poohlédneme se trochu na dobu a poměry, v nichž žili. Je to předležité pro posvěcování života věrověstů našich, je to nutné pro vyvrácení různých námitek, jež se mnohdy s jejich životem spojují.

Bohužel, že co chvilí nyní slyšíme, že tam a tam obrazy byly zničeny, sochy rozštíleny, kříže zohaveny, poutnická místa že svatokrádeží zneuctěna. Srdce by mohlo žalostí puknutí nad mravní zkázou a spustlostí. Matka Boží svatohostýnská cloupena o korunku a perly. Vším právem můžeme se tázati, kolik perel a korun muselo, obrazně mluveno, v srdci těch zničeno a uloupeno býti, jenž rukou zločinnou zločin ten provedli? A dovoleno jest se i tázati, co se muselo státi u toho národa, z něhož pošli pachatelé tito?

Snad čtenář milý řekne, že krátce před působením sv. věrověstů ve vlasti jejich něco podobného ne-li horšího a větší měrou se provozovalo a páchalo než nyní. Jest tomu tak, hned jak uslyšíme. A přece díme, že tu ohromný rozdíl mezi obrazoborci tehdejšími a mezi nynějšími.

Tehdejší obrazoborci odvolávali se na druhou knihu Mojžíšovu, hlavu 20., verš 4.: »Neučiniš sobě rytiny ani žádného podobenství, kteréž jest na nebi svrchu! Nebudeš se jim kláněti!« Mylně a rceme zlomyslně snad si vykládali slova ta. Vždyť nikdo se neklaněl tehda obrazům a sochám. Křesťané uctívali, jak dějepisec Eusebius dovozuje, muže svaté pro jejich lásku k Bohu. Věděli, že všeliká úcta, kterou obrazům svatých projevují, se vztahuje na svaté samé, kteří se obrazem aneb sochou znázorňují. Řekli bychom, že obrazoborci byli věřícími a že z ne dobře pojatého smyslu pustošení zavržení a odsouzení hodného tak činili, kdežto nyní na vyhlazení víry tak se děje. Děje se tak, aby památka a vzpomínka na víru vyhlazována byla. Už usnášejí se zastupitelstva obecní, že na majetku obecním nižádné znamení náboženské postaveno býti nesmí, ne snad na náklad obecní, ale ani ne na náklad soukromý a dobrovolný. Neschází bohužel těch, kteří by vše rádi vyhladili z povrchu zemského, což upomíná na náboženství.

Hrozným obrazoborcem byl císař Lev III., hroznějším Konstantin Kopronymus, Lev IV. a Lev V. nazván »Armen«. Co tu přes celé století bylo zničeno soch a obrazů! Kolik převzatých a v pravdě nenahraditelných děl, obrazů, soch vzalo za své! Nejvzácnější díla umělecká byla zničena, k veliké škodě umění. A nejen bylo zuřeno surově proti obrazům a sochám, ale zběsilost slepá a vášnivá obrátila se také proti těm, kteří obrazy malovali a sochy zhotovovali. Jelikož hlavně mniši v klášterích obrazy malovali, ukrutně s nimi zacházeno. Netoliko byla jejich díla ničena, ale i těla jejich umučena. Z doby té uctíváme sv. Jana Damascenského, tajemníka Kalífova. Týž na vyzvání papeže Řehoře III. slovem i písmem doporučoval úctu obrazů. I ufata byla mu ruka, kteráž na úpěnlivé vzývání Matky Boží mu opět srostla. Záznakem tím pohnut, rozdál vše, co měl. I putoval po sv. zemi, načež se uchýlil do kláštera sv. Saby blíže Jerusálema.

Nescházelo i na jiných obhájcích uctívání obrazů jakož i podporovatelů úcty obrazů a soch, jako na př. císařovny Ireny a j. Konečně bohopustému řádění byl učiněn konec a prohlášena byla »orthodoxie«, pravověrnost na sněmu cařihradském, jako že dovoleno jest uctívatí svaté obrazy a sochy.

To vše dělo se ve východní církvi, kdežto na západě úcta obrazů a soch se povznášela. Přesmutný následek tohoto rozporu byl, že východní a západní církev se víc a více sobě odcižovaly, až konečně mezi nimi k rozkolu došlo.

Ač jako po nemoci těžké ještě slabota se dostavuje a ještě nás leccos pobolívá, tak i po »orthodoxii« záchvaty se někde dostavily. Sv. věrověstové naši byli netoliko převrouci ctitelé svatých a sv. ostatků, nýbrž i ctitelé obrazů a soch.

My za jejich příkladem rovněž uctíváme a uctívati chceme obrazy a svaté, vědouce, že všeliká pocta také spadá na svaté samé a že se k Bohu odnáší. Zahradník stojí v zahradě své před sochou vzácnou s vroucí pobožností. Posměváček jistý dí k němu: »Socha ta je kamenná.« »Ano«, dí zahradník na to, »ona ale jako i obraz napomáhá mé slabé fantasii a mne ku pobožnosti podněcuje.« Podobně i nám obrazy a sochy napomáhají k povznesení myslí, jsou knihou pro učence i neučence, připomínající ctnosti a skutky svatých a světic.

Slavnosti Velehradské.

Po pouti Apoštolátu následoval na Velehradě pracovní sjezd vzdělaného dorostu. Bývaly to překrásné a významné pouti bohoslovců, k nimž dostavovalo se kněžstvo a katolická inteligence ze zemí koruny svatováclavské i ze Slovenska. Tam tryskaly nové myšlenky, šlehaly nové plameny nadšení pro idyly křesťanské a slovanské. Z těchto poutí vytvořily se sjezdy unionistické, na nich seznamovali se mladí nadšenci ze všech větví slovanských a rysevali tu nové směry ideí cyrillomethodějské.

Bohoslovci mívali vždy prvotřídní časové řečníky a formu sjezdu hleděli upravit i co nejslavnostněji a nejladněji. Podařilo se jim to i letos. Přilehavě k dnešním poměrům zvláště na Slovensku mluvil P. O. Hlinka o povinnostech bohoslovců vzhledem k dnešním otázkám náboženským a politickým. Poslanec mgre J. Šrámek přednášel o otázce cyrillomethodějské a sociální po válce. Vzorem a východiskem pro dnešní vědeckou a sociální práci musí nám býti idea cyrillomethodějská. Snahou sv. apoštolů našich bylo rychlé a hluboké pokřesťanění národa československého. Prováděli je pomocí otázky sociální i politické. Neměli na zřeteli jen dvůr knížecí, nýbrž i lid, a hluboce zasahovali do všech poměrů společenských i osvětových. Jejich politickým zájmem bylo uchování Veliké Moravy. Dnes boj proti křesťanství nabývá takové úpornosti, že ani doba husitská jí nezná. Má-li býti provedena myšlenka sv. věrověstů: pokřesťení celého národa — nelze toho učiniti bez velkých sociálních reforem a bez lásky k obětem. Do oněch opravných prací musíme vnést ducha křesťanského, kterého jiné strany nemají. Bude

však třeba, abychom se dopracovali nového typu socialismu slovanického vedle typu románského, anglického, germánského, který straší dnes i u nás i na Rusi. Veliká tíže této práce čeká na kněžstvo, jež všestranným studiem, prací, obětavostí a láskou ku křesťanství a slovanství musí se postavit v řady prvních pracovníků. Lid, církev, národ čeká.

Sjezd jak účastí, tak obsahem byl velmi zdařilý.

Velehrad stává se určitě střediskem našich náboženských a osvětových snah. Proto též všechny spolky náboženskoosvětové v našem národě aspoň jednou do roka konají tam porady o činnosti, postupu atd. a scházejí se tam načerpat nových posil a nadšení pro společnou práci. Tak letos po akademii bohoslovců měla valnou hromadu Společnost sv. Cyrilla a Methoděje a Akademie pedagogická; na to 29. a 30. července byl konán katechetský kurs, 30. odpo. a 31. července byl pracovní sjezd duchovenstva. Na všech těchto sjezdech byla přehlédnuta práce vykonaná a nastiňovány nové dráhy za změněných poměrů politických.

Letos mimořádně konaly se valné hromady i tiskového spolku i »Velehradu« dříve nežli jiná leta, poněvadž na podzim byly určeny ještě jiné slavnosti, a to jak na Velehradě tak na Sv. Hostýně. Přes to, že byly svolány v dobu pilných prací venkovských na sobotu 23. a neděli 24. srpna, přece sešlo se několik set účastníků. Večer uvítal je předseda obou spolků ndp. kanovník dr. Stojan, ráno jim kázal katech. Ad. Jašek.

O tiskovém spolku pojednali redaktor P. Lad. Zamykal a dr. Fr. Hrachovský z Olomouce, načež dr. Ant. C. Stojan podal jednatelskou zprávu za družstvo »Velehrad« a katecheta Ad. Jašek místo pokladníka pokladniční zprávu, z níž vyjímáme:

Příjem družstva »Velehrad« 1919:	K
Počátkem roku bylo	5391·12

Nově přibyl:

Příspěvků	3347·43
darů	1816·95
úroků ze vkladů	279·70
za medaile a pohlednice	553·38
za kovy, které se sešly na záchranu zvonů	2105—
sbírky při slavnosti 5. července a násl.	5246—
sbírky při slavnosti 27. července a násl.	4146·40

Různé příjmy:

V klášteře na Velehradě	1559·30
v klášteře zbytek z loňska	1444·87
na pomník vojinů	317·20
na fundaci za zemřelé vojiny	52—
na stavbu cyrilomethodějského kostelíka v Bosně	35—
na »Stojanov«	1309—

Celkem	27746·28
------------------	----------

Vydání:

Daně a poplatky	46·03
tiskopisy	951—
úroky z dluhů	360—
za poutní písně	1412—
jednatelovo vydání	369·75
expedice	400—
při slavnostech 5. července a násl.	1316—
při slavnostech 27. července a násl.	2902·20
za čištění a prádlo	1379—
splaceno na dluh misí pro Balkán	1000—
udělena podpora Papež. ústavu na Velehradě	1444·87
klášter vydal na různé opravy a potřeby	581·21
doplatek na akci mor. slov. banky	70—
Vyplacené povinnosti z r. 1917	101·71
Celkem	12333·77

Rozvaha:

Příjmy	27.746·28
Vydání	12.333·77
Zbývá jmění	15.412·51

Výkaz jmění:

Aktiva:

Cenné papíry	700—
vklady ve vídeňské pošt. spoř.	358·18
vklady v pražské pošt. spoř.	1937·76
vinkulováno v pražské spoř.	786—
v raifeisence v Napajedlích	4481·50
akcie mor. slov. banky	800—
hotovost	988·17
pohledávka u Akademie velehr.	5360·90
Celkem	15412·51

Passiva:

Dluhy u soukromníků	5000—
Povinnosti:	
Pro misie na Balkán	3761·38
pro hledání hrobu sv. Metoděje	100—
na zřízení pomníku zemř. vojínům	1946·63
na cyrilometh. kostelík v Bosně	35—
na »Stojanov«	1309—
Celkem	12152·01

Stav jmění:

Aktiva	15.412·51
Passiva	12.152·01
Zůstává jmění ke dni 1. červnu 1919	3.260·50

Zpráva pokladniční byla schválena a s povděkem přijata na vědomí.

Prof. dr. O. Tauber podal zprávu o velehr. museu; museum všeobecně se líbí, návštěva vzrostla neobyčejně — zvláště hromadné návštěvy škol a poutí jsou četné a časté. Za minulého roku přibýlo mnoho cenných věcí.

P. V. Pernička T. J. vysvětluje rozhodnutí sv. Otce o misijním ústavě sv. Cyrilla a Methoda, že jej papež přijal za svůj. Jest to velevýznamné pro ústav sám a pro Velehrad zvláště. Ústav stává se takto majetkem sv. Otce, který jím vládne; v jeho službách stojí profesori ústavu toho, sv. Otec drží ochrannou ruku nad ním. Jest úzce spojen s římským ústavem východním, jenž zřetel obrací výhradně k církvím východním.

Katech. Ad. Jašek podal zprávu o náboženských a církevních poměrech v Jugoslavii, jak byl poznal za cesty na Černou Horu. Zvláště zdůrazňoval nový všeslovanský církevní a náboženský význam Velehradu, založení slovanského řádu pro misijní činnost a náboženskou osvětu a zamýšlený mešní spolek Apoštolátu.

Slavnou mši sv. konal ndp. kanovník dr. Ant. C. Stojan.

Obě valné hromady byly skončeny za povznášející a nadšené nálady.

Velkolepé, neobyčejně četně navštívené letošní pouti a slavnosti velehradské byly důstojně zakončeny slavností svatovláclavskou pořádanou v sobotu a neděli 27. a 28. září. Ač původně byla zamýšlena jen slavnost okolní, přece vyvinula se v mohutnou křesťanskonárodní manifestaci pro křesťanskou osvětu naší republiky. Sjezd byl navštíven velmi četně, v zástupcích aspoň skoro ze všech českých farností na Moravě a ve Slezsku. Večer ve chrámě vřele vítal všechny člen N. S. dr. Ant. C. Stojan, načež po pobožnostech ve chrámě měli účastníci zdařilou a nadšenou schůzi ve slovanském sále, kde se vystřídala celá řada řečníků.

Ráno přibyla ještě veliká procesí z okolí, tak že na nádvoří velehradském za nádherného vlažného počasí podzimního množství se jen vlnilo. Po pobožnostech ve chrámě i venku, při nichž kázali P. Řehoř T. J., katecheta Leop. Reček a katech. Ad. Jašek, konala se na nádvoří velikolepá manifestace, při níž za častého souhlasu účastníků řečnili členové N. S. msgr. Šrámek, dr. Hruban, Kadlčák a americký host P. Dostal. Odpoledne konaly se přednášky a porady na schůzích zemědělců, domkařů, matek, dělníků a studentů. Povzbuzení a posílení v křesťanských zásadách ubírali se účastníci do svých domovů, aby nadšení z Velehradu šířili po celé vlasti svobodné.

Pochopení pro cyrillomethodějskou osvětu v národě sílí, význam Velehradu roste. Přibývají též Slováci, kteří i za útlaču maďarského měli vždy sklon k Velehradu. Tu se soustřeďují náboženské a osvětové snahy naše, k Velehradu sv. Cyrilla a Methoda navazujeme opět dějiny na prahu republiky.

P. M. Daněk T. J.

Dnešní úkoly Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda.

Církev katolická je podle sv. Pavla tajemným tělem Kristovým. Tělo to stále vzrůstá a rozšiřuje se, dokud nedosáhne oné velikosti, kterou jí její zakladatel určil, totiž dokud se nerozšíří po veškerém světě. Ale nejen že roste toto tajemné tělo a přibírá nové údy, ono je bohužel podrobeno i nemocem, zrovna jako tělo lidské. Některé jeho údy odlučují se od těla a brzo hynou nedostatkem životní síly, jiné údy jsou nemocny a bidně živoří.

Co živí tělo lidské, co působí, že tělo roste, co vylučuje z těla jedovatiny a hojí nemocné údy? Jest to krev, která stálým tlukotem srdce udržována jsouc v pohybu, krouží žilkami malými i velkými po celém těle. Tak je tomu v těle lidském.

Také v tajemném těle Kristově — v církvi — máme velmi pěknou a případnou toho obdobu. Čím vzrostla církev a roste až doposud? Čím se udržuje na životě? Zda to není božské učení Krista Pána, které nám od Otce přinesl, aby kdo v ně uvěří, měl život věčný? Tam, kde se káže čisté učení, tam je tělo církve zdravo. Kam dosud neproniklo, tam je mrtvo, tam neznají lidé ještě církve. A v těch údech církve, kam přestala téci krev neporušeného učení Kristova z neomylného úřadu učitelského, tam není života, tam je živoření, tam jsou údy církve nemocné, nebo zcela odumřelé. — Kde jest ono srdce, které už od počátku po tisícletí tluče a pudí oživující a tvořící krev po světě? Jsou to, jak pravil jistý misionář, slova Krista Pána, jeho rozkaz, který dal apoštolům před nanebevstoupením: »Jdouce do celého světa, učte všechny národy.«

Není slovo jako slovo. Některé zanikne bez ozvěny. Jiné se však uchytí v srdci lidském a vrozenou svou silou stále působí. I tento rozkaz Krista Pána, zrovna jako ostatní jeho božská slova, o nichž jest psáno, i když nebe a země pominou, ona že nepominou, tato slova Krista Pána zapadla v úrodnou půdu a přináší stále nový a nový užitek.

Kdyby nebylo těchto slov, kde by byla teď církev Kristova? Byla by se omezila na maličkou zemi palestýnskou, neboť i apoštolé byli židy, domnívajícími se, že spása jest jen pro ně. Víme ze sv. evang., co dalo práce, než se přesvědčili, že Kristus přišel spasit celý svět.

Ale tento rozkaz byl apoštolům příliš jasný, oni se rozesli do světa, hlásat učení Kristovo. A po nich církev vždy si byla pamětliva této svatě vůle svého zakladatele, a vždy se nacházely horlivé, pro Boha nadšené duše, které opouštěly svůj domov a vydávaly se v daleké země, aby získaly Kristu Pánu nové duše.

Také v srdci našich sv. apoštolů Cyr. a Methoděje vznítla tato slova svatý žár apoštolské horlivosti. Opouštějí otčinu a vydávají se v neznámé končiny k národům, které podle mínění vzdělaných Řeků jsou národy nevzdělanými a barbarskými. Sv. bratři však vidí jen nesmrtelné duše, které chtějí získati pro nebe; vidí jen slávu kříže Kristova, který má ovládnouti naše kraje. —

Že je vedla jen čistá láska a apoštolská horlivost, vidíme z jejich díla. Nebylo bez obtíží. Se všech stran se jim činí překážky, i od těch, kteří je měli podporovati. Ale oni vytrvají. A když Cyrill, jehož síly jsou námahami vyčerpány, leží na smrtelné posteli, tu jeho duši jímá strach, že se bratr snad lekne nesmírné práce, která teď na něho samojediného čeká a že snad opustí rozdělanou práci, a proto posledním ještě dechem prosí: »Neopouštěj, bratře, Moravanů dobrých!« — Nejsou-li tato slova jen obměnou slov Krista Pána: »Jdouce, učte všechny národy?« Umírající Cyrill připomíná Methodějovi veliký cíl, k němuž doposud oba mířili, aby vykonali rozkaz Páně. Methoděj zůstal a národům slovanským zaskvitlo pravé světlo pravdy, oni přičlenění byli k tajemnému tělu Kristovu, k církvi sv.

Těmto slovům vděčíme také my všichni, že jsme se stali křesťany, jak slovům Krista Pána, tak i slovům našeho apoštola sv. Cyrilla. Važme si toho dobrodini a hledme si uchovati drahý poklad víry, který nám byl dán bez naší námahy, za to však mnohým potem a úsilovnou prací našich sv. věrověstů. Děkujeme často P. Bohu za své povolání k pravé jeho církvi.

Ale na pouhých slovech nepřestávejme. Hledme se i skutkem odvděčovati. Každodenně se modlíme v Otčenáši: Přijď království tvé! Nuž přiložme také sami ruku k dílu, aby se království Boží na zemi — církev sv. — šířila. Když mne někdo vytáhne z vody, kde se topím, jistě nejlépe osvědčím svou vděčnost, když pomohu jinému, jenž je v témž nebezpečí. I my jsme byli v nebezpečí záhuby a to záhuby věčné. Našli se šlechtíni mužové, kteří nás z ní vytrhli; zda se nesluší, abychom i my pomáhali z ní druhým. Či je to prostému křesťanu nemožno? Není ovšem každému dáno, aby se stal skutečným apoštolem, misionářem, ale pomáhati může každý křesťan aspoň nějakým způsobem na uskutečnění velikého díla šíření sv. církve. Každý se může modliti, každý může přispěti nějakou almužnou, aby se umeznily misijní podniky. Obrácení duší je ovšem dílem milosti Boží, ale P. Bůh svou milost spojuje pravidelně s lidským přičiněním. A nepodceňujme ani malé oběti. Kolikrát už dal P. Bůh větší milosti na modlitbu prostého člověka a za vdovin groš, jen když byly podány ze srdce upřímného a z čistého úmyslu, než na učené knihy a skvělá kázání, které byly výplodem lidské ješitnosti.

Myslenka, pomáhati duším lidským, ujala se i u nás před léty pod dojmem nadsených jubilejních slavností cyrillo-metodejských a dala vznik Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoděje. Volá všechny křesťany v našich zemích bez rozdílu stavu a věku, aby dle možnosti přispěli modlitbou a almužnou ku pomoci našim rozkojným bratřím na východě. Neboť to si vzal Apoštolát za svůj zvláštní úkol, pracovati o sjednocení všech Slovanů v jedné pravé církvi Kristově. Veliká část Slovanů neblahými okolnostmi přerвала posvátné svazky, které ji poutaly s viditelnou hlavou církve na zemi, se sv. Otcem. A přece jen odtamtud proudí se oživující krev do těla církve. Proto také rozkojná církev východní nežijí životem plným, nýbrž jen živoří. A kdo je více povolán pomoci jim a přivést je zase do lůna pravé církve, než my, pokrevní jejich bratři, kteří zvláštní milostí Boží uchránění jsme byli toho neblahého osudu? My jsme jim nejbližší, my s nimi více cítíme, než jiní národové. — Než péče o rozšiřování církve by se neměla vázati národnostními rozdíly? Z pravidla ne. Ale i v řádě milosti zůstávají pokrevenské svazky, a za stejných okolností máme spíše přispěti příbuznému než cizímu. I sv. Pavel, ač jeho srdce hořelo touhou, veškeren svět získati Kristu, přece horoucně si přál, na prvním místě obrátiti židy. —

A také už z toho důvodu, že jiní národové vskutku méně se zajímají o rozkojně Slovany, je naší povinností obrátiti k nim veškeru pozornost a věnovati jim veškeru péči.

Úkoly Apoštolátu jsou vznešené a veliké. Hledá »ztracené ovce« a chce je přivést do ovčince Kristova. Jeho činnost obsahovala dosud veškeré rozkojně Slovany, jak na Rusku tak i na Balkáně. Bude tomu i v budoucnosti? Zdá se, že naši pobratimové Chorvati a Slovinci převezmou jeho práci na Balkáně, takže naše činnost bude se moci obrátiti výlučně Rusku. A tu nás čeká nemalý kus práce. Máme naděje na nějaký kladný výsledek? Možná to poněkud. Neboť člověk pracuje s větší chutí, když vidí, že práce jeho ponese ovoce.

Myslím, že se nemýlím, tvrdím-li, že máme veliké naděje na výsledek. Světová válka přinesla světu nesmírné tělesné i duševní útrapy, zavinila také mnoho mravní a náboženské bídy, působila rozvratně v rodině i ve společnostech, ale i na ní se vyplnilo staré slovo, že P. Bůh používá i zloby lidské, aby způsobil dobro a aby uskutečnil odvěké své úřady.

Největší překážkou sjednocení ruské církve s římskou byla vždy bez odporu státní moc ruská. Ji na tom záleželo, aby měla v církvi ochotnou služku a proto ji držela pevně ve svých spárech. Nuže tato moc padla, pouta ruské církve jsou uvolněna, dýchá zase svobodně. Tak je tomu teď. Zůstane to i v budoucnosti? Jsou známky pro to. Že by byl vzkříšen v Rusku starý byrokratismus a carismus, je více než pochybné. Ať už nastane jakákoli nová státní forma — neboť že bolševismus se časem

svou vlastní nemohoucností zničí, je jisto, -- dá se čekat, že církev zůstane neodvislá od státu. Aspoň pokud znám programy politických stran v Rusku, žádají všechny buď rozlukou církve a státu, nebo aspoň hlásají úplnou svobodu náboženskou. Tím by se ovšem umožnila úsilovnější práce i nám na Rusi.

S jedné strany je církev ruská osvobozena nevhodné poroby, ale na druhé straně ubyla jí také mocná opora -- státní pomoc. To se brzo v církvi ruské pocítí. Jak to? Je vám snad známo, že v Rusku bují různé bludy. Z jedné pravoslavné církve se během století odštěpilo množství církví a církvíček, hlásajících nejroztodivnější bludy. Je tomu jako u protestantů, jenže pramen těchto bludů je různý. U protestantů jest dán počátek rozkladu **v jejich zásadě volného zkoumání Písma**. Jejich pastoři si dělají svou víru podle toho, co slyší na vysokých školách a co jim vnukne jejich pyšný rozum. Jsou to rozumáři.

Jinak u Rusů. Tam vznikají bludy v lidu a to většinou **z nedostatku nábožen. poučení**. Nechci zde sice mluvit všeobecně o celém Rusku, ale za války jsem procestoval značný kus Ukrajiny a ten dojem jsem si odtamtud odnesl. Říká se, že v Rusku není škol. Než v Ukrajině jsem našel v každé vesnici školu pěkně zařízenou, někde jich bylo i více. Žáci dostávají dokonce všechny školní potřeby zadarmo, ale nucená návštěva školy není, proto se do ní všichni nedostanou. I ti, kdož do školy chodí, spokojí se většinou jedním, dvěma roky, než se naučí čísti a psát. Tam se také učí katechismu. Kolik se toho však naučí za krátkou dobu? A mimo to, jak jsem pravil, nechodí všichni do školy. Ti jsou tedy odkázáni jen na to, čemu je rodiče naučí. Toho ovšem mnoho není. Naučí se dělati kříž, a nějaké nejdůležitější pravdě náboženské a to je asi vše. Než což kázání? Toho bohužel v ruských kostelích není. Byl jsem často v jejich kostelích, ale ani jednou jsem neslyšel popy kázati. Za carské vlády prý kázali přece několikrát do roka, ale tu vždy jen o poslušnosti k baťuškovu carovi.

Rus však je nábožensky hluboce založen. Je nakloněn k hloubání, k mysticismu. Není divu, že mu někdy kmitne hlavou nějaká ztřeštěná náboženská myšlenka, té se chytne, a jak už Rusové jsou povídaví, řekne to druhým, vznikne nadšení pro myšlenku a sekta je tu. Pop je bezmocný. A jsou to podivné vskutku myšlenky. Na př., že kříž se smí dělati jen palcem, ukazováčkem a prostředním prstem, jinak je to těžký hřích. Nebo při modlitbě prý se musí člověk dívatí dírkou v desce, kterou si drží před obličejem a p. Některé bludy jsou přímo nemravné, zavrhuji manželství, za to však dovolují volnou lásku, jiní zavrhuji svátosti, křest, kněžství atd. -- Dobře se pamatujeme ještě na řádění mnicha Razputina, který vykonával ohromný vliv i na rodinu carovu a přece hlásal nejohavnější bludy. Tak Rusové podléhají vlivu význačných osobností. -- A myslím, jak podléhají zlému vlivu, že by se dali uchvátiti i pravým nadšením pro živou pravdu.

Za carské vlády postupovala násilně proti těmto sektanům, jak se jim v Rusku úředně říkalo, policie a nutila je choditi do pravoslavných kostelů. Teď ovšem této pomoci nebude, a pravoslavná církev musí pomáhati sama, neboť by byla odsouzena k vyhynutí. Bude museti dbáti důkladného vzdělání kněžstva, — poučovati nábožensky lid, bude se museti odvolávat na svou učitelskou autoritu, samým Kristem prý jí svěřenou. Než bude k tomu dosti silna, aby vzala na sebe tento obrovský zápas? A zda nezatouží po vydatné pomoci po někom, na jehož učitelskou autoritu by mohla slovy Kristovými poukázati. »Ty jsi Petr, a na té skále vzdělám církev svou« a »Ty někdy obrátíš se, potvrzuj bratři svých . . . ?

Doufejme, že je Pán Bůh osvíti, a pracujme úsilovně, abychom církev ruskou k tomu přivedli. To budou mít krásnou úlohu zase naše unionistické sjezdy. Rusové se teď namnoze ještě bojí unie, neboť si myslí, že by byli římskou církví zotročeni. Tuto obavu dlužno z naší strany rozptýlovati. Práce o sjednocení Rusů není prací jako u pohanů. — Bude to spíše zápas duchů; nutno získati vedoucí kruhy, biskupy a kněží — lid půjde za nimi. —

Ale naši usilovnou snahou musí býti, dostati se do Ruska, abychom tam přímo působili slovem i příkladem. Příkladem pravím. Na potvrzenou toho budiž toto: Když vypukla revoluce, tu mnozí ruští mužící obrátili se i proti svým popům, kteří je na mnoze hodně vyssávali, někde je zabili, jinde vyhnali. (Nestalo se to však všude.) Po čase se to mnohým rozleželo, že žijí jako zvířata bez Boha a bohoslužeb a povolali si kněze zpět. A tu v jisté vesnici v podolské gubernii, poblíž haličských hranic přišli milí Rusové k římsko-katol. faráři — Polákové — a prosili ho, aby jim zaopatřil popa, ale ne jejich ruského, nýbrž rusínského, sjednoceného. Před nějakým časem byly konány v blízké rusínské vesnici, kde bydleli sjednocení, misie, a ty se i pravoslavným tak líbily, že chtěli mít rusínského kněze. Tolik by zmohl příklad horlivých našich kněží.

Bylo by nutno pracovati slovem, kázáním. Rus rád řeční a rád si poslechne řeč. Kdyby snad nebylo možno hned konati veřejná kázání a misie, písmem, knihami náboženskými by se dalo jistě mnoho dobrého působiti, zvláště mezi vzdělanci!

Rus je hluboce nábožensky založen. Má úctu před náboženským přesvědčením druhého, i když sám třeba je jiného přesvědčení. Viděl jsem v přístavním městě Oděse v hlavním chrámu při bohoslužbě skoro samé muže a chovali se velmi slušně. Bylo viděti, že mají víru. A nebyli to jen mužové prostí! A i když vzdělanec ztratí víru svých dětských let, pravil mi kdysi gymnasiijní profesor, přece jen hledá stále Boha a ve stáří jej obvyčejně nalézá. Mluvil jsem s ním tehdy delší dobu o různých náboženských věcech a choval se velmi slušně a zdvořile, ač věděl, že jsem katol. kněz a sám nebyl, jak se mi přiznal,

zrovna věřícím. Z hovoru s ním jsem poznal, jak chabé jsou jejich nábož. vědomosti. Nedivím se tomu. Na gymnasiu mají sice náboženství, ale tam proberou asi náš katechismus a něco církevních dějin. To ovšem jim nestačí. Náboženské populární písemnictví ruské, jak jsem je poznal, je na mnoze toliko pro prostý lid. Knihy se hemží zjeveními a podivnými sny. To ovšem vzdělance odpuzuje. Bylo by třeba pro ně stvořiti literaturu odpovídající jejich duševní úrovni.

Z těchto jen letem načrtnutých rysů vidíme, že půda na Rusku není kamenitá, nýbrž je to půda výtečná, ale leží ladem, jen ji zorati a nasítí do ní zdravého Kristova semene. K tomu však třeba rozsévačů. Proto bych za hlavní úkol Apoštoliátu nyní považoval, aby se staral o vzdělání misionářů, kteří by naplnění apošt. duchem sv. Cyrilla a Methoděje a jejich čistou láskou k duším snažili se všemi silami uskutečňovati prorockví Krista Pána: »Bude jeden ovčinec a jeden pastýř.«

Martin Bogár.

Čeští osadníci v jižním Rusku.

Světová válka vedle mnohých stinných měla i některé světlé stránky. Z těchto považuji za velmi důležitou, že nás důkladně seznámila s poměry našich vystěhovalců v Rusku. Mnozí zajatci Češi prožili roky dlouhého zajetí mezi českými vystěhovalci na Krymu a na Kavkazu a při svém návratu přinesli nám velmi cenné zprávy.

Čechové v jihovýchodním Rusku usedlí vystěhovali se na Rus více než před 70 lety, většinou z Tábořska v Čechách. Dostali od carské vlády pozemky v Tauričejské gubernii a založili si severně od známého Krymského Perekopu v tatarské stepi kvetoucí posud osadu Čechohrad (nyní o 108 dvorcích). Poněvadž v Rusku nebyla nouze o půdu, přepouštěli časem otcové nedělené dvorce nejstarším synům, a pro mladší zakládali další osady, na př. na Krymu Alexandrovku (30 dvorců), nazvanou tak z vděčnosti k iich dobrodincům carům Alexandrům II. a III., Bohémku (30 rodin) i některé osady na Uralu a Sibíři (u Omska) podle toho, jak jim kde vláda vykážala pozemky.

Jiný proud českých vystěhovalců usazen byl carskou vládou na Kavkazu, v krajích, z nichž Čerkesové s ruským poddanstvím nespokojeni odstěhovali se do Turecka. Zvláště v okolí Novorossijska dodělali se značného blahobytu. Toto město až do roku 1887 bezvýznamné dostalo tím rokem pro svůj znamenitý přístav dvojkolejnou dráhou přímé spojení s Moskvou i s

Asii a stalo se rychle prvním městem celého východního pobřeží černomořského. Pro nás je velevýznamné, že zámožní čeští vystěhovalci, jichž vesnice hustě obklopují Novorossijsk, vykonávají v něm nemalý vliv, jakož i podél dráhy až po Jekatěrinodar. V Novorossijsku jest přes 80 českých rodin, namnoze velmi zámožných průmyslníků, obchodníků, úředníků a měšťanů. Z českých osad v okolí uvádím Methodějovku (30 dvorců), Kyrillovku (40 dvorců), Vladimírovku (36 dvorců), zvláště zámožnou Glebovku (40 dvorců), Pavlovku (30 dvorců), Varvarovku (40 dvorců), Tekos (20 dvorců), Tišeps (30 dvorců). Kromě toho jsou Čechové rozptýleni po všech městech a krajích Kubánska a Kavkazu, na př. v Krymskoje žije 70 čes. rodin, jinde je jich více, jinde méně.

Čeští osadníci zabývají se v Rusku na venkovských osadách rolnictvím, ve městech průmyslem, obchodem i řemesly. V tatarské stepi pěstují pšenici, mají stáda krásného hovězího dobytka a koní. V okolí Novorosijska hlavním výrobkem je víno a ovoce. Převážně ovocnářskou osadou je na př. česká Anastasijevka, vyvázející z přístavu Tuapse zvláště spousty výtečných sušených hrušek. Obilniny pěstují v Černomorské gubernii jen v obmezeném množství, pro vlastní potřebu.

Všichni téměř čeští kolonisté, ač bez kněží, zachovali si katolickou víru. Ve všech osadách postavili si prostorné kaple, v nichž konávali společné pobožnosti. V Čehogradu měli velkou oporu v tamnějším českém učiteli Kopeckém, který zvelebil školu, vedl pobožnosti, kázal, náboženství vyučoval i děti křtil. Po jeho smrti zůstali opuštěni, až v době nynější světové války učitelé z Moravy v práci Kopeckého ve škole i v kostele pokračovali k velké radosti našich krajanů, lidí zbožných, starého rázu.

V Novorossijsku věnoval se poněkud našim lidem tamější horlivý katolický farář P. Alois Štank, Němec, narozený v Rusku, tuším v Saratově. Je znalý i jazyka ruského a polského, česky však mluví nedokonale. Tento vroucně prosí, aby pro české katolíky jeho farnosti byl poslán výpomocný kněz české národnosti a nabízí mu bratrsky rovný podíl na slastech i strastech misionářské vinice Novorossijské. Zároveň píše (rusky):

Tímto splnomocňuji českoslováckého státního občana a učitele Oldřicha Paseku obstarati a poslati do města Novorossijska k prodeji mým farníkům, českým katolíkům, následující věci a knihy:

1. Modlitební knihy pro dospělé a mládež — 500 kusů, v pevné vazbě.
2. Malé obrázky 1000 kusů, křížků a medajlek též 1000 kusů.
3. Růženců 1000, pevných, dobrých.
4. 100 katechismů středních.
5. 100 slabikářů.
6. 100 biblických dějeprov.

7. Pro mne slovník česko-německý a německo-český.

8. 200 kusů obrázků větších: Památka na 1. sv. přijímání.

9. 200 kusů pěkných obrazů svatých pro dům.

Prosím, aby byla označena cena. Peníze při první možnosti Novorossijský římsko-katolický farní úřad vyplatí dle účtu doručitele. V těchto věcech čeští katolíci Novorossijské farnosti mají velký nedostatek. Vroucně a velice prosím, aby bylo splněno moje přání.

Gorod Novorossijsk rím.-kat. cerkve.

razítko

ks. A. Štank.

Pan učitel O. Paseka z Domaželic dopisy i vzkazy odevzdal k vyřízení předsedovi Apoštolátu sv. Cyr. a Methoděje Dru Ant. C. Stojanovi, který potřebné zařídil, takže koncem října t. r. odjede do Novorossijska český výpomocný kněz opatřený vším žádaným a potřebným.

Pán Bůh popřej zdaru dobré snaze a vzbudiž ji příznivců a dobrodinců!

Kdož se zasloužil o uskutečnění této apoštolské myšlenky vroucí: »Pán Bůh zaplat!«

Pozn. redakce: Ihned ujal se záležitostí ndp. kanovník dr. Ant. C. Stojan, jenž ohlásil to v listech a vyzval kněze, aby se tam hlásili za misionáře. Přihlásilo se celkem 10 kněží, z nichž někteří psali velmi vřele, nabízejíce všechny síly pro misijní činnost mezi krajany. Osud padl na dp. Mart. Bogára, t. č. faráře ve výsl. v Blatnici na Mor., jenž připraví snad cestu a půdu i dalším misionářům našim do Ruska.

Mučednictví unie na Podlesí.

Dle věrohodných pramenů P. J. K. z Podlesí přeložil Ad. Jašek.

Díl II.

Pronásledování sjednoceného lidu.

(Pokračování.)

U vetchého, 70letého stařečka Simeona Jozafacinka naši polskou píseň, kterou koupil na jarmaku od kramáře s obrázky. To jím stačilo za důvod, aby mu zabrali dobytek, zboží, hospodářské nářadí v ceně více než 6000 zlatých a stařečka odvěkli do Siedlec do vězení. Chtěli ho násilím odstraniti, poněvadž znali vliv jeho na ostatní souvěrce. Celý rok ho tam drželi. Když byl pak propuštěn domů, dal po katolicku pokřtiti vnuka a poslal syna oddat po katolicku za hranice, tak že znova musil platiti pokutu několika tisíc zlatých.

Byl opět povolán k zodpovědnosti do Radzyne, ale poněvadž úřady znaly již csvědčenou jeho nepoddajnost a záleželo

jim na tom, aby ho přece přiměly na podpis k pravoslaví, začaly s počátku s ním vyjednávatí velmi pěkně, slibovaly mu nejen náhradu za všechny pokuty a ztráty, nýbrž slibovaly mu ještě mnoho peněz. Ale stařec stoje neochvějně při svém náboženském přesvědčení, vztáhl dobrácky mozolovitě, kostnatě, upracované, vyschlé ruce své k přemlouvajícímu jej hejtmanovi a třesoucím hlasem pravil: »Vznešený Pane můj! Ty ruce pracovaly po celý věk můj nepřetržitě, každý den ráno a večer skládal jsem je k modlitbě k Pánu Bohu, ony vypěstovaly syny mé a nyní pěstují vnuky. Jak můžeš žádati po mně, abych je poskvrnil podpisem, že přijímám víru, které neznám, a dej, Bože, abych jí ani nepoznal!«

Po těch vzácných slovech vrhl se jako litá šelma hejtman na vetchého třesoucího se starce, tak že tento zavrával a klesl mu k nohám. Bil ho, kopal, udeřil do prsou a do hlavy, tak že krev mu vystříkla z několika míst. Zavolal stráž, jež slaboučkě skoro bezduché tělo jeho svázala provazy a vedla do vězení.

Když viděl z okna, jak strážníci na dvoře odvádějí spoutaného třesoucího se slaboučkého stařečka, kázal jim, aby jej uvolnili a pustili domů. Místo stařečka sebrali koně jeho, jehož prodali »na útraty«. Nalezl se však milosrdný Samaritán, jenž stařečka naložil na vůz a domů odvezl. Tak však utrpěl na zdraví, že za nedlouho skončil.

Ve farnosti Geš čítající 2000 obyvatel musili zaplatiti za to, že schovali klíče od cerkve a nechťeli přijati popa 100.000 zlatých kromě spousty dobytka, zboží, hospodářských předmětů atd. Roky 1874 a 1875 byly co do mučednictví tak ukrutné, že se podobaly prvním věkům křesťanství. Následkem tyranství několik osob, hlavně děti a ženy, zemřelo, a skoro všichni mučení byli poškozeni na zdraví. Nepřátelé počínali si velmi ukrutně, tak že postrach šel před nimi od visky k visce, od domu k domu.

Jestliže cbět v rukou katanů bolestí plakala a křičela, bylo to pro ně nadějně znamení, že bolestným křikem pohne k poddajnosti ty, kteří z úzkostí na tyranství patřili. Jestliže bitý bolestí zatínaje zuby dusil v sobě veškeren nářek a prosby, pak tyrani ve své zběsilosti neznali konce a míry. Mnozí byli krvi úplně zboceni, sníh pod nimi se červenal, maso odpadalo od kostí, mnozí při neslýchaném krutém bičování upadali do mdlob. Takové brali za nohy, stavěli je na hlavu a třeli je sněhem, aby opětně přišli k životu. Když nešťastník přišel k sobě, zimou a bolestí sotva mohl jekotati zuby, ihned se tázali: »Přijímáš pravoslaví?«

Jedině člověk mravně hluboce pokleslý, beze svědomí a surovec mohl by takovým způsobem vynucovati něco proti svědomí na nejsvědomitějších! Ale viděti i mravní sílu ducha ubohých katolíků, jimž bráno vše vezdejší, i zdraví, ba i život. Než tyrani nedočkali se žádané odpovědi z úst ubíjených. Jedině slo-

vo, které snad vyšlo z úst jejích, byla prosba, aby jich už dobili. Tu roznicená vzteklost tak řádila, že brali kozáci raněné, házeli je pod ploty do sněhu, »aby tam zdechli jako prašíví a neužiteční psi«, jak jim pravili.

Za dvě leta farnost Geš zaplatila pokuty hotových 200.000 zlatých a upadla do takové bídý, že ze sousedních farností musili jí vypomáhati dobyt看em k práci, zrním na osení, nářadím a jiným.

Farnost Rudno r. 1867 tak sužovali a trestali kozáci za to, že bránila si polské písně, růžence, varhany a sjednocený obřad, že obyvatelé nemohouce ukrutenství toho děle snášeti, prchli raději do lesů a tam za kruté zimy po celý měsíc se skrývali. Zmrzly též dvě děti a dvě ženy.

Když pak roku 1875 nová muka statečně po několik měsíců přežili, opět utekli všichni do lesů, žijíce tam jako poustevníci a živíce se rostlinami, jahodami, houbami a různými lesními plody. Toho roku ani pole neobdělávali a neosévali. Mnohdy neměli po týdný kousku chleba, někdy po celé dny nesehnali ani sousta do úst. Okolní katolíci byli pilně střeženi, aby jim ničeho nedonášeli. V lesích šaty roztrhali, tak že hadry z nich opadávaly, nouze a bída dotíraly se všech stran. Staří slábli, mladí tělesně hynuli, tak že plaše vybihající z houštin a skrýší anebo ve skupinách pod stromy a na lučinách se modlice a konajíce různé pobožností, vypadali jako kostlivci. Šestnáct ubožáků, hlavně dětí, to zaplatilo smrtí následkem nedostatečné výživy a všeobecné bídý.

Ani Tataři a Turci nebyli by bývali tak vytrvalí a vynalézaví v prostředcích mučednictví jako pravoslavní tyrani, kteří si umínili, že za každou cenu zničí unii.

Vesnický lid velice přivykl k dobytku, jenž jest jeho bohatstvím a chloubou, ale i radostí života. Prostý člověk se s dobyt看em těší, s ním rozmlouvá, s ním snáší trudy života, a hospodář jistě by nedopustil, aby někdo nevinně dobytek jeho týral, neboť sám by s ním cítil. Pochází to z prosté vrozené vděčnosti ke Tvůrci, jenž člověka obdařil přichylností ku všemu, co mu pomáhá v práci a při výživě. Zvláště u dětí těší se něžné radostí a péčí každé domácí zvířátko. Děti dobytek na poli pasou a s ním se laskají; celou rodinu trápí, jestliže domácí dobytek se roznemůže, jeví bolest a teskni.

Když pravoslavní viděli, že bití a všelijaké sužování sjednocených ještě ducha jejich zatvrzuje, připadli na myšlenku, že snad zlomí odpor jejich, když budou týrati dobytek jejich. Počítali, že nesnese duch jejich žalostného ryku domácího trpícího dobytka, a že uvolí pak podepsati změnu víry. Vyvedli tedy mnoho kusů dobytka na ulici, těsně za krky je přivázali k plotům, sjednocené sehnali, aby patřili na zdivočilou zvířeckost kozáků, a nyní začalo mučednictví nevinných němých zvířat. Sekerami mu uráželi rohy. Když dostali zápornou odpověď od sjednocených na otázku, zda přijímají pravoslaví, trýznili do-

bytek dále. Sekerami přeráželi ubohému dobytku přední nohy, tak že klesal k zemi a smáčel se ve vlastní krvi. Znovu přistoupili k lidu a tázali se ho: »Přijímáte pravoslaví?« Odpověď zněla táž jako poprvé.

Tu zavzněl jako hrom třetí rozkaz, a kozáci se všech stran bili knutami, nahajkami, holemi a bičíky dobytek těsně přivázaný, jemuž přední nohy už byly zlámány. Nastal nepopsatelný ryk. Sjednocení musili na to tyranství patřiti, srdce lítostí jim pukalo, ale duch jejich ani na chvilku nezakolísal, stáli pevně, odhodláni jsouce sami i na smrt. V těžké této zkoušce zvítězili všichni. S pláčem vrhl se lid na kolena k modlitbě a volal: »Pobíjte i nás jako náš dobytek; neboť on skonává za nás, naučil nás, jak máme my trpěti za Krista a svatou víru jeho«.

Těž v jiných osadách mučili zvířata podobně.

Do farnosti Dluhé přišel pravoslavný kněz a mluvil ku shromážděným sjednoceným velmi chytře. Vymlouval jim zvony, přenos misálu a jiné změny, jež prý původní pravý obřad jen porušují. »Ostatně, co dnes platí«, pravil, »zítřka možná v platnosti už nebude. Možná, že všechny obřady časem se změní«. Žádal jich, aby při bhoslužbě se nechovali výstředně, když chrám a oltář náleží jen knězi a vládě.

Lid vyslechnuv řeč knězovu, padl na tvář na zemi, hořekoval a plakal. Pop mysl, že tím jest vše ukončeno, přistoupil k oltáři a začal bhoslužbu. Než lid vzpomínávav se, hustě obstoupil oltář a hromovým hlasem zakřikl vetřelce: »Člověče, odstup od oltáře Božího, odstup od svatého oltáře otců našich. Tobě sluší bývat v lese a nikoli mezi námi, ty jsi vlk a nikoliv pastýř náš. Vzdal se odsud po dobrém!« Polekaný pop vída hrozivé postavení lidu přerušil bhoslužbu, svlekl se s bhoslužebných rouch a utekl postranními dvírkami na faru, kde se zamkl. Příštího dne dostavili se občané k němu, žádajíce, aby jim vydal klíče od cerkve i fary, odevzdal jim všechny příslušné věci a faru opustil.

Nastalo pronásledování. Přibyli kozáci s 200 koní a pčchota, vypláceno každému až po 300 ran nahajkami, ukládány všemožné pokuty, konečně mnoho jich bylo uvězněno a vyvezeno do pustin ruských.

Ve farnosti Holuble kozáci rozdělení po domech tak strážlivě řádili, že obyvatelé nemohli s nimi ani bydleti a bývali ve stájích a ve chlévcích i za krutých mrazů. Kozáci se opíjeli a v nepřičetnosti počínali si jako zdivočeli.

Po 19 týdnech utrpení přišel hejtman do dědiny, kázal sjednoceným, aby se shromáždili za návsí u kříže. Učinili tak. Tam u kříže poklekli, pocalovali jej, modlili se vroucně a úzkostlivě jako před smrtí, neboť nevěděli, co na ně ještě čeká.

Příšedší hejtman tázal se lidu, zda přijímá změnu víry. »Kristus utvrdil víru na sv. Petře a jeho nástupcích«, odpověděli ukazující na sv. kříž, »proto od víry té neodstoupíme. Z tohoto

kříže načerpali jsme opětně síly, abychom vše snášeli, co rozkážeš. Víme, že můžeš naříditi kozákům, aby obložili nás dřevem tak vysoko jako ten sv. kříž a hromadu zapálili, aby nás v plamenech utratili; ale neodstoupíme, ducha našeho nezložíš, u tohoto sv. kříže jsme se znova zapřísáhali».

Nastalo mučení. Někteří ve dvou dnech i 800 ran nahajkami dostali. Všechn dobytek ze vsí posbírali, tak že některé domy zůstaly prázdné jako po vyhoření. Na 19 hospodářích vynutili pokuty asi v 100.000 zlatých. Muži všichni byli uvězněni, ženy a děti posílány na roboty do lesů kácet a snášet dříví, aby kozáci měli dosti topiva.

Nastal tu opět boj o pravoslavný křest dětí. Apolonii Lisovu zbili do krve, na sněhu ji nechali ležeti po celou noc a nedopustili, aby jí kdo přispěl ku pomoci. Byla z toho těžce nemocnou přes půl roku. Vyrvané jí násilím dítě z náručí bylo od popa pokřtěno, ale brzy i skonalo.

Ostatní ženy bránily se, jak mohly. Stavení bylo zamčeno, proto vojíní pokoušeli se dostat se dovnitř malými okny. Ale ženy byly pohotově. Sypaly jim horký popel do očí a vřelou vodu lily do tváře, na hlavu a za krk. V chatě jsou dvě okénka, proto činí vojíní útok oběma na jednu. Ale slabá žena dostává sama, aby zahнала nepřátele z obou oken. Pomáhá si popelem, horkou vodou, nožem a sekercu. Vojíní stáli před chaloupkami rozvzteklí, ale bez rady. Tu připadají na novou myšlenku. Vylezli na střechu a komínem lily vodu, aby uhasili čeň. Podařilo se jim to. Než žena brání se sekerou a nožem ještě po několik hodin. Konečně únavou byla přemožena. Běře útočiště k poslednímu pokusu. Chytne dítě z kolebky a zalézá do pece chlebové. Vojíní strkají do ní, trhají za vlasy, táhají za ruce, lezou botami dovnitř, ale žena, jak může, v těsné peci brání se nožem, jímž boty jim rozřezala, ba i zranila. Několik vojáků nemůže si poradit se slabou ženou. Konečně vymýšlejí opět něco nového. Rozebírají shora pec, činí tak otvor, ale i od toho musili ustati, neboť vidí, že v kouři a prachu by se žena i dítě udusily. Přinášejí háky, jimiž při ohni strhovali střechy, a jimi zraňují ženu a konečně únavou skoro bezdechou vytahují z pece, svazují provazy a dítě odnášejí do cerkve na křest k pravoslavnému popu.

Tento strašný výjev se opakoval v několika domech.

Sousedky vběhly do domů nešťastných svázaných žen, uvolnily je a houfem všechny se hnaly k cerkvi, kde pop konal právě křest. Dvěře byly silně zamčeny. Dvě ženy před nimi omdlely. Ani po křtu strážníci neodevzdali dětí matkám, ale oknem házeli je do světnice.

Většina dětí zemřela, a zemřelo i mnoho matek následkem utržených ran, útrap, hladu, zimy a bídy všeho druhu. Ale i mužských z osady zemřelo smrtí mučednickou pět a 22 byli vyvezeni na Sibir a na step ruskou. Tak byli strašně zbiti, že lé-

kaři je musili napřed léčiti, rozbitá ústa jim sešívati a hojiti hluboké rány jejich, po nichž po celý život zůstávaly výrazné jizvy.

V Čolomyjích byl velice hodný katolický kněz, který věrně stál při lidu svém, u víře ho utvrzoval a ne jednou veřejně prohlásil, že volí raději býti pasákem sviní na vsi nežli ruským popem. Že neušel trestu, jest jisto. Ale i na věřící bylo posláno 200 kozáků, kteří za krutého mrazu kázali obyvatelům bez rozdílu stáří a pohlaví postavit se do řady, svléci se do košile a vyplatiti každému 400—500 ran nahajkami. Krev mučednická hojně tekla z četných ran.

Hospodáře Ignáce Klimčuka, jenž zvláště se zdál nepoddajným a jiné k nepoddajnosti ještě vybízeli a povzbuzovali, uzavřeli do sklepu a nedovolili mu přinést ani sousta jídla a nápoje. Židé se nad ním smílovali, dostali se jaksi k oknu sklepuvému a vhodili mu tam kus chleba. Než tak byl již sesláblý, že nemohl se již ani pozvednouti a pojistí. Vyvedli ho konečně z vězení, ale druhého dne na to skonal.

Ve farnosti Rogově tak vztekle si počínali, že Kateřině Jaromčukové a Antonii Bartošukové polámali obě ruce i prsty na nich, pcranili hlavu a zuby vytloukli. Obě ležely celý rok, lékař rovnal jim kosti, sešíval rány a léčil je. Sousedky se nad nimi smílovaly, živily je i malé děti jejich, poněvadž mužové obou byli vyvezení na Sibir.

Farnost Grodzisko trpěla hrozně již od r. 1867. Sjednocení byli od kozáků tak bití, že nemohli povstati se země, krev z otevřených ran na několika místech těla jejich tekla, půdu pod nimi barvila, kusy masa z těla jim cpadaly, někteří ranám neslychaným podlehli. R. 1875 přišel okresní hejtman, pravě, že je »ty staré psy« již dobře zná, že nepřichází již, aby je přemlouval, ale aby z »nich kůži stáhl«. 400 kozáků s nasazenými jako les bodáky, se zbraní a s nahajkami za potupného a posměšného proti Polákům zpěvu vrazilo do dědiny. Občané byli svoláni a jim položena otázka, zda přijímají pravoslaví. Když všichni jednohlasně odpověděli záporně, rozeslal hejtman kozáky po jednotlivých domech, kázal jim, aby pili kořalku dle libosti na účet »úporných«, odevzdal jim všechno jmění jejich a nařídil jim, aby »hospodařili tu jako mezi Turky nebo nevěřícími«. Starosta i strážníci musili dohlížeti, aby i koně měli ve všem pohodlí.

Za to koně vesničanů musili o hladu zbytečně robotovati, muži, ženy a děti byli vyhnáni na bezúčelnou práci, byli zapřaháni do saní jako tažný dobytek, kozáci si na ně nasedali, popoháněli a bili ubohé lidi, když umdlávali slabotou a klesali na neschůdné cestě. Jedni robotovali, jiní táhali pány kozáky a třetí byli kladení na sníh a nahajkami do krve bičováni.

Ve vesnici Horodyšču vydal hejtman rozkaz a pcp jej lidu předčítal, aby sjednocení do půl hodiny přijali pravoslaví, jinak dá je všechny postříletí na poli. Lid všecken se sebral před farou, klekl na kolena, vzbudil lítost, jako přípravu na smrt, zpíval ná-

božné písně a žalmy, oddán jsa úplně do vůle Boží. Když hejtman i pop viděli nepoddajnost lidu, kázali jej nahajkami rozprášiti. Jindy nařídil hejtman lidu, aby přes noc vykopal na dvoře fary hlubokou studni a ráno mu z ní podali vody na umytí a k pití. Jako za nevole egyptské pracovali sjednocení při kmitajícím světélku po celou noc, tak že vodu našli, studni ohradili a ráno, dokud tyraní ještě spali, přinesli jim čisté vody z nové studně k lůžku.

Farář Michal Horoševič z farnosti zberežské byl zbaven úřadu proto, že vzpíral se zavést pravoslaví ve farnosti své. Byl vězněn a v několika letech skončil. Před smrtí byl zaopatřen svátostmi umírajících, než policie nedovolila, aby byl pohřben po katolicku, ale sama mrtvolu jeho odstranila a pohřbila jako pohana na potupu katolicismu a polskosti.

V neveliké farnosti Ostrově, kde sebrali skoro všecek dobytek na 500 kusů kráv a volů a peněz na 200.000 zlatých, významenal se kromě jiných obětí zaplativších svou stálost u víře žalářováním, vypovězením do hloubi Ruska, ba i smrtí, zvláště mučednickou statečností 70letý stařec Erazim Abramik. Tak byl zbit, že smáčel se ve vlastní krvi. Děti, vnuci a pravnuci s pláčem ho obstoupili a volali na katana: »Herode ukrutný, trest Boží tě stihne, že nešetříš ani stáří nevinného člověka«.

Než pláč a nárek lidu hejtmana jen utěšoval, že pravoslaví přece se ujímá v ostrovské farnosti. Zapáliv si potupně doutník, mluvil potměšile k Abramikovi zbrcenému krví: »Staříku, je mně tebe líto, že na starost zasluhuješ ještě tak veliký trest za svou zatvrzelost a nepoddajnost. Což ti není líto těchto plačících dětí?«

Abramik sotva dechu popadaje, šeptem se země odpovídal: »Neželím jich, neboť vím, že Pán Bůh se bude o ně starati . . . Oni budou zajisté věrně zachovávatí jeho sv. víru . . . budou i vzpomínati, že děd jejich za víru zemřel . . . I bez vašeho bití bych za nedlouho skončil . . . Jestliže uspíš mi smrt, Pán Bůh ti zaplatí . . . dobrý boj jsem bojoval, víru jsem si zachoval, příklad dobrý já stařec mladým dal . . .«

»Prokletý polský dobytek!« Zasopli! hejman a odskočil od starce, jehož dal znovu bítí nahajkami. Byl odveden i do vězení ještě, ale za nedlouho jako mučedník skončil.

Nyní přišly na řadu ženy dětí, jichž krev byla prolévána bez milosrdenství. V židovských domech dal připravití pro ně nemocnice.

Ve farnosti kodeniecké čítající 1600 duší nadělali škody pokutami a zabavováním majetku na 800.000 zlatých, přes 100 sjednocených poslali do hloubi Ruska, několik mučedníků zemřelo ve vězení na utržené rány nahajkami, doma to odstonávali ostatní, ale na pravoslaví nepřešel ani jediný.

Nepodali jsme podrobného obrazu i s přesnými daty a jmény všech obětí, aby práce příliš nevzrostla a jednotejným opakováním těchže trestů a ukrutných výjevů čtenáře neunanovala, ale sjednocení na přání katolických kněží dělali si přesné záznamy o všem a cpatrovali je, aby je dochovali jako svaté svědectví o krutém mučednictví a stálé vytrvalosti u víře potomků svým. Jedině z poslední uvedené dědiny neznáme jmen obětí, poněvadž muž, jenž vše zaznamenával, skrýval papíry popsané v duté holi, kterou s sebou vždy nosil. Byl však chycen a uvězněn, ale hůl včas nepozorovaně odhodil, tak že zápisů se ztratily.

Z celého rozsáhlého kraje vybrali jsme za příklady jen několik farností, ač v celém kraji bylo soustavné pronásledování.

Kolik tu proteklo mučednické krve lidské! Potomci znají ta utrpení, ba žije dosud mnoho svědků onoho pronásledování, a nyní vracejí se k víře otců svých za nové doby náboženské svobody.

Sdružení říše Kristovy.

Jest svrchovaný čas, abychom učinili něco pro Rusko. Doba bída a utrpení pomine asi rychle, budou se vraceti dny práce, znovubudování, a každý dobrý vůle, upřímný a poctivý, kdo pomůže, bude vítán a zjedná si vděku velkého národa ruského. Kdo by přišel pozdě, snadno může slyšeti: »Už Vás nepotřebujeme«.

Veliké dílo sjednocení církví záleží na tom, aby se získala pro církev katolickou láska, která by vypudila dosavadní nenávisť nebo lhostejnost, a aby se vyvrátilo mínění, že lásky jejich nejsne hodní. Jakmile budou si nás vážit a budou nás mít rádi, padnou za nových poměrů překážky pro sjednocení. Ne logikou, nýbrž psychologií dokáže se uskutečnění tohoto ideálu.

Neběží získávatí jednotlivce (proselyty) našeho vyznání. Tím by se získala pouze část a snad nepatrná bez důkladnějšího zlepšení náboženského života, v ostatních by se jen zvětšila nenávisť vůči vetřelcům okrádajícím cizí stádo a svádějícím nevědomé, blahodějná působnost celkově by se znesnadnila, sjednocení celé církve východní s naší by se znemožnilo.

Chceme získati lásky a přízně platnými službami — skutky tělesného a duchovního milosrdenství. Jest to v potřebách tělesných dobročinnost, již prokážou zámožní podporou našich podniků hmotně, sestry řeholní ošetřováním nemocných, opatrováním sirotků, ujímáním se služebných, starců, padlých atd. atd., a v potřebách duchovních jest to rozšíření osvěty školami, prohloubení náboženského vzdělání misemi, duchovními cvičeními, zvnitřnění kultu, vypěstění citu povinností a vykořenění bolševismu. Anglikáni vychovávali v Oxfortě za války srbský klerus exerciciemi a návodem pro misie. A jak působí — na újmu našich zájmů — anglikáni a jiné sekty v Rusku dobročinností, jest známo.

Vhcdnou pomůckou jest svaz zvaný sdružením říše Kristovy utvořený již v Paříži pro náboženské znovuzřízení Ruska. I našim podnikům mohl by býti nejen oporou a působištem, nýbrž i hmotným podkladem.

Stanovy jeho přineseme v příštím ročníku »Apoštolátu«. Působí hlavně příkladem a získává prostředky odchodem a prací. Snad i u nás vedle cír-

kevních zřízení (třetích řádů atd.) osvědčilo by se takové sdružení výkvětu lidí nábožensky a poctivě smýšlejících.

Kdo by chtěl naznačeným způsobem působiti, přihlas se sám, hleděj jiných a snaž se je získati.

Příhlášky a podpory buďtež adresovány na »Apoštolát« v Krcměřizi.

◀ ROZMANITOSTI. ▶

Pro jihoslovanské církevní mučedníky. Jednota kněží senjského biskupství vyzývá všechny jednoty kněžské v Jugoslavii, aby společně s celým episkopátem žádali sv. Stolicí a mírovou konferenci, by byl ihned propuštěn na svobodu veliký trpitel, nechročený bojovník za církevní a národní práva, biskup Mahnič, a všichni ostatní kněží jihoslovanských, kteří úpí v italských žalářích. — Biskup Mahnič jest držán v jistém nehostinném italském klášteře a úplně odloučen od světa.

Sv. Stolicí prodloužila výsady Apoštolátu opět na tři leta pro všechny členy Apoštolátu a kněžím mimo obvyklé již výsady udělila i právo, světití a oblékatí do škapulířů, kterážto výsada jest povolena na deset let. Co nejdříve vydáme pro kněze vhodnou příručku, kde vedle výsad bude i praktické jich upotřebení podrobně podáno.

Usílí o nové biskupství polské. Biskupství vratislavskému bylo podřízeno i Těšínsko a Pruské Slezsko, kde jsou kraje buď úplně, buď částečně polské. Poláci nyní usilují, aby polské území bylo od vratislavského biskupství odloučeno a utvořeno nové biskupství polské.

Desítiletí »Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda« u Slovinců. Úspěch právěho unionistického sjezdu velehradského mocně oživil myšlenku církevního sjednocení mezi Slovany, zvláště mezi Slovinci, kde již dříve byl nadšeným průkopníkem jejím výtečný biskup Slomšek. Slovinci rozvínovali a uplatňovali v plném rozsahu u celého národa zásady katolické, a proto byla tam i dobrá půda pro náš Apoštolát. Neunavným a horlivým pracovníkem na tom poli byl spolutvůrce dnešních unionistických snah, dr. Frant. Grivec, profesor v Lublani. Na jaře r. 1909 ustavil se v lublaňském biskupství přípravný odbor pro zavedení Apoštolátu mezi Jihoslovany. 12. června 1909 byly potvrzeny stanovy od lublaňského biskupa dra. Jegliče a jmenován diecesní odbor. V červenci se počali čteněji členové hlásiti, do konce roku čítal odbor na 3000 členů, do roku 10.000, pak 20.000 a r. 1914 měl jen lublaňský odbor 25.000 členů. Roku 1910 a 1911 rozšířil se Apoštolát z lublaňského biskupství do všech větších biskupství jihoslovanských, tak že Slovinci a Charvaté jsou spojeni v tom velikém misijním díle slovanském. Dosud dosáhl Apoštolát 50.000 členů v Jugoslavii, počet to, jakým se nemůže vykáhati žádný jiný podobný spolek jihoslovanský. Pro sjednocení církevní je potřebná především modlitba. Proto v lublaňském biskupství kromě členských modliteb Apoštolátu modlí se každoročně první neděli v červenci »hodinku modliteb« jménem Apoštolátu za sjednocení církví. Kněžstvo jihoslovanské, zvláště slovinské, ujalo se vřele Apoštolátu, všude jej zavádělo, rozšiřovalo a zájem pro něj budilo, tak že jihoslovanský odbor po všech deset let svého trvání vedl si velmi čile a podporoval účinně misijní dílo slovanské na Balkáně. Kněžstvo stálo v prvních řadách, šlo v čele náboženské myšlenky slovanské, jemu po bok postavily se různé spolky, zvláště mariánská družina, a tak spojenými silami vytvořily se pevné, dobře spořádané obětavé šiky misijní. I v menších místech mariánské družiny sbírají pro Apoštolát značné příspěvky a dary. Není zvláštností, odvede-li mariánská družina z jednoho místa i na 3000 K. Tak se sešlo příspěvků a darů za minulý rok jen u slovinského odboru 53.000 K. Jihoslovanské odbory nemají ještě svého časopisu pro Apoštolát, ale příštím rokem bude již patrně vycházeti. Vydali za to několik vhodných brožurek, v nichž šíří myšlenku misijní a apoštolátní zvláště. Mají též pro členy pěknou a případnou modlitební knihu. Letos všichni biskupové katol. celé Jugoslavie zavedli Apo-

štolát do svých diecesí. I na Černé Hoře jest zaveden. Episkopát jihoslovanský vydal i pěkný pastýřský list ve smyslu Apoštolátu. Stanovy jejich jsou upraveny dle velikého lyonského misijního spolku. Středisté zůstává na Velehradě, ale na jihu utvořil se samostatný jihoslovanský odbor se střediskem v Lublani pro Slovince a v Záhřebu pro Charvaty a Srby. Dle nových pravidel platí řádní členové měsíčně 20 hal. čili ročně 2 K 40 hal.; doživotní členové platí jednou pro vždy 200 kor.; zakládající členové platí 500 kor.; podporující (mimořádní) členové dávají libovolný dar. Všichni jsou účastni všech duchovních milostí. Tuto změnu stanov přijímá i náš severoslovanský odbor a zahájí příštím rokem novou činnost. Letos o svátku sv. Cyrilla a Methoda sbírali katolíci po celé Jugoslavii dary na stavbu nového chrámu sv. Cyrilla a Methoda v Bělehradě, jenž má býti pomníkem národního sjednocení a mostem ku sjednocení církevnímu. V Jihoslavii spěje Apoštolát za účinné podpory a vydatné součinnosti episkopátu k novému rozmachu. Má veliké plány pro sjednocení veškerého Slovanstva na poli církevním. Veškeré příspěvky dle stanov obětují jihoslovanské odbory misijním potřebám.

A. J.

Dílo rozšíření sv. víry. K největším misijním katolickým spolkům náleží »Dílo rozšíření sv. víry.« Vyrostlo ze zrna hořčičného v mohutný strom, jsouc rozšířeno po celém skoro katolickém světě a působící dobročinností všude, kam zasahují misie církve katolické. Myšlenku, podporovati misie malými almužnami, pojala dcera průmyslníkova z Lyonu, Marie Jaricot (narozena 1799, zemřela 1862). Mezi dělníky a průmyslníky tkalcovskými utvořila spolek, jehož členové skládali dárky na podporu katol. misii. Tak vzniklo »Dílo rozšíření sv. víry.« Podporováno jsou všemi papeži, počínaje Piem VII., vzrůstalo se nejprve ve Francii a odtud přešlo i k jiným národům evropským a na půdu americkou. Ze Slovanů uvedeno bylo nejprve mezi Poláky r. 1847 v diecích hnězdenské a poznaňské. První rozmach časem tam oslabl, až arcibiskup Ledochowski spolek opětně vzkřísil. Nyní spolek vedou Jesuité v Krakově. Mezi Slovinci ujali se myšlenky Lazaristé. U nás, na Slovensku a Charvatsku nemáme účinné a soustavné práce pro spolek, ač pokusy se staly již. Členové platí měsíčně 20 hal. Celkem schází se ročně značné summy peněz. Tak roku 1914 přijal spolek 8,114.983 franky.

A. J.

Čeští misiónáři na Ukrajinu. Tyto dny odebrali se dva redemptoristé. P. Dom. Trčka a Stan. Nekula na Ukrajinu, kde příjmou slov. obřad a vypomohou takto velikému tam nedostatku kněží, poněvadž za války nebylo příležitosti a smrt skosila jich mnoho.

Náboženská vyznání ve sv. Zemi. Podle sčítání z r. 1918 má Palestina na 7000.000 obyvatel; z nich jest 538 tisíc mohamedanů, 80 tisíc židů a 82 tisíc křesťanů. Z těchto jest 40 řecko-pravoslavných, 2 tisíce Arménů, Syřů a Koptů, 5 tisíc protestantů a 35 tisíc katolíků. — Severně od Jerusalema na Skopu byl položen základní kámen k hebrejské universitě.

Obsah ročníku X.

Články:

Bogár Mart., Čeští esadníci v jižním Rusku	132
Daněk M., Dnešní úkoly Apoštolátu	127
Grivec Fr. Dr., Komu přičísti zásluhu o slovanskou bohoslužbu	99
Grygiera Ludv., Bulhaři a Řekové	42, 79, 107
Jašek Ad., Sarajevský arcib. dr. Jos. Stadler †	10
Lužičtí Srbové	37
Obrázky z misii v Turecku	56
Kterak oslavovali Slované před půl stoletím tisíciletou památku úmrtí sv. Cyrilla	67
Mučednictví unie na Podlesí	82, 114, 134
Slavnosti velehradské	104, 123
Jehlička Fr. dr., Stav církve na Slovensku	55
Matocha Jos. dr., Úryvky z knihy Solovjevovy	76

Nekula Václ., Redemptoristé v Bulharsku 1835—1840	14
Pokorný Ferd., Z kroniky ústavu sv. Cyrilla a Meth. na Velehradě	72
Snopek Fr. dr., Konstantin-Cyrrill, apoštol slovanský	4
Stojan Ant. C. dr., Zahrádka cyrrillomethodějská 1, 33, 65, 97,	121
Pro slovanskou bohovědu	35
Stupavský Rud., Hymna na počest sv. Cyrilla	3
Papež Benedikt XV. přijímá Apoštolský ústav na Velehradě za svůj	103
Zvěsti:	
Z Velehradu: Činnost jesuitů	58
Zpráva o činnosti olom. odboru Apoštolátu	118
Ze Záhřebu: Čeho si přeji jihoslov. katolíci	59
Rozmanitosti (podal Ad. Jašek):	
Památka 1050letá úmrtí sv. Cyrilla	28
Pro zvelebení Velehradu	28
Cyrrillometh. stolice na bohosl. fakultách	28
Vzkříšení polského duchovního řádu OO. Mariánů	29
Zničené náboženské památky za války v Polsku	29
Otázka kněž. bezženství v sjednocené církvi	29
Boj Poláků a Ukrainců v kostele	30
Katol. biskupi v Jugoslavii	31
Nová osvětová hlediska v Jugoslavii	31
Církevní sjednocení Srbů	32
Návrh na Akademii cyrrillometh.	60
Martin Kollár †	60
Biskup Mahnič hájí práva proti ital. násilí	60
Dalmatští františkáni a svobodná Jugoslavie	61
Nové charvatské biskupství v Uhrách	62
Opravné hnutí kněžské v Jugoslavii	62
Sjednocení srbskopравoslavné církve	62
Prísna dohlídka Říma na misie vých.	62
Konec německých misí na východě	63
Dějinný vývoj umění na Ukrajině	63
Vzkříšená diecese kamenecká	63
Návrh pro euchar. sjezd Slovanů na Velehradě	93
Církevní samospráva katol. na Slovensku	94
Volba nových biskupů na Slovensku	94
Význam práce na poli náboženském v Jugoslavii	95
Italové vězní biskupa Mahnice	95
Sjednocení Rusové do čl. republiky	95
Sv. Stelice a bolševická vláda v Rusku	95
Neuskutečněné návrhy	96
Katol. průvod v Bělehradě	96
Dr. Frant. Grivec	96
Ústav sv. Jarolima v Římě	96
Nynější stav sjednocených v Haliči	119
Naše snahy v Anglii	120
Úcta k našim sv. apcštolům v Anglii	120
Naši misionáři na Ukrajinu	142
Desíletí Apcštolátu u Slovinců	113
Pro jihoslovanské církevní mučedníky	142
Sv. Stelice predloužila výsady Apoštolátu	142
Úsilí o nové biskupství polské	142
Náboženská vyznání ve sv. Zemi	143
Vyobrazení:	
† arcib. Dr. Stadler — otec sirotek	11
Pravosl. kněz maje čistí epištolu při bohosl.	19
Kláster Mireuc v Sučavě	22
Novodobý pravosl. chrám	25
Chovanci ústavu sv. C. a M. na Velehradě	83

Naši miláčkové.

Obrázkový život světců ctěných zvláště na Moravě. Vydal a vhodnými obrazy opatřil P. Al. Pozbyl, farář ve Vidci u Rožnova p. R. Stran 386. Cena na křídovém papíře 8 K. Hodí se za pěkný a jistě milý dárek. Objednati možno u vydavatele nebo u »Apoštolátu« v Kroměříži.

Nepřehledně, dokud mám na skladě, objednejte sobě zavčas: Modlitební knihy v obyčejné pevné vazbě: Následování Krista Pána — Bohumila — Dvou sv. sester Gertrudy a Methildy modlitby — Kristus a Panna — Perla panenství — Panna Maria, útěcha světa — Maria matka dobré rady — Misionární knížka — Návštěvy nejsv. Svátosti — Královská hostina svátého přijímání — K B. Srdci Páně a P. Marie — Pod praporem královny nebes (pro mariánské družiny) — Malé hodinky ke cti blah. P. Marie — Sv. Antonín, divotvůrce Paduánský — Cesta do vlasti nebeské — Sláva na výsostech Bohu (malý formát) — Plameny lásky k nejsv. srdcím Ježíše a Marie — Nebeská koruna hvězd — Cesta k věčné spáse (brněnský kancionálek) — olomoucké malé i velké kancionálky — Pannu Marii chci stále milovati (malý formát). — **S velkým tiskem** (pro staré lidi) doporučuji: Útěcha pro stáří a duše v očistci — Pane zůstaň s námi — Útěcha v modlitbě — Otče, staň se vůle Tvá. — **Malé modlitební knížečky pro děti:** Bůh touha má — K nebi spěchej, dítě moje — Andělíčku můj strážníčku — Chvála Boží — Ježíš, božský přítel dítek — Zbožné dítě — Mešní knížka — **Obíbené poučné knihy:** Život a utrpení P. Ježíše Krista (ozdob. obrázky), cena 14 K. — Nebeská brána, modlitební kniha, v níž jsou obsaženy evangelia a epistolý na všechny neděle a svátky církevního roku. Cena 12 K. — Ze zlatých dob Moravy (váz.) za 6 K. — Kalendáře poučné a zábavné, kapsní kalendáře, visací kalendáře s náboženským obrazem má na skladě: Methoděj Melichárek na Velehradě (Morava).

Mnoho obtíží žaludečních

ušetří Vám doma i na cestách

VADEMECUM (Pojď se mnou)

zák. ohraněný dietet. bylinný výtažek. — Obdržeti lze v drogerii RYČANOVĚ v KROMĚŘÍŽI nebo v laboratoři „Vademecum“ v Dašicích (Čechy).

Příznivcům „Apoštolátu“

Zakončujeme první desítiletí vydávání časopisu »Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda«. Ujal a zaskotvil se nejen mezi lidem českým, nýbrž i na Slovensku, má čitatele v Jugoslavií a měl je i v Haliči. Jak známo z nespočetných projevů, koná časopis dobře poslání své, seznamuje s náboženským životem a církevní úpravou všech větví slovanských a všimaje si zvláště bedlivě hnutí unionistického na slovanském východě a jihu. Unionistické práce podporuje všestranně. Toto hnutí roste, zabírá pevné půdy i v pravoslaví. Jak důležitou jest náboženská otázka slovanská, poznati i z toho, že na našich a jihoslovanských bohosl. fakultách byla pro ni zvláště zřízena jedna nebo i více nových stolic. Zdá se, že v dějinách Slovanstva otázka tato dospívá k řešení. Náš časopis jediný výhradně jest věnován náboženským otázkám slovanským. Jeťliže až dosud věrně plnil poslání své, slibuje, že i v novém desítiletí se zvýšenou péčí a se zkušenějším rozhledem bude pokračovati na dráze započaté. Na všech stranách rašící nový, svobodný a uvědomělý náboženský ruch mezi Slovany poskytne nám hojně nové zajímavé látky pro budoucnost. Zakládáme mešní spolek Apoštolátu, jež rozšíříme i na půdě americké a v anglických koloniích. a Apoštolát bude podrobně též o něm podávati právy.

Nový ročník, jehož první číslo vyjde před Vánocemi, holdáme přes všechny dosavadní obtíže vydávati opět měsíčně. I obrázkovou část opětně budeme pěstovati. Ovšem bude třeba zvýšiti i předplatné. Právě přehlížíme knihy zápisné, a kde přes úpominku shledáme nedoplatky (kromě horlitelů), časopis v ročníku XI. zastavíme.

Prosíme všech přátel myšlenky cyrillomethodějské, aby zájem o naše hnutí a náš časopis, který jej tlumočí, rozšiřovali a poslali nám adresy, jímž na ukázkou nové číslo bychom mohli zaslati.

Všem, kdož se zajímají o náboženskou a církevní otázku slovanskou, doporučujeme:

Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda ročník I., II., IV.—VII.

Mše sv. podle obřadu východního 1 K.

Idea cyrillomethodějská a mariánská družina 50 h.

Ad. Jašek a J. Staněk, Msgr. dr. Ant. C. Stojan, životopis 1 kor.

Nádherné obrazy sv. Cyrilla a Methoda ve třech velikostech po 20.—, 4.50, 3 K.

Acta Academiae Velehradensis ročník II.—IX. po 8 K.

Acta I., II., III. Conventus Velehradensis po 11 K.

Msgr. Frant. Snopek, Konstantinus Cyrillus u. Methodius, die Slavenapostel 10 K.

Msgr. dr. Frant. Snopek. Die Slaveanapostel 20 K.

Máme dosud na skladě: (Lze objednat: »Apoštolát« v Kroměříži.)

Palmieri A., Dogmatica orthodoxa. Tomus I., 842 str., 40 K.